

Παιδιάδες

Εκπαιδευτικός Θησαυρός Ελληνικών Κειμένων

Βιβλίο εκπαιδευτικού

Έκδοση 1.0

Ιούλιος 2008

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΡΓΟ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΚΑΤΑ 75%
ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γ' ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ
ΘΙΑΣΣΟ ΣΤΑΘΕΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
"ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ
ΠΑΡΡΟΦΟΡΙΑΣ"

ΥΠ. ΔΙΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΥΠ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

Παιδιάδες

<p>Τίτλος ολοκληρωμένου προϊόντος εκπαιδευτικού λογισμικού:</p>	<p>Εκπαιδευτικός Θησαυρός Ελληνικών Κειμένων</p>
<p>Ανάδοχος Φορέας Έργου:</p>	 <p>Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου</p>
<p>Ομάδα Ανάπτυξης του Έργου:</p>	<p>Καθ. Γεώργιος Καραγιάννης, Υπεύθυνος έργου Δρ. Ιωάννα Αντωνίου-Κρητικού, Αναπληρώτρια υπεύθυνη έργου Δρ. Νίκος Χατζηγεωργίου, Υπεύθυνος τεχνικού σχεδιασμού Δρ. Βασίλης Κατσούρος, Αναπληρωτής τεχνικός υπεύθυνος, Έλεγχος ποιότητας Δρ. Γρηγόρης Σταϊνχάουερ, Ομάδα σχεδιασμού Μαρία Γιάγκου, Ομάδα σχεδιασμού, Εκπαιδευτικά σενάρια, πιλοτική εφαρμογή Τάσος Πατρικάκος, Ομάδα σχεδιασμού Πέπη Σταμούλη, Εκπαιδευτικά σενάρια Βίκυ Καντζου, Εκπαιδευτικά σενάρια Νίκος Γλάρος, Τεχνικός σχεδιασμός Ομάδα Σύνθεσης Φωνής ΙΕΛ, Εργαλείο φωνητικής επαύξησης ιστοτόπου Μαρία Γαβρηλίδου, Σχεδιασμός ψηφιακού περιεχομένου Σάκης Δούπας, Υλοποίηση - ανάπτυξη κώδικα εφαρμογής Νίκος Σιδηρόπουλος, Υλοποίηση - ανάπτυξη κώδικα εφαρμογής Γιώργος Τσουλουχάς, Υλοποίηση - ανάπτυξη κώδικα εφαρμογής Χρύσα Σκοτίδα, Λειτουργικός έλεγχος Μαρία Λαδά, Σχεδιασμός ψηφιακού περιεχομένου, εμπλουτισμός με κείμενα Μαρία Ζουράρη, Σχεδιασμός ψηφιακού περιεχομένου, εμπλουτισμός με κείμενα Εύη Μπανταβάνου, Σχεδιασμός ψηφιακού περιεχομένου, εμπλουτισμός με κείμενα Εύη Μαρζέλου, Σχεδιασμός ψηφιακού περιεχομένου, εμπλουτισμός με κείμενα Yuliya Ilkevich, Σχεδιασμός ψηφιακού περιεχομένου, εμπλουτισμός με κείμενα Ελένη Μιχαλακοπούλου, Ψηφιοποίηση/επεξεργασία κειμενικού υλικού Βασίλης Πελεκάνος, Ψηφιοποίηση/επεξεργασία κειμενικού υλικού Νίκη Βεζυργιάννη, Πιλοτική εφαρμογή στο Λύκειο Σύλα Κλειδή, Πιλοτική εφαρμογή στο Γυμνάσιο Βασιλική Ροδοπούλου, Πιλοτική εφαρμογή στο Δημοτικό postscriptum, Δημιουργία διεπαφής χρήστη</p>
<p>Υπεύθυνοι παρακολούθησης εκ μέρους του ΕΑ.ΙΤΥ:</p>	<p>Σίλια Ρονιώτη, σύνδεσμος παρακολούθησης Ελένη Παπαδοπούλου, σύνδεσμος για εκπαιδευτικά θέματα</p>
<p>Τρέχουσα Έκδοση Εκπαιδευτικού Πακέτου:</p>	<p>Έκδοση 1.0 Ιούλιος 2008</p>

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 6

ΔΗΜΟΤΙΚΟ 10

1. Τρόποι αναζήτησης, εντοπισμού, ανάλυσης και σύνθεσης πληροφοριών 11
2. Κυριολεξία και μεταφορά 20
3. Η πολυσημία των λέξεων 29
4. Ειδικό λεξιλόγιο..... 34
5. Παραγωγή και σύνθεση 38
6. Τα μέρη του λόγου: κλίση ρημάτων και ουσιαστικών 47

ΓΥΜΝΑΣΙΟ 59

A' Γυμνασίου 60

A.1. Νέα Ελληνική Γλώσσα 60

- A.1.1. Περιγραφή..... 60
- A.1.2. Η δομή της ονοματικής φράσης..... 62
- A.1.3. Παραγωγή ουσιαστικών (1) 64
- A.1.4. Η ρηματική φράση: πλήρη και συνδεδετικά ρήματα 66
- A.1.5. Παραγωγή ρημάτων 68
- A.1.6. Η γενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός 71
- A.1.7. Παραγωγή ουσιαστικών (2) 73
- A.1.8. Το οριστικό και το αόριστο άρθρο 76
- A.1.9. Παραγωγή επιθέτων 79
- A.1.10. Οι παρατακτικοί σύνδεσμοι 82
- A.1.11. Οι υποτακτικοί σύνδεσμοι 85
- A.1.12. Κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις 88

A.2. Νεοελληνική Λογοτεχνία 92

- A.2.1. Ταξιδιωτική λογοτεχνία 92

A.3. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα 95

- A.3.1. Λέξεις που παράγονται από αρχαία θέματα 95

A.4. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία 97

- A.4.1. Ύβρις – νέμεσις – τίσις..... 97

B' Γυμνασίου 100

B.1. Νέα Ελληνική Γλώσσα 100

- B.1.1. Λέξεις με αχώριστα μόρια 100
- B.1.2. Το α' συνθετικό 102
- B.1.3. Τα μεταβατικά ρήματα. Άμεσο και έμμεσο αντικείμενο 105
- B.1.4. Μορφές του αντικειμένου 108
- B.1.5. Το β' συνθετικό 114
- B.1.6. Αδύνατοι και δυνατοί τύποι των προσωπικών αντωνυμιών και η λειτουργία τους στο λόγο..... 117
- B.1.7. Η μετοχή 120
- B.1.8. Ετυμολογικές οικογένειες λέξεων..... 124
- B.1.9. Παράγωγα επιρρήματα 126
- B.1.10. Ο συγκριτικός βαθμός – η σύγκριση 129
- B.1.11. Τα πολυλεκτικά σύνθετα..... 131

B.2. Νεοελληνική Λογοτεχνία 134

- B.2.1. Η αγάπη – η φιλία 134
- B.2.2. Χαρακτηριστικά της γραφής ενός συγγραφέα 138

B.3. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα 141

- B.3.1. Λέξεις που παράγονται από αρχαία θέματα (2) 141

B.4. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	143
B.4.1. Οι ήρωες της Ιλιάδας	143
Γ' Γυμνασίου	146
Γ.1. Νέα Ελληνική Γλώσσα	146
Γ.1.1. Συνώνυμες λέξεις: η σημασία τους και η χρήση τους σε διαφορετικά είδη κειμένων	146
Γ.1.2. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις: βουλητικές, ειδικές και ενδοιαστικές	150
Γ.1.3. Η πολυσημία της λέξης.....	153
Γ.1.4. Ευθύς και πλάγιος λόγος - ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις.....	155
Γ.1.5. Η μετωνυμία.....	160
Γ.1.6. Κυριολεξία και μεταφορά	163
Γ.1.7. Οι αναφορικές προτάσεις	166
Γ.1.8. Οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις: αιτιολογικές, χρονικές, υποθετικές, τελικές, αποτελεσματικές, εναντιωματικές και παραχωρητικές	168
Γ.1.9. Ομόηχα και παρώνυμα	171
Γ.1.10. Η σχέση της υπωνυμίας και ο ορισμός.....	173
Γ.1.11. Σχήματα λόγου	175
Γ.2. Νεοελληνική Λογοτεχνία	177
Γ.2.1. Η Κατοχή στην ιστοριογραφία και τη λογοτεχνία	177
Γ.3. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα	179
Γ.3.1. Παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων – η σύγκριση.....	179
Γ.3.2. Τα ουσιαστικά παῖς, γυνή, ναῦς, χεῖρ	182
ΛΥΚΕΙΟ	184
A' Λυκείου	185
A.1. Νεοελληνική Γλώσσα	185
A.1.1. Γλώσσα και γλωσσικές ποικιλίες	185
A.1.2. Ο ρόλος της επικοινωνιακής κατάστασης στη γλωσσική επικοινωνία	190
A.1.3. Γλώσσα και γλωσσομάθεια.....	194
A.1.4. Προφορικός και γραπτός λόγος	199
A.1.5. Ο αναλφαβητισμός	202
A.1.6. Οι προϋποθέσεις ενός επιτυχημένου διαλόγου	205
A.1.7. Νέοι, εφηβεία και ελεύθερος χρόνος	208
A.1.8. Αγάπη και έρωτας	213
A.1.9. Ο ρόλος της οπτικής γωνίας στην περιγραφή.....	219
A.1.10. Ανάπτυξη παραγράφου με αναλογία	224
A.1.11. Η τρίτη ηλικία	226
A.1.12. Το κωμικό και η σημασία του γέλιου.....	231
A.2. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	238
A.2.1. Η αφήγηση του έργου του Θουκυδίδη.....	238
B' Λυκείου	240
B.1. Νεοελληνική Γλώσσα	240
B.1.1. Ενδυμασία, μόδα, προσαρμογή στο περιβάλλον	240
B.1.2. Η οικονομία χρόνου στη γλωσσική επικοινωνία	245
B.1.3. Το γεγονός και το σχόλιο στην είδηση	250
B.1.4. Η είδηση και το σχόλιο.....	254
B.1.5. Πληροφόρηση, δημοσιογραφία, τύπος.....	257
B.1.6. Η οργάνωση της είδησης.....	261
B.1.7. Οργάνωση του λόγου – η χρήση του παραδείγματος.....	265
B.1.8. Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας	268
B.1.9. Βιογραφικά είδη.....	272
B.1.10. Εργασία – επιλογή επαγγέλματος	277

B.1.11. Στερεότυπα – ρατσισμός.....	280
B.1.12. Παρουσίαση και κριτική ενός βιβλίου	287
B.1.13. Τέχνη – κριτική έργου τέχνης.....	292
B.1.14. Κριτική θεατρικής παράστασης και κινηματογραφικής ταινίας	295
B.1.15. Η δομή και η λειτουργία του ορισμού.....	299
B.2. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία	305
B.2.1. Ορισμός και περιεχόμενο της λυρικής ποίησης	305
Γ' Λυκείου.....	307
Γ.1. Νεοελληνική Γλώσσα	307
Γ.1.1. Διαφήμιση – η πειθώ στο διαφημιστικό λόγο	307
Γ.1.2. Η οργάνωση του δοκιμίου.....	312

Εισαγωγή

Το παρόν εγχειρίδιο περιλαμβάνει εκπαιδευτικά σενάρια που καλύπτουν 150 ώρες από το ΔΕΠΠΣ και το ΑΠΣ για τα γνωστικά αντικείμενα της Γλώσσας του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου, καθώς και της Λογοτεχνίας και της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας του Γυμνασίου και του Λυκείου.

Τα εκπαιδευτικά αυτά σενάρια αξιοποιούν τον Εκπαιδευτικό Θησαυρό Ελληνικών Κειμένων (ΕΘΕΚ) (πρόσβαση από τη διεύθυνση <http://www.xanthi.ilsp.gr/ethek/>) και είναι αριθμημένα (αύξων αριθμός + Τίτλος σεναρίου) και ενταγμένα στη βαθμίδα και στο Γνωστικό αντικείμενο στο οποίο ανήκουν. Κάτω από τον τίτλο του σεναρίου παρατίθενται τα στοιχεία ταυτότητας του σεναρίου: Τάξη/Βαθμίδα, Γνωστικό αντικείμενο, προβλεπόμενος χρόνος, διδακτικές ώρες), ειδικοί στόχοι με αναφορά στη σελίδα του Προγράμματος Σπουδών (π.χ. ΔΕΠΠΣ- Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, σελ. 3813), πρόσθετοι στόχοι και, τέλος, γίνεται αναφορά στα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν στο συγκεκριμένο σενάριο (ΕΘΕΚ, Σχολικό βιβλίο, Φύλλα εργασίας, Φυλλομετρητής (Internet Browser), Επεξεργαστής κειμένου (π.χ. Microsoft Word), Λεξικό, ιστοσελίδες κ.λπ.)

Ακολουθεί η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ που περιλαμβάνει μια σύντομη περιγραφή του σεναρίου με αναφορά στη γενική ιδέα που το διέπει και τους στόχους που υπηρετεί, την οργάνωση των μαθητών, τα προαπαιτούμενα, τη διαδικασία που ακολουθείται, το ρόλο του καθηγητή κ.λπ.

Στη συνέχεια παρατίθενται οι ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ, συχνά ομαδοποιημένες σε φάσεις ή ενότητες. Οι εκφωνήσεις των δραστηριοτήτων είναι διατυπωμένες όπως ακριβώς διατυπώνονται στο εγχειρίδιο του μαθητή, ακολουθούμενες από οδηγίες προς το διδάσκοντα όπου περιγράφεται ο τρόπος εργασίας των μαθητών (μόνοι ή σε ομάδες), γίνεται αναφορά στο ρόλο του διδάσκοντα, αν πρέπει να μοιράσει φύλλα εργασίας, υποστηρικτικό υλικό, αν πρέπει να προηγηθεί του μαθήματος αναζήτηση στον ΕΘΕΚ κ.λπ. και, τέλος, δίνονται ενδεικτικές απαντήσεις. Επιπλέον κάτω από κάθε δραστηριότητα παρατίθεται οποιοδήποτε υποστηρικτικό υλικό απαιτείται για

την εφαρμογή του σεναρίου, π.χ. φύλλο εργασίας, πίνακας, σελίδες με αποτελέσματα του ΕΘΕΚ για άμεση διερεύνηση από τους μαθητές.

Στο τέλος κάθε σεναρίου παρατίθεται η σχετική βιβλιογραφία, καθώς και κάθε χρήσιμη πληροφορία σε Παράρτημα.

Εκπαιδευτικός Θησαυρός Ελληνικών Κειμένων (ΕΘΕΚ)

(<http://www.xanthi.ilsp.gr/ethek/>)

Ο Εκπαιδευτικός Θησαυρός Ελληνικών Κειμένων (ΕΘΕΚ) είναι μια διαδικτυακή εφαρμογή η οποία επιτρέπει την αναζήτηση σε σώματα κειμένων. Έχει σχεδιαστεί και υλοποιηθεί από το **Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου** στο πλαίσιο του **έργου Πλειάδες, υποέργο Χρυσάλλιδες** (2005-2007) και αποτελείται από:

1. ένα **Γενικό Σώμα Κειμένων**
2. το **Σώμα Κειμένων σχολικών βιβλίων**
3. το **Σώμα Κειμένων των διδασκόντων**

Ειδικότερα:

Το **Γενικό Σώμα Κειμένων** περιλαμβάνει περισσότερες από 34.000.000 λέξεις. Αποτελεί τμήμα του Εθνικού Θησαυρού της Ελληνικής Γλώσσας (ΕΘΕΓ) του Ινστιτούτου Επεξεργασίας του Λόγου το οποίο αναπτύχθηκε επί σειρά ετών και περιλαμβάνει περισσότερες από 40.000.000 λέξεις. Τα κείμενα είναι αντιπροσωπευτικά της σύγχρονης Ελληνικής γλώσσας και χρονολογούνται, στην πλειονότητά τους, από το 1990 και μετά. Επιλέχθηκαν κείμενα από πολλές πηγές, ποικίλα κειμενικά είδη με ποικίλη θεματολογία. Αποφεύγονται τα κείμενα με διαλεκτικές ή άλλες ιδιαιτερότητες και προτιμώνται κείμενα με υψηλή αναγνωσιμότητα (εφημερίδες μεγάλης κυκλοφορίας, βιβλία με υψηλές πωλήσεις κ.τ.λ.). Προφορικός λόγος δεν έχει περιληφθεί στην παρούσα έκδοση. Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθήτε τον ιστότοπο του ΕΘΕΓ (www.hnc.ilsp.gr).

Το **Σώμα Κειμένων σχολικών βιβλίων** οποίο περιλαμβάνει 2.250.000 λέξεις από σχολικά βιβλία της ΣΤ' Δημοτικού, της Α', Β' και Γ' Γυμνασίου και της Α', Β' και Γ' Λυκείου.

Το **Σώμα Κειμένων των διδασκόντων** διαμορφώνεται από τους διδάσκοντες με κείμενα που επιλέγουν και προσθέτουν οι ίδιοι.

Τα κείμενα του ΕΘΕΚ συνοδεύονται από τις εξής πληροφορίες:

- Βιβλιογραφικά στοιχεία
Πληροφορίες απαραίτητες για την αναγνώριση κάθε κειμένου, όπως τίτλος, συγγραφέας, εκδότης, μεταφραστής (αν πρόκειται για μεταφρασμένα κείμενα), ημερομηνία έκδοσης.
- Στοιχεία κατηγοριοποίησης
Πληροφορίες απαραίτητες για την κατάταξη των κειμένων σε καθορισμένες κατηγορίες, με βάση
 - α) το μέσο δημοσίευσής τους
 - β) το κειμενικό είδος στο οποίο ανήκουν και το ειδικότερο είδος
 - γ) το θέμα τους και το ειδικότερο θέμα

Εκτός από τα παραπάνω, τα κείμενα που προέρχονται από σχολικά βιβλία έχουν κατηγοριοποιηθεί ως προς την τάξη και το γνωστικό αντικείμενο.

Ο ΕΘΕΚ δίνει τη δυνατότητα

1. Να αντλήσετε αυθεντικά παραδείγματα χρήσης της ελληνικής γλώσσας αναζητώντας:

- ▶ **συγκεκριμένες λέξεις:** εισάγοντας τη λέξη «παίζω» ανασύρονται όλες οι προτάσεις που περιέχουν τη λέξη αυτή),
- ▶ **λήμματα** (ως λήμμα εννοείται η βασική μορφή κάθε λέξης, όπως εμφανίζεται συνήθως στα ερμηνευτικά λεξικά, η οποία συγκεντρώνει όλους τους κλιτούς τύπους): εισάγοντας το λήμμα «παίζω» ανασύρονται όλες οι προτάσεις που περιέχουν κάθε κλιτό τύπο του λήμματος που εμφανίζεται στα κείμενα του ΕΘΕΚ, όπως «παίζει», «παίξω», «παίζοντας» κ.λπ.
- ▶ **μέρη του λόγου:** εισάγοντας «ουσιαστικό» ανασύρονται όλες οι προτάσεις που περιέχουν ουσιαστικά.

Σημείωση: Σε περιπτώσεις τύπων που μπορεί να ανήκουν σε περισσότερα από ένα μέρη του λόγου (π.χ. «καλά» επίθετο ή επίρρημα), το σύστημα στην παρούσα του έκδοση δεν είναι σε θέση να διακρίνει αυτόματα το ορθό (ανάλογα με το εκάστοτε γλωσσικό περιβάλλον) μέρος του λόγου. Επιστρέφει, έτσι, όλες τις προτάσεις στις οποίες περιέχεται ο ζητούμενος τύπος.

2. Να αναζητήσετε τη συχνότητα εμφάνισης λέξεων και λημμάτων στα σώματα κειμένων του ΕΘΕΚ.

3. Να μελετήσετε μέσα από συμπραστικούς πίνακες τους τύπους που αναζητήσατε.

Ο χρήστης για να αποκτήσει πρόσβαση στον ΕΘΕΚ θα πρέπει να εισαγάγει το όνομα (username) και τον κωδικό (password) του.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ

1. Τρόποι αναζήτησης, εντοπισμού, ανάλυσης και σύνθεσης πληροφοριών

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού
Γνωστικό αντικείμενο:	Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	5 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Εντοπίζει και αξιολογεί τις πληροφορίες που χρειάζεται χρησιμοποιώντας διάφορες πηγές πληροφόρησης, γλωσσικές και μη. - Αναλύει και συνθέτει δεδομένες πληροφορίες (Δ.Ε.Π.Π.Σ. 3771).
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος αυτού του σεναρίου είναι να παρουσιάσει στους μαθητές τρόπους αξιοποίησης του ΕΘΕΚ ως πηγής πληροφοριών. Παράλληλα το σενάριο στοχεύει γενικότερα στην εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση βάσεων δεδομένων. Προτείνεται το σενάριο να πραγματοποιηθεί πριν από όλα τα άλλα σενάρια του Δημοτικού, έτσι ώστε τα παιδιά να εξοικειωθούν με τη χρήση ΕΘΕΚ, τις δυνατότητες και τις λειτουργικότητές του και έτσι να διευκολυνθεί η πραγματοποίηση των υπόλοιπων σεναρίων.

Το σενάριο διακρίνεται σε τέσσερις ενότητες ανάλογα με το είδος της πληροφορίας που αναζητείται κάθε φορά, καθώς και τον τρόπο αναζήτησης.

Ενότητα 1: Αναζήτηση ορισμών για μονολεκτικούς όρους

Ενότητα 2: Αναζήτηση ορισμών για πολυλεκτικούς όρους

Ενότητα 3: Αναζήτηση κύριων ονομάτων

Ενότητα 4: Αναζήτηση συμφράσεων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ενότητα 1: Αναζήτηση ορισμών για μονολεκτικούς όρους

1. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Ομάδα Α΄: Πατήστε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων. Από εκεί επιλέξτε το γνωστικό αντικείμενο της Γεωγραφίας για όλες τις τάξεις. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας και στη συνέχεια πατήστε στην καρτέλα «Αναζήτηση προτάσεων». Εισάγετε στο πεδίο «λήμμα» μία από τις παρακάτω λέξεις, σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε την πρόταση που αποδίδει καλύτερα τον ορισμό του όρου και αποθηκεύστε την. Κάντε το ίδιο και για τους υπόλοιπους όρους.

τάιγκα
υπέδαφος
τούνδρα
ισημερινός

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	τάιγκα		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Ομάδα Β' : Πατήστε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων. Από εκεί επιλέξτε το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας για όλες τις τάξεις. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας και στη συνέχεια πηγαίνετε στην «αναζήτηση προτάσεων». Εισάγετε στο πεδίο «λήμμα» μία από τις παρακάτω λέξεις σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε την πρόταση που αποδίδει καλύτερα τον ορισμό του όρου και αποθηκεύστε την. Κάντε το ίδιο και για τους υπόλοιπους όρους.

παλαίστρα
οβελίσκος
σύγκλητος
απέλλα

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	παλαίστρα		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Ομάδα Γ' : Πατήστε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων. Από εκεί επιλέξτε τα γνωστικά αντικείμενα της Γλώσσας και του Συντακτικού της Νέας Ελληνικής για όλες τις τάξεις. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας και στη συνέχεια πηγαίνετε στην «Αναζήτηση προτάσεων». Εισάγετε στο πεδίο «λήμμα» μία από τις παρακάτω λέξεις σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε την πρόταση που αποδίδει καλύτερα τον ορισμό του όρου και αποθηκεύστε την. Κάντε το ίδιο και για τους υπόλοιπους όρους.

κατηγορήμα
υπερβολή
φθόγγοι
επιφωνήματα

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	κατηγορήμα		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1o] κριτήριο	

Ενότητα 2: Αναζήτηση ορισμών για πολυλεκτικούς όρους

2. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Ομάδα Α' : Πατήστε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων. Από εκεί επιλέξτε το γνωστικό αντικείμενο της Γεωγραφίας για όλες τις τάξεις. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας και στη συνέχεια πατήστε στην «Αναζήτηση προτάσεων». Αναζητήστε τις φράσεις – όρους που υπάρχουν παρακάτω εισάγοντας στο πρώτο κριτήριο αναζήτησης την πρώτη λέξη στο πεδίο «λήμμα», στο δεύτερο κριτήριο τη δεύτερη κ.ο.κ. με μία λέξη απόσταση μεταξύ τους (βλέπε τον παρακάτω πίνακα). Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε την πρόταση που αποδίδει καλύτερα τον ορισμό του πολυλεκτικού όρου και αποθηκεύστε την. Κάντε το ίδιο και για τους υπόλοιπους όρους (Προσέξτε! Ίσως χρειαστείτε περισσότερες από μία προτάσεις για να έχετε έναν πληρέστερο ορισμό)

ηλιακό σύστημα
τροπική ζώνη
λεκάνη απορροής
υπόμνημα χάρτη

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ηλιακός		Λήμμα	σύστημα		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	

Συμφραστικοί πίνακες	

Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	30
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	30
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχισή ως προς το [10] κριτήριο	

Ομάδα Β' : Πατήστε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων. Από εκεί επιλέξτε το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας για όλες τις τάξεις. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας και στη συνέχεια πατήστε στην «Αναζήτηση προτάσεων». Αναζητήστε τις φράσεις – όρους που υπάρχουν παρακάτω εισάγοντας στο πρώτο κριτήριο αναζήτησης την πρώτη λέξη στο πεδίο «λήμμα», στο δεύτερο κριτήριο τη δεύτερη κ.ο.κ. με μία λέξη ή δύο λέξεις απόσταση μεταξύ τους (βλέπε τον παρακάτω πίνακα). Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε την πρόταση που αποδίδει καλύτερα τον ορισμό του πολυλεκτικού όρου και αποθηκεύστε την. Κάντε το ίδιο και για τους υπόλοιπους όρους (Προσέξτε! Ίσως χρειαστείτε περισσότερες από μία προτάσεις για να έχετε έναν πληρέστερο ορισμό).

Εκκλησία του Δήμου
πόλη-κράτος
βιομηχανική επανάσταση
μακεδονική φάλαγγα

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	εκκλησία		Λήμμα	δήμος		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	30
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	30
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχισή ως προς το [10] κριτήριο	

Για να αναζητηθεί ο όρος «εκκλησία του δήμου» η απόσταση μεταξύ των λέξεων πρέπει να είναι 2 γιατί μεταξύ των δύο ουσιαστικών παρεμβάλλεται το άρθρο. Για τους άλλους όρους η απόσταση μεταξύ των λέξεων είναι 1.

Ομάδα Γ' : Πατήστε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων. Από εκεί επιλέξτε το γνωστικό αντικείμενο της Γλώσσας για όλες τις τάξεις. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας και στη συνέχεια πατήστε στην «Αναζήτηση προτάσεων». Αναζητήστε τις φράσεις – όρους που υπάρχουν παρακάτω εισάγοντας στο πρώτο κριτήριο αναζήτησης την πρώτη λέξη στο πεδίο «λήμμα», στο δεύτερο κριτήριο τη δεύτερη κ.ο.κ. με μία λέξη απόσταση μεταξύ τους (βλέπε τον παρακάτω πίνακα). Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε την πρόταση που αποδίδει καλύτερα τον ορισμό του πολυλεκτικού όρου και αποθηκεύστε την. Κάντε το ίδιο και για τους υπόλοιπους όρους (Προσέξτε! Ίσως χρειαστείτε περισσότερες από μία προτάσεις για να έχετε έναν πληρέστερο ορισμό).

επιθετικός προσδιορισμός
κύρια πρόταση
αμετάβατο ρήμα
μέση διάθεση

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη				
Λήμμα	επιθετικός		Λήμμα	προσδιορισμός			
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου				

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

Για να αναζητηθούν οι πολυλεκτικοί όροι στο πεδίο «λήμμα» βάζουμε κάθε φορά την ονομαστική ενικού του ουσιαστικού. Στα επίθετα βάζουμε την ονομαστική ενικού του αρσενικού.

Ενότητα 3: Αναζήτηση κύριων ονομάτων

3. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Πατήστε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων. Από εκεί επιλέξτε το γνωστικό αντικείμενο της Γεωγραφίας για όλες τις τάξεις. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας και στη συνέχεια πατήστε στην «Αναζήτηση προτάσεων». Εισάγετε στο πεδίο «λέξη» ένα από τα παρακάτω κύρια ονόματα (για τα κριτήρια αναζήτησης βλέπε τον παρακάτω πίνακα). Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης συλλέξτε πληροφορίες για τα ονόματα αυτά και γράψτε μία μικρή παράγραφο.

Ισπανία
Ιταλία
Δούναβης
Μάγκρεμπ

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	Ισπανία		Λέξη				
Λήμμα			Λήμμα				
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου				

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30

Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

Ισπανία

.....

.....

.....

.....

Ιταλία

.....

.....

.....

.....

Δούναβης

.....

.....

.....

.....

Μάγκρεμπ

.....

.....

.....

.....

Ομάδα Β΄ : Πατήστε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων. Από εκεί επιλέξτε το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας για όλες τις τάξεις. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας και στη συνέχεια πατήστε στην «Αναζήτηση προτάσεων». Εισάγετε στο πεδίο «λήμμα» ένα από τα παρακάτω κύρια ονόματα (για τα κριτήρια αναζήτησης βλέπε τον παρακάτω πίνακα). Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης συλλέξτε πληροφορίες για τα πρόσωπα αυτά και γράψτε μία παράγραφο.

Μιλτιάδης
Περικλής
Θουκυδίδης
Αντώνιος

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	Μιλτιάδης		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Μιλτιάδης

.....

.....

.....

.....

.....

Περικλής

.....

.....

.....

.....

.....

Θουκυδίδης

.....

.....

.....

.....

.....

Αντώνιος

.....

.....

.....

.....

.....

Ενότητα 4: Αναζήτηση συμφράσεων

4. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Πατήστε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων. Από εκεί επιλέξτε το γνωστικό αντικείμενο της Γεωγραφίας για όλες τις τάξεις. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας και στη συνέχεια πατήστε στην «Αναζήτηση προτάσεων». Αναζητήστε τις παρακάτω φράσεις – όρους, εισάγοντας στο πρώτο κριτήριο αναζήτησης τη λέξη «τροπικός» στο πεδίο «λήμμα» και επιλέγοντας στο δεύτερο κριτήριο το μέρος του λόγου «ουσιαστικό» (τα κριτήρια αναζήτησης φαίνονται στον παρακάτω πίνακα). Φτιάξτε έναν πίνακα με τους διαφορετικούς συνδυασμούς λέξεων που θα ανασυρθούν από τη βάση των κειμένων. Συνεχίστε με τις άλλες αναζητήσεις που φαίνονται στον Πίνακα 1.

τροπικός + ουσιαστικό
επίθετο + έδαφος
επίθετο + κλίμα
επίθετο + δέντρο

Πίνακας 1

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	τροπικός		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό		Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1o] κριτήριο	

Η αναζήτηση «τροπικός + ουσιαστικό» ανασύρει από τη βάση συμφράσεις, όπως *τροπικά δάση, τροπική ζώνη, τροπικές χώρες και τροπικά κλίματα.*

Η αναζήτηση «επίθετο + έδαφος» ανασύρει από τη βάση συμφράσεις, όπως *καλλιεργήσιμα εδάφη, γόνιμο έδαφος, άγονα εδάφη, εύφορα εδάφη.*

Η αναζήτηση «επίθετο + κλίμα» ανασύρει από τη βάση συμφράσεις, όπως *ήπιο κλίμα, ωκεάνιο κλίμα, μεσογειακό κλίμα, πολικό κλίμα, ψυχρό κλίμα, υποτροπικό κλίμα.*

Η αναζήτηση «επίθετο + δέντρο» ανασύρει από τη βάση συμφράσεις, όπως *κωνοφόρα δέντρα, οπωροφόρα δέντρα, φυλλοβόλα δέντρα.*

Ομάδα Β' : Πατήστε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων. Από εκεί επιλέξτε το γνωστικό αντικείμενο της Ιστορίας για όλες τις τάξεις. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας και στη συνέχεια πατήστε στην «Αναζήτηση προτάσεων». Αναζητήστε τις παρακάτω φράσεις – όρους επιλέγοντας στο πρώτο κριτήριο αναζήτησης, στο πεδίο «μέρος του λόγου», το «επίθετο» (βλέπε Πίνακα 2) και εισάγοντας στο δεύτερο κριτήριο, στο πεδίο «λήμμα», τη λέξη «επανάσταση» (βλέπε πίνακα με τα κριτήρια αναζήτησης). Φτιάξτε έναν πίνακα με τους διαφορετικούς συνδυασμούς λέξεων που θα

ανασυρθούν από τη βάση των κειμένων. Συνεχίστε με τις άλλες αναζητήσεις που φαίνονται στον Πίνακα 2.

επίθετο + επανάσταση
επίθετο + πολιτισμός
επίθετο + πληθυσμός

Πίνακας 2

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα		Λήμμα	επανάσταση	Λήμμα			
Μέρος του λόγου	Επίθετο	Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου			

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Η αναζήτηση «επίθετο + επανάσταση» ανασύρει από τη βάση συμφράσεις, όπως *Γαλλική επανάσταση, βιομηχανική επανάσταση, Αμερικανική επανάσταση, κρητική επανάσταση, γεωργική επανάσταση.*

Η αναζήτηση «επίθετο + πολιτισμός» ανασύρει από τη βάση συμφράσεις, όπως *ελληνικός πολιτισμός, βυζαντινός πολιτισμός, φοινικικός πολιτισμός, ρωμαϊκός πολιτισμός.*

Η αναζήτηση «επίθετο + πληθυσμός» ανασύρει από τη βάση συμφράσεις, όπως *άμαχος πληθυσμός, ενεργός πληθυσμός, αστικός πληθυσμός, αγροτικός πληθυσμός.*

2. Κυριολεξία και μεταφορά

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού
Γνωστικό αντικείμενο:	Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	5 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Κατανοεί τον τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τα εκφραστικά μέσα, για να προκαλέσει τις εντυπώσεις που θέλει. Εξηγεί το νόημα κειμένων με απαιτητική σύνταξη, λεξιλόγιο και νοηματική δομή (Δ.Ε.Π.Π.Σ. σελ. 3762)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Λεξικό της Νέας Ελληνικής

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο αυτό έχει ως στόχο να εξοικειώσει τους μαθητές με την έννοια της μεταφοράς, τόσο σε επίπεδο λέξεων όσο και σε επίπεδο φράσεων. Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν μόνοι τους τη μεταφορική σημασία των λέξεων/φράσεων με τη βοήθεια συγκεκριμένων παραδειγμάτων χρήσης και στη συνέχεια να παραγάγουν προτάσεις όπου οι λέξεις /φράσεις χρησιμοποιούνται τόσο μεταφορικά όσο και κυριολεκτικά. Το σενάριο αυτό διακρίνεται σε δύο επιμέρους ενότητες. Στην πρώτη ενότητα μελετάται η μεταφορική χρήση λέξεων, ενώ στη δεύτερη μελετώνται φράσεις.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ενότητα 1: Η μεταφορική χρήση των λέξεων

Στόχος αυτής της ενότητας είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές το φαινόμενο της μεταφορικής χρήσης των λέξεων, τόσο στα λογοτεχνικά κείμενα όσο και γενικότερα στη γλώσσα.

Ο δάσκαλος με αφορμή το κείμενο του Αντώνη Μπενέκου από το βιβλίο «Η γλώσσα μου για την Στ΄ δημοτικού» σελ. 40 – 41, δίνει στους μαθητές του ορισμένα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης λέξεων από το συγκεκριμένο κείμενο. Οποιοδήποτε άλλο κείμενο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί εναλλακτικά ως αφορμή.

1. Οι λέξεις «τροπάρι», «φορτίο», «ασήμωνε» και «παραδόθηκα» χρησιμοποιούνται στο κείμενο του Μπενέκου μεταφορικά. Βρείτε τις προτάσεις στο κείμενο και προσπαθήστε να βρείτε τι σημαίνουν οι λέξεις αυτές.
2. Σε ένα λεξικό της Νέας Ελληνικής βρείτε την κυριολεκτική σημασία των λέξεων και σχηματίστε προτάσεις τόσο με την κυριολεκτική όσο και με τη μεταφορική σημασία των λέξεων.

Στη συνέχεια ο δάσκαλος μπορεί να στρέψει την προσοχή των παιδιών γενικά στο θέμα της μεταφοράς, καθώς η μεταφορά δεν αφορά μόνο τη λογοτεχνία, αλλά αποτελεί γενικό χαρακτηριστικό της γλώσσας. Ο δάσκαλος μπορεί να επιλέξει κάποιες λέξεις με μεταφορική σημασία και να βρει παραδείγματα χρήσης

χρησιμοποιώντας τον ΕΘΕΚ, προκειμένου οι μαθητές του να συνειδητοποιήσουν και να κατανοήσουν το φαινόμενο της μεταφοράς στη γλώσσα. Στη συνέχεια του σεναρίου προτείνονται μια σειρά από δραστηριότητες με βάση επιλεγμένες λέξεις της Ελληνικής και παραδείγματα κυριολεκτικής και μεταφορικής χρήσης που εντοπίστηκαν από τη βάση κειμένων του ΕΘΕΚ.

3. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες

Ομάδα Α' : Στις παρακάτω προτάσεις με τις λέξεις *αέρας, χρωματίζω, διαζύγιο, ζεστός, καταιγίδα, μαργαριτάρι* και *ψαλίδι* βρείτε τις περιπτώσεις που οι λέξεις χρησιμοποιούνται κυριολεκτικά και τις περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται μεταφορικά. Ποια είναι η σημασία των λέξεων στη μια και στην άλλη περίπτωση;

Αέρας

- Δεν είχε τόσα αμάξια, ο **αέρας** ήταν πιο καθαρός, είχε πρασινάδα.
- Τα φαινόμενα με πολύ υψηλές θερμοκρασίες μειώνονται σε συχνότητα, υποστηρίζει ο επίκουρος καθηγητής Ατμοσφαιρικής Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Κώστας Βαρώτσος, ενώ η μέση θερμοκρασία του **αέρα** αυξάνεται.
- Γιατί με το νά 'μαι μαλακή, μου είχανε τα παιδιά πάρει τον **αέρα**.
- Ο ανθυπολοχαγός απ' τον Πειραιά ανέλαβε να τους κατατοπίσει με τον **αέρα** του ειδικού

Χρωματίζω

- Όταν **χρωματίζεται** ένα αεροπλάνο το επικρατέστερο χρώμα καλύπτει συνήθως το σύνολο της επιφάνειας, και τα υπόλοιπα χρώματα πέφτουν πάνω σ' αυτό αφού τούτο στεγνώσει.
- Στις 5/7 ο Jan Garbarek με το σαξόφωνό του και με το γκρουπ του θα **χρωματίσει** μελωδικά τη βραδιά, ενώ την επομένη (6/7) η Ελευθερία Αρβανιτάκη θα δώσει το σύνθημα για κέφι στις κερκίδες.

Διαζύγιο

- Στη Φινλανδία το 49% από τους γάμους καταλήγει σε **διαζύγιο**, στη Βρετανία το 45%, στη Δανία το 41%.
- Την πιθανότητα **διαζυγίου** με τον Ντίνκινς την ήξεραν στον Παναθηναϊκό από την αρχή του καλοκαιριού.

Ζεστός

- Ο χώρος, ωστόσο, θα ανοίγει από τις 5.00, για τους παλιούς και νέους φίλους, για ένα ποτό και μια **ζεστή** κουβέντα.
- Ένας χαμογελαστός, **ζεστός** άνθρωπος, γιομάτος ελπίδα για τη νέα ζωή που περιμέναμε ν' αρχίσει στον τόπο μας, έπειτα από την τραγική δεκαετία του 1964-1974.
- Ο καιρός ήταν υπερβολικά **ζεστός**.

Καταιγίδα

- Φθινοπωρινός καιρός σημαίνει απότομες μεταβολές, **καταιγίδες**, βροχές.
- Κύριε πρόεδρε, η νέα κυβέρνηση έχει μόλις τέσσερις μήνες στην εξουσία και παρατηρούμε ότι τους δύο τελευταίους μήνες έχει ξεσπάσει μία **καταιγίδα** κινητοποιήσεων.

Μαργαριτάρι

- Αυτό δεν αποκλείει και την ύπαρξη μεμονωμένων χρυσαφικών, ή την αγορά διαφόρων μεγάλης αξίας πετραδιών, όπως διαμάντια, **μαργαριτάρια**, κ.ά.
- Μετρήστε πόσα "**μαργαριτάρια**" θα βρείτε σε δελτία ειδήσεων, talk shows κλπ. μέσα σε, ας πούμε, μισή ώρα.
- Τα **μαργαριτάρια** στο λαιμό της Μιμής δεν είναι τίποτα μπροστά σ' αυτά που βγάζει το στόμα της.

Ψαλίδι

- Πήγε στον νεροχύτη και άρχισε να τα κόβει με το **ψαλίδι** της ραπτικής, εμείς κοιτάζαμε.
- **Ψαλίδι** στις δαπάνες για τις μετακινήσεις εκτός έδρας των δημοσίων υπαλλήλων βάζει η κυβέρνηση με νομοσχέδιο που προωθεί στη Βουλή
- Κι από εκεί, με «ασύλληπτο» ανάποδο **ψαλίδι**, έστειλε την μπάλα στα δίχτυα.

Ομάδα Β' : Στις παρακάτω προτάσεις με τις λέξεις *ανάβω, βλήμα, γόνιμος, σκουπίδι, ζάχαρη, δάσος* και *δένω* και βρείτε τις περιπτώσεις που οι λέξεις χρησιμοποιούνται κυριολεκτικά και τις περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται μεταφορικά. Ποια είναι η σημασία των λέξεων στη μια και στην άλλη περίπτωση;

Ανάβω

- Ο θεός σηκώθηκε και με αργά, κουρασμένα βήματα **άναψε** κάποιο φως, ένα γυμνό γλόμπο που φώτιζε τον χώρο χλωμά, λίγα μέτρα γύρω μας.
- Αν βρίσκαμε λίγο κάρβουνο, **ανάβαμε** κάνα μαγκάλι, αλλιώς ξυλιάζαμε μέσα στα κουρέλια μας.
- Τέλος πάντων, άλλη αφορμή για να **ανάψει** η συζήτηση δεν δόθηκε
- Στην επανάληψη, το γρήγορο γκολ του Ιωνικού **άναψε** τα αίματα.
- Ο Φώτης **άναψε** μεμιάς με τούτα τα λόγια της γυναίκας του.
- Κι **ανάβοντας** απ' το θυμό της, άστραψε δυο χαστούκια στο Θόδωρο που τον έκανε να χάσει τον μπούσουλα και να βάλει τα κλάματα. - Έλα εδώ, τον πρόσταξε η Κατίνα ανακατεύοντας ταυτόχρονα τη σούπα της.

Βλήμα

- «Μη σου κατοφανεί, αλλά είσαι εντελώς **βλήμα**», του αντιγύρισε ο Ποπάι.
- Για κάποιο λόγο όμως το **βλήμα** δεν βρήκε το στόχο του

Γόνιμος

- Χαρακτηριστικά ο ίδιος έλεγε ότι "ήταν η πιο **γόνιμη** συνεργασία" που είχαν.
- Για τα Ελληνικά γράμματα του Καναδά, η δεκαετία του 1970 αποτελεί ίσως τη **γονιμότερη** περίοδο.
- Τα έργα στο ορεινό της Πεντέλης έχουν ως στόχο να "συγκρατήσουν το **γόνιμο** έδαφος και τους πόρους φυσικής αναγέννησης του δάσους από τις βροχές.

Σκουπίδι

- Έτσι, από χθες το βράδυ, οι μεγάλες πόλεις, αλλά κυρίως η Αθήνα άρχισε να ανακουφίζεται από τους σωρούς των **σκουπιδιών**, που

απειλούσαν τη δημόσια υγεία, με την αποκομιδή των απορριμμάτων.

- Το χειρότερο είναι πως απαιτείται πολύς χρόνος για να καταστραφεί ένα τηλεοπτικό **σκουπίδι**.

Ζάχαρη

- Την έθρεφα με **ζάχαρη**, την πότιζα με μόσχο, κι ήρθε ξένος κι απόξενος, ήρθε και μου την πήρε.
- Μας υποδέχτηκε ένας κομμωτής όλο **ζάχαρη**.
- Ενάμιση χρόνο μάγκα μου, την έβγαλα **ζάχαρη** εδώ στην Αθήνα.

Δάσος

- Η έμπνευσή μου μπορεί να είναι ένα **δάσος** από τηλεοπτικές κεραίες ή ένα σούρουπο στη θάλασσα.
- Αυτονόητο είναι ότι η καταστροφή του **δάσους** σημαίνει πλήρη εξαφάνιση της χλωρίδας και της πανίδας του.
- Τους περίμεναν, όμως, πολλοί «δημοσιογράφοι»... με εχθρικές διαθέσεις και ένα **δάσος** από τηλεοπτικές κάμερες και μικρόφωνα.

Δένω

- Το παλιό και το νέο συνδέονται και αναμειγνύονται, ενώ η όλη εικόνα του κήπου αρχίζει να **δένει** με το φυσικό τοπίο που τον περιβάλλει.
- Μπήκαμε στο αυτοκίνητο, **δέσαμε** τις ζώνες και ξεκινήσαμε για την Αράχωβα.

Ομάδα Γ΄: Στις παρακάτω προτάσεις με τις λέξεις *αντοχή, παραμύθι, ψίθυρος, δηλητηριώδης, διαβάζω και διαλύω* βρείτε τις περιπτώσεις που οι λέξεις χρησιμοποιούνται κυριολεκτικά και τις περιπτώσεις που χρησιμοποιούνται μεταφορικά. Ποια είναι η σημασία των λέξεων στη μια και στην άλλη περίπτωση;

Αντοχή

- Αργότερα επιδίδεται σε δρόμους **αντοχής** (μαραθώνιο και ποδηλασία μεγάλων αποστάσεων).
- Το αλουμίνιο αυξάνει την **αντοχή** του και με τη ψυχρή κατεργασία.
- Ο Ορφανός προσπάθησε πάλι να είναι φιλικός, αλλά φαίνεται δεν είχε την ίδια **αντοχή** όπως εχθές, γιατί ύστερα από κάποιες τυπικές φράσεις έπεσε μια βαριά σιωπή ανάμεσά μας, που ομολογώ με έφερε σε πολύ δύσκολη θέση.
- Τα όρια της **αντοχής** τους δοκίμασαν χθες εκατοντάδες επιβάτες πτήσεων της «Ολυμπιακής Αεροπορίας» που χρειάστηκε να περιμένουν έως και έξι ώρες για να αναχωρήσουν από το αεροδρόμιο Ελληνικού, βλέποντας σε έξι περιπτώσεις τα δρομολόγια τους να ματαιώνονται.

Παραμύθι

- «Ο μικρός Ολλανδός» της Νάντιας Γεωργακοπούλου είναι ένα μοντέρνο **παραμύθι**, γραμμένο όμως με παραδοσιακά αφηγηματικά υλικά, με θέμα τη μαγική συνταγή τσαγιού κάποιου γέρου Κινέζου που φέρνει την απόλυτη ευδαιμονία.
- Διπλή προεμίερα φέτος για την Ξένια Καλογεροπούλου στο θέατρο Πόρτα, με ένα κλασικό έργο αλλά και ένα **παραμύθι** για μικρούς και μεγάλους
- Τελικά η φήμη ήταν **παραμύθι**.

- «Αυτά είναι τα οικόπεδα που πούλησαν στον πατέρα μου με το **παραμύθι** ότι είχαν χρυσάφι», είπε.

Ψίθυρος

- Ακούστηκε ένας ψίθυρος, ύστερα σιωπή, ύστερα πάλι ένας **ψίθυρος**, και μετά δύο χτυπηματάκια στην πόρτα.
- Ο **ψίθυρος**, ο πανικός και ο παραπληροφόρηση χτύπησαν σαν ένας δεύτερος «σεισμός» την Κωνσταντινούπολη, εξαιτίας της σύγχυσης που υπάρχει μεταξύ των σεισμολόγων,

Δηλητηριώδης

- Το φυτό είναι **δηλητηριώδες**, γιατί όλα του τα μέρη περιέχουν πρωσικό οξύ.
- Κάποιες **δηλητηριώδεις** φήμες ήθελαν τον κ. Παπαδόπουλο να σκέφτεται το ενδεχόμενο να μη θέσει εκ νέου υποψηφιότητα.

Διαβάζω

- Εκείνο που ήξερα ήταν ότι είχε **διαβάσει** τη σκέψη στο πρόσωπό μου.
- Μπορεί να **διαβάσει** το "μέλλον" μιας ταινίας με την ίδια ικανότητα που διαβάζει ακτινογραφία θώρακος ένας έμπειρος ακτινολόγος.
- Ευτυχώς που οι τουρίστες δεν **διαβάζουν** ελληνικές εφημερίδες.

Διαλύω

- Η μία βόμβα **διέλυσε** το υποκατάστημα μίας τράπεζας στο Κολωνάκι.
- **Διέλυσε** και τις λίγες ελπίδες που είχαν οι αγρότες για βοήθεια.
- Είμαι έτοιμος να **διαλύσω** οποιοσδήποτε αμφιβολίες ή υποψίες που μπορείτε να έχετε
- Πολλές φορές χρειάζεται να **διαλύσω** τρία, ακόμη και τέσσερα για να καταφέρω να φτιάξω ένα γραμμόφωνο που θα λειτουργεί.
- Θα βράσουμε σε μέτρια φωτιά για 1', ίσα ίσα ώστε να **διαλυθεί** η ζάχαρη.

4. Επιβεβαιώστε τα συμπεράσματά σας σχετικά με τη σημασία των λέξεων, συμβουλευόμενοι ένα ερμηνευτικό λεξικό της Νέας Ελληνικής.
5. Κάθε ομάδα γράφει την κυριολεκτική και τη μεταφορική σημασία των λέξεων που τις έχουν ανατεθεί. Τα συμπεράσματα μοιράζονται σε όλες τις ομάδες. Στη συνέχεια κάθε ομάδα γράφει δικά της παραδείγματα για την κυριολεκτική και τη μεταφορική σημασία των λέξεων των άλλων ομάδων.
6. Τα νέα παραδείγματα που δημιούργησαν οι ομάδες διαβάζονται και σχολιάζονται στην τάξη.

Ενότητα 2: Η μεταφορική χρήση εκφράσεων

Ως συνέχεια της προηγούμενης ενότητας, στόχος της δεύτερης αυτής ενότητας είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές το φαινόμενο της μεταφορικής χρήσης εκφράσεων. Η ενότητα αυτή μπορεί να διδαχτεί ως συνέχεια της προηγούμενης ή ανεξάρτητα, με αφορμή μια έκφραση που υπάρχει σε κάποιο σχολικό κείμενο. Μετά από μια σύντομη παρουσίαση της έκφρασης αυτής ακολουθούν οι παρακάτω δραστηριότητες. Ο δάσκαλος μπορεί να τροποποιήσει το περιεχόμενο του σεναρίου επιλέγοντας και τις δικές του εκφράσεις, αναζητώντας εναλλακτικά παραδείγματα ενδεικτικά της σημασίας των φράσεων στον ΕΘΕΚ και φυσικά δημιουργώντας και νέες δραστηριότητες.

7. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Σε ορισμένες από τις παρακάτω προτάσεις οι λέξεις *στύβω, ρίχνω, άνεμος, όνειρο, μετρώ, πηγαίνω, μπαίνω* χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο εκφράσεων. Μπορείτε να βρείτε τις εκφράσεις αυτές; Στη συνέχεια γράψτε τις εκφράσεις στον Πίνακα 1 και δίπλα γράψτε τη σημασία τους. Αν είναι απαραίτητο, συμβουλευτείτε ένα λεξικό της Νέας Ελληνικής.

Στύβω

- Ο προπονητής των Πειραιωτών **στύβει** από χθες το μυαλό του για να βρει τον αντικαταστάτη των δύο τραυματιών.
- **Έστυβα** το μυαλό μου, αλλά δεν έβρισκα τα απαραίτητα γαλλικά ουσιαστικά για να περιγράψω φαγητά.
- Μου **έστυψε** πορτοκαλάδες, μου έφερε βιταμίνες, χάπια για τον λαιμό που είχε αρχίσει να με πονά, μου έφτιαξε κοτόσουπα δυναμωτική.

Ρίχνω

- Το κακό είναι ότι ο Κούκοτς **έριξε** μαύρη πέτρα πίσω του και είπε «αντίο» στην εθνική ομάδα.
- Σε πρόσφατη συνέντευξή της η εκλεκτή πρωταγωνίστρια εδήλωσε ότι προτίθεται να **ρίξει** "μαύρη πέτρα" στην καριέρα της ως ηθοποιού.
- Ένα παιδί **έριξε** την πρώτη πέτρα κι αμέσως το ακολούθησαν τα άλλα.
- Ούτε για να κυνηγήσει το όραμα ενός συνηθισμένου μετανάστη, που από ανάγκη **ρίχνει** μαύρη πέτρα πίσω του, κι εξαφανίζεται στα ξένα.

Άνεμος

- Συζήτησαν περί **ανέμων** και υδάτων, σχολίασαν την επιδημία γρίπης, τις πέτρες που πέταξαν οι απρίστες στην πρεσβεία του Περού στο Μπουένος Άιρες, την επαπειλούμενη απεργία των κλωστοϋφαντουργών, την επικράτηση της μακριάς ή της μίνι φούστας, μέχρι που τα ποτήρια τους άδειασαν.
- Ο, τι κάνουν, συνήθως, οι περισσότεροι Έλληνες: έπιναν καφέ, κάπνιζαν και συζητούσαν περί **ανέμων** και υδάτων.
- Η φωτιά λόγω των **ανέμων** άλλαξε πορεία και κατευθύνθηκε προς τις Κοινότητες Λάλα, Δούκα και Αχλαδινής.
- Σχεδόν άδειοι διάδρομοι, νεανικά κορμάκια που συζητούσαν χαμηλόφωνα σε παρέες των δύο τριών ατόμων, περί **ανέμων** και υδάτων.

Όνειρο

- Τα θέατρα παρουσιάζουν την αφρόκρεμα του παγκοσμίου κλασικού ρεπερτορίου, από τους «Πέρσες» του Αισχύλου μέχρι τα «**Όνειρα** θερινής νυκτός» του Σέξπιρ, στη συμβολική τιμή των πέντε δηναρίων (εβδομήντα δραχμές), που πηγαίνουν στον Ερυθρό Σταυρό.
- Εκείνος όμως χαρακτήρισε τις προσδοκίες τους «**όνειρα** θερινής νυκτός»!
- **Όνειρα** θερινής νυκτός θα πείτε, αλλά ο κόουτς είχε πάρει τα πάνω του μετά τη χθεσινή εμφάνιση και έλεγε ότι αν η ομάδα του

κατάφερνε να παίζει πιο συχνά έτσι, θα είχε τώρα μία-δύο νίκες παραπάνω στο Μουντομπάσκετ.

Μετράω

- Ο Ντόρμαν **μετράει** τα λόγια του προτού μιλήσει.
- Εκείνο που **μετράει**, είναι οι πράξεις και όχι τα λόγια.
- Με μόνη διαφορά ότι ο Γερμανός, που **μετράει** τα λόγια του, δίπλα στο χαρακτηρισμό φαβορί πρόσθεσε δύο παρατηρήσεις:

Πηγαίνω

- Οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορεί να είναι πρώτες και... με διαφορά στην παραγωγή αμυγδάλου στον κόσμο, αλλά και η Ελλάδα δεν **πάει** πίσω.
- Λέγαμε ότι η θάλασσα του Πειραιά απ' όλες είναι πιο γλυκιά, αλλά, σόρι, και του Άμστερνταμ δεν **πάει** πίσω.
- Αν δεν **πάμε** πολύ πίσω, θα ήθελα η πρώτη μου στάση να είναι στις αρχές αυτού του αιώνα!

Μπαίνω

- Δεν ήταν μόνον ο στίχος που δεν **μπαίναμε** στο νόημα, ήταν κι ο ήχος της μελωδίας που δεν μας άρεσε, ερχόταν βαρύς στ' αφτιά μας.
- Δε χρειάζεται να επισκεφθείς την αίθουσα τροπαίων, για να **μπεις** στο νόημα του Μπερναμπέου.
- Μόλις **μπήκαμε** μέσα, βγαίνει ένας πίσω από κάτι πλατάνια και μου κάνει νόημα να πάω κοντά του.

Έκφραση	Σημασία

Πίνακας 1

Οι εκφράσεις που περιλαμβάνονται στις παραπάνω προτάσεις είναι οι εξής:

Έκφραση	Σημασία
στύβω το μυαλό μου	
ρίχνω μαύρη πέτρα πίσω μου	
περί ανέμων και υδάτων	
όνειρο θερινής νυκτός	
μετράω τα λόγια μου	
δεν πάω πίσω	
μπαίνω στο νόημα	

Πίνακας 1

Ομάδα Β' : Σε ορισμένες από τις παρακάτω προτάσεις οι λέξεις *δρόμος, βρίσκω, ξινός, θάλασσα, μυρωδιά, ώρα*, χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο εκφράσεων. Μπορείτε να βρείτε τις εκφράσεις αυτές; Στη συνέχεια γράψτε τις

εκφράσεις στον Πίνακα 2 και δίπλα γράψτε τη σημασία τους. Αν είναι απαραίτητο, συμβουλευτείτε ένα λεξικό της Νέας Ελληνικής.

Δρόμος

- Και γι' αυτό σας ξαναλέω ότι ως την ημέρα όπου αυτό το διαλυμένο κράτος θα σκύψει με αληθινό ενδιαφέρον πάνω στο πρόβλημα που το ίδιο καθημερινά δημιουργεί δεν πρόκειται να ακούσω τις φωνίτσες και τις διαμαρτυρίες κανενός εστέτ που πιστεύει ότι το πρόβλημα με τα αυτοκίνητα λύνεται με το να απαγορευθεί η κυκλοφορία σε πέντε **δρόμους**.
- Τον πέταξαν στους πέντε **δρόμους**.

Βρίσκω

- Στην άμυνα τα **βρήκε** μπαστούνια, αλλά στην επίθεση αποτέλεσε - πολλές φορές - πυρηνικό όπλο.
- Τώρα τα **βρίσκει** κανείς μόνο στη «μαύρη αγορά».
- Οι Καισαριανιώτες πραγματοποίησαν εντυπωσιακή εμφάνιση στο πρώτο ημίχρονο, προηγήθηκαν στο 53' 2-0, αλλά στη συνέχεια τα **βρήκαν** σκούρα και λίγο έλειψε να πάθουν ζημιά.
- Ρωσία και Βουλγαρία τα **βρήκαν** για τους όρους προμήθειας φυσικού αερίου.
- Από τη μέρα που πάτησα το πόδι μου στην Αμερική, τα **βρήκα** μια χαρά με τους μαύρους.

Ξινός

- Η διοίκηση των «κανονιέρηδων» είχε υποσχεθεί στους φιλάθλους της μια ευτυχισμένη ώρα διασκέδασης με φαγητό, πριν από το ματς, για να προσέλθουν εγκαίρως αυτή τη φορά. Η γιορτή όμως τους βγήκε **ξινή**.
- Για τους ανθρώπους του Παπάγου, στο μεταξύ, ο θρίαμβος κόντεψε να βγει **ξινός**.
- Το γλυκό ήταν ευχάριστα **ξινό** και η μητέρα ήταν ασυνήθιστα ευδιάθετη.

Θάλασσα

- Όσο καθόμαστε στο μικρό δωμάτιο που νοίκιασα στο σπίτι των φίλων της Λουί και Ιζαμπέλ, πίνουμε μαζί και κάνουμε σχέδια για μία εκδρομή στη **θάλασσα**.
- Κι αυτό φάνηκε στις ελάχιστες φάσεις που μας δόθηκε η ευκαιρία να σκοράρουμε και τα κάναμε **θάλασσα**.
- Κατά σύμπτωση, αποβλήθηκαν (59' και 82' αντίστοιχα) με δεύτερη κάρτα από ένα διαιτητή που τα έκανε **θάλασσα**.

Μυρωδιά

- Υπάρχει περίπτωση να έχει προσγειωθεί σε κάποιο ελληνικό αεροδρόμιο και να μην έχετε πάρει **μυρωδιά**;
- Τα μάγουλά μου πήραν φωτιά και βιάστηκα να βγω απ' το γραφείο στο μακρύ διάδρομο που βούιζε από τον κόσμο κι είχε μια **μυρωδιά** που μου έφερνε ζαλάδα.
- Κατάφερα και τους ξεγλίστρησα πριν να με πάρουν **μυρωδιά**.

Ώρα

- Οι παίκτες μας δεν βλέπουν την **ώρα** πότε ν' αρχίσει ο αγώνας.

- Ένας τύπος είχε ανέβει κιόλας στο βήμα και δεν έβλεπε την **ώρα** να μιλήσει.
- Έφευγε πρωί, γύριζε μικρές ώρες, κάποτε χαράματα, τον πιάσανε έλεγα όσο έβλεπα την **ώρα** να περνάει.
- Δεν βλέπει την **ώρα** που θα γίνει γνωστός και θα αρχίσει να μοιράζει αυτόγραφα

Έκφραση	Σημασία

Πίνακας 2

Οι εκφράσεις που περιλαμβάνονται στις παραπάνω προτάσεις είναι οι εξής:

Έκφραση	Σημασία
στους πέντε δρόμους	
τα βρίσκω	
τα βρίσκω μπαστούνια	
τα βρίσκω σκούρα	
μου βγαίνει κάτι ξινό	
τα κάνω θάλασσα	
παίρνω μυρωδιά	
δεν βλέπω την ώρα	

Πίνακας 2

8. Κάθε ομάδα δίνει στην άλλη ένα αντίγραφο του πίνακα που δημιούργησε.

Σε αυτό το σημείο ο δάσκαλος φροντίζει ώστε οι δύο ομάδες να δημιουργήσουν πολλαπλά αντίγραφα των πινάκων τους (φωτοτυπίες ή πολλαπλή εκτύπωση) τα οποία θα μοιραστούν σε όλους τους μαθητές της τάξης.

9. Όλες οι ομάδες: Γράψτε προτάσεις χρησιμοποιώντας τις εκφράσεις του πίνακα της άλλης ομάδας.

10. Τα νέα παραδείγματα που δημιούργησαν οι ομάδες διαβάζονται και σχολιάζονται στην τάξη.

3. Η πολυσημία των λέξεων

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Ε' και ΣΤ' Δημοτικού
Γνωστικό αντικείμενο:	Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	5 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Αντιλαμβάνεται το ρόλο του γλωσσικού και του εξωγλωσσικού περιβάλλοντος στον προσδιορισμό της σημασίας των λέξεων. -Αντιλαμβάνεται τον πολύσημο χαρακτήρα των λέξεων και τη λειτουργία της πολυσημίας (όταν δηλαδή μια λέξη έχει πολλές σημασίες, π.χ. φύλλο) (Δ.Ε.Π.Π.Σ. σελ. 3764).
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Λεξικό της Νέας Ελληνικής

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος αυτού του σεναρίου είναι να κατανοήσουν οι μαθητές το φαινόμενο της πολυσημίας των λέξεων και να συνειδητοποιήσουν ότι η σημασία που αντιλαμβανόμαστε κάθε φορά εξαρτάται από το γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο συναντάμε τη λέξη.

Ο δάσκαλος με αφορμή μια πολύσημη λέξη από τα κείμενα του εγχειριδίου «Η γλώσσα μου για την ΣΤ' δημοτικού» δίνει στους μαθητές του ορισμένα παραδείγματα χρήσης της λέξης με τη σημασία που έχει μέσα στο κείμενο, αλλά και με άλλες σημασίες που δεν εμφανίζονται στο κείμενο, αντλώντας τα κατάλληλα παραδείγματα από τον ΕΘΕΚ. Στο σενάριο αυτό χρησιμοποιείται ως παράδειγμα (αφόρμηση) η λέξη «φύλλο», αλλά ο δάσκαλος μπορεί να αλλάξει το παράδειγμα και να χρησιμοποιήσει μια λέξη από την ενότητα στην οποία θέλει να εντάξει την πραγματοποίηση του σεναρίου. Επιπλέον, μπορεί να αλλάξει τις λέξεις που αναζητά κάθε ομάδα, καθώς επίσης και τον αριθμό των ομάδων, αυξάνοντας ή μειώνοντας τις λέξεις προς αναζήτηση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποια είναι η σημασία της λέξης «φύλλο» στα παρακάτω παραδείγματα;

*Κίτρινα **φύλλα** πέφτουνε στη γη.*

*Σε κάποιες περιπτώσεις, μάλιστα, είχαν δοθεί και **φύλλα** πορείας, καθώς οι στρατευμένοι θα έπρεπε να αποχωρήσουν από τις μονάδες τους τις επόμενες ημέρες.*

*Οι δαιτητές, που νωρίτερα είχαν διακόψει προσωρινά τον αγώνα ώστε να γίνουν συστάσεις από τα μεγάφωνα (έτσι τουλάχιστον έγραφαν στο **φύλλο** αγώνα), έφυγαν για τα αποδυτήρια.*

*Σχεδόν όλα τα τουρκικά **φύλλα** χθες είχαν κύριο θέμα τις προχθεσινές απειλητικές δηλώσεις του προέδρου Ντεμιρέλ, με τίτλους όπως «Τελεσίγραφο» και «Τελευταία προειδοποίηση στην Αθήνα».*

2. Σε ένα λεξικό της Νέας Ελληνικής βρείτε τις διαφορετικές σημασίες που έχει η λέξη «φύλλο» και αντιστοιχίστε τις με τα παραπάνω παραδείγματα.
3. Πώς καταλαβαίνουμε με ποια σημασία χρησιμοποιείται κάθε φορά η λέξη «φύλλο»;

Στη συνέχεια ο δάσκαλος μπορεί να στρέψει την προσοχή των παιδιών γενικά στο θέμα της πολυσημίας των λέξεων. Ο δάσκαλος μπορεί να επιλέξει κάποιες πολύσημες λέξεις και να βρει παραδείγματα χρήσης χρησιμοποιώντας τον ΕΘΕΚ, προκειμένου οι μαθητές του να συνειδητοποιήσουν και να κατανοήσουν αυτό το φαινόμενο. Στη συνέχεια του σεναρίου προτείνονται μια σειρά από δραστηριότητες με βάση επιλεγμένες λέξεις της Ελληνικής και παραδείγματα χρήσεων με διάφορες σημασίες που εντοπίστηκαν από τη βάση κειμένων του ΕΘΕΚ.

4. Χωριστείτε σε τέσσερις ομάδες.

Ομάδα Α' : Βρείτε τις σημασίες που έχουν οι λέξεις «βελόνα» και «πανί» στις παρακάτω προτάσεις. Στη συνέχεια βρείτε τις λέξεις αυτές σε ένα λεξικό και αντιστοιχίστε τις σημασίες του λεξικού με τα παραδείγματα που υπάρχουν παρακάτω.

Βελόνα

*Ήταν μία εσωτερική ανάγκη: θυμάμαι να είμαι μόνος στο σπίτι μου, να βάζω ηχογραφήσεις του Μπετόβεν ή του Τσαϊκόφσκι και να τις διευθύνω, χρησιμοποιώντας σαν μπαγκέτα μια χοντρή **βελόνα** πλεξίματος της μάνας μου!*

*Εκείνο το οχ του τραγουδιού κόλλησε σαν τη **βελόνα** στο δίσκο που, άκουγα πριν χρόνια ολόκληρα.*

*Στο πεζοδρόμιο το πανύψηλο πεύκο - πεύκο το λέγανε, όμως δεν είχε ούτε τη μυρωδιά του ούτε τις ίδιες βελόνες, οι **βελόνες** του ήτανε τέσσερις φορές πιο μακριές από τις συνηθισμένες και με αδιόρατα κίτρινα κουμπάκια, τέτοιο πεύκο δεν ξανασυνάντησα ποτέ, όταν φυσούσε χτύπαγε τα τζάμια της κουζίνας μας.*

*Ο Bordes ανακάλυψε σε μια ανασκαφή **βελόνες** από οστά ζώων, οι οποίες δείχνουν ότι υπήρχε η ικανότητα κατασκευής ρούχων, προφανώς από δέρματα ζώων.*

*Βεβαιωθείτε ότι δεν υπάρχει αέρας μέσα στη σύριγγα: γυρίστε τη **βελόνα** προς τα πάνω και βγάλτε τον αέρα.*

*Ο χθεσινός καταστρεπτικός σεισμός «τρέλανε» τις **βελόνες** των σειсмоγράφων στο Εργαστήριο Γεωφυσικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.*

Πανί

*Ο χώρος που έχει μετατραπεί πρόχειρα σε καμαρίνι χωρίζεται από τους υπόλοιπους με μαύρα χοντρά **πανιά** κι έτσι ακούω καθαρά τα γέλια και τις κουβέντες των μουσικών από δίπλα.*

*Είναι ανώφελο «ν' ανοίγεις **πανιά** με άλλους όταν χάνεις τους πολλούς δικούς σου».*

*Βγήκαν λοιπόν αυτοί στην Ευρώπη, άφησαν την ΑΕΚ έξω και (ναι, ναι, καλά θυμάστε) στα μέσα της επόμενης σεζόν σκέφτονταν να αποχωρήσουν, επειδή είχαν μείνει **πανί** με πανί!*

*Στο **πανί** εμφανίστηκε η Μελίνα Μερκούρη, στη «Στέλλα» του Κακογιάννη, ενώ παίχθηκαν και αποσπάσματα από την «Κάλπικη λίρα» κ. ά.*

*Περιπετειώδες το παιχνίδι της Πάτρας, με αρνητικό πρωταγωνιστή τον περιβόητο Μυτιληνιό διαιτητή Στράτο Παπουτσέλη, που ήταν το «κόκκινο **πανί**» για του γηπεδούχους.*

Ομάδα Β' : Βρείτε τις σημασίες που έχουν οι λέξεις «πόντος» και «σίδηρο» στις παρακάτω προτάσεις. Στη συνέχεια βρείτε τις λέξεις αυτές σε ένα λεξικό και αντιστοιχίστε τις σημασίες του λεξικού με τα παραδείγματα που υπάρχουν παρακάτω.

Πόντος

*Οι Ισραηλινοί πρόλαβαν να... χαρούν μόλις για δύο λεπτά, όταν με ένα εκρηκτικό ξεκίνημα ο Οντέτ Κάτας πέτυχε 5 συνεχόμενους **πόντους** και έδωσε το προβάδισμα στην ομάδα του.*

*Τέλος, ίσως να προσπαθεί με τον τρόπο αυτό να προλάβει την ανάδειξη του γεγονότος ύπαρξης ελληνογενών πληθυσμών στον Εύξεινο **Πόντο**.*

*Η λάσπη το χειμώνα έφτανε τους πέντε **πόντους** κι ότι κι αν έκανες, δεν έφτανες ποτέ με υποδήματα καθαρά ούτε στο σχολείο ούτε στο σπίτι.*

*Μου 'φυγε ένας **πόντος** από το καλτσόν.*

Σίδηρο

*Ρούχα, ξύλα, το **σίδηρο** για σιδέρωμα, η σπασμένη πολυθρόνα.*

*Ήταν τα πρώτα λόγια του μόλις πέρασε έξω από τα **σίδερα** της φυλακής.*

*Πρώτα το **σίδηρο** και το αστάλι το φέρναμε απ έξω.*

*Ο ορείχαλκος πυριτίου περιλαμβάνει 95% χαλκό, 3% πυρίτιο και 2% μαγγάνιο, ψευδάργυρο, **σίδηρο**, κασσίτερο και αλουμίνιο.*

*Μισογκρεμισμένα κτίρια, **σίδερα** που προβάλλουν απειλητικά μέσα από το τσιμέντο.*

Ομάδα Γ' : Βρείτε τις σημασίες που έχουν οι λέξεις «γλώσσα» και «γυαλί» στις παρακάτω προτάσεις. Στη συνέχεια βρείτε τις λέξεις αυτές σε ένα λεξικό και αντιστοιχίστε τις σημασίες του λεξικού με τα παραδείγματα που υπάρχουν παρακάτω.

Γλώσσα

*Η ουσιακή είναι παλιότερη **γλώσσα**, ξέρεις, είναι αρκετές εκατοντάδες χρόνια πιο παλιά από την αγγλική.*

Η **γλώσσα** Pascal βασίστηκε πάνω σε μια παλιότερη γλώσσα προγραμματισμού, την Algol.

«Έβγαλε τρεις φορές τη **γλώσσα** της, ελπίζω να την έπιασα στη μία», σχολίαζε ένας φωτογράφος.

Σκληρή **γλώσσα** χρησιμοποίησε και ο Κ. Μητσοτάκης.

Η **γλώσσα** του σώματος ήταν αρκετή για να κατανοήσουμε και τα αντάρτικα που τραγούδησα.

Αυτό το παπούτσι δεν έχει **γλώσσα**.

Γυαλί

Το **γυαλί** και τα κεραμικά είναι προϊόντα που περιέχουν ενώσεις του πυριτίου.

Κι όταν βέβαια βγάλει τα **γυαλιά** και ντυθεί μοντέρνα, γίνεται αμέσως όμορφη.

Η κοπέλα του μπαρ μάζεψε χαμογελαστή τα σπασμένα **γυαλιά**.

Τα αυτοαναφλεγόμενα σκουπίδια, αλλά και ένα απλό **γυαλί** ή ένας καθρέπτης μπορεί να αποδειχθεί κυριολεκτικά «μπουρλότο» για μια μεγάλη πυρκαγιά.

Τα έκαναν **γυαλιά** καρφιά κι ενώ μέσα στα γραφεία ήταν έξι εργαζόμενοι του συνδρομητικού καναλιού.

Ομάδα Δ' : Βρείτε τις σημασίες που έχουν οι λέξεις «μολύβι» και «ήρωας» στις παρακάτω προτάσεις. Στη συνέχεια βρείτε τις λέξεις αυτές σε ένα λεξικό και αντιστοιχίστε τις σημασίες του λεξικού με τα παραδείγματα που υπάρχουν παρακάτω.

Μολύβι

Δεν έχω πάρει **μολύβι** και χαρτί να κάνω υπολογισμούς.

14 Απριλίου: Ο Χατζη-Μελέτης με τους Χασιώτες του φτάνουν στην Κηφισιά, λεηλατούν τα τούρκικα σπίτια και αφαιρούν το **μολύβι** από τη σκεπή του τζαμιού, για να κατασκευάσουν βόλια.

Να πώς: οι αρχαίοι κατασκευαστές γνωρίζοντας το έντονο σεισμογενές της περιοχής είχαν ενισχύσει το οικοδόμημα με μεταλλικούς συνδέσμους από σίδηρο και **μολύβι**.

Στη διάρκεια του πολέμου αυτού οι Σουλιώτες βρέθηκαν σε δύσκολη θέση, γιατί τους έλειπαν τα εφόδια - ψωμί και **μολύβι**.

Ήρωας

Ο **ήρωας** του αγώνα, όμως, ήταν ένας Κροάτης που φορούσε τη μαυρόασπρη φανέλα της -ναι, ναι- Γερμανίας.

Η ταύτισή του με τον Ρήγα και τους **ήρωες** του 1821, είναι προφανές ότι δίνει νέο όραμα στο έθνος.

Ήρωας της νέας, ανεξάρτητης ταινίας του Χαλ Χάρτλεϊ είναι ένας περιθωριακός, μεγαλομανής φιλόσοφος που καταφέρνει να επηρεάσει τον Σάιμον Γκριμ, έναν εσωστρεφή, κάπως αγαθάρη και ντροπαλό σκουπιδιάρη, βοηθώντας τον να αναπτύξει το κρυμμένο ταλέντο του ποιητή και να γίνει διάσημος, κερδίζοντας ακόμη και το Νόμπελ της Λογοτεχνίας.

5. Κάθε ομάδα δημιουργεί έναν πίνακα (βλέπε υπόδειγμα πίνακα) με τις σημασίες των λέξεων που έχουν εντοπίσει στα παραδείγματα που της δόθηκαν.

Βελόνα	
Σημασία 1
Σημασία 2

Υπόδειγμα πίνακα

6. Κάθε ομάδα δίνει στις άλλες ένα αντίγραφο του πίνακα που δημιούργησε.

Σε αυτό το σημείο ο δάσκαλος φροντίζει ώστε οι δύο ομάδες να δημιουργήσουν πολλαπλά αντίγραφα των πινάκων τους (φωτοτυπίες ή πολλαπλή εκτύπωση), τα οποία θα μοιραστούν σε όλους τους μαθητές της τάξης.

7. Γράψτε προτάσεις χρησιμοποιώντας τις εκφράσεις του πίνακα των άλλων ομάδων.

Αν το επίπεδο της τάξης το επιτρέπει, ο δάσκαλος θα μπορούσε να ενθαρρύνει τους μαθητές του να χρησιμοποιήσουν τον ΕΘΕΚ για την ανεύρεση νέων παραδειγμάτων χρήσης. Η δραστηριότητα αυτή θα μπορούσε να δοθεί και ως εργασία για το σπίτι.

8. Οι νέες προτάσεις γράφονται σε πίνακες και τοποθετούνται στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης.

4. Ειδικό λεξιλόγιο

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Ε' και ΣΤ' Δημοτικού
Γνωστικό αντικείμενο:	Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	5 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Προσεγγίζει το λεξιλόγιο διάφορων θεματικών περιοχών, ξεκινώντας από τις πιο εύχρηστες και γενικού περιεχομένου λέξεις και χρησιμοποιώντας βαθμιαία τις περισσότερο ειδικές και κατάλληλες (Δ.Ε.Π.Π.Σ. σελ. 3764)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Λεξικό της Νέας Ελληνικής Σχολικά εγχειρίδια Φυλλομετρητής ιστοσελίδων (Internet Browser)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι στο πλαίσιο κάθε γνωστικού αντικείμενου υπάρχουν ειδικές λέξεις (ή φράσεις) που αφορούν έννοιες οι οποίες σχετίζονται με αυτό το γνωστικό αντικείμενο. Η χρήση των λέξεων αυτών (ή των φράσεων) είναι απαραίτητη για να περιγραφεί με ακρίβεια κάθε θεματική που σχετίζεται με το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο.

Στο σενάριο αυτό οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν λέξεις ή φράσεις από ειδικά γνωστικά αντικείμενα και να τα κατηγοριοποιήσουν με βάση το αν δηλώνουν έννοιες που χρησιμοποιούνται στην καθημερινή, γενική επικοινωνία ή αν δηλώνουν έννοιες που σχετίζονται κυρίως με ένα ειδικό γνωστικό αντικείμενο. Με αυτό τον τρόπο αντιλαμβάνονται σταδιακά ότι για να μιλήσει κανείς σε σχέση με κάποιο ειδικό θέμα είναι ανάγκη εκτός από τις γενικού περιεχομένου λέξεις να χρησιμοποιήσει λέξεις που σχετίζονται με το εκάστοτε γνωστικό αντικείμενο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε 3 ομάδες.

Ομάδα Α' : Πηγαίνετε στην καρτέλα «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε κείμενα από το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας.

1. Τάξη:	ΣΤ' Δημοτικού
2. Γνωστικό αντικείμενο:	Φυσική

Στη συνέχεια πατήστε στην καρτέλα «Αναζήτηση» και αναζητήστε προτάσεις από το παραπάνω γνωστικό αντικείμενο σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό -κοινό		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	200

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Στις προτάσεις που ανασύρθηκαν από το επιλεγμένο σώμα κειμένων χωρίστε τα ουσιαστικά που βρήκατε σε δύο κατηγορίες: α) γενικής γλώσσας (αυτά που χρησιμοποιούμε και στην καθημερινή μας ζωή αλλά και στο πλαίσιο του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου) β) ειδικής γλώσσας (αυτά που χρησιμοποιούνται κυρίως στο πλαίσιο του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου). Συμπληρώστε τον Πίνακα 1.

Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα

Πίνακας 1

Από την αναζήτηση της Ομάδας Α' προκύπτουν αποτελέσματα όπως τα παρακάτω:

Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα
Αερόστατα, παζλ, ποτίσματος, ζεστασιάς, δεκάλογος	ίριδα, διάθλασης, δύτες, ζυγωτά, αντισωμάτων

Πίνακας 1

Ομάδα Β' : Επιλέξτε κείμενα από το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας.

1. Τάξη:	ΣΤ' Δημοτικού
2. Γνωστικό αντικείμενο:	Γεωγραφία

Στη συνέχεια πατήστε στην καρτέλα «Αναζήτηση» και αναζητήστε προτάσεις από το παραπάνω γνωστικό αντικείμενο σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Επίθετο		Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό -κοινό		Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	30
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος		Χαρακτήρες μετά	30
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Στις προτάσεις που ανασύρθηκαν από το επιλεγμένο σώμα κειμένων χωρίστε τις συμφράσεις που βρήκατε σε δύο κατηγορίες: α) γενικής γλώσσας (συμφράσεις που χρησιμοποιούμε και στην καθημερινή μας ζωή αλλά και στο πλαίσιο του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου) β) ειδικής γλώσσας (συμφράσεις που χρησιμοποιούνται κυρίως στο πλαίσιο του συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου). Συμπληρώστε τον Πίνακα 2.

Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα

Πίνακας 2

Από την αναζήτηση της Ομάδας Β' προκύπτουν αποτελέσματα όπως τα παρακάτω:

Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα
θερμότερος μήνας, πολύχρονους αγώνες, νεοϊδρυθέντα κράτη, αιματηρούς αγώνες, απρόσιτες κορυφές, ασιατικό τμήμα	νησιωτικό τμήμα, σινικό τείχος, αρπαχτικά πτηνά, ποώδη φυτά, χειμερινοί μουσώνες, θερινοί μουσώνες, περιοδικοί άνεμοι, τροπική ζώνη

Πίνακας 2

Ομάδα Γ' : Επιλέξτε κείμενα από το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια. Αποθηκεύστε τις επιλογές σας.

1. Τάξη:	ΣΤ' Δημοτικού
2. Γνωστικό αντικείμενο:	Κοινωνιολογία

Στη συνέχεια πατήστε στην καρτέλα «Αναζήτηση» και αναζητήστε προτάσεις από το παραπάνω γνωστικό αντικείμενο σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στη συνέχεια.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα		Λήμμα		Ουσιαστικό -κοινό	Λήμμα		
Μέρος του λόγου	Επίθετο	Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου		

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	30
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος		Χαρακτήρες μετά	30

Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο
-------------------	------------	--

Στις προτάσεις που ανασύρθηκαν από το επιλεγμένο σώμα κειμένων χωρίστε τις συμφράσεις που βρήκατε σε δύο κατηγορίες: α) γενικής γλώσσας (συμφράσεις που χρησιμοποιούμε και στην καθημερινή μας ζωή αλλά και στο πλαίσιο του συγκεκριμένου γνωστικού αντικειμένου) β) ειδικής γλώσσας (συμφράσεις που χρησιμοποιούνται κυρίως στο πλαίσιο του συγκεκριμένου γνωστικού αντικειμένου). Συμπληρώστε τον Πίνακα 3.

Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα

Πίνακας 3

Από την αναζήτηση της Ομάδας Γ' προκύπτουν αποτελέσματα όπως τα παρακάτω:

Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα
Ενημερωτικά φυλλάδια, μπροστινό φανάρι, αντανάκλαστική ταινία, επιβατικού αυτοκινήτου, νεαρής ηλικίας, τροχαίων ατυχημάτων, αναπτυσσόμενες χώρες	Φωτεινούς σηματοδότες, συγκοινωνιακούς κόμβους, Δρόμοι ταχείας κυκλοφορίας, Ευρωπαϊκή Συνθήκη, βιοτικό επίπεδο

Πίνακας 3

Επειδή η αναζήτηση γίνεται σε σχολικά βιβλία της Στ' δημοτικού, οι ειδικές λέξεις που ανασύρονται από τη βάση δεδομένων είναι σχετικά περιορισμένες, καθώς στα διδακτικά εγχειρίδια αυτών των τάξεων αποφεύγεται η ορολογία. Ωστόσο υπάρχουν κάποια παραδείγματα, τα οποία δεν αφορούν πάντα όρους, πρόκειται όμως για ειδικό λεξιλόγιο των συγκεκριμένων θεματικών περιοχών.

- Όλες οι ομάδες:** Ανοίξτε τα σχολικά εγχειρίδια των παραπάνω γνωστικών αντικειμένων και βρείτε και άλλες λέξεις ή φράσεις που ανήκουν στο ειδικό λεξιλόγιο των αντικειμένου αυτού. Συμπληρώστε τον πίνακά σας.
- Όλες οι ομάδες:** Υπάρχουν λέξεις στους πίνακες της ομάδας σας που δεν γνωρίζετε; Αναζητήστε τη σημασία τους σε ένα λεξικό ή ζητήστε τη βοήθεια του δασκάλου σας.
- Οι ομάδες ανταλλάσσουν τους πίνακες που έχουν δημιουργήσει.

Σε αυτό το σημείο ο δάσκαλος προτρέπει τους μαθητές να δημιουργήσουν αντίγραφα των πινάκων τους (μέσω πολλαπλών εκτυπώσεων ή φωτοτυπιών) και να τα μοιράσουν στις άλλες ομάδες.

- Παίξτε ένα παιχνίδι γνώσεων με τις δύο άλλες ομάδες. Κάντε ερωτήσεις του τύπου «Τι είναι;». Κάθε σωστή απάντηση δίνει στην κάθε ομάδα ένα βαθμό. Κερδίζει η ομάδα που θα συγκεντρώσει τους περισσότερους βαθμούς.

5. Παραγωγή και σύνθεση

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού
Γνωστικό αντικείμενο:	Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	5 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Συνειδητοποιεί και ως ένα βαθμό αφομοιώνει τους παραγωγικούς μηχανισμούς της γλώσσας και ανακαλύπτει σημασίες λέξεων που δεν γνωρίζει. Διαπιστώνει ότι με την παραγωγή και τη σύνθεση δημιουργούνται χιλιάδες λέξεις (Δ.Ε.Π.Π.Σ σελ. 3764)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Ετυμολογικό λεξικό της Νέας Ελληνικής Ερμηνευτικό λεξικό της Νέας Ελληνικής

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο αυτό αφορά τις γλωσσικές διαδικασίες της παραγωγής και της σύνθεσης λέξεων. Ο εκπαιδευτικός μπορεί, αν το θεωρεί σκόπιμο να εμπλουτίσει το σενάριο και με άλλου είδους δραστηριότητες που σχετίζονται με τα δύο αυτά γλωσσικά φαινόμενα (π.χ. ασκήσεις του βιβλίου).

Το σενάριο περιλαμβάνει δύο επιμέρους ενότητες. Η πρώτη αφορά το φαινόμενο της παραγωγής και το δεύτερο της σύνθεσης. Ωστόσο, είναι πιθανόν σε κάθε μία από τις δύο ενότητες να προκύψουν στις αναζητήσεις του ΕΘΕΚ λέξεις που αφορούν το φαινόμενο που εξετάζει η άλλη ενότητα. Ο εκπαιδευτικός καλό θα ήταν να επισημάνει αυτές τις περιπτώσεις.

Σε αυτό το σενάριο ο δάσκαλος μπορεί να προσθέσει λέξεις προς αναζήτηση σε κάθε ομάδα και να αυξήσει ή να μειώσει τον αριθμό των ομάδων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ενότητα 1: Παραγωγή λέξεων

Στόχος της ενότητας είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές έναν από τους μηχανισμούς δημιουργίας λέξεων που υπάρχουν στη γλώσσα, την παραγωγή. Ο δάσκαλος με αφορμή το λεξιλόγιο ενός κειμένου εισάγει την έννοια της παραγωγής στη γλώσσα και στη συνέχεια βοηθάει τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν ότι το λεξιλόγιο μπορεί να οργανωθεί σε ετυμολογικές οικογένειες.

1. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Ομάδα Α΄: Επιλέξτε κείμενα από το Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω.

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
1. Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
2. Κειμενικό Είδος	Λογοτεχνία
3. Ειδικότερο κειμενικό	Όλα

είδος	
4. Θέμα	Όλα
5. Ειδικότερο θέμα	Όλα
6. Εκδότης / πηγή κειμένου	Όλα
7. Συγγραφέας	Όλα
8. Ημερομηνία	Όλα

Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα λέξεις που παράγονται από τη ρίζα του ρήματος «γράφω» σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	γραφ% ^γράφω		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Μετά την αναζήτηση συγκεντρώστε τις λέξεις που βρήκατε και καταχωρίστε τις στον Πίνακα 2 ανάλογα με το μέρος που ανήκουν οι παράγωγες λέξεις.

Ρήματα	Ουσιαστικά	Επίθετα	Μετοχές

Πίνακας 1

Ομάδα Β' : Επιλέξτε κείμενα από το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ. Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα λέξεις που παράγονται από τη ρίζα του ρήματος «προστατεύω», σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	προστατ% ^ προστατεύω		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Μετά την αναζήτηση συγκεντρώστε τις λέξεις που βρήκατε και καταχωρίστε τις στον Πίνακα 1 ανάλογα με το μέρος που ανήκουν οι παράγωγες λέξεις. Στη συνέχεια επαναλάβετε την αναζήτηση βάζοντας στο πεδίο «Λέξη» τον όρο αναζήτησης γραμ%. Συμπληρώστε τον Πίνακα 2 με τα αποτελέσματα.

Ρήματα	Ουσιαστικά	Επίθετα	Μετοχές

Πίνακας 2

Ομάδα Γ' : Επιλέξτε κείμενα από το Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω.

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
1. Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
2. Κειμενικό Είδος	Λογοτεχνία
3. Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
4. Θέμα	Όλα
5. Ειδικότερο θέμα	Όλα
6. Εκδότης / πηγή κειμένου	Όλα
7. Συγγραφέας	Όλα
8. Ημερομηνία	Όλα

Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα λέξεις που παράγονται από τη ρίζα του ουσιαστικού «ρίζα» σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ριζ% ^ρίζα		Λήμμα			Λήμμα	

Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου	
-----------------	--	--------	-----------------	--	--------	-----------------	--

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

Μετά την αναζήτηση συγκεντρώστε τις λέξεις που βρήκατε και καταχωρίστε τες στον Πίνακα 3 ανάλογα με το μέρος που ανήκουν οι παράγωγες λέξεις.

Ρήματα	Ουσιαστικά	Επίθετα	Μετοχές

Πίνακας 3

2. **Ομάδες Α', Β' και Γ' :** Συμπληρώστε τον πίνακά σας, χρησιμοποιώντας ένα ετυμολογικό λεξικό. Σε κάθε περίπτωση σημειώστε τις άγνωστες λέξεις που ίσως βρείτε στο λεξικό και στη συνέχεια προσπαθήστε να βρείτε παραδείγματα χρήσης στον ΕΘΕΚ.

Για παράδειγμα παράγωγο της ρίζας «ριζ-» είναι και η λέξη «ριζοβούνι» που είναι πιθανό να μην γνωρίζουν οι μαθητές. Η σχετική αναζήτηση στον ΕΘΕΚ θα ανασύρει παραδείγματα χρήσης όπως το παρακάτω, τα οποία ο δάσκαλος μπορεί να αξιοποιήσει για να κατανοήσουν οι μαθητές τη σημασία των λέξεων.

*Όταν συνήλθε από το λήθαργο ο ήλιος είχε πια χαθεί πίσω στον ορίζοντα κι από τα **ριζοβούνια** ανηφόριζε η νύχτα βιαστική.*

Κάποιες από τις αναζητήσεις για τις νέες, άγνωστες λέξεις δεν θα ανασύρουν αποτελέσματα, γεγονός που οφείλεται στη σπανιότητά τους.

3. Τα αποτελέσματα των ομάδων σχετικά με την ετυμολογική οικογένεια κάθε ρίζας παρουσιάζονται σε όλη την τάξη.

Ενότητα 2 : Σύνθεση λέξεων

Στόχος της ενότητας είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές έναν από τους μηχανισμούς δημιουργίας λέξεων που υπάρχουν στη γλώσσα, τη σύνθεση. Ο δάσκαλος με αφορμή το λεξιλόγιο ενός κειμένου εισάγει την έννοια της σύνθεσης στη γλώσσα, καθώς και τις έννοιες του πρώτου και δεύτερου συνθετικού.

4. Χωριστείτε σε τέσσερις ομάδες.

5. Επιλέξτε κείμενα από το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα λέξεις που έχουν ως δεύτερο συνθετικό τις λέξεις «φωνή» και ως πρώτο συνθετικό τη λέξη «μικρός» σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω. Από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων επιλέξτε τις σύνθετες λέξεις και γράψτε τις στον Πίνακα 4.

1^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	%φωνο_		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

2^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	μικρο% ^μικρός		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

Σύνθετα με τη λέξη «φωνή»
.....
Σύνθετα με τη λέξη «μικρός»
.....

Πίνακας 4

Όσον αφορά τη λέξη «φωνή» ανασύρονται από τη βάση του ΕΘΕΚ πολλά παραδείγματα κυρίως από το γνωστικό αντικείμενο της μουσικής (*σαξόφωνο, ξυλόφωνο, μεταλλόφωνο, αερόφωνα, μεσόφωνος, υψίφωνος, οξύφωνος*), αλλά και άλλες λέξεις πιο γενικού λεξιλογίου (*ομόφωνα, σύμφωνα, ραδιόφωνο, τηλέφωνο*). Όσον αφορά τη λέξη «μικρός» ανασύρονται από τη βάση λέξεις όπως *μικροσκοπικά, μικροσκόπιο, μικροοργανισμών, μικροπρεπής, μικροπρέπεια, μικροεπεξεργαστή*. Αν ο εκπαιδευτικός το κρίνει σκόπιμο η αναζήτηση θα μπορούσε να επεκταθεί στο Γενικό Σ.Κ.

Ομάδα Β΄: Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα λέξεις που έχουν πρώτο συνθετικό τη λέξη «έργο» και ως δεύτερο συνθετικό τη λέξη «βάλλω» σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω. Από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων επιλέξτε τις σύνθετες λέξεις και γράψτε τις στον Πίνακα 5.

1^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	εργο% ^έργο		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

2^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	%βάλλω ^βάλλω		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Σύνθετα με τη λέξη «έργο»
.....
Σύνθετα με τη λέξη «βάλλω»
.....

Πίνακας 5

Από το Σ.Κ. σχολικών βιβλίων η αναζήτηση για τις σύνθετες λέξεις με το ρήμα «έργο» ανασύρει παραδείγματα όπως *εργοδηγός, εργοδότης, εργοστάσιο, εργολάβος, εργονομία, εργόχειρο*. Όσον αφορά το ρήμα «βάλλω», ανασύρονται από το γενικό σώμα κειμένων λέξεις όπως *αμφιβάλλω, αντιπαραβάλλω, αμφιβάλλω, αποβάλλω, εισβάλλω, διαβάλλω, επιβάλλω*.

Ομάδα Γ' : Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα λέξεις που έχουν ως πρώτο συνθετικό τις λέξεις «οδός» και «δόντι» σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε τις σύνθετες λέξεις και γράψτε τις στον Πίνακα 6, ανάλογα με τη λέξη από την οποία προέρχονται.

1^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	οδό% ^οδός		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

2^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	_δοντ% ^δόντι		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Σύνθετα με τη λέξη «οδός»
.....
Σύνθετα με τη λέξη «δόντι»
.....

Πίνακας 6

Από την αναζήτηση της Ομάδας Γ' προκύπτουν τα εξής αποτελέσματα:

Σύνθετα με τη λέξη «οδός»
Οδοφράγματα, οδοστρωμάτων, οδοστρωτήρας, οδοιπορικό, οδοποιία, οδοκαθαριστή
Σύνθετα με τη λέξη «δόντι»
Οδοντιατρικών, οδοντόκρεμα, οδοντίατρος, οδοντοτεχνίτης, οδοντογλυφίδα, οδοντοστοιχίες, οδοντόβουρτσες

Πίνακας 6

Ομάδα Δ' : Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα λέξεις που έχουν ως δεύτερο συνθετικό τις λέξεις «δρόμος» και το ρήμα «ποιώ» σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε τις σύνθετες λέξεις και γράψτε τες στον Πίνακα 7.

1^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	%δρομος ^δρόμος		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισή ως προς το [1o] κριτήριο	

2^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	%ποιός		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30

Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο
-------------------	-----	-------------------------------------

Σύνθετα με τη λέξη «δρόμος»
Σύνθετα με τη λέξη «ποιώ»

Πίνακας 7

Από την αναζήτηση της ομάδας Δ' προκύπτουν τα εξής αποτελέσματα:

Σύνθετα με τη λέξη «δρόμος» αμφίδρομος, αεροδιάδρομος, αυτοκινητόδρομος, διάδρομος, ιππόδρομος, μαραθωνοδρόμος, μονόδρομος, πρόδρομος, σιδηρόδρομος, ταχυδρόμος
Σύνθετα με τη λέξη «ποιώ» Αρτοποιός, γελωτοποιός, ειδοποιός, ειρηνοποιός, επιπλοποιός, ηθοποιός, θαυματοποιός, κακοποιός, υποδηματοποιός, κακοποιός, φαρμακοποιός.

Πίνακας 7

6. Αναζητήστε τις άγνωστες λέξεις που ίσως προέκυψαν από τις αναζητήσεις σε ένα ερμηνευτικό λεξικό.
7. Συμπληρώστε τους πίνακες με λέξεις που ίσως σκεφτείτε εσείς. Συμβουλευτείτε και ένα ετυμολογικό λεξικό, αν χρειαστεί.
8. Παρουσιάστε τα αποτελέσματα των ομάδων σχετικά με τις σύνθετες λέξεις σε όλη την τάξη. Στη συνέχεια, σε έναν πίνακα ανακοινώσεων μέσα στην τάξη, αναρτήστε τους πίνακες που φτιάξατε.

6. Τα μέρη του λόγου: κλίση ρημάτων και ουσιαστικών

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Ε΄ και Στ΄ Δημοτικού
Γνωστικό αντικείμενο:	Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	5 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Εσωτερικεύει ένα κλιτικό σχήμα ρήματος στις δύο φωνές και ένα κλιτικό σχήμα πτωτικού (ουσιαστικού, επιθέτου, αντωνυμίας) στα τρία γένη. - Συνειδητοποιεί το μορφολογικό πλούτο της ελληνικής και τον πολυσήμαντο ρόλο των καταλήξεων. - Αναγνωρίζει τα συστατικά μιας πρότασης. - Διαπιστώνει ότι ο λόγος οργανώνεται γύρω από το όνομα και το ρήμα (Δ.Ε.Π.Π.Σ. σελ. 3768)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Πίνακας της τάξης ως εποπτικό μέσο Τετράδιο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του συγκεκριμένου σεναρίου είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές το κλιτικό σύστημα της Νέας Ελληνικής και να το εσωτερικεύσουν. Στο συγκεκριμένο σενάριο εξετάζονται τα ρήματα και τα ουσιαστικά. Ωστόσο, θα μπορούσε να επεκταθεί και σε άλλα μέρη του λόγου.

Το σενάριο αποτελείται από τέσσερις επιμέρους ενότητες:

Ενότητα 1: Η κλίση του ρήματος – οι αρχικοί χρόνοι της ενεργητικής και της παθητικής φωνής

Ενότητα 2: Η μορφολογική και ορθογραφική ποικιλία του αορίστου της ενεργητικής φωνής.

Ενότητα 3: Η μετοχή ενεστώτα ενεργητικής και παθητικής φωνής

Ενότητα 4: Τα τρία γένη των ουσιαστικών και η κλίση τους

Κάθε ενότητα θα μπορούσε να παρουσιαστεί αυτόνομα στους μαθητές.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ενότητα 1: Η κλίση του ρήματος

Στις δραστηριότητες που περιλαμβάνονται σε αυτή την ενότητα του σεναρίου οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν μόνοι τους τα μέρη του λόγου στον ΕΘΕΚ. Εναλλακτικά, ο δάσκαλος θα μπορούσε να επιλέξει εκ των προτέρων κατάλληλα παραδείγματα από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων και να δώσει μόνο αυτά στους μαθητές του. Με αυτό τον τρόπο θα μπορούσε να επιλέξει τις προτάσεις με τέτοιο τρόπο, ώστε σε αυτές να υπάρχουν ρήματα και των δύο συζυγιών.

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

2. Επιλέξτε κείμενα από το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα ρήματα, σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Στη συνέχεια επιλέξτε και αποθηκεύστε τις προτάσεις που περιέχουν ρήματα ενεργητικής φωνής. Τοποθετήστε τα ρήματα των προτάσεων αυτών στον Πίνακα 1 ανάλογα με το χρόνο που βρίσκονται στις προτάσεις.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	ρήμα		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	30
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	30
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

Χρόνοι	Ρήματα
Ενεστώτας	
Παρατατικός	
Αόριστος	
Εξακολουθητικός μέλλοντας	
Συνοπτικός μέλλοντας	
Παρακείμενος	
Υπερσυντέλικος	
Συντελεσμένος μέλλοντας	

Πίνακας 1

Ομάδα Β' : Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα ρήματα, σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Στη συνέχεια επιλέξτε και αποθηκεύστε τις προτάσεις που περιέχουν ρήματα παθητική φωνής. Τοποθετήστε τα ρήματα των προτάσεων αυτών στον Πίνακα 2 ανάλογα με το χρόνο που βρίσκονται στις προτάσεις.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	ρήμα		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Χρόνοι	Ρήματα
Ενεστώτας	
Παρατατικός	
Αόριστος	
Εξακολουθητικός μέλλοντας	
Συνοπτικός μέλλοντας	
Παρακείμενος	
Υπερσυντέλικος	
Συντελεσμένος μέλλοντας	

Πίνακας 2

3. Τα ρήματα έχουν δύο συζυγίες, α) ρήματα σε -ω (π.χ. τρέχω), β) ρήματα σε -άω ή -ώ. Τη δεύτερη συζυγία τη χωρίζουμε σε δύο ομάδες: α) ρήματα σε -άω ή -ώ. (π.χ. αγαπάω ή αγαπώ) β) ρήματα μόνο σε -ώ (π.χ. μπορώ). Μπορείτε να χωρίσετε τα ρήματα που βρήκατε σε συζυγίες; Συμπληρώστε τον Πίνακα 3.

Α' συζυγία	Β' συζυγία	
	Ομάδα 1	Ομάδα 2

Πίνακας 3

4. Διαλέξτε πέντε από τα ρήματα που βρήκατε (η **Ομάδα Α'** της ενεργητικής φωνής και η **Ομάδα Β'** της παθητικής φωνής) και συμπληρώστε όλους τους χρόνους των ρημάτων στον Πίνακα 4. Επιλέξτε ρήματα και από τις δύο συζυγίες.

Χρόνοι	Ρήματα
Ενεστώτας	
Παρατατικός	
Αόριστος	
Εξακολουθητικός μέλλοντας	

Συνοπτικός μέλλοντας	
Παρακείμενος	
Υπερσυντέλικος	
Συντελεσμένος μέλλοντας	

Πίνακας 4

5. Με βάση τους πίνακες που φτιάξατε απομονώστε τις καταλήξεις κάθε χρόνου της ενεργητικής και της παθητικής και καταχωρίστε τις σε πίνακες, όπως ο Πίνακας 5.

Ενεργητική φωνή: Ενεστώτας - α΄ συζυγία	
Ενικός αριθμός	
1^ο πρόσωπο	
2^ο πρόσωπο	
3^ο πρόσωπο	
Πληθυντικός αριθμός	
1^ο πρόσωπο	
2^ο πρόσωπο	
3^ο πρόσωπο	

Πίνακας 5 (Υπόδειγμα πίνακα)

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να δημιουργήσουν οι μαθητές πίνακες με τις καταλήξεις όλων των χρόνων της ενεργητικής και της παθητικής φωνής. Αν ο δάσκαλος έχει επιλέξει τα παραδείγματα, θα δημιουργηθούν πίνακες με τις καταλήξεις και της πρώτης και της δεύτερης συζυγίας. Οι συμπληρωμένοι πίνακες θα έχουν περίπου την εξής μορφή:

Ομάδα Α΄

Ενεστώτας: Ενεργητική φωνή - α΄ συζυγία	
Ενικός αριθμός	
1^ο πρόσωπο	-ω
2^ο πρόσωπο	-εις
3^ο πρόσωπο	-ει
Πληθυντικός αριθμός	
1^ο πρόσωπο	-ουμε
2^ο πρόσωπο	-ετε
3^ο πρόσωπο	-ουν

Ομάδα Β΄

Ενεστώτας: Παθητική φωνή	
Ενικός αριθμός	
1^ο πρόσωπο	-ομαι
2^ο πρόσωπο	-εσαι
3^ο πρόσωπο	-εται
Πληθυντικός αριθμός	
1^ο πρόσωπο	-ομαστε

2^ο πρόσωπο	-ΕΣΤΕ
3^ο πρόσωπο	-ΟΝΤΑΙ

Ενότητα 2: Η μορφολογική και ορθογραφική ποικιλία του αορίστου της ενεργητικής φωνής

Στόχος της ενότητας είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τη μορφολογική και ορθογραφική ποικιλία του αορίστου της ενεργητικής φωνής. Μέσω των δραστηριοτήτων αυτής της ενότητας οι μαθητές σταδιακά εξάγουν τους κανόνες σχηματισμού του αορίστου και ασκούνται στην ορθογραφία του.

9. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Ομάδα Α' : Επιλέξτε κείμενα από το Γενικό Σώμα Κειμένων του ΕΘΕΚ σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
1. Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
2. Κειμενικό Είδος	Λογοτεχνία
3. Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
4. Θέμα	Όλα
5. Ειδικότερο θέμα	Όλα
6. Εκδότης / πηγή κειμένου	Όλα
7. Συγγραφέας	Όλα
8. Ημερομηνία	Όλα

Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα ρήματα με αόριστο σε -ήγα, -ήκα και -ήρα, σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Αποθηκεύστε αποτελέσματα που περιλαμβάνουν αορίστους διαφορετικών ρημάτων.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	%ήκα		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	1000

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1o] κριτήριο	

Επαναλάβετε την αναζήτηση βάζοντας στο πεδίο «Λέξη» του πρώτου κριτηρίου τους όρους αναζήτησης %ήρα και %ήγα. Αποθηκεύστε αποτελέσματα που περιλαμβάνουν αορίστους διαφορετικών ρημάτων

Στη συνέχεια συγκεντρώστε τα ρήματα που βρήκατε και καταχωρίστε τα στους πίνακες 6 έως 8 αντίστοιχα. Έπειτα, στην πρώτη στήλη κάθε πίνακα συμπληρώστε τον ενεστώτα των ρημάτων.

-ήγα	
Ενεστώτας	Αόριστος
	...

Πίνακας 6

-ήρα	
Ενεστώτας	Αόριστος
	...

Πίνακας 7

-ήκα	
Ενεστώτας	Αόριστος
	...

Πίνακας 8

Από τις αναζητήσεις προκύπτουν και μερικές άλλες λέξεις εκτός από ρήματα (π.χ. θήρα). Οι μαθητές καλούνται καταρχάς να αναγνωρίσουν τα ρήματα σε αυτές τις προτάσεις, να τα συγκεντρώσουν στους πίνακες και στη συνέχεια να βρουν τον ενεστώτα των ρημάτων. Πρέπει να σημειωθεί ότι τα ρήματα με αόριστο σε -ήγα και -ήρα είναι πολύ λίγα, αλλά τα ρήματα με αόριστο -ήκα είναι περισσότερα.

-ήγα	
Ενεστώτας	Αόριστος
πηγαίνω	πήγα
	...

Πίνακας 6

-ήρα	
Ενεστώτας	Αόριστος
παίρνω	πήρα
	...

Πίνακας 7

-ήκα	
Ενεστώτας	Αόριστος
μπαίνω	μπήκα
βρίσκω	βρήκα
βγαίνω	βγήκα
	...

Πίνακας 8

Ομάδα Β': Επιλέξτε κείμενα από το Γενικό Σώμα Κειμένων του ΕΘΕΚ. Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα ΕΘΕΚ ρήματα με αόριστο σε -ησα, σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	%ησα		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα		Λήμμα		Λήμμα		Λήμμα	
Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	1000

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1o] κριτήριο	

Μετά την αναζήτηση συγκεντρώστε τα ρήματα που βρήκατε και καταχωρίστε τα στον Πίνακα 9. Στη συνέχεια στην πρώτη στήλη του πίνακα συμπληρώστε τον ενεστώτα των ρημάτων.

%ησα	
Ενεστώτας	Αόριστος

Πίνακας 9

Ομάδα Γ΄: Επιλέξτε κείμενα από το Γενικό Σώμα Κειμένων του ΕΘΕΚ. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ ρήματα με αόριστο σε -ισα, -εισα και -εινα, σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω. Αποθηκεύστε αποτελέσματα που περιλαμβάνουν αορίστους διαφορετικών ρημάτων.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	%ησα		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	1000

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισή ως προς το [1o] κριτήριο	

Επαναλάβετε την αναζήτηση βάζοντας στο πεδίο «Λέξη» του πρώτου κριτηρίου τους όρους αναζήτησης %εισα και %εινα. Και πάλι αποθηκεύστε αποτελέσματα που περιλαμβάνουν αορίστους διαφορετικών ρημάτων.

Στη συνέχεια συγκεντρώστε τα ρήματα που βρήκατε και καταχωρίστε τα στους πίνακες 10 έως 12 αντίστοιχα. Μετά, στην πρώτη στήλη κάθε πίνακα συμπληρώστε τον ενεστώτα των ρημάτων.

-ΙΣΑ	
Ενεστώτας	Αόριστος
	<i>άρχισα</i>
	...

Πίνακας 10

-ΕΙΣΑ	
Ενεστώτας	Αόριστος
	<i>έκλεισα</i>
	...

Πίνακας 11

-ΕΙΝΑ	
Ενεστώτας	Αόριστος
	<i>έμεινα</i>
	...

Πίνακας 12

10. Οι ομάδες ανταλλάσσουν τους πίνακες με τα ρήματα που έχουν δημιουργήσει μετά τις παραπάνω αναζητήσεις. Παρατηρήστε τις καταλήξεις του ενεστώτα και του αορίστου στους πίνακες που έχετε φτιάξει και προσπαθήστε να βρείτε τους κανόνες σχηματισμού

και ορθογραφίας του αορίστου. Γράψτε τους στον πίνακα της τάξης με τη βοήθεια του δασκάλου.

Από τους παραπάνω πίνακες προκύπτουν κανόνες όπως οι παρακάτω:

-ησα: Η κατάληξη αυτή αφορά κυρίως ρήματα της δεύτερης συζυγίας. Από την πρώτη συζυγία με «η» γράφονται τα ρήματα: *αφήνω, ψήνω, σπίνω, σβήνω, βλασταίνω, αρρωσταίνω, αυξάνω, αμαρτάνω.*

-ισα: Με «ι» γράφεται ο αόριστος ρημάτων της πρώτης συζυγίας που τελειώνουν σε -ίζω.

-ήκα, -ήγα, -ήρα: Πρόκειται για καταλήξεις αορίστου ανώμαλων ρημάτων.

-εινα: Αόριστος των παραγώγων του «μένω» (επιμένω, παραμένω, απομένω κ.λπ.), και του «τείνω» (προτείνω κ.λπ.)

-εισα: δανείζω, κλείνω, πείθω

Στη συνέχεια θα μπορούσαν να δοθούν και άλλοι κανόνες σχηματισμού και ορθογραφίας του αορίστου από τον εκπαιδευτικό, που δεν αφορούν τις παραπάνω αναζητήσεις.

Ενότητα 3: Η μετοχή ενεστώτα ενεργητικής και παθητικής φωνής

Στόχος της ενότητας είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τους κανόνες σχηματισμού, καθώς και τη χρήση της μετοχής ενεστώτα ενεργητικής και παθητικής φωνής και να ασκηθούν στην ορθογραφία της.

11. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ μετοχές ενεστώτα ενεργητικής φωνής σε -οντας και -ώντας, σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	% οντας		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Επαναλάβετε την αναζήτηση εισάγοντας στο πεδίο «Λέξη» του πρώτου κριτηρίου τους όρους αναζήτησης %ώντας. Μετά από κάθε αναζήτηση αποθηκεύστε τις μετοχές που βρήκατε και στη συνέχεια καταχωρίστε τις στους πίνακες 13 και 14. Στην πρώτη στήλη κάθε πίνακα συμπληρώστε τον ενεστώτα των ρημάτων από τα οποία παράγονται οι μετοχές.

- οντας	
Ενεστώτας	Μετοχή
	...

- ώντας	
Ενεστώτας	Μετοχή
	...

--	--

Πίνακας 13

--	--

Πίνακας 14

Ομάδα Β' : Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ μετοχές ενεστώτα παθητικής φωνής σε -όμενος και -ούμενος, σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	%όμενος		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

Επαναλάβετε την αναζήτηση εισάγοντας στο πεδίο «Λέξη» του πρώτου κριτηρίου τους όρους αναζήτησης %ούμενος. Μετά από κάθε αναζήτηση συγκεντρώστε τις μετοχές που βρήκατε και καταχωρίστε τες στους πίνακες 15 και 16. Στη συνέχεια στην πρώτη στήλη κάθε πίνακα συμπληρώστε τον ενεστώτα των ρημάτων από τα οποία παράγονται οι μετοχές.

-όμενος	
Ενεστώτας	Μετοχή
	<i>εργαζόμενος</i>
	...

Πίνακας 15

-ούμενος	
Ενεστώτας	Μετοχή
	<i>απαιτούμενος</i>
	...

Πίνακας 16

12. Ομάδα Α' και Β: Παρατηρήστε τις καταλήξεις των ρημάτων της πρώτης στήλης (ρήματα σε ενεστώτα) και με τη βοήθεια του δασκάλου βγάλτε έναν κανόνα σχηματισμού της μετοχής. Γράψτε τον κανόνα στον πίνακα της τάξης.

Μετά τους πίνακες που συμπληρώθηκαν στην προηγούμενη δραστηριότητα, οι μαθητές με τη βοήθεια του δασκάλου φτάνουν στη διατύπωση κανόνων.

A. Τα ρήματα της πρώτης συζυγίας σχηματίζουν τη μετοχή ενεργητικής φωνής με την κατάληξη -όντας, ενώ της δεύτερης με την κατάληξη -ώντας.

B. Τα ρήματα της πρώτης συζυγίας σχηματίζουν τη μετοχή ενεστώτα παθητικής φωνής με την κατάληξη -όμενος, ενώ της δεύτερης με την κατάληξη -ούμενος.

13. Έχουν όλα τα ρήματα της παθητικής φωνής μετοχή ενεστώτα;

Στόχος της ερώτησης είναι να αντιληφθούν οι μαθητές ότι μετοχή ενεστώτα σχηματίζει περιορισμένος αριθμός ρημάτων. Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να επισημάνει ο δάσκαλος ότι η μετοχή αυτή χαρακτηρίζει κυρίως επίσημο ύφος λόγου.

14. Στις παρακάτω προτάσεις βρείτε σε ποιες περιπτώσεις η μετοχή ενεργητικής φωνής δείχνει τρόπο, δηλαδή απαντάει στην ερώτηση «Πώς;», και σε ποιες δείχνει χρόνο,

δηλαδή απαντάει στην ερώτηση «Πότε;». Συμπληρώστε τον Πίνακα 17 καταχωρίζοντας τις προτάσεις στην κατάλληλη στήλη.

Βγαίνοντας έστριψε το θερμοστάτη του καλοριφέρ στο τρία.
 Φρενάρισε κι αυτή και τον είδε να κατεβαίνει απ' την νταλικά και να 'ρχεται **τρέχοντας** προς το μέρος της.
 Στη μία ώρα που πέρασε **τριγυρνώντας** στην πόλη, είδε μόνο έναν άντρα γύρω στο ένα μέτρο και ογδόντα εκατοστά
 Ανασηκώθηκε στο κρεβάτι του **ανασαιώντας** βαριά.
Πίνοντας μικρές γουλιές τού εξήγησε την περίπτωση του θεατρικού φεστιβάλ.
Πηγαίνοντας προς το σπίτι της, σκεφτόταν πως ήταν τυχερή που τον είχε συναντήσει.
 «Συγγνώμη, δεν άκουσα», είπα **ακολουθώντας** την.
 Ανέβηκα **σφυρίζοντας** χαρούμενη και περήφανη με την αλλαγή που είχα κάνει.
Κατεβαίνοντας τις σκάλες την άκουγα ακόμα να φωνάζει.
 Ο Τικ μου έσφιξε το χέρι και απομακρύνθηκε **κουτσαίνοντας**.
 Ο Τσάκι τον πλησίασε **χαμογελώντας**.
 Συνεχίσαμε τη βραδιά μιλώντας, **τρώγοντας**, πίνοντας.

Πώς;	Πότε;

Πίνακας 17

Οι παραπάνω προτάσεις είναι παραδείγματα από το Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ και επιλέχτηκαν από τα αποτελέσματα των προηγούμενων αναζητήσεων. Ο δάσκαλος ανάλογα με τις δυνατότητες και τις ανάγκες τις τάξεις του μπορεί να αντικαταστήσει κάποιες από αυτές τις προτάσεις ή να προσθέσει σημασίες στον Πίνακα 17 (π.χ. υποθετική σημασία: **Μελετώντας** προσεκτικά, θα μάθεις γρήγορα τη γλώσσα).

Η δραστηριότητα αυτή μπορεί με ανάλογο τρόπο να επεκταθεί στη σημασία των μετοχών ενεστώτα παθητικής φωνής. Η συγκεκριμένη ενότητα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από το δάσκαλο για την αντιπαραβολή της μετοχής ενεστώτα με τη μετοχή παρακειμένου.

Ενότητα 4: Τα τρία γένη των ουσιαστικών και η κλίση τους

Στην ενότητα αυτή στόχος είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές το κλιτικό σύστημα των ουσιαστικών, όλων των γενών. Στις δραστηριότητες αυτής της ενότητας ζητείται από τους μαθητές να κάνουν μόνοι τους τις αναζητήσεις και να αποθηκεύσουν τα παραδείγματα που θα ανασυρθούν από τον ΕΘΕΚ. Εναλλακτικά, ο δάσκαλος θα μπορούσε να επιλέξει εκ των προτέρων κατάλληλα παραδείγματα από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων που θα κάνει μόνος του και να δώσει μόνο αυτά στους μαθητές του.

15. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ ουσιαστικά, επιλέγοντας στο πεδίο «Μέρος του λόγου» τον χαρακτηρισμό «ουσιαστικό». Στη συνέχεια αποθηκεύστε τις προτάσεις που περιέχουν ουσιαστικά αρσενικού γένους και μετά γράψτε στο τετράδιό σας την ονομαστική κάθε ουσιαστικού.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	ουσιαστικό		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Ομάδα Β' : Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ ουσιαστικά, επιλέγοντας στο πεδίο «Μέρος του λόγου» τον χαρακτηρισμό «ουσιαστικό». Στη συνέχεια αποθηκεύστε τις προτάσεις που περιέχουν ουσιαστικά θηλυκού γένους και μετά γράψτε στο τετράδιό σας την ονομαστική κάθε ουσιαστικού.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	ουσιαστικό		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Ομάδα Γ' : Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ ουσιαστικά, εισάγοντας στο πεδίο «Μέρος του λόγου» τον χαρακτηρισμό «ουσιαστικό». Στη συνέχεια αποθηκεύστε τις προτάσεις που περιέχουν ουσιαστικά ουδέτερου γένους και μετά γράψτε στο τετράδιό σας την ονομαστική κάθε ουσιαστικού.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	ουσιαστικό		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

16. Ομάδες Α', Β' και Γ': Κατηγοριοποιήστε τα ουσιαστικά σε ομάδες με βάση την κατάληξη και τον τρόπο που κλίνονται (π.χ. αρσενικά σε -ας/-ες και -ας/-αδες).

Στόχος της δραστηριότητας αυτής είναι να χωριστούν τα ουσιαστικά ανάλογα με το παράδειγμα κλίσης στο οποίο ανήκουν.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Α΄ Γυμνασίου

Α.1. Νέα Ελληνική Γλώσσα

Α.1.1. Περιγραφή

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	3η: Περιγραφή, Αφήγηση, Επιχειρηματολογία, Περίληψη: Λεκτική διατύπωση Οι μαθητές θα πρέπει: Να προσέχουν και να κατανοούν το ρόλο των λέξεων στις περιγραφές και τις αφηγήσεις (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3781)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Η διδακτική πρόταση αφορά στην παρουσίαση των τεχνικών της περιγραφής. Η διδακτική διαδικασία μπορεί να ξεκινήσει με την παραδοσιακή διδασκαλία της περιγραφής από το σχολικό βιβλίο ή με τον τρόπο που ο διδάσκων θεωρεί πιο πρόσφορο. Στόχος είναι οι μαθητές να διατυπώσουν μια υπόθεση σχετικά με τη χρήση των επιθέτων στην περιγραφή και να την επιβεβαιώσουν, αντλώντας αυθεντικό γλωσσικό υλικό από τον ΕΘΕΚ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αν περιγράφατε έναν χώρο, τα αντικείμενα και τα πρόσωπα που υπάρχουν σε αυτόν, ποιες λέξεις θα χρησιμοποιούσατε περισσότερο τα επίθετα ή τα επιρρήματα;

Προτείνεται πριν από αυτήν την δραστηριότητα ο εκπαιδευτικός να παρουσιάσει την περιγραφή και την αφήγηση σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών και κάνοντας χρήση του σχολικού βιβλίου. Έμφαση πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι η περιγραφή οργανώνεται σε σχέση με το χώρο και η αφήγηση σε σχέση με το χρόνο. Με βάση αυτό το δεδομένο ο καθηγητής ζητά από τους μαθητές να διατυπώσουν τη γνώμη τους για το ποια λεκτικά στοιχεία θα ανέμεναν να είναι συχνά σε μια περιγραφή:

Η αναμενόμενη απάντηση στην παραπάνω ερώτηση (επίθετα) θα επιβεβαιωθεί με χρήση του ΕΘΕΚ.

2. Επιλέξτε από το **Γενικό Σ.Κ.** το υποσύνολο κειμένων

Μέσο Δημοσίευσης	ΒΙΒΛΙΟ
-------------------------	--------

Κειμενικό είδος	Λογοτεχνία
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Λογοτεχνία
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

Ας επιβεβαιώσουμε την υπόθεσή μας ότι σε μια περιγραφή θα υπάρχουν πολλά επίθετα. Αναζητήστε στο παραπάνω υποσύνολο κειμένων προτάσεις που έχουν 3 τουλάχιστον επίθετα, ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι οσεσδήποτε λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι οσεσδήποτε λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Επίθετο		Μέρος του λόγου	Επίθετο		Μέρος του λόγου	Επίθετο

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

3. Διαβάστε προσεκτικά τουλάχιστον τις 5 πρώτες από τις προτάσεις των αποτελεσμάτων και ανακτήστε το εκτενέστερο τμήμα του κειμένου από το οποίο αυτές προέρχονται, πατώντας στον αντίστοιχο αριθμό κάθε πρότασης. Τι διαπιστώνετε; Τα κείμενα στα οποία βρήκατε πλήθος επιθέτων αφορούν στην περιγραφή ή την αφήγηση;

Το κείμενο θα είναι πράγματι περιγραφικό. Έτσι, ξεκινώντας από μια λογική υπόθεση, οι μαθητές οδηγούνται στην επιβεβαίωσή της με αυθεντικό γλωσσικό υλικό.

A.1.2. Η δομή της ονοματικής φράσης

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να κατανοήσουν τη συντακτική δομή της ονοματικής φράσης (άρθρο - επίθετο - ουσιαστικό). (ΔΕΠΠΣ-Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3781)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το προτεινόμενο εκπαιδευτικό σενάριο προϋποθέτει αναζήτηση στον ΕΘΕΚ από τον διδάσκοντα πριν από τη διδασκαλία στην τάξη. Ο διδάσκων πρέπει να συγκεντρώσει τα αποτελέσματα και να επιλέξει όσα θεωρεί κατάλληλα, ώστε να αντικατοπτρίζουν την τυπική δομή της ονοματικής φράσης. Στόχος είναι μέσα από τα αυθεντικά παραδείγματα του ΕΘΕΚ οι μαθητές να οδηγηθούν στη διατύπωση γενικών κανόνων για τις δυνατές δομές μιας ονοματικής φράσης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Πριν από τη διδασκαλία στην τάξη ο διδάσκων αναζητά στον ΕΘΕΚ οποιοδήποτε ουσιαστικό στην ονομαστική με κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι οποσδήποτε λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

✓ Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Στις δραστηριότητες που ακολουθούν δίνονται ενδεικτικά κάποια αποτελέσματα. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να τα αλλάξει ή να τα ταξινομήσει κατά την κρίση του. Όταν οι μαθητές ολοκληρώσουν τις παρακάτω δραστηριότητες ο εκπαιδευτικός τους καλεί να ανακοινώσουν στην τάξη τις διαπιστώσεις τους. Οι απαντήσεις των μαθητών γράφονται στον πίνακα, ώστε στο τέλος της συζήτησης να υπάρχουν όλες τις δυνατές δομές της ονοματικής φράσης.

1. Στα παρακάτω παραδείγματα υπογραμμίστε τις 2 λέξεις που προηγούνται του κόκκινου ουσιαστικού και τις 2 λέξεις που έπονται.

Η κύρια **μνήμη** RAM μπορεί να φθάσει μέχρι τα
 Η **θέση** της όμως είναι δυσμενής γιατί έχει
Διαδικασία διαβάσματος
Απάντηση
 η **Εγγραφή** καινούριου μηνύματος
 Βασικές **εντολές** / προγράμματα INTERNET
 gopher Βοηθητικό **πρόγραμμα** σύνδεσης με άλλα συστήματα
 Βασικές **εντολές**
 mpur Πολλλαπλό **ανέβασμα** αρχείων
 Το στρατιωτικό **αεροδρόμιο** της Λαμίας φιλοξένησε τον τρίτο
 Η κατηγορία Β αποδείχτηκε πάλι εσωτερική **υπόθεση** των αναβατών αγώνων ταχύτητας.
 Ο **νικητής** του προηγούμενου αγώνα Δ. Κρέκης
 Ο προσκεκλημένος **Ιταλός** που έχει κατ' επανάληψη
 χορταστικό σκορ που θα ήθελαν οι λιγοστοί **φιλάθλοι** στις εξέδρες του ΣΕΦ.
 Οι 16 **πόντοι** της τελικής διαφοράς (84-68)

2. Γράψτε κάτω από κάθε παράδειγμα την γραμματική κατηγορία των λέξεων που υπάρχουν πριν από το ουσιαστικό και των λέξεων που βρίσκονται μετά από αυτό.

Λέξη -2	Λέξη -1	Ουσιαστικό	Λέξη +1	Λέξη +2
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		
		Ουσιαστικό		

A.1.3. Παραγωγή ουσιαστικών (1)

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να αντιληφθούν τους κυριότερους μηχανισμούς λεξιλογικής δημιουργίας μέσω της παραγωγής και της σύνθεσης. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3781)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Η διδακτική πρόταση αφορά στην παρουσίαση και την εμπέδωση της παραγωγής ουσιαστικών. Ο διδάσκων θα πρέπει να έχει διδάξει το αντίστοιχο κεφάλαιο του σχολικού βιβλίου σε προηγούμενη διδακτική ώρα και να ανακεφαλαιώσει σύντομα τα σχετικά με την παραγωγή ουσιαστικών. Η διδασκαλία θα διενεργηθεί στο σχολικό εργαστήριο υπολογιστών.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε 2 ομάδες.
2. Κάθε ομάδα να διαλέξει ένα από τα ακόλουθα σύνολα λέξεων και να τα αναζητήσει στο γενικό σώμα κειμένων.

Ομάδα Α: %έας, %είο, %ιέρα, %άκι, %άρα

Ομάδα Β: %ιστής, %ικο, %τήρι, %ίτσα, %αράς

Ο καθηγητής ζητά από τους μαθητές να επιλέξουν δύο παραδείγματα για κάθε παραγωγική κατάληξη. Ενδεικτικά, ορισμένες από τις προτάσεις είναι:

για την κατάληξη –έας

- Πόσο μάλλον, όταν το συγκεκριμένο αντικείμενο δεν έχει αποτελέσει, όπως υποστηρίζει ο **συγγραφέας**, αντικείμενο μελέτης:
- Personae non gratae, όλοι εκείνοι που επιμένουν (και, κυρίως, έχουν συμφέρον) να μείνει ο ...εθνικός μας **αερομεταφορέας** ως έχει.

για την κατάληξη –είο

- Στο Σαν Αντόνιο Ατεχσάκ, σε απόσταση 100 χιλιομέτρων από την Πουέμπλα, **ανθρακωρυχείο** κατέρρευσε από τη δόνηση, παγιδεύοντας τουλάχιστον 35 εργάτες.
- Κι αυτό το ήξερε καλά η Αρχαιολογική Υπηρεσία που, ειδικά για το Λαύριο, ονειρευόταν ένα αρχαιολογικό πάρκο, έναν περίπατο στο **χρυσωρυχείο** απ' όπου άντλησε τη δύναμή της η Αθήνα και το άφθονο χρήμα για να χτίσει τον Παρθενώνα και τον «χρυσούν αιώνα» του ο Περικλής.

για την κατάληξη –ιέρα

- Πολλά από τα καθαριστικά που χρησιμοποιούμε στο σπίτι, όπως αυτά που διαλύουν τα άλατα στο μπάνιο, το καθαριστικό για το σίδερο και το καθαριστικό για την **καφετιέρα** περιέχουν οξέα.
- Ποιες από τις λέξεις: **παγωνιέρα**, κονδυλοφόρος, ιππικό, άρματα μάχης, στυλό, ψυγείο, τραμ, γιαλός, πλαζ, τρόλει, μελανοδοχείο, γραμμόφωνο, πικ-απ, ηλεκτρονικός υπολογιστής, διαδίκτυο θα ταίριαζαν στο στόμα του παππού και της γιαγιάς και ποιες στο στόμα του εγγονού και της εγγονής;

για την κατάληξη –άκι

- Δυστυχώς δεν κατάφερα ακόμη να μάθω από που θα προμηθευτείτε το μαγικό **χαρτάκι**...
- Όπως απέδειξε και στο παρελθόν, το ποδόσφαιρο είναι τόσο ικανό να ενώσει φιλάθλους, οπαδούς και εχθρούς, που όλοι ορκίζονται ότι θα ξεχαστεί σύντομα, έστω και το παραμικρό **προβληματάκι**.
κ.λπ.

Στη συνέχεια ο διδάσκων εξετάζει με τους μαθητές τη σημασία κάθε ουσιαστικού, π.χ. *Τι σημαίνει γραμματέας; Τι σημαίνει συγγραφέας; Και τα 2 ουσιαστικά έχουν ίδια κατάληξη. Τι σημαίνει λοιπόν η κατάληξη –έας;*

3. Μελετήστε τα παραδείγματα που βρήκατε και εργαστείτε όλοι μαζί για να αντιστοιχίσετε στον ακόλουθο πίνακα τη στήλη Α με τη στήλη Β.

Α	Β
Με την κατάληξη	Σχηματίζονται ουσιαστικά που δηλώνουν
1. -έας	Α) Πρόσωπο ή επάγγελμα
2. -είο	
3. -ιέρα	Β) Τόπο
4. -άρα	
5. -άκι	Γ) Όργανο ή σκεύος
6. -ιστής	
7. -ικο	Δ) Μεγέθυνση
8. -τήρι	
9. -ίτσα	Ε) Υποκορισμό
10. -αράς	

Είναι προτιμότερο να εργαστεί ο κάθε μαθητής μόνος του στην επίλυση αυτών των ασκήσεων.

Οι απαντήσεις της δραστηριότητας 3 είναι οι εξής:

1-Α, 2-Β, 3-Γ, 4-Δ, 5-Ε, 6-Α, 7-Ε, 8-Γ, 9-Ε, 10-Δ

4. Γράψτε προτάσεις, χρησιμοποιώντας μία ή περισσότερες λέξεις που σχηματίζονται με τις παραπάνω καταλήξεις.

A.1.4. Η ρηματική φράση: πλήρη και συνδεδετικά ρήματα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιληφθεί το ρόλο του ρήματος στην πρόταση και στη ρηματική φράση. • Να διακρίνει τα πλήρη από τα συνδεδετικά ρήματα. • Να κατανοήσει τη λειτουργία του συνδεδετικού ρήματος (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3782)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΘΕΚ • Επεξεργαστής κειμένου

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Η διδακτική πρόταση αφορά στην παρουσίαση και την εμπέδωση της δομής της ρηματικής φράσης και τη διάκριση μεταξύ πλήρων και συνδεδετικών ρημάτων. Προβλέπονται δύο διδακτικές ώρες, μία για την παρουσίαση της σχετικής θεωρίας από το σχολικό βιβλίο και μία για εμπέδωση με χρήση του ΕΘΕΚ. Η πρώτη διδακτική ώρα θα διενεργηθεί στη σχολική αίθουσα και η δεύτερη στο σχολικό εργαστήριο με τους μαθητές χωρισμένους σε ομάδες των 2-3 ατόμων ανά σταθμό εργασίας. Στο προτεινόμενο σενάριο προβλέπεται και διαθεματική δραστηριότητα με χρήση του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου (Word) (μάθημα Πληροφορικής).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στο γενικό σώμα κειμένων ρήματα που ακολουθούνται από ένα επίθετο ή ένα ουσιαστικό, με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

1^η αναζήτηση:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Ρήμα		Μέρος του λόγου	Επίθετο		Μέρος του λόγου	

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα			Χαρακτήρες πριν	50
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος			Χαρακτήρες μετά	50

Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο
-------------------	-----------	--

2^η αναζήτηση:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Ρήμα		Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό		Μέρος του λόγου	

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα			Χαρακτήρες πριν	50
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος			Χαρακτήρες μετά	50
Αριθμός προτάσεων	50		Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

2. Από τα αποτελέσματα των δύο προηγούμενων αναζητήσεων επιλέξτε τις προτάσεις στις οποίες το ρήμα είναι συνδεδετικό. Θυμηθείτε: το συνδεδετικό ρήμα συνδέει το υποκείμενό του με μια ιδιότητα. Εκτός από τα ρήματα **είμαι** και **γίνομαι** υπάρχουν και άλλα που λειτουργούν ως συνδεδετικά. Ποια είναι;

Εδώ οι μαθητές θα πρέπει να κατανοήσουν τη λειτουργία του συνδεδετικού ρήματος (συνδέει το υποκείμενό του με μια ιδιότητα / χαρακτηριστικό), ώστε να εντοπίσουν και άλλα ρήματα που αποδίδουν ιδιότητα στο υποκείμενό τους.

3. Ανοίξτε στους υπολογιστές σας τον επεξεργαστή κειμένου (Word) και δημιουργήστε ένα νέο έγγραφο. Αποθηκεύστε το στις δισκέτες σας με το όνομα Συνδεδετικά ρήματα.doc). Δημιουργήστε έναν πίνακα με 2 στήλες και γραμμές τόσες όσες οι προτάσεις με συνδεδετικά ρήματα που εντοπίσατε στις αναζητήσεις.

Ο πίνακας θα πρέπει να μοιάζει με τον πίνακα που ακολουθεί:

Ρήμα	Κατηγορούμενο
είναι	άφθαρτοι

4. Συμπληρώστε τον πίνακα: Στην πρώτη στήλη γράψτε τα συνδεδετικά ρήματα που βρήκατε και στη δεύτερη τα κατηγορούμενά τους.

A.1.5. Παραγωγή ρημάτων

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να αντιληφθούν τους τρόπους παραγωγής ρημάτων (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3782)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο προτεινόμενο εκπαιδευτικό σενάριο οι μαθητές θα αναζητήσουν στον ΕΘΕΚ πρωτότυπες λέξεις, με στόχο να εντοπίσουν τα ρήματα που παράγονται από αυτές και να καταλάβουν τη σημασία αυτών των καταλήξεων.

Η διδακτική ώρα θα πρέπει να ξεκινήσει με μια σύντομη εισαγωγή στη διαδικασία παραγωγής ρημάτων.

Ορισμένα ρήματα παράγονται από άλλες λέξεις, όπως ουσιαστικά, άκλιτες λέξεις και σπανιότερα από άλλα ρήματα ή φράσεις. Θα δούμε σήμερα τέτοιες λέξεις στις οποίες, αν προσθέσουμε την κατάλληλη κατάληξη, θα δημιουργήσουμε ένα ρήμα.

Οι μαθητές χωρίζονται σε 2 ομάδες. Κάθε ομάδα θα αναλάβει να αναζητήσει στον ΕΘΕΚ πρωτότυπες λέξεις από τις οποίες παράγονται ρήματα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ τις ακόλουθες λέξεις:

Ομάδα Α: γλεντ%ω, βροντ%ω, ξυλ%ω, βλαστ%ω, κορφ%ω, σταχ%ω

Ομάδα Β: φορο%ω, δοξ%ω, μοιρο%ω, λυσσ%ω, ακτιν%ω, σπινθ%ω

Τα κριτήρια της αναζήτησης θα είναι:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο		
Λέξη			Λέξη			Λέξη		
Λήμμα	Η αντίστοιχη λέξη		Λήμμα			Λήμμα		
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου		

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα			Χαρακτήρες πριν	50

Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓	Χαρακτήρες μετά	50
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

2. Συμπληρώστε στους πίνακες που ακολουθούν (Πίνακας 1 για την ομάδα Α και πίνακας 2 για την ομάδα Β) τα διαφορετικά ρήματα που βρήκατε για κάθε αναζήτηση. Γράψτε το ρήμα στο 1^ο ενικό πρόσωπο του Ενεστώτα και στη συνέχεια γράψτε την πρωτότυπη λέξη και την παραγωγική κατάληξη από τις οποίες παράγεται το ρήμα, όπως στο παράδειγμα:

Ομάδα Α

Λέξη αναζήτησης	Ρήματα που βρέθηκαν	Ρήμα στο 1 ^ο ενικό	Πρωτότυπη λέξη	Παραγωγική κατάληξη
πετρ%	πετροβόλησαν πέτρωσαν	πετροβολώ πετρώνω	πέτρα	-βολώ -ώνω
γλεντ%				
βροντ%				
ξυλ%				
βλαστ%				
κορφ%				
σταχ%				

Πίνακας 1

Ομάδα Β

Λέξη αναζήτησης	Ρήματα που βρέθηκαν	Ρήμα στο 1 ^ο ενικό	Πρωτότυπη λέξη	Παραγωγική κατάληξη
πετρ%	πετροβόλησαν πέτρωσαν	πετροβολώ πετρώνω	πέτρα	-βολώ -ώνω
φορ%				
δοξ%				
μοιρ%				
λυσσ%				

ακτιν%				
σπινθ%				

Πίνακας 2

Οι μαθητές γενικεύουν τις διαπιστώσεις τους και μελετώντας τα παραδείγματα που άντλησαν από τον ΕΘΕΚ και προσπαθούν να εξηγήσουν τη σημασία των παραγωγικών καταλήξεων που εντόπισαν. Π.χ. *Τι σημαίνει πετροβολώ; Ποια άλλα ρήματα βρήκατε που σχηματίζονται με την παραγωγική κατάληξη -βολώ; Τι σημαίνουν;*

Ο διδάσκων πρέπει να έχει υπόψη ότι:

- Από τα παραγωγικά επιθήματα **-ίζω, -άζω, -ιάζω, -αίνω, -ώνω, -ύνω, -εύω, -άρω** σχηματίζονται ρήματα που δηλώνουν ενέργεια ή κατάσταση στην οποία βρίσκεται το υποκείμενο
- Τα λεξικά επιθήματα χρησιμοποιούνται με τις εξής σημασίες:
 - **-βολώ**: επιτατική, επαναληπτική σημασία (π.χ. πετροβολώ) ή με τη σημασία της πλησμονής (π.χ. μοσχοβολώ)
 - **-κομώ**: φροντίζω (π.χ. γηροκομώ)
 - **-κοπώ**: επιτατική, επαναληπτική σημασία (π.χ. ξυλοκοπώ)
 - **-λογώ**: λέω ή ασχολούμαι με κάτι (π.χ. μοιρολογώ) ή μαζεύω, συγκεντρώνω (π.χ. φορολογώ)
 - **-μανώ**: επιτατική σημασία (π.χ. λυσομανώ)
 - **-ποιώ**: κάνω, καθιστώ (π.χ. νομιμοποιώ)

3. Γράψτε ένα παράδειγμα για καθένα από τα ρήματα που αναζητήσαμε.

A.1.6. Η γενική ως ετερόπλωτος προσδιορισμός

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: ➤ Να αντιληφθούν το ρόλο του ουσιαστικού ως ετερόπλωτος προσδιορισμού (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3782)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Η διδακτική πρόταση αφορά στην εμπέδωση της λειτουργίας της γενικής ως ετερόπλωτος προσδιορισμού. Προτείνεται ο διδάσκων να χρησιμοποιήσει τον ΕΘΕΚ για την αναζήτηση αυθεντικών παραδειγμάτων που θα υποστηρίξουν την παρουσίαση της σχετικής θεωρίας ή θα δοθούν ως εργασία στους μαθητές.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο διδάσκων αναζητά στον ΕΘΕΚ ουσιαστικά στη γενική που χρησιμοποιούνται ως ετερόπλωτοι προσδιορισμοί με τα εξής κριτήρια:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 2 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	πρόγραμμα διαδικασία αγώνας αεροδρόμιο διάβασμα άσκηση*		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα		Λήμμα		Λήμμα		Λήμμα	
Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό	Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

✓ Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	50
Χαρακτήρες μετά	50
Στοιχισή ως προς το [1o] κριτήριο	

**ή οποιοδήποτε άλλο ουσιαστικό που συνοδεύεται συχνά από γενική προσδιοριστική*

Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης, επιλέγονται όσα ο εκπαιδευτικός κρίνει καταλληλότερα. Ενδεικτικά, έχουν χρησιμοποιηθεί ορισμένα στην δραστηριότητα που ακολουθεί. Τις προτάσεις αυτές ή όποιες άλλες επιλέξει ο διδάσκων, μπορεί να

τις δώσει στους μαθητές ως εργασία για την αναγνώριση των γενικών ή να τα παρουσιάσει ως παραδείγματα για την υποστήριξη της διδασκαλίας.

1. Χαρακτηρίστε τις γενικές στις παρακάτω προτάσεις:

Διαδικασία διαβάσματος

Εντολές κατά το **διάβασμα μηνυμάτων**

gopher Βοηθητικό **πρόγραμμα σύνδεσης** με άλλα συστήματα

Κατά την **εκτέλεση** μίας **εργασίας**, μπορούμε να τη διακόψουμε

Το στρατιωτικό **αεροδρόμιο** της **Λαμίας** φιλοξένησε τον τρίτο αγώνα του
ίας φιλοξένησε τον τρίτο **αγώνα** του **αθλήματος**, που σημείωσε αρκετή

λόμενη στη γενικότερη **βελτίωση επιδόσεων**, αγωνιζομένων και δι

ο εμφανίστηκε ο μικρός **αριθμός συμμετοχών** και θεατών. και το παράβολ
ών και θεατών. και το **παράβολο συμμετοχής** που έφτασε τις 20.000 (!)

Λόγω επισφαλούς **πυρασφάλειας** του **αεροδρομίου**, ίσως ο προγραμματισμένος

Ασκήσεις ακριβείας

A.1.7. Παραγωγή ουσιαστικών (2)

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	6η: Σύνταξη των ουσιαστικών, Παράγραφος; Παράγωγα ουσιαστικά Οι μαθητές θα πρέπει: Να αντιληφθούν τους τρόπους σχηματισμού παράγωγων ουσιαστικών. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3782)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΘΕΚ • Σχολικό βιβλίο • Επεξεργαστής κειμένου (π.χ. Microsoft Word)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Με την παρούσα διδακτική πρόταση οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν στο σώμα κειμένων ουσιαστικά που παράγονται από ρήματα. Προτείνεται η διδασκαλία της ενότητας να ξεκινήσει με τις δραστηριότητες που προτείνονται, ώστε οι ίδιοι μαθητές δια της επαγωγικής μεθόδου να καταγράψουν τις παραγωγικές καταλήξεις και τη σημασία τους και να κατανοήσουν τη διαδικασία της παραγωγής ουσιαστικών από ρήματα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Επιλέξτε το εξής υποσύνολο κειμένων:

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Εφημερίδα
Κειμενικό είδος	Γνώμη
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

Είναι δυνατό να μην επιλεγεί υποσύνολο κειμένων, αλλά οι αναζητήσεις να γίνουν σε όλο το σώμα κειμένων. Προτείνουμε όμως τη χρήση υποσυνόλου, ώστε να περιοριστεί ο αριθμός των αποτελεσμάτων.

2. Αναζητήστε στο επιλεγμένο υποσύνολο λέξεις που αρχίζουν με τα θέματα των ρημάτων: **χορεύω, γράφω, τραγουδώ, εκλέγω** ως εξής:

Πρώτο κριτήριο			Δεύτερο κριτήριο			Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	χορευ%, γραφ%, τραγουδ%, εκλέκ%	Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Λήμμα		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	50
Χαρακτήρες μετά	50
Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

Ειδικά για το ρήμα εκλέγω, θα χρειαστεί να τονίσετε στους μαθητές ότι το θέμα του είναι το εκλεκ- και όχι εκλεγ-.

3. Εντοπίστε στις προτάσεις των αποτελεσμάτων ουσιαστικά που παράγονται από τα ρήματα αυτά. Ποιες καταλήξεις προστέθηκαν στο θέμα κάθε ρήματος για να παραχθούν τα ουσιαστικά; Συμπληρώστε τον ακόλουθο πίνακα:

Ρήμα	Θέμα	Παραγωγικές καταλήξεις	Παραγόμενα ουσιαστικά
γράφω	γραφ-		
τραγουδώ	τραγουδ-		
χορεύω	χορευ-		
εκλέγω	εκλέκ-		

Πίνακας 1

Επειδή στα αποτελέσματα της αναζήτησης ενδέχεται να συμπεριλαμβάνονται και ουσιαστικά σύνθετα (π.χ. το ουσιαστικό γραφειοκρατία από την αναζήτηση του γραφ%), ο καθηγητής ζητά από τους μαθητές να αγνοήσουν τα σύνθετα και να επικεντρωθούν στα υπόλοιπα ουσιαστικά. Μελετώντας τα παραδείγματα πρέπει να επιλέξουν τα ουσιαστικά που παράγονται από τα ρήματα που δόθηκαν και να συμπληρώσουν τον παραπάνω πίνακα.

Στόχος της δραστηριότητας αυτής είναι να δημιουργήσουν οι μαθητές τον κατάλογο των παραγωγικών καταλήξεων και να κατανοήσουν τη σημασία τους.

4. Συμπληρώστε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με ουσιαστικά παράγωγα ρημάτων:

1. Ο Ισοκράτης δεν ήταν "ρήτορας Αθηναίος", όπως συχνά παρουσιάζεται, μα πολιτικός _____ (στοχάζομαι) παγκόσμιας και διαχρονικής εμβέλειας.
2. Η Kosmocar, αποκλειστικός _____ (εισάγω) αυτοκινήτων της Volkswagen και της Audi

3. Παππούς κατηγορείται ως _____ (απάγω) των δύο ανήλικων εγγονών του.
4. Βρέθηκε νέος _____ (αγοράζω) για την ΑΕΚ:
5. Ήταν _____ (αγωνίζομαι) και στη ζωή της.
6. Ο ειδεχθής _____ (φονεύω) με το κράνος σκότωσε πέντε ανθρώπους

Η άσκηση αυτή δημιουργήθηκε αξιοποιώντας τη δυνατότητα εμφάνισης των αποτελεσμάτων ως συμφραστικού πίνακα. Ο καθηγητής μπορεί να αναζητήσει όποια ουσιαστικά κρίνει σκόπιμο, να επιλέξει μία ή περισσότερες γραμμές του πίνακα και να αντικαταστήσει τα εν λόγω ουσιαστικά με κενά. Η παραπάνω ενδεικτική άσκηση συντάχθηκε με αναζήτηση των ουσιαστικών στοχαστής, εισαγωγέας, απαγωγέας, αγοραστής, αγωνίστρια και φονιάς.

A.1.8. Το οριστικό και το αόριστο άρθρο

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιληφθούν τη διαφορά ανάμεσα στο οριστικό και στο αόριστο άρθρο. • Να εξοικειωθούν με τους κλιτικούς τύπους των άρθρων, απλούς και σύνθετους (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3783)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του παρόντος σεναρίου είναι να αντιληφθούν οι μαθητές τη διαφορά ανάμεσα στο οριστικό και στο αόριστο άρθρο και να εξοικειωθούν με τους κλιτικούς τύπους των άρθρων, απλούς και σύνθετους.

Πριν από την έναρξη των δραστηριοτήτων ο διδάσκων πρέπει να κάνει μια σύντομη εισαγωγή στα άρθρα και τα είδη τους, χωρίς να διευκρινιστεί τότε χρησιμοποιείται το οριστικό και τότε το αόριστο άρθρο.

Τα άρθρα της ελληνικής γλώσσας είναι:

Οριστικό: ο, η, το και

Αόριστο: ένας, μία/μία, ένα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Επιλέξτε το υποσύνολο κειμένων με τα εξής χαρακτηριστικά.

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Εφημερίδα
Κειμενικό είδος	Λογοτεχνία
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

Η επιλογή υποσυνόλου κειμένων προτείνεται, ώστε η αναζήτηση να επιστρέφει όσο το δυνατό εύληπτες, απλές προτάσεις, χωρίς πολλούς τεχνικούς όρους. Το υποσύνολο που προτείνουμε είναι ενδεικτικό. Ο διδάσκων μπορεί να πειραματιστεί και να προτείνει στους μαθητές κάποιο άλλο υποσύνολο που θεωρεί ότι ανταποκρίνεται στα ενδιαφέροντά τους.

2. Αναζητήστε στον συγκεκριμένο υποσύνολο κειμένων:

Ομάδα Α: Οριστικά άρθρα

Ομάδα Β: Αόριστα άρθρα

Οι αναζητήσεις των μαθητών θα πρέπει να γίνουν με τα εξής κριτήρια:

Ομάδα Α:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ο		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Ομάδα Β:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ένας		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

3. Επιλέξτε πέντε προτάσεις από τα αποτελέσματα και αντικαταστήστε τα οριστικά άρθρα με αόριστα και αντίστροφα:

-
-
-
-

.....

Ο διδάσκων παρακινεί συζήτηση, ώστε οι μαθητές να προσέξουν πώς αλλάζει η σημασία της πρότασης όταν το οριστικό άρθρο αντικατασταθεί από αόριστο και αντίστροφα.

Πώς αλλάζει η σημασία της πρότασης «Ο άνθρωπος δεν κατάγεται από τους πιθήκους», αν αντικαταστήσουμε το οριστικό άρθρο «Ο» με το αόριστο άρθρο «Ένας»; Γιατί σε κάποιες προτάσεις, όπως «Και αυτή την έκθεση την τελειώνω μ' αυτές τις λέξεις» δεν είναι δυνατό να αντικαταστήσουμε το οριστικό άρθρο με το αόριστο;

Συνοψίζει απαριθμώντας τις περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιείται το οριστικό άρθρο και αυτές στις οποίες χρησιμοποιείται το αόριστο.

A.1.9. Παραγωγή επιθέτων

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να αντιληφθούν τους τρόπους παραγωγής επιθέτων (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3783)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Η διδακτική πρόταση αφορά στην παρουσίαση και την εμπέδωση της παραγωγής επιθέτων από ρήματα. Οι μαθητές θα εργαστούν σε δύο ομάδες. Το προτεινόμενο εκπαιδευτικό σενάριο αποτελεί μια απλή εφαρμογή της αλληλοδιδακτικής μεθόδου, καθώς τα μέλη της μιας ομάδας καλούνται να εξηγήσουν τα συμπεράσματα και τις διαπιστώσεις τους στα μέλη της άλλης και να δημιουργήσουν ασκήσεις για τους συμμαθητές τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ τις ακόλουθες καταλήξεις.

Ομάδα Α: %τικός, %ικός, %ερός, %τέος

Ομάδα Β: %τος, %σιμος, %ιμος, %τήριος

Τα κριτήρια αναζήτησης πρέπει να είναι:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο			
Λέξη			Λέξη			Λέξη			
Λήμμα	Η αντίστοιχη κατάληξη*		Λήμμα			Λήμμα		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

* Ειδικά για την κατάληξη -ικός το κριτήριο αναζήτησης να είναι: %ικός|^%τικός (ώστε να εξαιρεθούν τα επίθετα σε -τικός που έχουν αναζητηθεί προηγουμένως)

2. Μελετήστε τα παραδείγματα που βρήκατε, επιλέξτε τουλάχιστον ένα για καθεμία κατάληξη που αναζητήσατε και συμπληρώστε τους ακόλουθους πίνακες (πίνακας 1 για την ομάδα Α και πίνακας 2 για την ομάδα Β), όπως στο παράδειγμα:

Ομάδα Α:

Επίθετο	Ρήμα από το οποίο παράγεται
βλαπτικός	βλάπτω

Πίνακας 1

Ομάδα Β:

Επίθετο	Ρήμα από το οποίο παράγεται
βλαπτικός	βλάπτω

Πίνακας 2

3. Διατυπώστε τους γενικούς κανόνες για τη σημασία των επιθέτων που παράγονται από ρήματα με τις παραγωγικές καταλήξεις που αναζητήσατε.

Τα επίθετα που παράγονται με τις παραγωγικές καταλήξεις **-τος** και **-(σ)ιμος** δηλώνουν.....

Απάντηση: δυνατότητα, π.χ. πραγματοποιήσιμος = αυτός που μπορεί να πραγματοποιηθεί, επιλέξιμος = αυτός που μπορεί να επιλεγεί

Τα επίθετα που παράγονται με την παραγωγική κατάληξη **-τέος** δηλώνουν.....

Απάντηση: αναγκαιότητα, π.χ. απορριπτέος = αυτός που πρέπει να απορριφθεί, εξεταστέος = αυτός που πρέπει να εξεταστεί

Ο καθηγητής ζητά από τους μαθητές να γενικεύσουν τις διαπιστώσεις τους και μελετώντας τα παραδείγματα που άντλησαν από τον ΕΘΕΚ να εξηγήσουν τη σημασία των παραπάνω παραγωγικών καταλήξεων.

Τι σημαίνει φορολογητέος; Τι σημαίνει εξεταστέος; Και τα 2 επίθετα έχουν ίδια κατάληξη. Τι σημαίνει λοιπόν η κατάληξη -τέος;

Στη συνέχεια καλεί έναν εκπρόσωπο κάθε ομάδας να παρουσιάσει στους συμμαθητές του της άλλης ομάδας τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν για τις παραγωγικές καταλήξεις που αναζήτησαν.

4. Χρησιμοποιώντας 5 από τις προτάσεις (όποιες θέλετε) που βρήκατε με τις αναζητήσεις σας στον ΕΘΕΚ δημιουργήστε μια άσκηση συμπλήρωσης κενών για τους συμμαθητές σας της άλλης ομάδας. Από τις προτάσεις σας θα λείπει το επίθετο που παράγεται από ρήμα και το πρωτότυπο ρήμα θα δίνεται σε παρένθεση, όπως στο παράδειγμα.

<p>_____ πρόγραμμα σύνδεσης με άλλα συστήματα (βοηθώ).</p>
--

Σωστή απάντηση: βοηθητικό

Ο εκπαιδευτικός παρακινεί τα παιδιά να δημιουργήσουν μια άσκηση εμπέδωσης ως εργασία για τους συμμαθητές τους της άλλης ομάδας.

A.1.10. Οι παρατακτικοί σύνδεσμοι

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να κατανοήσουν τους τρόπους παρατακτικής σύνδεσης των προτάσεων (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3783)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Η διδακτική πρόταση αφορά στην παρουσίαση των παρατακτικών συνδέσμων και της χρήσης τους. Προτείνεται ο διδάσκων να μην κάνει καμία θεωρητική εισαγωγή σχετικά με το ποιοι είναι οι παρατακτικοί σύνδεσμοι και πώς χρησιμοποιούνται. Οι μαθητές θα κατακτήσουν τη γνώση επαγωγικά, μελετώντας τις προτάσεις που θα ανακτήσουν με τις αναζητήσεις τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ όλες τις λέξεις με γραμματικό χαρακτηρισμό 'Παρατακτικός σύνδεσμος'. Επιλέξτε η εμφάνιση των αποτελεσμάτων να έχει τη μορφή συμφραστικού πίνακα.

Ο διδάσκων καθοδηγεί τους μαθητές να αναζητήσουν στον ΕΘΕΚ παρατακτικούς συνδέσμους, με κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα							
Μέρος του λόγου	Σύνδεσμος – Παρατακτικός		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

✓ Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	50
Χαρακτήρες μετά	50
Στοιχισή ως προς το [10] κριτήριο	

2. Κάντε μια λίστα των παρατακτικών συνδέσμων που εντοπίσατε.

.....

Με την καθοδήγηση του διδάσκονται η λίστα συμπληρώνεται με τους παρατακτικούς συνδέσμους που ενδεχομένως δεν εντόπισαν οι μαθητές μέσω των αναζητήσεών τους.

3. Τι συνδέει ένας παρατακτικός σύνδεσμος; Στον πίνακα που ακολουθεί υπάρχουν ορισμένα από τα αποτελέσματα της αναζήτησης παρατακτικών συνδέσμων στον ΕΘΕΚ. Κάτω από κάθε πρόταση γράψτε τους όρους που συνδέονται παρατακτικά, όπως στο παράδειγμα.

1.	υ GSX-R 1100 (με νίτρο), ξεκίνησε καταπληκτικά	και	σημείωσε τον απόλυτο χρόνο (9.413) της ημέρας,
	Κύρια πρόταση		Κύρια πρόταση
2.	ρα, σ' έναν θλιβερά έρημο χώρο γεμάτο σακούλες	και	άδεια κουτάκια.
3.	ικό τον πολύ κόσμο, που απόλαυσε ένα πρωτότυπο	και	παράτολμο θέαμα από τους Έλληνες και τον Ιταλό
4.	γιατί μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα	ή	να μην διαβάζονται.
5.	Καρδιοχτύπησε	αλλά	τα κατάφερε
6.	"Πραγματικά, παίξαμε καλύτερα απ' όσο νομίζαμε	και	περιμέναμε.

Πίνακας 1

Ο διδάσκων εξηγεί τη χρήση των παρατακτικών συνδέσμων.

*Οι παρατακτικοί σύνδεσμοι συνδέουν όμοιους όρους μια πρότασης ή προτάσεις. Δείτε το παράδειγμα στον παραπάνω πίνακα. Ο σύνδεσμος **και** συνδέει την κύρια πρόταση «...ξεκίνησε καταπληκτικά» με την δεύτερη κύρια πρόταση «σημείωσε τον απόλυτο χρόνο...». Συμπληρώστε τον πίνακα για τις υπόλοιπες προτάσεις.*

Όταν οι μαθητές θα έχουν ολοκληρώσει την άσκηση ελέγχονται οι απαντήσεις τους με συζήτηση μέσα στην τάξη.

4. Στο κείμενο που ακολουθεί υπογραμμίστε τους παρατακτικούς συνδέσμους:

Η φύση στις αίθουσες τέχνης

Μπορεί η φύση ν' ανακατασκευαστεί, να "πακεταριστεί", να τοποθετηθεί σε μια γκαλερί;

Μετά από έτη και έτη καλλιτεχνικής δραστηριότητας, όπου η φύση βρισκόταν παρούσα στον μουσαμά, με τη συνδρομή του χεριού και της παλέτας του ζωγράφου, ο οποίος την αναπαριστούσε, είτε μέσα στο εργαστήριό του, είτε έξω στον ανοιχτό χώρο, όπως δίδαξαν οι επαναστάτες ιμπρεσιονιστές το πάλαι ποτέ, στα χρόνια μας είναι και πάλι έντονα παρούσα.

Η εικόνα του χώματος, αλλά και το ίδιο το χώμα, το φύλλωμα, το ζώο καμιά φορά (θυμηθείτε τα άλογα του Γιάννη Κουνέλλη σε γκαλερί της Ρώμης στη δεκαετία του '60) η ίδια η φύση, μεταλλαγμένη πιθανώς, αλλά υπαρκτή, βρίσκει τρόπους να εισχωρήσει στις αίθουσες τέχνης.

Να φωτιστεί μηχανικά και να υπάρξει, χάριν των ευρημάτων και των εφευρημάτων των χρόνων της πρωτοπορίας του '60, που ανακυκλώνεται στις μέρες μας με πολλούς και ποικίλους τρόπους.

Φύση είναι, ουσιαστικά, η εγκατάσταση ενός θερμοκηπίου, από μερικούς Ισραηλίτες καλλιτέχνες στους Κήπους της Βενετίας πριν από έξι χρόνια, φύση σημαίνει, την προσπάθεια ενός νεαρού Αμερικανού καλλιτέχνη να "φυτέψει" μια φακή στο σκάσιμο του σοβά στον τοίχο μας πάλλευκης νεοϋορκέζικης γκαλερί.

Τη φύση λατρεύουν στα τελετουργικά τους οι καλλιτέχνες της "land art" και τη φύση ανακατασκευάζουν οι προηγμένοι γραφίστες στους υπολογιστές τους.

Ανάγκη διαφυγής, ρομαντισμός με όσα μέσα διαθέτει το τέλος του αιώνα μας, αδιέξοδο που οδηγεί σε ένα νέο πανθεισμό;

Και ενώ ο Δημήτρης Τζαμουράνης ειρωνεύεται τη φύση και τον άνθρωπο του πολιτισμού μας (Ιλεάνα Τούντα) στην έκθεσή του, "Programming of sensation", παίρνοντας αφορμή από τα επικοινωνιακά μέσα που μεταχειρίζονται και την φύση, άλλοι καλλιτέχνες προσεγγίζουν εξ ολοκλήρου το θέμα.

Οι δύο ενδιαφέρουσες φωτογραφίες μιας κάποιας αναχώρησης ή ενός ταξιδιού και ο κατασκευασμένος σταθμός, θα ήταν μια ξεκάθαρη θέση στη διαπραγμάτευση, ενημέρωση-πληροφορία με φόντο τη φύση, αν ο καλλιτέχνης δεν βιαζόταν να πει κι άλλα πολλά, καταλήγοντας στην αμηχανία και την ασάφεια.

A.1.11. Οι υποτακτικοί σύνδεσμοι

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	9η: Υποτακτική σύνδεση - Σημεία στίξης: Οι υποτακτικοί σύνδεσμοι Οι μαθητές θα πρέπει: Να συνειδητοποιήσουν το ρόλο των υποτακτικών συνδέσμων στο σχηματισμό δευτερευουσών προτάσεων. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3784)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Η διδακτική πρόταση αφορά στην παρουσίαση των υποτακτικών συνδέσμων και της χρήσης τους. Προτείνεται ο διδάσκων να μην κάνει καμία θεωρητική εισαγωγή σχετικά με το ποιοι είναι οι υποτακτικοί σύνδεσμοι και πώς χρησιμοποιούνται. Οι μαθητές θα κατακτήσουν τη γνώση επαγωγικά, μελετώντας τις προτάσεις που θα ανακτήσουν με τις αναζητήσεις τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ όλες τις λέξεις με γραμματικό χαρακτηρισμό 'Υποτακτικός σύνδεσμος'. Επιλέξτε η εμφάνιση των αποτελεσμάτων να έχει τη μορφή συμφραστικού πίνακα.

Ο διδάσκων καθοδηγεί τους μαθητές να αναζητήσουν στον ΕΘΕΚ υποτακτικούς συνδέσμους, με κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Σύνδεσμος-Υποτακτικός		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα			Χαρακτήρες πριν	50
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος			Χαρακτήρες μετά	50
Αριθμός προτάσεων	500		Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

2. Κάντε μια λίστα των υποτακτικών συνδέσμων που εντοπίσατε.

.....

Οι μαθητές καταγράφουν τους διαφορετικούς υποτακτικούς συνδέσμους που εντόπισαν και με τη βοήθεια του διδάσκοντα συμπληρώνουν τη λίστα των υποτακτικών συνδέσμων με τυχόν συνδέσμους που δεν επέστρεψε η αναζήτηση στον ΕΘΕΚ.

3. Τι συνδέει ένας υποτακτικός σύνδεσμος; Στον πίνακα που ακολουθεί υπάρχουν ορισμένα από τα αποτελέσματα της αναζήτησης υποτακτικών συνδέσμων στον ΕΘΕΚ. Δίπλα σε κάθε πρόταση γράψτε πώς λειτουργεί η εξαρτημένη πρόταση σε σχέση με την πρόταση από την οποία εξαρτάται, όπως στο παράδειγμα.

				Λειτουργεί ως
1	Εμείς δεν απογοητευόμαστε, γιατί ξέρουμε	ότι	η επόμενη χρονιά κρύβει περισσότερες ευκαιρίες	συμπλήρωμα
2	Ευρώπης", είπε ο προπονητής της Μπαρτσελόνα,	όταν	τον προκαλέσαμε να μιλήσει για τον Ολυμπιακό.	επίρρημα
3	ό τον ιταλικό Τύπο, και μοιάζει πολύ αληθινή	γιατί	συνοδεύεται από την πληροφορία ότι ο Σαρηγιαννίδη	
4	να προκριθεί στην Ευρωλίγκα), και φαίνεται	πως	δεν έχει μέλλον στην πάλαι ποτέ κυρίαρχη	
5	αγώνα, από την πλευρά του Απόλλωνα δεν ξέρουμε	αν	έχουν κάποια βάση, αλλά αν για κάτι πρέπει να	
6	" Όλη την αλήθεια δεν θα τη μάθουμε,	αφού	ο Ίβκοβιτς αρνήθηκε τα... περί γραβάτας και είπε	
7	ε τον Απόλλωνα διά περιπάτου με 95-69, απλά	επειδή	δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς!	

Πίνακας 1

Ο διδάσκων εξηγεί τη χρήση των υποτακτικών συνδέσμων και αναθέτει στους μαθητές την παραπάνω άσκηση. Οι απαντήσεις των μαθητών ελέγχονται με συζήτηση μέσα στην τάξη.

*Οι υποτακτικοί σύνδεσμοι εισάγουν δευτερεύουσες προτάσεις, δηλαδή προτάσεις που δεν μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο και τις συνδέουν με την πρόταση από την οποία αυτές εξαρτώνται. Οι προτάσεις αυτές (οι δευτερεύουσες) άλλοτε συμπληρώνουν το ρήμα της πρότασης εξάρτησης και άλλοτε λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί. Δείτε τα παράδειγμα στον πίνακα 1. Ο σύνδεσμος **ότι** συνδέει την πρόταση «...γιατί ξέρουμε» με την δευτερεύουσα πρόταση «η επόμενη χρονιά κρύβει...». Ο σύνδεσμος **όταν** εισάγει την πρόταση «όταν τον παρακαλέσαμε», η οποία προσδιορίζει ως επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου την κύρια πρόταση «είπε ο προπονητής...». Συμπληρώστε τον πίνακα για τις υπόλοιπες προτάσεις.*

4. Προσέξτε σε ποιες περιπτώσεις υπάρχει κόμμα πριν από μια δευτερεύουσα πρόταση / υποτακτικό σύνδεσμο. Μπορείτε να διατυπώσετε έναν γενικό κανόνα

σχετικά με το πότε χωρίζουμε με κόμμα την δευτερεύουσα πρόταση από την πρόταση εξάρτησης;

Βάζουμε κόμμα, όταν η δευτερεύουσα πρόταση λειτουργεί ως της πρότασης εξάρτησης.

Ο διδάσκων εφιστά την προσοχή των μαθητών στη χρήση του κόμματος πριν από δευτερεύουσες προτάσεις και ζητά να διατυπώσουν ένα γενικό κανόνα για το πότε βάζουμε κόμμα, στηριζόμενοι στη μελέτη των αποτελεσμάτων της αναζήτησης.

5. Στα παραδείγματα που ακολουθούν να υπογραμμίσετε τους συνδέσμους που συνδέουν προτάσεις και να σημειώσετε δίπλα το είδος της σύνδεσης (παρατακτική / υποτακτική):

	Είδος σύνδεσης
1 Αφού γράψετε mail, μπορείτε να τα διαβάσετε δίνοντας τον αριθμό του μηνύματος.	
2 ...καλό είναι να μην χρησιμοποιούνται, γιατί μπορεί να προκαλέσουν προβλήματα.	
3 Η θέση της είναι δυσμενής γιατί έχει την υψηλότερη τιμή στην κατηγορία της.	
4 Προσωπικά πιστεύω ότι το θέμα αυτό δεν είναι ασήμαντο...	
5 ...το θέμα αυτό δεν είναι ασήμαντο και θα σηματοδοτήσει την εμφάνιση και άλλων περιεργων φαινομένων.	
6 Καρδιοχτύπησε, αλλά τα κατάφερε	

Η δραστηριότητα 5, για τη συγκριτική εμπέδωση της παρατακτικής και υποτακτικής σύνδεσης, είναι δυνατό να ανατεθεί ως εργασία για το σπίτι. Τα παραδείγματα που προτείνονται για τη δραστηριότητα αυτή είναι αυθεντικά και προέρχονται από τον ΕΘΕΚ. Ο διδάσκων μπορεί, κάνοντας τις κατάλληλες αναζητήσεις, να τα αντικαταστήσει από άλλα που ίσως θεωρεί πιο κατάλληλα.

A.1.12. Κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	9η: Υποτακτική σύνδεση - Σημεία στίξης: Οι δευτερεύουσες προτάσεις Οι μαθητές θα πρέπει: Να αντιληφθούν την ιδιαίτερη δομή και λειτουργία του υποταγμένου λόγου. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3784) Πρόσθετοι στόχοι: Οι μαθητές εντοπίζουν σε μία περίοδο τα όρια των προτάσεων και διακρίνουν τις κύριες από τις δευτερεύουσες προτάσεις
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΘΕΚ • Σχολικό βιβλίο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Οι δραστηριότητες που προτείνονται για τη μελέτη των κύριων και δευτερευουσών προτάσεων αποσκοπούν κυρίως στην εξάσκηση των μαθητών στη διάκριση των ειδών των προτάσεων. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει, πριν από τις δραστηριότητες που προτείνονται, ο διδάσκων να κάνει μια εισαγωγή παραθέτοντας τον ορισμό των δευτερευουσών προτάσεων. Προτείνεται η παρούσα διδακτική πρόταση να υλοποιηθεί αμέσως μετά την εφαρμογή του εκπαιδευτικού σεναρίου **A.1.11. Οι υποτακτικοί σύνδεσμοι** (ίσως σε ένα συνεχόμενο 2ωρο).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ο διδάσκων ανακτά από το σώμα κειμένων μεγάλες κατά το δυνατό περιόδους που περιλαμβάνουν κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις. Η αναζήτηση μπορεί να γίνει με τα εξής κριτήρια:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 3 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 3 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα		Λήμμα		Μέρος του λόγου	Σύνδεσμος	Μέρος του λόγου	Ρήμα

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	

Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	100	Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Οι μαθητές χωρίζονται σε 5 ομάδες και σε κάθε ομάδα ανατίθενται 10 ενδεικτικά αποτελέσματα της παραπάνω αναζήτησης. Κάθε ομάδα καλείται να υπογραμμίσει στις 10 περιόδους που της έχουν ανατεθεί όλες τις δευτερεύουσες προτάσεις και να τις χαρακτηρίσει.

1. Σας δίνονται 10 περίοδοι - αποτελέσματα από μια αναζήτηση στα σώματα κειμένων του ΕΘΕΚ. Υπογραμμίστε σε κάθε περίοδο όλες τις δευτερεύουσες προτάσεις και χαρακτηρίστε τις.

ΟΜΑΔΑ 1

1. Ποιες δραστηριότητες σας βοήθησαν περισσότερο να κατακτήσετε το ρόλο που παίζετε;
2. Οι θεατές θα ευχαριστηθούν και θα συγκινηθούν, γιατί θα διαπιστώσουν ότι μια ομάδα δημιούργησε το θέαμα που απολαμβάνουν.
3. Οι δυνατότητες είναι ποικίλες: χρήση ηχογόνων μέσων, βότσαλα που κροταλίζουν, μπαγκέτες που χτυπούν η μια με την άλλη, καμπανάκια ή άλλα μέσα που οι ίδιοι θα ανακαλύψουμε αναζητώντας τον κατάλληλο ήχο (ένταση, ποιότητα κτλ.).
4. Πώς διηγηθήκαμε στις λύσεις που επιλέξαμε;
5. Αν δεχτούμε, όμως, τη θέση ότι δεν μπορεί να υπάρξει ουσιαστική ανάπτυξη αναλυτικών προγραμμάτων χωρίς την ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, θα πρέπει να υποβοηθηθεί μια κίνηση που να στοχεύει στην προσωπική και στην κοινωνική αλλαγή και ανάπτυξη με τον καταλυτικό ρόλο του εκπαιδευτικού ως συμβούλου, επικοινωνού και ερευνητή.
6. Ολοκληρώνοντας τη δραστηριότητα: Βεβαιωθείτε ότι οι μαθητές έχουν εξοικειωθεί αρκετά με τις πηγές πληροφόρησης που προτείνονται και με την αξιοποίησή τους.
7. Να αναπτύξει ο μαθητής την ικανότητα να διασταυρώνει πληροφορίες, όταν αυτές συλλέγονται με διαφορετικούς τρόπους.
8. Τονίστε τους ότι συμπληρώνουν μόνο τη στήλη του πίνακα που τους εκφράζει και ότι πρέπει να δώσουν έμφαση στη δικαιολόγηση των απαντήσεών τους συμπεριλαμβανομένης και της απάντησης «δεν ξέρω», «δεν το έχω σκεφτεί» κτλ.
9. Με μια διαφορετική θεώρηση ή διατύπωση, οι παραπάνω λειτουργίες μπορούν να αναδιατυπωθούν έτσι ώστε να αποτελέσουν τους γενικούς σκοπούς του θεσμού αυτού.
10. Στις υποσημειώσεις του κειμένου σας να παραπέμψετε, εφόσον χρειάζεται, στα βιβλία που χρησιμοποιήσατε.

ΟΜΑΔΑ 2

- 1 Κλείστε το μάθημα έτσι όπως τελειώνει το περιεχόμενό του: «Να θυμάσαι ότι» και καλό είναι να επιμείνετε στο μήνυμα που μεταδίδει αυτό.
- 2 Να συγκρίνετε τις σημειώσεις που κρατήσατε με αυτές που παραθέτουμε ενδεικτικά παρακάτω.
- 3 Όταν ένα παιδί δυσκολεύεται να μιλήσει, να εκφραστεί, μην το πιέσετε δείξτε του ότι καταλαβαίνετε τη δυσκολία του.

- 4 Για να ξαναγυρίσουμε στο προηγούμενο παράδειγμα (2), όλοι θα δεχτούμε ανεπιφύλαχτα την πληροφορία ότι η Κόλινς έγινε η πρώτη γυναίκα κυβερνήτης διαστημοπλοίου, ενώ δε θα συμφωνήσουμε όλοι με το επιδοκιμαστικό σχόλιο του δημοσιογράφου ούτε θα συμεριστούμε τη θέση που παίρνει στο ζήτημα της ισότητας των δύο φύλων.
- 5 Φαντασθήκαμε, δηλαδή, ότι τα μόρια συνδέονται μεταξύ τους με ελατήρια.
- 6 Φαντασθήκαμε ότι η ύλη αποτελείται από μικροσκοπικά σωματίδια, τα μόρια, τα οποία κινούνται συνεχώς.
- 7 Ένα σιδερένιο καρφί μαγνητίζεται όταν πλησιάσουμε σ' αυτό έναν μαγνήτη.
- 8 Αναρωτηθήκατε γιατί το καπάκι έχει σφηνώσει στο στόμιο του βάζου;
- 9 Φανταζόμαστε ότι κάθε αέριο αποτελείται από μικροσκοπικά σωματίδια τα οποία κινούνται συνεχώς και ελεύθερα προς κάθε κατεύθυνση κατακλύζοντας το χώρο που τους διατίθεται.
- 10 Αν κάνει κρύο, ντυθείτε χοντρά, αν κάνει ζέστη θέστε σε λειτουργία τον ανεμιστήρα, και ας ταξιδέψουμε μαζί στον κόσμο της θερμότητας.

ΟΜΑΔΑ 3

- 1 Αν κάνει κρύο, ντυθείτε χοντρά, αν κάνει ζέστη θέστε σε λειτουργία τον ανεμιστήρα, και ας ταξιδέψουμε μαζί στον κόσμο της θερμότητας.
- 2 Να έχεις την ικανοποίηση ότι κατανοείς διαδικασίες που συμβαίνουν καθημερινά γύρω σου, να προβλέπεις αποτελέσματα και να λύνεις πρακτικά προβλήματα.
- 3 Διδασκόμαστε τη Φυσική επειδή θέλουμε να γνωρίσουμε τη φύση αλλά και τον ανθρώπινο πολιτισμό και να συμβάλλουμε στην παραπέρα ανάπτυξή του.
- 4 Διδασκόμαστε τη Φυσική επειδή θέλουμε να γνωρίσουμε τη φύση αλλά και τον ανθρώπινο πολιτισμό και να συμβάλλουμε στην παραπέρα ανάπτυξή του.
- 5 Αργότερα καταλάβαμε ότι είμαστε μάρτυρες της πιο εντυπωσιακής απεικόνισης των ηλεκτρονίων.
- 6 Ο Μ. Crommie ερευνητής της IBM παρατηρώντας με STM τα άτομα μιας χάλκινης επιφάνειας έγραψε: «...παρά το γεγονός ότι όλοι είμαστε θιασώτες της κυματικής θεωρίας του ηλεκτρονίου, μόλις αντικρίσαμε τόσα κύματα στην επιφάνεια του χαλκού, πιστέψαμε ότι το μηχάνημα χάλασε.
- 7 Σ' αυτή την κατεύθυνση κινήθηκαν και τα βραβεία Νόμπελ φυσικής και χημείας 1998 που απονεμήθηκαν σε ανθρώπους που βοήθησαν την επιστήμη να διεισδύσει ακόμα περισσότερο στη συμπεριφορά των απειροελάχιστων σωματιδίων της ύλης, των ηλεκτρονίων.
- 8 Το οξύ Α εξουδετερώνεται με υδροξείδιο του νατρίου, και το άλας που παράγεται πυρώνεται με νατράσβεστο, οπότε παράγεται αέριο Γ.
- 9 Όταν χρειαστούμε το ψυχρό επίθεμα, σπάμε τη μεμβράνη που χωρίζει το νιτρικό αμμώνιο από το νερό, οπότε το νιτρικό αμμώνιο αρχίζει να διαλύεται στο νερό.
- 10 «Κοιμήσου, που να σε χαρεί, ο νιος που θα σε πάρει».

ΟΜΑΔΑ 4

- 1 «Μ' έκαψες, που να καείς σαν το κεράκι της Λαμπρής».

- 2 Να ξαναγράψετε την είδηση που προηγείται, τοποθετώντας στο συνταγματικό άξονα πρώτο το ονοματικό σύνολο (ΟΣ) που αποτελεί το υποκείμενο της πρότασης και ύστερα το ρηματικό σύνολο (ΡΣ).
- 3 Να ξαναγράψετε την είδηση που προηγείται, τοποθετώντας στο συνταγματικό άξονα πρώτο το ονοματικό σύνολο (ΟΣ) που αποτελεί το υποκείμενο της πρότασης και ύστερα το ρηματικό σύνολο (ΡΣ).
- 4 Και να μας πληρώσετε και να μη μας πληρώσετε τώρα, εμείς θα σας εξυπηρετήσουμε!
- 5 Πιστεύετε ότι οι ποικίλες μορφές τηλεπικοινωνίας σήμερα φέρνουν κοντά τους ανθρώπους ή τους αποξενώνουν, επειδή εμποδίζουν την άμεση προσωπική επαφή;
- 6 Κάποιοι παραδέχτηκαν ότι αγνοούσαν το θέμα.
- 7 Υποθέστε ότι βρισκόσασταν στην επίδειξη που έγινε για τον Αίσωπο.
- 8 Ανακαλύπτω σημαίνει πληροφορούμαι κάτι που δεν το γνώριζα ή καταλήγω σε κάποιο συμπέρασμα ύστερα από σκέψη, από αναζητήσεις ή συμπτωματικά.
- 9 Εφεύρεση σημαίνει να μηχανεύεσαι κάτι καινούριο ή να βελτιώνεις κάτι που υπάρχει.
- 10 Από την 26η εβδομάδα καταπίνει και ουρεί, ενώ σταδιακά αναπτύσσει όλες τις λειτουργίες που θα του επιτρέψουν να ζήσει μόνο του, έξω από το σώμα της μητέρας.

ΟΜΑΔΑ 5

- 1 Μεταδίδεται, όταν τα άτομα που πάσχουν από την ενεργό μορφή της βήχουν, γελάσουν ή φτερνιστούν, οπότε μεταφέρονται στον αέρα μικροσκοπικά σταγονίδια γεμάτα με το βακτήριο που προκαλεί τη φυματίωση.
- 2 Δε χαϊδεύουμε κάποιο ζώο, αν δεν μπορούμε αμέσως μετά να πλύνουμε τα χέρια μας.
- 3 Κατά την αναπνοή από τη μύτη ο αέρας υγραίνεται και φιλτράρεται, καθώς μικρές τριχούλες συγκρατούν σκόνη και άλλα μικροσκοπικά σωματίδια.
- 4 Στα οικοσυστήματα υπάρχουν μηχανισμοί με τους οποίους εξισορροπούνται οι διαταραχές που προκαλούνται.
- 5 Κάποιοι από μας και μόνο στο άκουσμα της λέξης νυχτερίδα τρομάζουν, γιατί τη θεωρούν πλάσμα πονηρό, επιθετικό και βλαβερό.
- 6 Όταν επισκεφτείς μια ακτή και παρατηρήσεις ένα κέλυφος σαλιγκαριού να κινείται στην άμμο, μην εκπλαγείς αν διαπιστώσεις ότι μέσα κατοικεί ένας κάβουρας!
- 7 Όταν επισκεφτείς μια ακτή και παρατηρήσεις ένα κέλυφος σαλιγκαριού να κινείται στην άμμο, μην εκπλαγείς αν διαπιστώσεις ότι μέσα κατοικεί ένας κάβουρας!
- 8 Αντίθετα, όταν συναντήσουν έναν αποκλίνοντα φακό, απλώνουν, όπως λέμε διαφορετικά αποκλίνουν.
- 9 Αντίθετα, όταν συναντήσουν έναν αποκλίνοντα φακό, απλώνουν, όπως λέμε διαφορετικά αποκλίνουν.
- 10 Ανασήκωσε το πλαίσιο που έκοψες και διπλώσέ το ελαφρά προς τα πίσω.

A.2. Νεοελληνική Λογοτεχνία

A.2.1. Ταξιδιωτική λογοτεχνία

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ & Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Λογοτεχνία
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	3 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να γνωρίσουν τα βασικά μοτίβα της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας (ΔΕΠΠΣ, Νεοελληνική Λογοτεχνία, σελ. 3799-3800)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο που προτείνεται είναι δυνατό να εφαρμοστεί κατά τη διδασκαλία των ενοτήτων «Γνωριμία με τον τόπο μας και άλλους τόπους» και «Ταξιδιωτικά» των Α΄ και Β΄ Γυμνασίου αντίστοιχα.

Στο απόσπασμα «Εγγλέζικα ακρογιάλια» (Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Γυμνασίου) ο Καζαντζάκης περιγράφει το κλίμα της Αγγλίας ως «...υγρό, βροχερό, όχι πολύ ζεστό, όχι πολύ παγωμένο, άστατο, θανατερό στους ντελικάτους, τονωτικό στους δυνατούς.» Με αφορμή αυτή την πρόταση καθοδηγήστε τους μαθητές, ώστε να κατανοήσουν πως στην ταξιδιωτική λογοτεχνία ο συγγραφέας στοχεύει κυρίως στη δημιουργία εικόνων και την πρόκληση συναισθημάτων και όχι την παροχή πληροφοριών για τον τόπο που περιγράφει. Για να το επιτύχετε αυτό, συγκρίνετε πώς παρουσιάζεται το κλίμα στο σχολικό βιβλίο της Γεωγραφίας και πώς σε λογοτεχνικά κείμενα του γενικού σώματος κειμένων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Επιλέξτε το υποσύνολο κειμένων:

Σώματα κειμένων	Σ.Κ. σχολικών βιβλίων
Τάξη	Όλες
Γνωστικό αντικείμενο	Γεωγραφία

Αναζητήστε στο επιλεγμένο υποσύνολο το λήμμα **κλίμα** ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	κλίμα		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες
-----------------	--	-----------------------------

Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

2. Μελετήστε τα αποτελέσματα της αναζήτησης, εντοπίστε και καταγράψτε τα επίθετα που προσδιορίζουν το ουσιαστικό **κλίμα**.

Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης οι μαθητές θα πρέπει να καταγράψουν τους προσδιορισμούς του ουσιαστικού κλίμα στο βιβλίο της γεωγραφίας. Οι προσδιορισμοί που εντοπίζονται μέσω της παραπάνω αναζήτησης είναι οι εξής:

Μεσογειακό, ήπιο, εύκρατο, ψυχρό, υγρό, Ισημερινού, ξερό, ερημικό, Ωκεάνιο, Πολικό, Ηπειρωτικό

3. Συγκρίνετε τα επίθετα αυτά με τα επίθετα που χρησιμοποιεί ο Καζαντζάκης για να περιγράψει το κλίμα στην πρόταση: **«...υγρό, βροχερό, όχι πολύ ζεστό, όχι πολύ παγωμένο, άστατο, θανατερό στους ντελικάτους, τονωτικό στους δυνατούς.»**

Ο διδάσκων υποκινεί συζήτηση στην τάξη σχετικά με το πώς η επιλογή των επιθέτων σε δύο διαφορετικά κειμενικά είδη (επιστημονικός/πληροφοριακός λόγος – λογοτεχνία) συνεισφέρει στους στόχους κάθε είδους.

Τι θέλει να πετύχει ο Καζαντζάκης με τις εκφραστικές του επιλογές; Θέλει να μεταδώσει μια πληροφορία για το κλίμα της χώρας ή να μας βοηθήσει να πλάσουμε εικόνες; Από την άλλη πλευρά, θα μπορούσε ποτέ στο βιβλίο της Γεωγραφίας το κλίμα να περιγράφεται ως «θανατερό»; Γιατί; Ποιος είναι ο στόχος ενός τέτοιου κειμένου;

4. Βρείτε τώρα στο βιβλίο της Γεωγραφίας αναφορές στους κατοίκους της Αγγλίας. Αναζητήστε:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι οσοσδήποτε λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	λαός κάτοικος		Λήμμα	Αγγλία Βρετανία		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Ο εκπαιδευτικός επισημαίνει ότι στην ταξιδιωτική λογοτεχνία του Καζαντζάκη δεν έχουμε απλή περιγραφή των τόπων που επισκέφθηκε ο συγγραφέας, αλλά κάθε ταξίδι του δίνει αφορμή να στοχαστεί πάνω στις τύχες των ανθρώπων, στην ιστορία και τον πολιτισμό τους. Οι μαθητές καλούνται να συγκρίνουν αυτό το μοτίβο της ταξιδιωτικής λογοτεχνίας με αναφορές στους κατοίκους της Αγγλίας από το σχολικό βιβλίο της Γεωγραφίας.

Η παραπάνω αναζήτηση επιστρέφει ένα μόνο αποτέλεσμα:

*Ενδεικτικά, το 1400 τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της δυτικής Ευρώπης ήταν το Παρίσι και η Νάπολη, που μόλις ξεπερνούσαν τους 100.000 **κατοίκους**, ενώ στην **Βρετανία** το Λονδίνο είχε 50.000 και η δεύτερη βρετανική πόλη το Μπρίστολ, 30.000.*

5. Προσέξτε ότι σε ολόκληρο το υποσύνολο του σώματος κειμένων που αφορά στη Γεωγραφία υπάρχει μια αναφορά στους κατοίκους της χώρας και μάλιστα αριθμητική, ενώ και τα δύο αποσπάσματα από το έργο του Καζαντζάκη στο σχολικό βιβλίο («Εγγλέζικα ακρογιάλια» και «Δίπλωμα ανθρώπου») αφιερώνονται κυρίως στην παρουσίαση του λαού της Αγγλίας. Πώς εξηγείται αυτό το γεγονός;

A.3. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

A.3.1. Λέξεις που παράγονται από αρχαία θέματα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	3 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να αντιληφθούν τη διαχρονική συνέχεια της ελληνικής γλώσσας (ΔΕΠΠΣ- Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3811)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο παρόν σενάριο προτείνεται η παρουσίαση λεξιλογικών και σημασιολογικών παρατηρήσεων μέσω του σώματος κειμένων εν είδει διαγωνισμού. Οι μαθητές εστιάζουν σε μία αρχαία ελληνική λέξη και διαγωνίζονται χωρισμένοι σε ομάδες με στόχο να εντοπίσουν στο σώμα κειμένων όσο το δυνατόν περισσότερα παράγωγα και σύνθετα της λέξης αυτής στα νέα ελληνικά. Εδώ παρουσιάζουμε ενδεικτικά την πορεία διδασκαλίας για τα παράγωγα των ρημάτων βάλλω, λείπω και στέλλω. Ο διδάσκων, ωστόσο, μπορεί να προσαρμόσει το σενάριο στις ανάγκες της τάξης και ανάλογα με τη λέξη που θέλει κάθε φορά να παρουσιάσει.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διαγωνισμός παραγώγων και συνθέτων!

Σας δίνονται τα εξής ρήματα της Αρχαίας Ελληνικής:

Ρήμα	Θέματα
βάλλω	βάλ-, βολ-, βελ-, βλη-
λείπω	λειπ-, λιπ-, λοιπ-
στέλλω	στέλ-, στολ-, στείλ-, σταλ-

Χωριστείτε σε τρεις ομάδες. Κάθε ομάδα να επιλέξει ένα από τα παραπάνω ρήματα. Χρησιμοποιήστε τον ΕΘΕΚ και εντοπίστε στα σώματα κειμένων λέξης της νέας Ελληνικής που είναι παράγωγα ή σύνθετα των παραπάνω ρημάτων. Δεν σας δίνονται κριτήρια και επιλογές για τις αναζητήσεις σας. Πρέπει να τα σκεφτείτε μόνοι σας.

Νικήτρια είναι η ομάδα που θα εντοπίσει τα περισσότερα σύνθετα και παράγωγα!
Καλή επιτυχία!

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε τρεις ομάδες και δίνει τις οδηγίες και τους όρους του διαγωνισμού. Στόχος κάθε ομάδας είναι να εντοπίσει στο σώμα κειμένων παράγωγα και σύνθετα των ρημάτων βάλλω, λείπω και στέλλω. Νικήτρια

είναι η ομάδα που θα εντοπίσει τα περισσότερα. Προτείνεται να μην δοθούν στους μαθητές τα κριτήρια αναζήτησης. Η επιτυχία της ομάδας θα κριθεί και από το είδος των αναζητήσεων που θα κάνει. Γι' αυτό το λόγο είναι προτιμότερο το σενάριο αυτό να υλοποιηθεί, όταν οι μαθητές θα έχουν αποκτήσει κάποια εξοικείωση με τον ΕΘΕΚ. Για να διευκολύνει τους μαθητές, ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει τα θέματα των ρημάτων:

βάλλω < βάλ-, βολ-, βελ-, βλη-

λείπω < λειπ-, λιπ-, λοιπ- και

στέλλω < στελ-, στολ-, στείλ-, σταλ-

Επιπλέον, είναι σκόπιμο να υπενθυμίσει τη χρήση των χαρακτήρων μπαλαντέρ % και _

A.4. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

A.4.1. Ύβρις – νέμεσις – τίσις

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (Οδύσσεια)
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να διαπιστώσουν ότι στην Οδύσσεια λειτουργεί το σχήμα ύβρις (μνηστήρες - Οδυσσέας), νέμεσις (μνηστηροφονία), τίσις και να διερευνήσουν τη σημασία των λέξεων αυτών στη σύγχρονη ελληνική γλώσσα (ΔΕΠΠΣ- Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, σελ. 3815)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Με τις δραστηριότητες του προτεινόμενου σεναρίου οι μαθητές θα διερευνήσουν τη σημασία και τη χρήση των λέξεων ύβρις, νέμεσις και τίσις στη νέα ελληνική. Ο διδάσκων θα πρέπει να έχει εξηγήσει πώς λειτουργεί το σχήμα αυτό στην Οδύσσεια.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στο σώμα κειμένων τη λέξη **ύβρη** με τα εξής κριτήρια:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ύβρη		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

2. α) Σε ποιον αριθμό χρησιμοποιείται περισσότερο η λέξη στα Νέα Ελληνικά; Ποια η σημασία της;
β) Παρατηρήστε τις προτάσεις στις οποίες η λέξη **ύβρη** είναι στον ενικό αριθμό. Γιατί πιστεύετε ότι σε αυτές τις περιπτώσεις η λέξη χρησιμοποιείται με την αρχαιοελληνική της κατάληξη (ύβρις αντί για ύβρη);

Με την καθοδήγηση του διδάσκοντα οι μαθητές μελετούν τα αποτελέσματα της αναζήτησης, προσπαθούν να προσεγγίσουν τη σημασία της λέξης και να καταλάβουν τη σημασιολογική διαφορά μεταξύ του ενικού και πληθυντικού αριθμού, όπως χρησιμοποιείται στα Νέα Ελληνικά.

3. Αναζητήστε τώρα τη λέξη **νέμεση** ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	νέμεση		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

4. Σε ποιες από τις προτάσεις των αποτελεσμάτων η λέξη **νέμεση** χρησιμοποιείται με την ίδια σημασία που έχει στο σχήμα ύβρις-νέμεσις-τίσις.

Ο εκπαιδευτικός υποκινεί συζήτηση με τους μαθητές, ώστε να εντοπίσουν τις προτάσεις των αποτελεσμάτων στις οποίες η λέξη νέμεση χρησιμοποιείται με την ίδια σημασία που έχει στο σχήμα ύβρις-νέμεσις-τίσις.

5. Σε ένα από τα αποτελέσματα διαβάζουμε:

Όπως γνωρίζω ο ίδιος, η ισορροπία στο περιβάλλον, τα φυτά και τους έμβιους οργανισμούς, τα εδάφη και τα νερά της Γης, χρειάστηκε εκατομμύρια χρόνια να αποκατασταθεί· και κάθε διαταραχή της - αυτό φαίνεται ήδη - φέρνει κοντύτερα την απειλή και τη Νέμεση.

Τι εννοεί ο συγγραφέας της πρότασης με τη λέξη Νέμεση; Πώς η νέμεσις των θεών της Οδύσσειας συσχετίζεται με τη Νέμεση της φύσης;

Ο διδάσκων εφιστά την προσοχή των μαθητών στην πρόταση με αύξοντα αριθμό 19 και υποκινεί συζήτηση σχετικά με την οικολογική καταστροφή του πλανήτη.

6. Αναζητήστε παράγωγα του ρήματος **τίω** στα Νέα Ελληνικά, ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	%τίω		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Ο διδάσκων εξηγεί ότι το ουσιαστικό τίσις παράγεται από το ρήμα τίω που σημαίνει πληρώνω και ζητά από τους μαθητές να αναζητήσουν παράγωγα του ρήματος αυτού στα νέα ελληνικά.

7. Τι σημαίνουν τα ρήματα **εκτίω** και **αποτίω**; Ποια ουσιαστικά παράγονται από αυτά. Σχηματίστε προτάσεις χρησιμοποιώντας τα παραπάνω.

Η παραπάνω αναζήτηση επιστρέφει σε διάφορες μορφές τα ρήματα εκτίω και αποτίω. Ο διδάσκων ζητά από τους μαθητές να μελετήσουν τη σημασία τους και να σχηματίσουν προτάσεις χρησιμοποιώντας αυτά τα ρήματα και τα ουσιαστικά που παράγονται από αυτά.

Β΄ Γυμνασίου

Β.1. Νέα Ελληνική Γλώσσα

Β.1.1. Λέξεις με αχώριστα μόρια

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να αντιληφθούν ότι πολλές σύνθετες λέξεις έχουν ως α' συνθετικό αχώριστα μόρια.(ΔΕΠΠΣ – Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3784)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΘΕΚ • Επεξεργαστής κειμένου (π.χ. Microsoft Word)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το προτεινόμενο σενάριο αποτελεί ένα παιχνίδι σε μορφή διαγωνισμού με στόχο την εύρεση όσο το δυνατό περισσότερων λέξεων με αχώριστα μόρια. Προϋποθέτει την εξοικείωση των μαθητών με τον ΕΘΕΚ, δεδομένου ότι θα πρέπει να αποφασίσουν μόνοι τους τι αναζητήσεις θα κάνουν.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διαγωνισμός παραγώγων και συνθέτων!

Χωριστείτε σε ομάδες των 2 ατόμων.

Κάθε ομάδα πρέπει να σκεφτεί τι αναζητήσεις θα κάνει στα σώματα κειμένων του ΕΘΕΚ, ώστε να βρει λέξεις με ένα αχώριστο μόριο που της έτυχε σε κλήρωση.

Επιλέξτε ένα παράδειγμα από τα αποτελέσματα για κάθε λέξη με αχώριστο μόριο που εντοπίζετε. Αντιγράψτε τα επιλεγμένα παραδείγματα σε ένα αρχείο κειμένου που θα δημιουργήσετε στον Επεξεργαστή Κειμένου.

Νικήτρια ομάδα θα είναι αυτή που θα εντοπίσει τα περισσότερα σύνθετα μέσα σε 15 λεπτά.

Ο διδάσκων χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες των 2 ατόμων και διοργανώνει μια κλήρωση, ώστε κάθε ζευγάρι μαθητών να αναλάβει τυχαία ένα αχώριστο μόριο (π.χ. γράφει κάθε μόριο σε ένα χαρτάκι και ρίχνει τα χαρτάκια σε μια κληρωτίδα ή αριθμεί τα μόρια και ζητά από τους μαθητές να επιλέξουν έναν αριθμό κ.λπ.) Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός ζητά από κάθε ομάδα να βρει σύνθετα με το αχώριστο μόριο που ανέλαβε, χρησιμοποιώντας τον ΕΘΕΚ. Προτείνεται να μην δοθούν τα

κριτήρια της αναζήτησης. Ο διδάσκων καθοδηγεί απλά τους μαθητές, υπενθυμίζοντάς τους τη χρήση των χαρακτήρων μπαλαντέρ (π.χ. %) και τονίζοντας ότι ίσως θα πρέπει να κάνουν περισσότερες από μία αναζητήσεις, π.χ. με και χωρίς τόνο.

Πριν από την έναρξη της αναζήτησης ο διδάσκων από τους μαθητές να ανοίξουν τον Επεξεργαστή κειμένου και να δημιουργήσουν ένα νέο έγγραφο στο οποίο θα αντιγράψουν (αντιγραφή από τον ΕΘΕΚ και επικόλληση στο έγγραφο) τα παραδείγματα που θα εντοπίσουν. Για κάθε διαφορετικό σύνθετο θα πρέπει να επιλέξουν και ένα παράδειγμα. Για την αναζήτηση και την επιλογή των παραδειγμάτων διατίθενται 15 λεπτά. Νικήτρια ομάδα θα είναι αυτή που θα εντοπίσει τα περισσότερα σύνθετα μέσα σε 15 λεπτά.

B.1.2. Το α' συνθετικό

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να εξοικειωθούν με το α' συνθετικό των σύνθετων λέξεων (ουσιαστικό, επίθετο, αριθμητικό, ρήμα, επίρρημα, πρόθεση, αντωνυμία). (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3785)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του παρόντος σεναρίου είναι να κατανοήσουν οι μαθητές ότι ως πρώτο συνθετικό σύνθετων λέξεων είναι δυνατό να λειτουργήσουν όλα τα μέρη του λόγου. Οι δραστηριότητες παρακινούν τους μαθητές να εντοπίσουν σύνθετες λέξεις και να τις κατατάξουν σε πίνακες με βάση τη γραμματική κατηγορία του α' συνθετικού τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ λέξεις σύνθετες που λήγουν σε:

Α' Ομάδα: -γραφία, -βολή, -λαμβάνω

Β' Ομάδα: -ψυχος, -πολη, -σπιτο

σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	%γραφία %βολή %λαμβάνω %ψυχος %πολη %σπιτο		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε 2 ομάδες. Η ομάδα Α΄ καλείται να αναζητήσει στον ΕΘΕΚ λέξεις που λήγουν σε -γραφία, -βολή, -λαμβάνω και η Β΄ ομάδα λέξεις που λήγουν σε -ψυχος, -πολη και -σπιτο. Αν ο διδάσκων θεωρεί ότι οι μαθητές είναι πια αρκετά εξοικειωμένοι με αναζητήσεις στο σώμα κειμένων, μπορεί να μην τους δώσει τα κριτήρια αναζήτησης, αλλά να τους παροτρύνει να σκεφτούν οι ίδιοι τι αναζητήσεις πρέπει να κάνουν, για να εντοπίσουν τις ζητούμενες λέξεις.

2. Καταγράψτε όλες τις διαφορετικές σύνθετες λέξεις που εντοπίζετε και συμπληρώστε τον ακόλουθο πίνακα, συμπληρώνοντας την αντίστοιχη στήλη με το α΄ συνθετικό της, όπως στο παράδειγμα:

Λέξη	α΄ συνθετικό						
	ουσιαστικό	επίθετο	αριθμητικό	ρήμα	επίρρημα	πρόθεση	αντωνυμία
δωδεκά- χρονος			δώδεκα				

Πίνακας 1

Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί κάθε ομάδα να καταγράψει όλα τα διαφορετικά σύνθετα που εντόπισε με τις παραπάνω αναζητήσεις και να συμπληρώσει τον πίνακα. Στόχος εδώ είναι να εντοπίσουν οι μαθητές το α΄ συνθετικό των λέξεων και να το κατατάξουν στην αντίστοιχη στήλη του πίνακα με βάση την γραμματική κατηγορία του. Στη συνέχεια, ένας εκπρόσωπος της κάθε ομάδας παρουσιάζει τα αποτελέσματα της εργασίας τους στην τάξη.

3. Ο καθένας σας χωριστά να επιλέξει 5 από τις σύνθετες λέξεις που εντόπισε η άλλη ομάδα και να σχηματίσει αντίστοιχες προτάσεις.

1.
2.
3.

4.
.....
5.
.....

Μετά από τον έλεγχο και τις ενδεχόμενες διορθώσεις ο διδάσκων καλεί όλους τους μαθητές να εργαστούν ατομικά και να σχηματίσουν προτάσεις με 5 από τις σύνθετες λέξεις που εντόπισε η «αντίπαλη» ομάδα.

B.1.3. Τα μεταβατικά ρήματα. Άμεσο και έμμεσο αντικείμενο

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιληφθούν ότι τα ρήματα χωρίζονται σε δύο μεγάλες συντακτικές κατηγορίες (μεταβατικά και αμετάβατά) ανάλογα με το αν δέχονται ως συμπλήρωμα ένα αντικείμενο. • Να διακρίνουν το έμμεσο αντικείμενο (που εισάγεται με το εμπρόθετο άρθρο στο/στη) από τον απλό εμπρόθετο προσδιορισμό (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3785-6)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Η διδακτική πρόταση αφορά στην παρουσίαση μεταβατικών ρημάτων και του αντικειμένου. Προτείνεται ο διδάσκων να έχει κάνει την παρουσίαση της σχετικής θεωρίας για τη διάκριση των ρημάτων σε μεταβατικά και αμετάβατα και των μεταβατικών σε μονόπρωτα και δίπρωτα. Στο προτεινόμενο σενάριο οι μαθητές θα ασκηθούν στον εντοπισμό των αντικειμένων (άμεσου και έμμεσου) και στη διάκριση μεταξύ έμμεσου αντικειμένου (που εισάγεται με το εμπρόθετο άρθρο στο/στη) και του απλού εμπρόθετου προσδιορισμού.

Πριν από την έναρξη των δραστηριοτήτων μέσα στην τάξη ο εκπαιδευτικός αναζητά στον ΕΘΕΚ ρηματικά σύνολα που αποτελούνται από ρήμα – άμεσο αντικείμενο – έμμεσο αντικείμενο, με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 2 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Ρήμα		Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό		Μέρος του λόγου	Πρόθεση

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν		50
Χαρακτήρες μετά		50
Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο		

Τα αποτελέσματα της αναζήτησης εκτυπώνονται και μοιράζονται στους μαθητές. Ενδεικτικά αποτελέσματα έχουν ενσωματωθεί στη δραστηριότητα 1 του παρόντος

σεναρίου. Μπορεί, ωστόσο, ο εκπαιδευτικός, αλλάζοντας κάποια από τα κριτήρια αναζήτησης, π.χ. τις μέγιστες αποστάσεις, να τα διαφοροποιήσει.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Παρακάτω σας δίνονται τα αποτελέσματα μιας αναζήτησης στον ΕΘΕΚ για ρήματα που ακολουθούνται από ουσιαστικό + εμπρόθετο άρθρο (στο / στη). Μελετήστε τα προσεκτικά:

και χρόνο 10.142 δεν **άφησε** κανένα **περιθώριο στον** Χρόνη Παπαδόπουλο με FJ Ιταλός που έχει κατ' επανάληψη **συμμετάσχει** σε **αγώνες στη** χώρα μας, είχε μαζί με άλλο Μετά τη λήξη ο Ιωαννίδης **έδινε εξηγήσεις στους** δημοσιογράφους για μια ομιλία που ηναϊκός έχει 50% πιθανότητες να **πάρει** τον **τίτλο στο** Παρίσι, όπως επίσης ότι οι διαιτητές τάσεις αυτοκτονίας που **διακατείχαν** τον **πρωταθλητή** Ελλάδας **στο** μεγαλύτερο διάστημα πόντοι της διαφοράς **αποτελούν** το **ισοζύγιο** ανάμεσα **στην** υπεροχή των "ερυθρολεύκων του αντικατάσταση και παράλληλα **έδωσε κουράγιο στην** Ολύμπια. ένα εκπληκτικό πρώτο ημίχρονο, δεν **ξαναπήρε** την **μπάλα στην** επίθεση, με αποτέλεσμα Δεν **δώσαμε δικαίωμα στους** Σλοβένους να ανανεώνουν τις επιθέσεις ύμενος, επειδή ήταν αυτός που **κράτησε** την **ομάδα** όρθια **στο** δύσκολο δεύτερο ημίχρονο, ήρθε ως καλύτερη ομάδα στη Ρώμη, **μπήκε** με **πάθος στο** γήπεδο, και μας κλότσησε τον Ντανέου κόντεψαν να **προκαλέσουν...** **έμφραγμα στον** Ολυμπιακό, τα πάντα κρίθηκαν **Ευχήθηκε** καλή **επιτυχία στον** Ολυμπιακό, αλλά μέχρι εκεί: Ο Τζόρτζεβιτς **έστειλε** τη **Μπαρτσελόνα στον** τελικό **Εύχομαι** καλή **τύχη στην** Μπαρτσελόνα, γιατί της αξίζει το τ κι είναι πολύ λογικό να **δίνει προτεραιότητα στους** "πράσινους" σε αυτή την περίπ με τη σειρά του, θέλει να **συνεχίσει** την **καριέρα** του **στην** Ελλάδα, κι όχι να φύγει στα. Ευρωλίγκα), και φαίνεται πως δεν **έχει μέλλον στην** πάλαι ποτέ κυρίαρχη της Ιταλίας. με το Πεκίνο, με στόχο να **αποκτήσει πρόσβαση στις** αγορές της Κίνας, της νοτιοανατολικ τόσο μεγάλα που δεν θα **άφηναν** κανένα **περιθώριο στον** κεντροδεξιό συνασπισμό να τρεις σε δύο, αλλά δεν **σημείωσαν** καμιά **πρόοδο στο** τι θα γίνει σε χαμηλότερο επίπεδο δημοσιεύτηκαν δύο διακηρύξεις που **έριχναν** νέο **λάδι στη** φωτιά που άναψε η υπόθεση ότι ένας δικηγόρος της εταιρείας της **έφερε** τη **δουλειά**, αλλά **στη** συνέντευξή του ο Μακ Γνωστοί Γάλλοι αρχαιολόγοι **αναφέρθηκαν** στο **έργο** και **στο** ρόλο της ΓΑΣ. μπορέσει μια τέτοια έκθεση να **απεικονίσει** τις **σχέσεις** ανάμεσα **στην** πόλη και την εξοχή, νεαρού Αμερικανού καλλιτέχνη να " **φυτέψει**" μια **φακή στο** σκάσιμο του σοβά στον τοίχο σε δύο εκθέσεις, που επιχειρούν να **έχουν λόγο στο** θέμα φύση. θέμα μιας ζωγραφισμένης γυναίκας, που **κρατά** ένα **μωρό στην** αγκαλιά της. Πάγκαλου, ωστόσο, δεν **διαψεύδουν** την **κινητικότητα στα** ελληνοτουρκικά και μάλλον Λογικό είναι να **επιζητούν** μια **διέξοδο στο** πρόβλημα. του NATO στην κεντρική Ευρώπη **δημιουργεί** παρόμοια **συναισθήματα στη** Μόσχα. στο μαρκάρισμα του Βρύζα, τη... **μετέτρεψε** σε **πέναλι στο** 89'! Η Ελλάδα, που **γλίτωσε** το **γκολ στο** 77' (σουτ του Καπούτσο, απόκρουση του καταπληκτικής απόδοσης, που **σκόρπισε** έντονο **προβληματισμό στους** ντόπιους και

ο κόουτς Αντόνιο Ολιβείρα **εναποθέτει ελπίδες** ανάκαμψης **στη** συμμετοχή των - απόντων
 οι Καπούτσο, Ανατολάκης (που **έκανε ντεμπούτο στη** μεγάλη Εθνική, στη θέση τ
 Λίγους μήνες πριν **είχε** καθιερωθεί **όριο** ηλικίας **στους** μητροπολίτες - πλην
 και ενώ η πομπή **βρισκόταν** στην **οδό** Όθωνος **στο** Σύνταγμα, ο
 Δεν ξέρω αν **θυμάστε** ένα **άρθρο** μου **στην** εφημερίδα σας το '76 "Επώνυμοι
 φυλή χυδαίων νεόπλουτων, **κατάργησε** κάθε **αναστολή στον** αριθισμό και τη θεσιθηρία
 την μανία του κέρδους και **οδηγούν** τον **καταναλωτή στη** ματαιότητα του τίποτα, στον
 τη βοήθεια φιάλης οξυγόνου **παραβίασαν** το **χρηματοκιβώτιο** μέσα **στο** οποίο υπήρχαν
 προς τους αστυνομικούς που **έκαναν έφοδο στην** τράπεζα και τελικά κατόρθωσαν
 ο Δήμος Σκύδρας **εξέδωσε ανακοίνωση, στην** οποία μεταξύ των άλλων
 Και είναι αυτοί τελικά που θα **εκπροσωπήσουν** την **Ελλάδα στην** 4η Διεθνή Διάσκεψη
 των

Ο εκπαιδευτικός εκτυπώνει και μοιράζει στους μαθητές τις παραπάνω προτάσεις.

2. Σε ποιες από τις προτάσεις τα ουσιαστικά (με μπλε χρώμα) είναι αντικείμενα των ρημάτων;

3. Σε ποιες από τις προτάσεις οι προθετικές φράσεις που εισάγονται με το στο / στη (πράσινο χρώμα) είναι αντικείμενα των ρημάτων; Μπορείτε να χαρακτηρίσετε τις προθετικές φράσεις στις προτάσεις που δεν λειτουργούν ως έμμεσα αντικείμενα;

Οι μαθητές καλούνται να χαρακτηρίσουν συντακτικά τα ουσιαστικά (με μπλε χρώμα) και τις προθετικές φράσεις, επισημαίνοντας τις περιπτώσεις στις οποίες αυτές λειτουργούν ως έμμεσα αντικείμενα.

4. Κάντε μια λίστα των ρημάτων που συντάσσονται με δύο αντικείμενα, ένα ουσιαστικό σε αιτιατική (άμεσο) και ένα προθετικό σύνολο (έμμεσο).

Η δραστηριότητα 4 ανατίθεται ως εργασία για το σπίτι.

B.1.4. Μορφές του αντικειμένου

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να αντιληφθούν το ρόλο του αντικειμένου στην πρόταση και τη σπουδαιότητα του ως συμπληρώματος του ρήματος. Να συνειδητοποιήσουν τις διάφορες μορφές του αντικειμένου (με ουσιαστικό, αντωνυμία, πρόταση και εμπρόθετο αντικείμενο). (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3786
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του παρόντος σεναρίου είναι να αντιληφθούν οι μαθητές το ρόλο του αντικειμένου στην πρόταση και τη σπουδαιότητα του ως συμπληρώματος του ρήματος. Να συνειδητοποιήσουν τις διάφορες μορφές του αντικειμένου (με ουσιαστικό, αντωνυμία, πρόταση και εμπρόθετο αντικείμενο).

Ο διδάσκων ανακτά από τον ΕΘΕΚ τους συμφραστικούς πίνακες των ρημάτων: *δίνω, ξέρω, μοιάζω, φέρνω, ρωτώ, στέλνω, δηλώνω, ζητώ, χαρίζω, ξεφεύγω, βλέπω και ακούω*. Για καθένα από τα ρήματα τα κριτήρια αναζήτησης θα είναι τα εξής (στον πίνακα που ακολουθεί δίνουμε ως παράδειγμα την αναζήτηση για το ρήμα *δίνω*):

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	δίνω		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα			Χαρακτήρες πριν	30
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος			Χαρακτήρες μετά	50
Αριθμός προτάσεων	50		Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

Ενδεικτικά, στις δραστηριότητες που ακολουθούν παραθέτουμε 5 επιλεγμένες προτάσεις για κάθε ρήμα. Είναι δυνατό, ωστόσο, ο διδάσκων να επιλέξει τις προτάσεις που αυτός θεωρεί πιο κατάλληλες για την κατάδειξη της σύνταξης του ρήματος.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Μελετήστε προσεκτικά τους ακόλουθους συμπραστικούς πίνακες των ρημάτων. Υπογραμμίστε τα αντικείμενα των ρημάτων σε κάθε γραμμή των συμπραστικών πινάκων. Οι αποφάσεις σας θα πρέπει να βρίσκουν σύμφωνα όλα τα μέλη της ομάδας σας. Συζητήστε! Αν σε κάποιες περιπτώσεις δεν υπάρχει ομοφωνία, θέστε το στην κρίση της τάξης.

ΟΜΑΔΑ 1

1	άνθρωπο από το δρόμο, του δίνω ένα πιάτο ρύζι και λίγο ψωμί.
2	Στα ματς τα δίνω όλα.
3	Τους δίνω συγχαρητήρια, τους ευχαριστούμε όλοι ο Σέρβ
4	Δίνω ίσες ευκαιρίες σε όλους να συμμετέχουν
5	ό,τι έχω και ό,τι μπορώ τους δίνω »
1	«Δεν ξέρω τι να πω.
2	Τώρα δεν ξέρω τίποτα».
3	Εγώ δεν ξέρω αν θα το κατάφερνα, αλλά ομολογώ ότι θα
4	Π.χ. Ξέρω κάποιο λουλούδι, είπε ο μικρός πρίγκιπας.
5	τόσο καλή αυτή η ιδέα, όμως ξέρω ότι θα μου άρεσε πολύ»
1	«Εικόνα σου είμαι και σου μοιάζω ».
2	Μα, δεν του μοιάζω .
3	Μοιάζω για τέτοιος άνθρωπος;
4	Μοιάζω με κάποιον που έχει αρκετά χρήματα,
5	«Είσαι σίγουρος ότι δεν μοιάζω με σπασικλάκι;

ΟΜΑΔΑ 2

1	βλέπω με τα δικά μου μάτια.
2	οικονομική πολιτική δεν βλέπω να αλλάζει η στάση των διεθνών επενδυτών
3	Το βλέπω πολύ δύσκολα να γίνεται αυτή η μεταγραφή.
4	Τους βλέπω στο καφενείο.
5	βλέπει τα φαινόμενα, εγώ όμως βλέπω την καρδιά»).
1	"Κάτσε, το φέρνω εδώ".
2	Τον παίρνω στο αμάξι μου και τον φέρνω μέχρι το σταθμό κοντά στο σπίτι μου.
3	τη μνήμη μου και να φέρνω μπροστά μας στενές, κουβέντες,
4	Φέρνω όλες τις φάσεις στο μυαλό
5	«Παιδιά, φέρνω τις τελευταίες δύο.

- 1 δεν την έβρισκες, θα έφευγες χωρίς αυτήν; τον **ρωτώ**.
- 2 περιμένοντας το Μάνο, είχα την ευκαιρία να τον **ρωτώ** διάφορα.
- 3 Το πρώτο που **ρωτώ**, είναι γιατί θέλουν να γίνουν ηθοποιοί.
- 4 εγώ καταλαβαίνω τι του συμβαίνει και δεν το **ρωτώ** καθόλου.
- 5 Δεν ήξερα πολλά για το στρατό και άρχισα να **ρωτώ** κάποια παιδιά.

ΟΜΑΔΑ 3

- 1 αποσπώ μια εικόνα, πηδάω σε ένα βίντεο, **ακούω** ένα μουσικό κομμάτι
- 2 **Ακούω** λογαριασμούς νεόπλουτων
- 3 την αμερικανική «χωσιά» στο Μακεδονικό, **ακούω** ότι δεν τα πάμε καλά στις
- 4 **Ακούω** τις ομιλίες.
- 5 Α, αυτό το ακούω: **ακούω** το παιχνίδι των υπαινιγμών,
- 1 Τα λεφτά σας τα **χαρίζω**
- 2 Τους **χαρίζω** όλη τη θάλασσα και όλο τον ουρανό για μια
- 3 Με ευχαριστεί να κάνω δώρα, να **χαρίζω** πράγματα.
- 4 Τα **χαρίζω** τα αναδρομικά στον Δούκα
- 5 είπα μέσα μου: **χαρίζω** την ψυχή μου στο διάβολο για να μου πέσει
- 1 Αυτά που **ζητώ** για το ξεκίνημα και την
- 2 **Ζητώ** να διαγραφεί».
- 3 «Η θέση μου δεν μου επιτρέπει να **ζητώ** πληροφορίες», είπε στην αρχή
- 4 καλά καθούμενα αυτή η απορία στο μυαλό, σου **ζητώ** συγγνώμη, συνέχισε».
- 5 Γι' αυτή τη συγκεκριμένη παράλειψη **ζητώ** τη συγγνώμη σας».

ΟΜΑΔΑ 4

- 1 **Δηλώνω** εγκαίρως ότι δεν κατέχω το άθλημα - αλλά μέχρι
- 2 **Δηλώνω** μια ακόμη φορά ότι δεν εξαρτώ την ενδεχόμενη
- 3 Σου **δηλώνω** πως είμαι έτοιμος να σταματήσω κάθε περαιτέρω
- 4 « **Δηλώνω** σ' όλο τον κόσμο ότι όποια και είναι η χώρα ή ο α
- 5 **δηλώνω** τα εξής:
- 1 παρακαλώ, σε χρειάζομαι εγώ Βαγγέλη ", του **ξεφεύγω**.
- 2 Πάνω στη σκηνή υπάρχουν στιγμές που **ξεφεύγω**.
- 3 Κατάφερα να **ξεφεύγω** από τους μυστικούς πράκτορες.
- 4 οι άνθρωποι γύρω μου ανησύχησαν ότι **ξεφεύγω** από κάθε έλεγχο.

5	διαπιστώνω κι εγώ, ότι διαρκώς ξεφεύγω του θέματος.
1	πήρε τηλέφωνο και μου είπε: "σου στέλνω ένα σενάριο".
2	Σας στέλνω και φωτοτυπία της βεβαίωσης του
3	Του στέλνω κάρτα στην ονομαστική του εορτή,
4	«Την ίδια πρόσκληση στέλνω σε όλους εδώ και τρία χρόνια που
5	Τους στέλνω σπίτι τους να ξεκουραστούν.

Οι μαθητές χωρίζονται σε 4 ομάδες και σε κάθε ομάδα ανατίθενται οι αντίστοιχες προτάσεις της δραστηριότητας 1.

Κάθε ομάδα καλείται να μελετήσει προσεκτικά τη σύνταξη των ρημάτων που της έχουν ανατεθεί. Κατά την μελέτη των παραδειγμάτων ο διδάσκων παρακινεί τους μαθητές να ανταλλάσσουν απόψεις και φροντίζει να αφιερώσει λίγο χρόνο με καθεμία από τις ομάδες.

2. Συμπληρώστε τον ακόλουθο πίνακα για κάθε μία από τις γραμμές των συμφραστικών πινάκων. Στις στήλες Αντικείμενο 1 και Αντικείμενο 2 συμπληρώστε το μέρος του λόγου και την πτώση (όπου χρειάζεται) του αντικειμένου, π.χ. ουσιαστικό σε αιτιατική ή εμπρόθετο ή πρόταση. Δείτε το παράδειγμα.

ΟΜΑΔΑ 1

Ρήμα		Αντικείμενο1	Αντικείμενο2	Μονόπτωτο	Δίπτωτο
Δίνω	1	Ουσιαστικό (αιτιατική)	---	X	
	2				
	3				
	4				
	5				
Ξέρω	1				
	2				
	3				
	4				
	5				
Μοιάζω	1				
	2				
	3				
	4				
	5				

Πίνακας 1

ΟΜΑΔΑ 2

Ρήμα		Αντικείμενο1	Αντικείμενο2	Μονόπτωτο	Δίπτωτο
Βλέπω	1	<i>αντωνυμία (αιτιατική)</i>	---	Χ	
	2				
	3				
	4				
	5				
Φέρνω	1				
	2				
	3				
	4				
	5				
Ρωτώ	1				
	2				
	3				
	4				
	5				

Πίνακας 2

ΟΜΑΔΑ 3

Ρήμα		Αντικείμενο1	Αντικείμενο2	Μονόπτωτο	Δίπτωτο
Ακούω	1	<i>αντωνυμία (αιτιατική)</i>	---	Χ	
	2				
	3				
	4				
	5				
χαρίζω	1				
	2				
	3				
	4				
	5				
ζητώ	1				
	2				
	3				
	4				
	5				

Πίνακας 3

ΟΜΑΔΑ 4

Ρήμα		Αντικείμενο1	Αντικείμενο2	Μονόπτωτο	Δίπτωτο
Δηλώνω	1	<i>αντωνυμία (αιτιατική)</i>	---	X	
	2				
	3				
	4				
	5				
Ξεφεύγω	1				
	2				
	3				
	4				
	5				
Στέλνω	1				
	2				
	3				
	4				
	5				

Πίνακας 4

Β.1.5. Το β' συνθετικό

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να εξοικειωθούν με το β' συνθετικό των σύνθετων λέξεων και ευρύτερα με το συνδυασμό των δύο συνθετικών τους. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3786)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο πλαίσιο του παρόντος σεναρίου οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν σε ένα κείμενο σύνθετες λέξεις και να τις αναλύσουν στα συνθετικά τους. Στη συνέχεια, με τις κατάλληλες αναζητήσεις στο σώμα κειμένων θα πρέπει να εντοπίσουν άλλες λέξεις με το ίδιο β' συνθετικό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και υπογραμμίστε όλες τις σύνθετες λέξεις.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΙΑΠΩΝΙΑ

ΑΠΟΡΡΗΤΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ 01

ΥΑΜΑΗΑ:

Του Χρίστου Χατζάρα

ΙΑΠΩΝΙΑ: ΜΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ ΦΑΚΕΛΟΙ, ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ ΜΟΤΟΣΥΚΛΕΤΑΣ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ. ΕΝΑ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ, ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΜΙΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΝΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΟΥΜΕ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ, ΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥΣ.

ΦΑΚΕΛΟΣ 01: ΥΑΜΑΗΑ, ΤΗ ΙΥΑΤΑ ΚΟΝΝΕΚΤΙΟΝ.

ΜΙΚΡΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΙΜΗΣ ΣΤΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΟΥ ΚΛΕΙΝΕΙ ΤΑ ΣΑΡΑΝΤΑ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑ Η ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΤΙΚΗ

Τι είναι αυτό που διαμορφώνει την εικόνα μιας εταιρείας;

Από τι φτιάχνεται η εικόνα που φέρνουμε ασυνείδητα στο μυαλό μας όταν προφέρουμε τη λέξη ΥΑΜΑΗΑ;

Οι λέξεις δεν είναι τίποτε άλλο παρά σύμβολα, που ανταποκρίνονται σε μια ακαθόριστη εικόνα η οποία προβάλλεται κάπου εκεί στον εγκέφαλό μας. Η λέξη ΥΑΜΑΗΑ είμαι σίγουρος ότι σ' άλλους θα φέρνει στην επιφάνεια μια εικόνα Grand Prix και τον Rainey, σ' άλλους ένα FZR 1000 με 200 χλμ. στον αυτοκινητόδρομο, σε άλλους ένα ΧΤ 600 σε μια παραλία. Εμένα μου φέρνει μια αίσθηση από κοντή δοκό Deltabox, το χαρακτηριστικό σφύριγμα της καμπάνας του συμπλέκτη και το

κροτάλισμα ενός δίκυλινδρου δίχρονου. Όλα όμως είναι άσχετα με τα όσα φέρνει στο μυαλό ενός Ιάπωνα. Γιατί YAMAHA θα πει κυριολεκτικά "Φύλλο του Βουνού".

Σημασία δεν έχει τι φέρνει στο μυαλό του ενός και του άλλου. Η εικόνα μιας εταιρείας διαμορφώνεται από δύο πράγματα: την εικόνα των μοτοσυκλετών της και την εικόνα της δράσης της μέσα στο κοινωνικό σώμα. Ας πάρουμε τις μοτοσυκλέτες της.

Τα RD, αερόψυκτα και υγρόψυκτα, τα DT από το '68 μέχρι σήμερα, τα XT, από το 500 μέχρι τους Tenere-ειδείς απογόνους του, τα μονοσόκ YZ, το FZR 1000 και τα TD/TZ, τα production racers που άλλαξαν τη μορφή των αγώνων, αποτελούν οικογένειες δίκυκλων που προκάλεσαν επαναστάσεις στην μοτοσυκλέτα και της έδωσαν την πολυμορφία και τη θέση που απολαμβάνει σήμερα, Παγκόσμια.

Δημοσίευμα από το περιοδικό MOTOTECH

Οι μαθητές δουλεύουν ατομικά και υπογραμμίζουν τις σύνθετες λέξεις του κειμένου.

2. Για κάθε σύνθετη λέξη που εντοπίζετε στο κείμενο συμπληρώστε τις τρεις πρώτες στήλες του πίνακα που ακολουθεί, όπως στο παράδειγμα:

λέξη	α' συνθετικό	β' συνθετικό	Άλλες λέξεις με ίδιο β' συνθετικό
αποστολή	<i>από</i>	<i>στέλλω/στέλνω</i>	<i>Διαστέλλω, συστέλλω, καταστέλλω, απεσταλμένος...</i>

Πίνακας 1

Η δραστηριότητα αυτή είναι προτιμότερο να διεξαχθεί στο πλαίσιο συζήτησης μέσα στην τάξη. Ο εκπαιδευτικός δίνει το λόγο σε ένα μαθητή κάθε φορά, ζητώντας να παρουσιάσει μια σύνθετη λέξη και να την αναλύσει στα συνθετικά της.

3. Επιλέξτε τρεις από τις λέξεις του πίνακα και βρείτε στο σώμα κειμένων άλλες σύνθετες λέξεις που έχουν το ίδιο β' συνθετικό. Συμπληρώστε με αυτές την

τέταρτη στήλη του πίνακα 1. Σκεφτείτε με ποιον τρόπο θα κάνετε τις αναζητήσεις και ποια θα είναι τα κριτήρια αναζήτησης για να καταλήξετε στα επιθυμητά αποτελέσματα.

Ο διδάσκων χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Αναθέτει σε κάθε ομάδα 2-3 από τις λέξεις που εντοπίστηκαν και ζητά να βρουν στο σώμα κειμένων άλλες σύνθετες λέξεις με τα ίδια β' συνθετικά. Ίσως είναι σκόπιμο ο εκπαιδευτικός να βοηθήσει τους μαθητές να καταλήξουν στις κατάλληλες αναζητήσεις. Θα πρέπει πια να έχουν αποκτήσει κάποια ευχέρεια στη χρήση του ΕΘΕΚ και να έχουν εξοικειωθεί με διάφορες μορφές αναζητήσεων στο πλαίσιο της εφαρμογής άλλων εκπαιδευτικών σεναρίων. Ενδεικτικά, για τη λέξη αποστολή θα πρέπει να αναζητήσουν λέξεις των οποίων το β' συνθετικό είναι το ρήμα στέλλω/στέλνω και τα παράγωγά του. Για παράδειγμα:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	%στέλλω %στολή		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Β.1.6. Αδύνατοι και δυνατοί τύποι των προσωπικών αντωνυμιών και η λειτουργία τους στο λόγο

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Οι μαθητές θα πρέπει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξοικειωθούν με τις σημασίες, τους συντακτικούς ρόλους και τους κλιτικούς τύπους των προσωπικών αντωνυμιών και με τις συντακτικές / μορφολογικές ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στους αδύνατους και τους δυνατούς τύπους τους. (ΔΕΠΠΣ - Νεοελληνική Γλώσσα, σελ. 3887) • Να συνειδητοποιήσουν τη λειτουργικότητα της χρήσης των προσωπικών αντωνυμιών (έμφαση και αντιδιαστολή) στο επικοινωνιακό πλαίσιο του προφορικού λόγου και στη λογοτεχνία. (ΔΕΠΠΣ - Νεοελληνική Γλώσσα, σελ. 3887)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του παρόντος σεναρίου είναι να εξοικειωθούν οι μαθητές με τις σημασίες, τους συντακτικούς ρόλους και τους κλιτικούς τύπους των προσωπικών αντωνυμιών και με τις συντακτικές / μορφολογικές ομοιότητες και διαφορές ανάμεσα στους αδύνατους και τους δυνατούς τύπους τους.

Για την εφαρμογή του παρόντος σεναρίου απαιτείται ο διδάσκων να έχει διδάξει τις προσωπικές αντωνυμίες, την κλίση τους και την διαφοροποίηση των δυνατών από τους αδύνατους τύπους. Επιπλέον, απαιτείται από τον διδάσκοντα η χρήση του ΕΘΕΚ για τη δημιουργία ασκήσεων όπως αυτές που προτείνονται στο παρόν σενάριο. Οι ασκήσεις αυτές δημιουργήθηκαν ως εξής:

Επιλέχθηκε από το σώμα κειμένων το υποσύνολο:

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Εφημερίδα
Κειμενικό είδος	Συζήτηση
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Ομιλία/Διάλεξη Συνέντευξη
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή	Όλα

κειμένου	
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

Στο υποσύνολο αυτό αναζητήθηκαν διαδοχικά οι λέξεις **τον, την, το, τους, τις, τα** με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	τον, την, το, τους, τις, τα, με, σε		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων επιλέχθηκαν ορισμένα ενδεικτικά παραδείγματα και δημιουργήθηκε μια άσκηση για την εμπέδωση της διάκρισης μεταξύ αδύνατων τύπων των προσωπικών αντωνυμιών και των άρθρων (δραστηριότητα 1). Ο διδάσκων μπορεί να αξιοποιήσει την άσκηση αυτούσια ή να δημιουργήσει μια νέα.

Από τα ίδια αποτελέσματα δημιουργήθηκε μια δεύτερη άσκηση για την παρουσίαση της λειτουργίας των δυνατών τύπων (έμφαση και αντιδιαστολή) σε σύγκριση με τους αντίστοιχους αδύναμους τύπους (δραστηριότητα 2).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Σας δίνονται παρακάτω ορισμένες προτάσεις από τον ΕΘΕΓ. Υπογραμμίστε τους αδύναμους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών. Προσοχή στη διάκριση μεταξύ αντωνυμίας και άρθρου, π.χ. τον είδα – τον Γιάννη και αντωνυμίας και πρόθεσης, π.χ. με λένε – με ευγένεια.

- i. Τον πιάνει, τον σηκώνει στον αέρα και τον ρωτάει:
- ii. Επιστολή από τον εκδότη.
- iii. Κατά την εκτέλεση μίας εργασίας, μπορούμε να τη διακόψουμε χωρίς να την ακυρώσουμε.
- iv. Κάθε ένα δεν αποκλείει την ύπαρξη του άλλου.
- v. με πόσα χαρτάκια χρώματος καφέ θα το ανταλλάξετε.
- vi. Το απαιτεί η κοινωνική δικαιοσύνη.
- vii. του είχα επισημάνει ότι θα πρέπει πάση θυσία να μην εμπλακεί

- viii. Δεν έχουμε υποχρέωση εμείς να τους σκεφτούμε;
- ix. Εγώ δεν έχω υπόψη μου αυτές τις δηλώσεις, έτσι όπως τις αναφέρετε.
- x. Ουσιαστικά όμως έχει μέσα του μία δόση από ένα interactive παιχνίδι που σε συνδυασμό με τη real-time αίσθηση σε κάνει νιώθεις ότι είσαι και εσύ μέρος του παιχνιδιού.
- xi. Θα τα πούμε, λοιπόν, ξανά στο επόμενο τεύχος.
- xii. Πρέπει να πούμε τα πράγματα με το όνομά τους και να τα δούμε στην σωστή τους διάσταση.

2. Σε καθεμία από τις ακόλουθες προτάσεις αντικαταστήστε τους αδύναμους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών με τους αντίστοιχους δυνατούς. Αλλάζει η σημασία της πρότασης; Πώς; Σε ποια περίπτωση θα επιλέγατε τη διατύπωση με τον δυνατό τύπο;

1. Με έχει απασχολήσει πολύ αυτό το θέμα.

2. Παλαιότερα αυτό το θέμα δεν με είχε παιδέψει.

3. Τότε δεν σε αφορά αν το ένα τραγούδι συνδέεται με το άλλο.

4. Η κοινωνία δεν σε θέλει ευτυχισμένο, γιατί δεν υπακούς αν είσαι ευτυχισμένος.

5. Τότε που τους είχε πιάσει μια ομαδική σχιζοφρένεια.

6. Η σημαντικότερη στιγμή που μοιράστηκα μαζί της...

7. Βεβαίως, και τα έχει ήδη καταθέσει.

8. Όχι, μας έλεγαν να τα έχουμε μαζί μας.

B.1.7. Η μετοχή

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να εξοικειωθούν με τα διάφορα είδη μετοχών (επιρρηματικές, επιθετικές, σε -μένος) (ΔΕΠΠΣ-Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3787) Πρόσθετοι στόχοι: Να μάθουν την ορθογραφία των καταλήξεων των μετοχών
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του παρόντος σεναρίου είναι να εξοικειωθούν οι μαθητές με τα διάφορα είδη μετοχών (επιρρηματικές, επιθετικές, σε -μένος).

Ο διδάσκων εξηγεί ότι οι μετοχές είναι ρηματικοί τύποι και έχουν καταλήξεις σε -μενος και -ο/ώντας. Χρησιμοποιεί τον ΕΘΕΚ για να αντλήσει παραδείγματα χρήσης των επιθετικών και επιρρηματικών μετοχών. Μια αποτελεσματική αναζήτηση για τον εντοπισμό μετοχών είναι η ακόλουθη:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	%οντας %ώντας		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	100	Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Και

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	%μενος %μένος		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	

Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	
-----------------	--	--	-----------------	--	--	-----------------	--

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Για να περιοριστούν τα αποτελέσματα των αναζητήσεων, είναι δυνατό να επιλεγεί μόνο το Γενικό Σ.Κ. και το υποσύνολο κειμένων:

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Βιβλίο
Κειμενικό είδος	Λογοτεχνία
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

Ο διδάσκων επιλέγει από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων ορισμένα ενδεικτικά παραδείγματα για την παρουσίαση των διαφορετικών ειδών μετοχών (επιθετικών, επιρρηματικών). Ενδεικτικά, εδώ παραθέτουμε τις ακόλουθες προτάσεις που επέστρεψε η παραπάνω αναζήτηση:

Α. Για τις επιθετικές μετοχές:

- Οι πρόγονοί του είχαν έρθει με τον πολεμιστή βασιλιά από μια χώρα μακρινή, όπου τα σπίτια ήταν **φτιαγμένα** από ξύλο κι ήταν βαμμένα σε ζωηρά χρώματα.
- Ανέμελοι ονειροπόλοι οι πρόγονοί του, παρασύρθηκαν και βρέθηκαν σε μια χώρα, όπου οι σκέψεις ήταν **χοντροκομμένες** και σκοτεινές, σαν τους πέτρινους τοίχους των εκκλησιών μέσα στις οποίες άρχισαν να κηρύττουν το θείο λόγο.
- Το ξύλο έσπαγε και γινόταν χίλια κομμάτια, λες και ήταν σάπιο και **φαγωμένο**.
- Έπινε για να συμφιλιωθεί μ' ό,τι είχε συναντήσει εκεί έξω, την προαίσθηση ότι θα πέθαινε εκεί, στην ανοιχτή θάλασσα, μόνος και **μεθυσμένος**, στη βαθιά, ανοιχτή θάλασσα;
- Μόνο μερικά ψαροκάικα και μια παλιά, **σκουριασμένη** σκούνα, που προφανώς είχε πολλά χρόνια να βγει από το λιμάνι.
- Η μαμά είχε ανέκαθεν αδυναμία στο Ρέρικ: πριν από είκοσι χρόνια είχε επισκεφτεί τη μικρή πόλη μαζί με τον μπαμπά, καθώς γυρνούσαν από ένα **ευτυχισμένο** καλοκαίρι στο Ρίγκεν.
- Ύστερα, όμως, είδε το ένα και μοναδικό καϊκι **αραγμένο** στο μόλο.
- Το μαυροντυμένο κορμί του έσκυβε λιγάκι **στηριγμένο** πάνω στο μπαστούνι του.

- Ύστερα όμως το ξέχασε πάλι: οι μεγάλοι δεν τον ενδιέφεραν, δεν τον ενδιέφεραν τουλάχιστον **μεμονωμένα**, σαν άτομα.
- Και το πρώτο **επαναλαμβανόμενο** όνειρο που φώλιασε μέσα μου, είναι αυτό με το ξενοδοχείο της Λίλης, όπου ο πόλεμος τέλειωσε για μένα.
- Χαρακτηριστικό είναι πως ο ενθουσιασμός του για την πτώση του υπάρχοντος καθεστώτος μετριαζόταν από μια απέχθεια - χαρακτηριστική για αριστοκράτη - για τον καταστροφικό όχλο, τον οποίο κατηγόρησε σ' αυτή την περίπτωση ως **αποτελούμενο** από "λήσταρχους" και "κρετίνους".
- Ακόμα κι αν αυτό αντικατόπτριζε τις απόψεις του Σαντ, οι εξαιρέσεις σ' αυτόν τον γενικό κανόνα ήταν **αναμενόμενες**, στις περιπτώσεις αγαπητών μελών της ίδιας της οικογένειας του συγγραφέα, όπως της Λώρας ντε Σαντ και της Σαρλότ ντε Μπον, κόρης του Γκαμπριέλ ντε Σαντ.
- Ένας επίσκοπος της Μασσαλίας τον 15ο αιώνα, ένας κυβερνήτης της ίδιας πόλης το 16ο αιώνα, ένας επίσκοπος του Καβαιγιόν, ένας στρατάρχης της Γαλλίας κι ένας επισκοπικός επίτροπος της Τουλούζης ήταν αυτοί που αντιπροσώπευαν την οικογένεια περισσότερο απ' την αιθέρια Λάουρα ή την όμορφη **ευνοούμενη** της σεξουαλικά **αμφιλεγόμενης** Αικατερίνης των Μεδίκων.

B. Για τις επιρρηματικές μετοχές:

- Η πόρτα ανοιγόκλεινε **τρίζοντας** κάθε φορά που ο πανδοχέας την έσπρωχνε φορτωμένος.
- Έτρωγε **διαβάζοντας** την εφημερίδα του.
- Ο Γκρέγκορ προχώρησε **σπρώχνοντας** το ποδήλατο στον ίσκιο των σπιτιών από την απέναντι μεριά της πλατείας.
- **Βγαίνοντας** μαζεύτηκαν κοντά κοντά κι άρχισαν να συζητούν.
- Και αφού δεν πήρε απάντηση, ήρθε **τρέχοντας** στην τάξη και είπε ανασαίνοντας γρήγορα στο δάσκαλό μας:
- Τι όμορφα ήταν εκεί πάνω, μας λέει **λαχανιάζοντας**, όλο έλατα έβλεπα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Υπογραμμίστε στις ακόλουθες προτάσεις τις μετοχές και δηλώστε στην αντίστοιχη στήλη του πίνακα αν είναι επιθετικές ή επιρρηματικές:

	ΕΠΙΘΕΤΙΚΗ	ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗ
Έγινα επιτυχημένος και όσο πλούσιος μπορεί να γίνει ένας Άγγλος συγγραφέας		
Τα έργα της συλλογής εκτίθενται από τις 30 Μαρτίου στο Μουσείο Ερμιτάζ, πυροδοτώντας και πάλι συζητήσεις για το αν πρέπει τα έργα να επιστραφούν στη Γερμανία.		
Οι εικόνες ήταν τραγικά οικείες: τα αιματοβαμμένα πρόσωπα των επιζώντων καθώς εξέρχονταν στο φως μέσα από καπνούς, οι σειρήνες που ούρλιαζαν και οι τρομοκρατημένοι παρατηρητές.		
Αγαπημένος προορισμός για φέτος είναι η Ιαπωνία.		
Η ανθρωπότητα έχασε έναν μεγάλο πολιτικό, το έθνος ολόκληρο πονεί για το μεγάλο άνδρα, που με τόσο θάρρος και πίστη αγωνίστηκε για τα ιδανικά της ελευθερίας, τα ανθρώπινα δικαιώματα, για τη δικαιοσύνη και τα δίκαια όχι μόνο της Ελλάδας και της Κύπρου, αλλά και των απανταχού αγωνιζομένων για την		

ελευθερία.		
Στην πράξη, όμως, αυτό που συμβαίνει είναι ότι διατηρούν το ίδιο επίπεδο πραγματικής κερδοφορίας, μειώνοντας τη φορολογική επιβάρυνση.		
Γενικά, παραμένει φυλακισμένος και αποκομμένος από τον έξω κόσμο.		
Η εργασία αυτή πρέπει να γίνεται σε καλά αεριζόμενη περιοχή και να τηρούνται όλα τα προληπτικά μέτρα πυρκαγιάς.		
Από πέρυσι το καλοκαίρι οι χώρες του Κόλπου έχουν ξεκινήσει συνομιλίες με την Κίνα, αποσκοπώντας στην κατάρτιση συμφωνίας ελεύθερου εμπορίου.		
Ο Όμιλος πούλησε και αυτήν την εταιρεία τον Αύγουστο του 2002, αντλώντας βεβαίως και σε αυτήν την περίπτωση, τεράστια κέρδη.		

Πίνακας 1

2. Γράψτε δίπλα σε κάθε μετοχή από ποιο ρήμα παράγεται και στη συνέχεια συγκρίνετε τα ρήματα αυτά. Τι παρατηρείτε;
- Πότε μια μετοχή σε -μένος γράφεται με -μμ-;
 - Πότε μια μετοχή σε -ομενος γράφεται με ω (-ωμένος);

-μένος		-μμένος	
μετοχή	ρήμα	μετοχή	ρήμα
επιτυχημένος		προδιαγεγραμμένος	
διακεκριμένος		βαμμένος	
περιορισμένος		θρεμμένος	
δομημένος		κομμένος	

Πίνακας 2

-όμενος		-ωμένος	
μετοχή	ρήμα	μετοχή	ρήμα
λεγόμενος		αγχωμένος	
μεταφερόμενος		υποχρεωμένος	
διαστελλόμενος		πληρωμένος	
αναπτυσσόμενος		απλωμένος	

Πίνακας 3

B.1.8. Ετυμολογικές οικογένειες λέξεων

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: <ul style="list-style-type: none"> • Να αντιληφθούν ότι οι λέξεις οργανώνονται σε ετυμολογικές οικογένειες με βάση ένα κοινό θέμα ή μια κοινή ρίζα, π.χ. γράφω, γραφή, αντιγράφω, γραφικός κ.λπ. • Να κατανοήσουν τις ετυμολογικές συγγένειες που υπάρχουν ανάμεσα σε λέξεις με την ίδια παραγωγική κατάληξη ή το ίδιο α΄ ή β΄ συνθετικό. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3787)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο που ακολουθεί είναι διαθεματικό και εξακτινώνεται στο μάθημα της γεωγραφίας και της φυσικής ιστορίας. Ξεκινώντας από τη λέξη βιογεωγραφία οι μαθητές θα δημιουργήσουν ομάδες λέξεων που ανήκουν στην ίδια ετυμολογική οικογένεια και θα αντιληφθούν τις συγγένειες που υπάρχουν ανάμεσα σε λέξεις με την ίδια παραγωγική κατάληξη ή το ίδιο α΄ ή β΄ συνθετικό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναλύστε τη λέξη **βιογεωγραφία** στα συνθετικά της.

βιογεωγραφία =

Ο διδάσκων υποκινεί συζήτηση στην τάξη, ώστε οι μαθητές να αναλύσουν τη λέξη βιογεωγραφία στα συνθετικά της: *βιο - γεω - γραφία* → *βίος + γη + γράφω*

2. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ λέξεις που έχουν επίσης ως α΄ συνθετικό το **βιο-** καταγράψτε τις λέξεις που εντοπίσατε. Η αναζήτηση να γίνει μόνο στο σώμα κειμένων των σχολικών βιβλίων, με τα εξής κριτήρια:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	βιο%		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες
----------	--	----------------------

Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	-
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος		Χαρακτήρες μετά	30
Αριθμός προτάσεων	500	Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Με την καθοδήγηση του διδάσκοντα οι μαθητές διερευνούν τη σημασία των λέξεων που επέστρεψε η παραπάνω αναζήτηση. Ο διδάσκων καταδεικνύει τη σχέση τους με τη λέξη βιογεωγραφία και καταλήγει ότι όλες αυτές οι λέξεις ανήκουν στην ίδια ετυμολογική οικογένεια, γιατί έχουν όλες το ίδιο α΄ συνθετικό.

3. Χωρίς να χρησιμοποιήσετε λεξικό, γράψτε τον ορισμό της λέξης *βιογεωγραφία*.

Οι μαθητές προσπαθούν να διατυπώσουν έναν ορισμό της λέξης βιογεωγραφία χωρίς να χρησιμοποιήσουν λεξικό, αλλά στηριζόμενοι στη σύνδεση της σημασίας της με τις άλλες λέξεις της ίδιας ετυμολογικής οικογένειας που εντόπισαν. Οι ορισμοί διαβάζονται στην τάξη και σχολιάζονται.

B.1.9. Παράγωγα επιρρήματα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να αφομοιώσουν τους τρόπους παραγωγής επιρρημάτων. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3787)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του παρόντος σεναρίου είναι να αφομοιώσουν οι μαθητές τους τρόπους παραγωγής επιρρημάτων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στο σώμα κειμένων επιρρήματα σε οποιαδήποτε μορφή, ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα		Λήμμα		Λήμμα			
Μέρος του λόγου	Επιρρημα - θετικός	Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου			

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα			Χαρακτήρες πριν	50
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος			Χαρακτήρες μετά	50
Αριθμός προτάσεων	500		Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο	

Ο διδάσκων εξηγεί ότι πολλά επιρρήματα της ελληνικής είναι λεκτικά μορφήματα (εδώ, εκεί, ποτέ, ίσως κ.λπ.). Υπάρχουν όμως και άλλα –που είναι και τα περισσότερα– που παράγονται από επίθετα, μετοχές, αντωνυμίες ή από άλλα επιρρήματα. Με την δραστηριότητα αυτή οι μαθητές εντοπίζουν στα σώματα κειμένων του ΕΘΕΚ επιρρήματα και από τις δύο κατηγορίες.

2. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης υπογραμμίστε μόνο τα επιρρήματα που παράγονται από άλλες λέξεις και συμπληρώστε τον ακόλουθο πίνακα, όπως στο παράδειγμα:

Επιρρημα	Παράγεται από:	Παραγωγική κατάληξη:
----------	----------------	----------------------

εξαιρετικά	εξαιρετικός	-α

Πίνακας 1

Με το τέλος της δραστηριότητας αυτής θα έχει γίνει φανερό ότι για την παραγωγή επιρρημάτων χρησιμοποιούνται οι παραγωγικές καταλήξεις -α και -ως. Στη συνέχεια ο διδάσκων εξηγεί ότι:

Σε ορισμένες περιπτώσεις είναι δυνατό να παραχθούν 2 επιρρήματα από την ίδια ριζική λέξη, τα οποία μάλιστα είναι σημασιολογικά ισοδύναμα. Για παράδειγμα στα αποτελέσματα της προηγούμενης αναζήτησης εντοπίσαμε το επίρρημα βέβαια που παράγεται από το επίθετο βέβαιος (με την παραγωγική κατάληξη -α). Από το ίδιο επίθετο όμως παράγεται και το επίθετο βεβαίως (παραγωγική κατάληξη -ως). Μπορείτε να σκεφτείτε άλλα τέτοια επιρρήματα;

Ενδεικτικά αναφέρουμε τα: άσχετα-ασχέτως, γενικά-γενικώς, πρόσφατα-προσφάτως κ.λπ.

3. Επιλέξτε το μενού Στατιστικά και αναζητήστε το λήμμα βέβαια και στη συνέχεια τη λέξη **βεβαίως**. Συγκρίνετε τη συχνότητα εμφάνισης του **βέβαια** και του **βεβαίως**. Τι παρατηρείτε;

4. Αναζητήστε επίσης τη συχνότητα των λημμάτων **άσχετα** και **γενικά** και των λέξεων **ασχέτως** και **γενικώς**, αντίστοιχα. Τι παρατηρείτε πάλι; Γιατί, φαντάζεστε, είναι διαφορετική η συχνότητα εμφάνισης των επιρρημάτων σε -ως σε σχέση με τα ισοδύναμά τους σε -α;

Για να καταλάβουν οι μαθητές τη διαφορά στη χρήση των παραπάνω ισοδύναμων επιρρημάτων, αξιοποιούμε τις μετρήσεις συχνότητας εμφάνισης του ΕΘΕΚ. Ο διδάσκων ζητά από τους μαθητές να μεταβούν στη σελίδα Στατιστικά και να αναζητήσουν το λήμμα **βέβαια** και τη λέξη **βεβαίως**. Επαναλαμβάνουν την αναζήτηση για τη συχνότητα εμφάνισης των λημμάτων **άσχετα** και **γενικά** και των λέξεων **ασχέτως** και **γενικώς**.

Τα συνολικά αποτελέσματα σε όλα τα Σ.Κ. θα είναι τα εξής:

	Εμφανίσεις	Ποσοστό %
βέβαια	18990	0,51
βεβαίως	6613	0,18

	Εμφανίσεις	Ποσοστό %
άσχετα	684	0,02
ασχέτως	255	0,01

	Εμφανίσεις	Ποσοστό %
γενικά	6773	0,18
γενικώς	904	0,02

Ο διδάσκων ζητά από τους μαθητές να συγκρίνουν τη συχνότητα εμφάνισης των τύπων σε -α με αυτή των τύπων σε -ως και να τη δικαιολογήσουν.

Παρατηρούμε ότι και στις 3 περιπτώσεις τα επιρρήματα σε -α είναι πιο συχνά από τα ισοδύναμά τους σε -ως. Γιατί φαντάζεστε ότι συμβαίνει αυτό;

Στη συνέχεια, παρακινεί τους μαθητές με τις κατάλληλες ερωτήσεις και τροφοδοτεί τη συζήτηση, ώστε να καταλήξουν οι μαθητές στο συμπέρασμα ότι:

Οι τύποι των επιρρημάτων σε -ως είναι λόγιοι και γι' αυτό χρησιμοποιούνται σπανιότερα.

5. Αναζητήστε στο σώμα κειμένων το λήμμα **ακριβά**, ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ακριβά		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

6. Επαναλάβετε την παραπάνω αναζήτηση για το επίρρημα **ακριβώς** (αναζητήστε το όμως ως λέξη και όχι ως λήμμα).

Οι δραστηριότητες 5 & 6 θα αξιοποιηθούν για να επισημάνει ο διδάσκων περιπτώσεις που τα επιρρήματα σε -α / -ως δεν είναι ισοδύναμα σημασιολογικά.

Μπορούμε σε κάποια από τις προτάσεις που εντοπίσαμε να αντικαταστήσουμε το επίρρημα ακριβά από το επίρρημα ακριβώς. Γιατί;

Παρατηρείτε κάποια διαφορά στη χρήση του ακριβώς σε σχέση με το ακριβά;

Το επίρρημα ακριβά είναι ποσοτικό, ενώ το ακριβώς τροπικό.

Αν υπάρχει διαθέσιμος χρόνος, οι αναζητήσεις των δραστηριοτήτων 5 & 6 είναι δυνατό να επαναληφθούν για τα επιρρήματα άμεσα-αμέσως, πάντα-πάντως, απλά-απλώς κ.ά.

B.1.10. Ο συγκριτικός βαθμός – η σύγκριση

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να συνειδητοποιήσουν την έννοια της σύγκρισης μέσα από τους βαθμούς του επιθέτου. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3786)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο προτεινόμενο σενάριο αξιοποιούνται οι συμφραστικοί πίνακες, ώστε να αντιληφθούν οι μαθητές την έννοια της σύγκρισης και τον τρόπο εκφοράς του β΄ όρου σύγκρισης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Μελετήστε τον ακόλουθο συμφραστικό πίνακα και σημειώστε στην αντίστοιχη στήλη αν το επίθετο ή επίρρημα που χρησιμοποιείται είναι συγκριτικού ή υπερθετικού βαθμού.

	Συγκρ.	Υπερθ.
Είναι από τα ωραιότερα δημοτικά τραγούδια		
Δεν υπάρχει τίποτε ωραιότερο από αυτά		
αυτό το ταξίδι μερικά από τα ωραιότερα ποιήματα του, όπως τ		
Αλλά υπάρχει τίποτα ωραιότερο από τη Βραζιλία		
Το ωραιότερο γκολ της Ιστορίας;		
πόλεις που παρουσίασαν την ταχύτερη ανάπτυξη πληθυσμού		
υσμός των πόλεων αυξάνεται ταχύτερα απ' ό,τι αυξάνεται ο		
σεις και ανάπτυξαν πολιτισμό ταχύτερα από εκείνους που κατ		
Μέσα στο στίβο, είσαι ο ταχύτερος αθλητής του κόσμου.		
υρώπη μειώνεται και μάλιστα ταχύτερα από την Ελλάδα, ενώ		
ρηση ενός προσώπου, με τον ταχύτερο δυνατό τρόπο, τις α		
ρολόι που μας λέει την ώρα ακριβέστερα από όσο η κρίση		
των δένδρων και αποδείχτηκε ακριβέστερη εκείνης του άνθρ		
διαθέ Τα ακριβέστερα στοιχεία που		

πλάνο της επιστροφής ήταν ο ευτυχέστερος άνθρωπος στον		
και μετά το γάμο του ήταν το ευτυχέστερο γεγονός γι' αυτόν		
ο μέρος του προγράμματος ήταν ευτυχέστερο του δευτέρου.		

Η άσκηση της δραστηριότητας 1 δημιουργήθηκε με επιλογή από τα αποτελέσματα αναζητήσεων επιθέτων σε συγκριτικό ή υπερθετικό βαθμό, π.χ. ωραιότερος, ταχύτερος, ακριβέστερος και ευτυχέστερος με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	ωραιότερ% ταχύτερ% ακριβέστερ% ευτυχέστερ%		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

✓ Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισιο ως προς το [1ο] κριτήριο	

Ο διδάσκων μπορεί να δημιουργήσει μια παρόμοια άσκηση με τις αντίστοιχες αναζητήσεις άλλων επιθέτων, φροντίζοντας ώστε να συμπεριλάβει προτάσεις στις οποίες εμφανίζεται ο συγκριτικός και ο υπερθετικός βαθμός. Οι μαθητές καλούνται να διακρίνουν μεταξύ των προτάσεων αυτές στις οποίες το επίθετο ή το επίρρημα είναι στον συγκριτικό βαθμό και αυτές στις οποίες είναι στον υπερθετικό και να εξηγήσουν με πιο κριτήριο έκαναν την επιλογή.

2. Μελετήστε τον συμφραστικό πίνακα και παρατηρήστε τι υπάρχει πριν από το επίθετο υπερθετικού βαθμού.

Οι μαθητές θα πρέπει να παρατηρήσουν ότι σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες το επίθετο είναι στον υπερθετικό βαθμό υπάρχει άρθρο πριν από το επίθετο.

3. Ας παρατηρήσουμε τώρα τα επίθετα συγκριτικού βαθμού. Τι συγκρίνεται; Τι υπάρχει μετά από τον συγκριτικό;

Στόχος της δραστηριότητας είναι να καταλήξουν οι μαθητές στον κανόνα εκφοράς του β' όρου σύγκρισης. Θα πρέπει να παρατηρήσουν ότι μετά από επίθετο συγκριτικού βαθμού υπάρχει η πρόθεση **από** και σε δύο από τις προτάσεις υπάρχει **γενική**.

Ο β' όρος σύγκρισης εκφέρεται με από + αιτιατική ή με απλή γενική.

B.1.11. Τα πολυλεκτικά σύνθετα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Οι μαθητές θα πρέπει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιήσουν ότι πολλά σύνθετα αποτελούνται από δύο (ή περισσότερες) ανεξάρτητες λέξεις. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3787) • Να κατανοήσουν τις ιδιότητες των πολυλεκτικών συνθέτων • Να κατανοήσουν ότι τα μέρη από τα οποία αποτελείται ένα πολυλεκτικό σύνθετο δεν έχουν συντακτική αυτοτέλεια
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του παρόντος σεναρίου είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τις ιδιότητες των πολυλεκτικών συνθέτων. Αρχικά ο διδάσκων εξηγεί τον ορισμό των πολυλεκτικών συνθέτων και δίνει σχετικά παραδείγματα:

Πολυλεκτικά σύνθετα είναι οι περιφράσεις που λειτουργούν σαν μία λέξη. Οι περιφράσεις αυτές μπορεί να είναι:

1. Όνομα + όνομα σε γενική
2. Επίθετο + όνομα ή
3. Όνομα + όνομα (όνομα-όνομα)

Για να αποσαφηνίσει τη λειτουργία τους, τονίζει ότι η σημασία ενός πολυλεκτικού συνθέτου μπορεί να μην απορρέει από τις σημασίες των μερών του ή αυτές να μην χρησιμοποιούνται κυριολεκτικά. Δίνει τα παραδείγματα «μαλλί της γριάς» και «ψυχρός πόλεμος» μέσω των αναζητήσεων στις επόμενες δραστηριότητες:

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ το λήμμα **μαλλί** ακολουθούμενο από το άρθρο **της** και ένα ουσιαστικό, ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη	της		Λέξη	
Λήμμα	μαλλί		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	50

✓ Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισή ως προς το [30] κριτήριο	

Επιλέξτε από τα αποτελέσματα αυτά στα οποία η φράση «το μαλλί/τα μαλλιά της ...» είναι πολυλεκτικό σύνθετο.

Με ποια κριτήρια επιλέγετε; Γιατί θεωρείτε ότι οι φράσεις «μαλλί της καράφλας» και «τα μαλλιά της ηθοποιού» είναι διαφορετικές από «το μαλλί της γριάς»;

Μεταξύ των αποτελεσμάτων υπάρχουν προτάσεις με το πολυλεκτικό σύνθετο «μαλλί της γριάς». Σε όλα τα υπόλοιπα έχουμε ελεύθερη ακολουθία λέξεων. Ο διδάσκων συζητά με τους μαθητές τη διαφορά ανάμεσα στη φράση «μαλλί της γριάς» και «το μαλλί της καράφλας» (πρόταση 10) ή «τα μαλλιά της ηθοποιού» (πρόταση 2).

2. Αναζητήστε τώρα στον ΕΘΕΚ το λήμμα **χαρά** με ένα επίθετο να προηγείται, ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	χαρά		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	50

✓ Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχισή ως προς το [10] κριτήριο	

Σε ποιες από τις προτάσεις των αποτελεσμάτων το επίθετο που προηγείται δεν προσδιορίζει απλώς το ουσιαστικό **χαρά**, αλλά συνδυάζεται με αυτό για να δηλώσει κάτι διαφορετικό;

Ο διδάσκων ζητά από τους μαθητές να επιλέξουν από τα αποτελέσματα αυτό στο οποίο το επίθετο που προηγείται της λέξης χαρά δεν την προσδιορίζει, αλλά σε συνδυασμό με αυτή έχει διαφορετικό σημασιόμοιο. Επιμένει στη διάκριση του ρόλου του επιθέτου, π.χ. στις φράσεις «ανυπόκριτη χαρά» και «χώρους παιδικών χαρών».

3. Ένα πολυλεκτικό σύνθετο είναι το «φακοί επαφής». Επιχειρήστε να αναζητήσετε μια φράση στην οποία μόνο η λέξη **επαφής** να προσδιορίζεται, όπως *φακοί στενής επαφής, ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	φακοί		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	Επίθετο		Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν		30
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος		Χαρακτήρες μετά		30
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο		

Τι συμπέρασμα μπορούμε να εξαγάγουμε από το γεγονός ότι δεν υπάρχει κανένα αποτέλεσμα στην παραπάνω αναζήτηση; Δοκιμάστε την ίδια αναζήτηση και για άλλα πολυλεκτικά σύνθετα (π.χ. παιδική χαρά, παιδί – θαύμα κ.λπ.)

Για να βοηθήσει ο διδάσκων τους μαθητές να διακρίνουν ένα πολυλεκτικό σύνθετο από μια απλή ακολουθία λέξεων, εξηγεί ότι:

Τα μέρη από τα οποία αποτελείται ένα πολυλεκτικό σύνθετο δεν μπορούν να προσδιοριστούν ξεχωριστά. Για να το επιβεβαιώσουμε κάντε τις αναζητήσεις της δραστηριότητας 3.

Οι αναζητήσεις αυτές δεν επιστρέφουν κανένα αποτέλεσμα. Είναι, δηλαδή φανερό ότι τίποτα δεν παρεμβάλλεται μεταξύ των δύο μερών ενός πολυλεκτικού σύνθετου.

4. Ένα πολυλεκτικό σύνθετο είναι το «χώρα - μέλος». Επιχειρήστε να αναζητήσετε μια φράση στην οποία είναι αντιστραμμένη η σειρά των δύο ονομάτων (*μέλος - χώρα), ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	μέλος		Λέξη	χώρα		Λέξη	
Λήμμα		Λήμμα		Λήμμα			
Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου			

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν		30
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος		Χαρακτήρες μετά		30
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχισή ως προς το [1ο] κριτήριο		

Τι συμπέρασμα μπορούμε να εξαγάγουμε από το γεγονός ότι δεν υπάρχει κανένα αποτέλεσμα στην παραπάνω αναζήτηση; Δοκιμάστε την ίδια αναζήτηση και για άλλα πολυλεκτικά σύνθετα (π.χ. παιδί – θαύμα, πάρτι – έκπληξη, λέξη - κλειδί κ.λπ.)

Για να βοηθήσει ο διδάσκων τους μαθητές να διακρίνουν ένα πολυλεκτικό σύνθετο από μια απλή ακολουθία λέξεων, εξηγεί ότι:

Τα μέρη από τα οποία αποτελείται ένα πολυλεκτικό σύνθετο έχουν σταθερή σειρά. Δεν είναι δυνατό να αλλάξουν θέση. Για να το επιβεβαιώσουμε κάντε τις αναζητήσεις της δραστηριότητας 4.

Οι παραπάνω αναζητήσεις δεν επιστρέφουν κανένα αποτέλεσμα. Είναι, δηλαδή φανερό ότι δεν αλλάζει η σειρά των μερών του πολυλεκτικού σύνθετου. Λέμε πάντα χώρα-μέλος και ποτέ *μέλος-χώρα.

Β.2. Νεοελληνική Λογοτεχνία

Β.2.1. Η αγάπη – η φιλία

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Λογοτεχνία
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	3,5 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να κατανοήσουν το γεγονός ότι η λογοτεχνική γλώσσα αποκαλύπτει ορισμένες θεμελιώδεις υπαρξιακές διαθέσεις του ανθρώπου, όπως τον τρόπο να βρίσκεται και να αισθάνεται μέσα στον κόσμο, να βιώνει τη σχέση με τους άλλους, να εξερευνά τον εαυτό του, να ανοίγεται σε ποικίλα βιώματα κ.λπ. (ΔΕΠΠΣ, Νεοελληνική Λογοτεχνία, σελ. 3801)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το παρόν σενάριο μπορεί να αξιοποιηθεί κατά τη διδασκαλία οποιουδήποτε από τα κείμενα της ενότητας «Η αγάπη για τους συνανθρώπους μας, Οι φιλικοί δεσμοί, Η αγάπη». Στόχος του σεναρίου είναι να εντοπίσουν οι μαθητές τρόπους περιγραφής της αγάπης και της φιλίας σε λογοτεχνικά κείμενα και να τους χρησιμοποιήσουν για την κατανόηση ενός από τα κείμενα που ανθολογούνται στο σχολικό εγχειρίδιο. Για τις ανάγκες του προτεινόμενου σεναρίου αξιοποιούμε ενδεικτικά το κείμενο του Α. ντε Σαιντ-Εξυπερύ «Ο μικρός πρίγκιπας και η αλεπού».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Επιλέξτε το υποσύνολο λογοτεχνικών κειμένων του ΕΘΕΚ:

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
Κειμενικό είδος	Λογοτεχνία
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

2. Αναζητήστε στα παραπάνω υποσύνολο κειμένων επίθετα που προσδιορίζουν το ουσιαστικό **αγάπη**, ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	αγάπη		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		✓	Χαρακτήρες πριν	50
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος			Χαρακτήρες μετά	50
Αριθμός προτάσεων		50	Στοιχίση ως προς το [1o] κριτήριο	

3. Από τα αποτελέσματα της παραπάνω αναζήτησης επιλέξτε τις φράσεις εκείνες που θα μπορούσαν να περιγράψουν την αγάπη του μικρού πρίγκιπα για το τριαντάφυλλό του και συμπληρώστε τον ακόλουθο πίνακα:

Επίθετο + αγάπη

Πίνακας 1

Ο πίνακας 1 συμπληρώνεται ως εξής:

Επίθετο + αγάπη
βαθιά αγάπη
άδολη αγάπη
πραγματική Αγάπη

4. Στην ερώτηση του μικρού πρίγκιπα «Τι πάει να πει «ημερώσει»;» η αλεπού απαντά: «Σημαίνει 'να δημιουργείς δεσμούς...'» αφήνοντας ανολοκλήρωτη τη φράση της. Συμπληρώστε τη φράση της αλεπούς, ώστε να απαντήσετε στην ερώτηση του μικρού πρίγκιπα. Για να συμπληρώσετε τη φράση αναζητήστε στον ΕΘΕΚ:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	δεσμός		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό		Μέρος του λόγου	

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα			Χαρακτήρες πριν	50

Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Χαρακτήρες μετά	50
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο	

5. Από τα αποτελέσματα της παραπάνω αναζήτησης επιλέξτε τις φράσεις εκείνες που θα μπορούσαν να συμπληρώσουν την απάντηση της αλεπούς. Καταγράψτε τις στον ακόλουθο πίνακα:

δεσμός + ουσιαστικό

Πίνακας 2

Ο διδάσκων συζητά με τους μαθητές την έννοια του «ημερώματος» με αφορμή το διάλογο του μικρού πρίγκιπα με την αλεπού. Για να συμπληρώσουν τη φράση του μικρού πρίγκιπα οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν μεταξύ των αποτελεσμάτων της αναζήτησης τα εξής:

δεσμός + ουσιαστικό
δεσμοί φιλίας
δεσμοί καρδιάς
δεσμούς αλληλεγγύης

6. Αναζητήστε τώρα στον ΕΘΕΚ επίθετα που θα μπορούσαν να συνοδεύουν τη λέξη **φίλος**, ώστε να σημαίνουν (περίπου) «καλός φίλος» και συμπληρώστε τον πίνακα 3:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	φίλος		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν		50
Χαρακτήρες μετά		50
Στοιχίση ως προς το [1ο] κριτήριο		

επίθετο + φίλος

Πίνακας 3

Στόχος της δραστηριότητας είναι να εντοπίσουν οι μαθητές επίθετα που προσδιορίζουν το ουσιαστικό φίλος. Ορισμένα από αυτά που εντοπίζονται με την παραπάνω αναζήτηση είναι:

επίθετο + φίλος
ανεκτίμητο φίλο
παντοτινό φίλο
ένθερμο φίλο
πανάκριβο φίλο
πραγματικό φίλο
επιστήθιο φίλο
αγαπητό φίλο
στενό φίλο

B.2.2. Χαρακτηριστικά της γραφής ενός συγγραφέα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	A', B' & Γ' Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Λογοτεχνία
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	3,5 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να μπορούν να εντοπίζουν στα κείμενα τα χαρακτηριστικά της γραφής ενός συγγραφέα
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο που προτείνεται για την αξιοποίηση του ΕΘΕΚ στο πλαίσιο του μαθήματος της νεοελληνικής λογοτεχνίας είναι δυνατό να εφαρμοστεί και στις 3 τάξεις του γυμνασίου και σε οποιαδήποτε ενότητα του αναλυτικού προγράμματος. Η διδασκαλία εστιάζει σε έναν συγκεκριμένο συγγραφέα που ο διδάσκων θα επιλέξει να παρουσιάσει στην τάξη και κατευθύνει τους μαθητές, ώστε να διερευνήσουν ορισμένα από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της γραφής του. Ενδεικτικά, στο παρόν σενάριο μελετάται η γραφή της Έλλης Αλεξίου, κείμενο της οποίας περιλαμβάνεται στο βιβλίο της Β' Γυμνασίου, στην ενότητα Πόλη – Ύπαιθρος. Κείμενο της ίδιας συγγραφούς (Γ' Χριστιανικών Παρθεναγωγείων) υπάρχει και στον ΕΘΕΚ. Η προσέγγιση που προτείνεται είναι δυνατό να εφαρμοστεί με τις κατάλληλες προσαρμογές κατά τη διδασκαλία οποιουδήποτε πεζογράφου επιλέξει ο διδάσκων. Στην περίπτωση δε που κείμενο του πεζογράφου αυτού δεν υπάρχει στον ΕΘΕΚ, ο διδάσκων μπορεί να εισαγάγει ένα απόσπασμα του έργου του μέσω του εργαλείου εισαγωγής κειμένων του ΕΘΕΚ.

Πριν από την εφαρμογή του παρόντος σεναρίου προτείνεται ο διδάσκων να παρουσιάσει συνοπτικά τη βιογραφία της Έλλης Αλεξίου, τονίζοντας την εμπλοκή της σε κοινωνικούς αγώνες και ότι αυτή η κοινωνική ευαισθησία αντικατοπτρίζεται στο έργο της.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος γράφει για την Ε. Αλεξίου:

Παρακινήμενη από μίαν έμφυτη, συναισθηματικά και, κατ' επέκτασιν, συγκινησιακά φορτισμένη αίσθηση περί κοινωνικής δικαιοσύνης, προβάλλει αδιαλείπτως το αίτημα -απολύτως προσωπικό- για μίαν ανθρώπινη ζωή, καταγγέλλοντας και φέρνοντας στο φως μεμονωμένες περιπτώσεις κοινωνικής αδικίας. [...]

Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος (Τα πρόσωπα και τα κείμενα, εκδ. Αετός, Αθήνα 1943)

Βρείτε στον ΕΘΕΚ προτάσεις από το έργο της Αλεξίου που επιβεβαιώνουν τον παραπάνω ισχυρισμό του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου. Οι αναζητήσεις θα πρέπει να γίνουν στο υποσύνολο κειμένων:

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
Κειμενικό είδος	Λογοτεχνία
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	ΑΛΕΞΙΟΥ Ε.
Ημερομηνία	Όλα

Στο υποσύνολο αυτό αναζητήστε το λήμμα **άνθρωπος**, ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	άνθρωπος		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	☒
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	☐
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	<input type="text"/>
Χαρακτήρες μετά	<input type="text"/>
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Σε συνέχεια της παρατήρησης που θα έχει κάνει ο διδάσκων στην εισαγωγή του μαθήματος σχετικά με την κοινωνική ευαισθησία που διακρίνει το έργο της Ε. Αλεξίου, παρουσιάζει το παραπάνω απόσπασμα της κριτικής του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου.

Στη συνέχεια, ζητά από τους μαθητές να βρουν στον ΕΘΕΚ προτάσεις από το έργο της Αλεξίου που επιβεβαιώνουν τον παραπάνω ισχυρισμό του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου.

Μεταξύ των αποτελεσμάτων της προτεινόμενης αναζήτησης, οι μαθητές θα πρέπει να επιλέξουν τα:

Μα εγώ λέω, πως έτσι φερόμαστε, όχι από σκοπιμότητα, παρά γιατί έχουμε και μεις τον εγωισμό μας έτσι είναι ο άνθρωπος.

Μα δε φταίνει κι αυτοί Τι να κάμουν οι άνθρωποι.... η κοινωνία μας έχει πάρει σ' όλα το στραβό δρόμο. Όποιος κερδίζει πιο πολλά είναι ο καλύτερος τους με τα πολλά λεφτά παιδί μου κάνουν ένα παχύ στρώμα γύρω από τις καρδιές των ανθρώπων σε τρόπο που δεν μπορεί πια να φτάσει ως εκεί μέσα καμιά απόξω φωνή.

Ο διδάσκων καλεί τους μαθητές να διαβάσουν το περιεχόμενο της κάθε πρότασης πατώντας τον αντίστοιχο αριθμό της και αναλύει με συζήτηση στην τάξη τα αποσπάσματα.

2. Σε ένα άλλο σημείο της κριτικής του ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος λέει:

Μήτε με τα "μεγάλα" -αν υπάρχουν, φυσικά, "μεγάλα" και "μικρά"- θέματα καταπιάνεται, μήτε στη φαντασία της έχει εμπιστοσύνη. Νομίζω μάλιστα, πως

ελάχιστα κατέχει το δώρο της φαντασίας. Πηγαίνει ανάμεσα στους ανθρώπους με τη συμπόνια της και με την παρατηρητικότητα της· και -πολύ περισσότερο- με την αυτοδύναμη τέχνη της, στηριγμένη ολάκερη απάνου στην αστόλιστη φράση. Η διήγησή της ξετυλίγεται άνετα, δεν αποδειχνει μήτε κόπο μήτε φροντίδα - κι ας χρειάζονται πολλές φορές για τούτα λιτά συνθέματα και κόποι και φροντίδες αβάσταχτες.

Μελετήστε στο ίδιο υποσύνολο του σώματος κειμένων τη χρήση των επιθέτων από την Αλεξίου, ως «στολιδιών» της έκφρασής της, ώστε να επιβεβαιώσετε την φράση «στηριγμένη ολάκερη απάνου στην αστόλιστη φράση». Μια αποτελεσματική αναζήτηση είναι η εξής:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Επίθετο		Μέρος του λόγου	Ουσιαστικό		Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Ο διδάσκων παρουσιάζει το δεύτερο απόσπασμα της κριτικής του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου και ζητά από τους μαθητές να επιβεβαιώσουν με κατάλληλα παραδείγματα από τον ΕΘΕΚ τη διατύπωση «στηριγμένη ολάκερη απάνου στην αστόλιστη φράση».

Από τα αποτελέσματα της παραπάνω αναζήτησης διαφαίνεται ότι η χρήση των επιθέτων δεν είναι ιδιαίτερα συχνή. Σε κάθε πρόταση υπάρχουν έως 2 επίθετα ως προσδιορισμοί ουσιαστικών. Και μάλιστα, μια ενδελεχέστερη παρατήρηση, φανερώνει ότι τα επίθετα που χρησιμοποιεί η συγγραφέας δεν λειτουργούν ως «στολιδία» των λέξεων, όπως υπογραμμίζει και ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος.

B.3. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

B.3.1. Λέξεις που παράγονται από αρχαία θέματα (2)

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να συνεχίσουν τη γνώση των βασικών στοιχείων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στο σημασιολογικό – λεξιλογικό επίπεδο (ΔΕΠΠΣ- Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3813)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο παρόν σενάριο προτείνεται η παρουσίαση λεξιλογικών και σημασιολογικών παρατηρήσεων μέσω του σώματος κειμένων εν είδει διαγωνισμού. Οι μαθητές εστιάζουν σε μία αρχαία ελληνική λέξη και διαγωνίζονται χωρισμένοι σε δύο ομάδες με στόχο να εντοπίσουν στο σώμα κειμένων όσο το δυνατόν περισσότερα παράγωγα και σύνθετα της λέξης αυτής στα νέα ελληνικά. Εδώ παρουσιάζουμε ενδεικτικά την πορεία διδασκαλίας για τα παράγωγα των ρημάτων τυγχάνω και φαίνομαι. Ο διδάσκων, ωστόσο, μπορεί να προσαρμόσει το σενάριο στις ανάγκες της τάξης και ανάλογα με τη λέξη που θέλει κάθε φορά να παρουσιάσει.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Διαγωνισμός παραγώγων και συνθέτων!

Σας δίνονται τα εξής ρήματα της Αρχαίας Ελληνικής:

Ρήμα	Θέματα
τυγχάνω	ΤΥΓΧΑΝ-, ΤΥΧ-, ΤΕΥ-
φαίνομαι	ΦΑΙΝ-, ΦΑΝ-, ΦΑΣΜ-

Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Κάθε ομάδα να επιλέξει ένα από τα παραπάνω ρήματα. Χρησιμοποιήστε τον ΕΘΕΚ και εντοπίστε στα σώματα κειμένων λέξεις της Νέας Ελληνικής που είναι παράγωγα ή σύνθετα των παραπάνω ρημάτων. Δεν σας δίνονται κριτήρια και επιλογές για τις αναζητήσεις σας. Πρέπει να τα σκεφτείτε μόνοι σας.

Νικήτρια είναι η ομάδα που θα εντοπίσει τα περισσότερα σύνθετα και παράγωγα!
Καλή επιτυχία!

Ο διδάσκων χωρίζει τους μαθητές σε δύο ομάδες και δίνει τις οδηγίες και τους όρους του διαγωνισμού. Στόχος κάθε ομάδας είναι να εντοπίσει στο σώμα κειμένων παράγωγα και σύνθετα των ρημάτων τυγχάνω και φαίνομαι. Νικήτρια είναι η ομάδα που θα εντοπίσει τα περισσότερα. Προτείνεται να μη δοθούν τα

κριτήρια αναζήτησης. Η επιτυχία της ομάδας θα κριθεί και από το είδος των αναζητήσεων που θα κάνει. Γι' αυτό το λόγο είναι προτιμότερο το σενάριο αυτό να υλοποιηθεί όταν οι μαθητές θα έχουν αποκτήσει κάποια εξοικείωση με τον ΕΘΕΚ. Μπορεί όμως ο εκπαιδευτικός, για να διευκολύνει τους μαθητές να δώσει τα θέματα των ρημάτων:

τυγχάνω < τυγχαν-, τυχ-, τευ- και

φαίνομαι < φαιν-, φαν-, φασμ-

Επιπλέον, είναι χρήσιμο να υπενθυμίσει τη χρήση των χαρακτήρων μπαλαντέρ % και _.

B.4. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

B.4.1. Οι ήρωες της Ιλιάδας

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (Ιλιάδα) και διαθεματικές προεκτάσεις σε Μαθηματικά, Πληροφορική, Ιστορία, Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν πώς η δράση και η συμπεριφορά των ηρώων της Ιλιάδας τους κατέστησε σύμβολα αρχετυπικών ανθρώπινων σχέσεων, όπως η φιλία, ο θυμός, η φιλαρχία, η γενναιότητα, η πανουργία, η πίστη κ.λπ. (ΔΕΠΠΣ-Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, σελ. 3818)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΘΕΚ • Excel

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Με τις δραστηριότητες του προτεινόμενου σεναρίου οι μαθητές θα διερευνήσουν την επιβίωση και χρήση των ονομάτων των ομηρικών ηρώων στη νέα ελληνική γλώσσα. Οι δραστηριότητες που προτείνονται διακτινίζονται διαθεματικά σε άλλα γνωστικά αντικείμενα, όπως η Πληροφορική και τα Μαθηματικά. Δίνουν δε αφορμή για συζήτηση σχετικά με τα χαρακτηριστικά των ηρώων, τη δράση τους και τη συμπεριφορά τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στους πίνακες συχνότητων του ΕΘΕΚ ονόματα που εμφανίζονται στην Ιλιάδα: Η ομάδα Α να αναζητήσει ανδρικά ονόματα και η ομάδα Β γυναικεία. Στη συνέχεια συμπληρώστε τους ακόλουθους πίνακες:

Ομάδα Α:

Όνομα	Εμφανίσεις
Αχιλλέας	
Αγαμέμνων	
Πρίαμος	
Πάρης	
Έκτορας	

Πίνακας 1

Ομάδα Β:

Όνομα	Εμφανίσεις
Ελένη	
Εκάβη	

Αθηνά	
Κασσάνδρα	
Ανδρομάχη	

Πίνακας 2

Ο διδάσκων χωρίζει τους μαθητές σε δύο ομάδες. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να αναζητήσει τις συχνότητες εμφάνισης ομηρικών ονομάτων στα σώματα κειμένων του ΕΘΕΚ. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες:

Όνομα	Εμφανίσεις
Αχιλλέας	344
Αγαμέμνων	54
Πρίαμος	0
Πάρης	26
Έκτορας	28

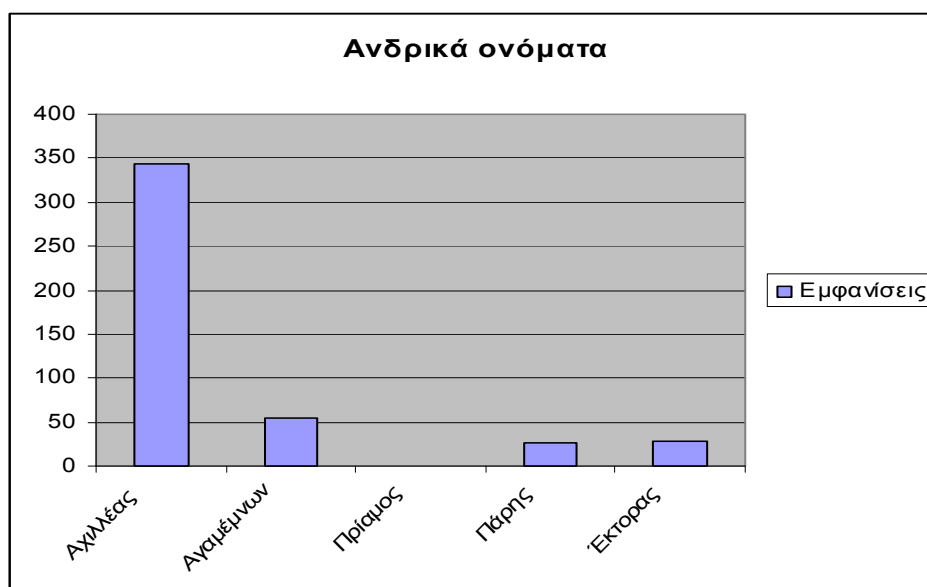
Πίνακας 1

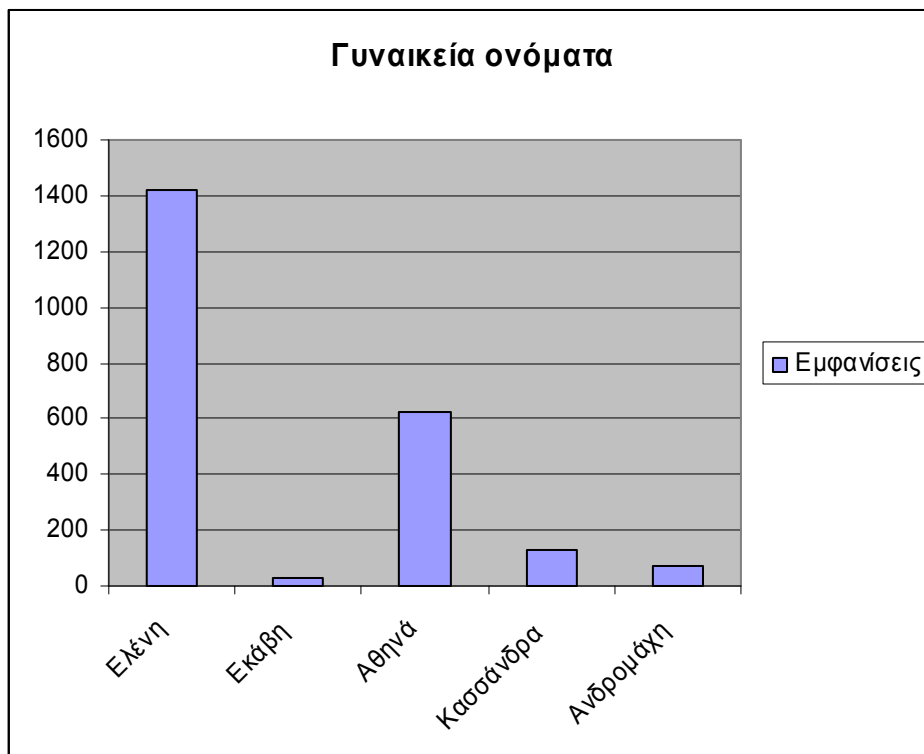
Όνομα	Εμφανίσεις
Ελένη	1424
Εκάβη	31
Αθηνά	625
Κασσάνδρα	128
Ανδρομάχη	70

Πίνακας 2

2. Ανοίξτε τώρα το πρόγραμμα Microsoft Excel και αντιγράψτε αυτούς τους πίνακες. Δημιουργήστε γραφήματα με τις εμφανίσεις των ονομάτων.

Στη συνέχεια ο διδάσκων καθοδηγεί τους μαθητές να ανοίξουν το πρόγραμμα Microsoft Excel και να αντιγράψουν τον πίνακα της προηγούμενης δραστηριότητας σε ένα νέο φύλλο εργασίας. Με βάση αυτόν τον πίνακα οι μαθητές δημιουργούν ένα γράφημα που να απεικονίζει τις εμφανίσεις των ονομάτων σε στήλες. (Το πρόγραμμα Microsoft Excel δημιουργεί αυτόματα γραφήματα από δεδομένα πινάκων. Αν δεν είστε εξοικειωμένοι με το συγκεκριμένο πρόγραμμα, ο διδάσκων μπορεί να ζητήσει τη βοήθεια του καθηγητή Πληροφορικής). Ενδεικτικά, τα γραφήματα που θα δημιουργηθούν θα είναι ως εξής:

3. Τι παρατηρείτε; Ποια ομηρικά ονόματα έχουν επιβιώσει σήμερα; Ποια είναι τα πιο δημοφιλή; Έχει αυτό σχέση με το πόσο «ενάρετος» εμφανίζεται ο ήρωας στον Όμηρο;

Κάθε ομάδα κάνει μια σύντομη παρουσίαση των αποτελεσμάτων των αναζητήσεών της και των γραφημάτων που δημιούργησε. Ο εκπαιδευτικός υποκινεί συζήτηση στην τάξη σχετικά με τα ομηρικά ονόματα που φαίνεται να χρησιμοποιούνται περισσότερο σήμερα, με βάση τις συχνότητες εμφάνισής τους στον ΕΘΕΚ.

Γ' Γυμνασίου

Γ.1. Νέα Ελληνική Γλώσσα

Γ.1.1. Συνώνυμες λέξεις: η σημασία τους και η χρήση τους σε διαφορετικά είδη κειμένων

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ' Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Οι μαθητές θα πρέπει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να χρησιμοποιούν το λεξιλόγιο κατάλληλα, ως προς τη σημασία των λέξεων και ως προς το είδος των κειμένων. • Να αφομοιώσουν το φαινόμενο της συνωνυμίας • Να αναζητούν συνώνυμα των λέξεων, λαμβάνοντας υπόψη το ύφος του κειμένου. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3788 και 3789)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο προτεινόμενο σενάριο αξιοποιούνται οι μετρήσεις συχνότητας του σώματος κειμένων και η σύγκριση συχνοτήτων μεταξύ διαφορετικών υποσυνόλων του, ώστε οι μαθητές να επιβεβαιώσουν με δεδομένα από το σώμα κειμένων όσα ενδεχομένως γνωρίζουν διαισθητικά σχετικά με τη χρήση του λεξιλογίου. Η πορεία που ακολουθείται είναι παραγωγική: οι μαθητές ξεκινούν από μια υπόθεση και την επιβεβαιώνουν με δεδομένα που αντλούν από τον ΕΘΕΚ. Επιπλέον, οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν λεπτές σημασιολογικές διαφοροποιήσεις μεταξύ συνωνύμων, στηριζόμενοι σε παραδείγματα χρήσης τους από το σώμα κειμένων.

Αρχικά ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει στους μαθητές ορισμένες συνώνυμες λέξεις και τους ζητά να αποφασίσουν με βάση το γλωσσικό τους ένστικτο σε ποιο είδος κειμένων θα ανέμεναν ότι θα συναντούσαν την καθεμία από αυτές. Για παράδειγμα:

Οι λέξεις αναζήτηση και ψάξιμο είναι συνώνυμες. Ποια από τις δύο θα χρησιμοποιούσατε αν γράφατε ένα γράμμα σε έναν φίλο σας και ποια αν γράφατε ένα άρθρο στην τοπική εφημερίδα του δήμου σας; Ή ποια από τις δύο θεωρείτε ότι είναι πιθανότερο να εμφανίζεται πιο συχνά σε ένα επίσημο κείμενο και ποια σε ένα ιδιωτικό;

Αναζήτηση → άρθρο σε τοπική εφημερίδα / επίσημο κείμενο

Ψάξιμο → γράμμα σε έναν φίλο / ιδιωτικό κείμενο

Μέσω των δραστηριοτήτων που ακολουθούν οι μαθητές καλούνται να επιβεβαιώσουν την αρχική εκτίμηση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Επιλέξτε το υποσύνολο κειμένων:

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
Κειμενικό είδος	Επίσημα
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

Στη συνέχεια πηγαίνετε στη σελίδα Στατιστικά του ΕΘΕΚ και μετρήστε τις εμφανίσεις των λημμάτων του παρακάτω πίνακα στο συγκεκριμένο υποσύνολο.

λήμμα	επίσημα	ιδιωτικά
αναζήτηση ψάξιμο		
επιθυμώ θέλω		
αποτέλεσμα συνέπεια		
παίρνω λαμβάνω		

Πίνακας 1

Ο εκπαιδευτικός καλεί τους μαθητές να επιβεβαιώσουν τις αρχικές τους εκτιμήσεις μέσω των στατιστικών μετρήσεων στο σώμα κειμένων.

Πιστεύετε ότι οι δικές σας επιλογές στη χρήση των παραπάνω λέξεων συμφωνούν με τις επιλογές άλλων ομιλητών της ελληνικής γλώσσας;

Τους καθοδηγεί να επιλέξουν το υποσύνολο κειμένων που υποδεικνύεται παραπάνω (Επίσημα κείμενα) και να αναζητήσουν σε αυτό τις συχνότερες εμφανίσεις των λέξεων του πίνακα.

2. Επιλέξτε το υποσύνολο κειμένων:

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
Κειμενικό είδος	Ιδιωτικά
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

και μετρήστε τις εμφανίσεις των ίδιων λημμάτων στο νέο υποσύνολο (Ιδιωτικά). Συμπληρώστε τον πίνακα 1.

Οι μαθητές αναζητούν τις ίδιες λέξεις στο νέο υποσύνολο (Ιδιωτικά κείμενα) και συμπληρώνουν την αντίστοιχη στήλη του πίνακα 1.

3. Μελετήστε τον πίνακα 1 με τα δεδομένα που συλλέξατε; Τι παρατηρείτε; Το είδος του κειμένου σε ποιο βαθμό υπαγορεύει τις λέξεις που επιλέγουμε; Πιστεύετε ότι οι δικές σας επιλογές στη χρήση των παραπάνω λέξεων συμφωνούν με τις επιλογές άλλων ομιλητών της ελληνικής γλώσσας;

Οι μετρήσεις των εμφανίσεων των ζευγών των συνωνύμων θα καταδείξουν ότι πράγματι η επιλογή της λέξης υπαγορεύεται από το είδος του κειμένου που γράφουμε. Για παράδειγμα, το λήμμα λαμβάνω στα ιδιωτικά κείμενα εμφανίζεται περισσότερες φορές από το λήμμα παίρνω, ενώ το αντίστροφο ισχύει στα ιδιωτικά κείμενα.

λήμμα	επίσημα	ιδιωτικά
αναζήτηση	64	0
ψάξιμο	0	0
επιθυμώ	254	1
θέλω	88	21
αποτέλεσμα	1348	2
συνέπεια	587	0
παίρνω	334	8
λαμβάνω	3105	2

4. Αναζητήστε στο σώμα κειμένων τα λήμματα **απόφαση** και **ετυμηγορία**, ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	απόφαση		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Οι δύο λέξεις είναι συνώνυμες. Αν προσέξουμε όμως τα παραδείγματα χρήσης τους που εντοπίσαμε με την παραπάνω αναζήτηση θα δούμε ότι υπάρχει μια διαφοροποίηση στη σημασία τους. Ποια είναι αυτή; Επιβεβαιώστε την απάντησή σας με ένα λεξικό.

Ο εκπαιδευτικός τονίζει ότι δεν είναι μόνο το είδος των κειμένων που καθορίζει το λεξιλόγιο που θα χρησιμοποιήσουμε. Ανάλογα με το μήνυμα που θέλουμε να μεταδώσουμε στον δέκτη επιλέγουμε τις λέξεις των οποίων η σημασία φωτίζει πληρέστερα το μήνυμά μας.

Ως παράδειγμα παρουσιάζονται οι λέξεις απόφαση και ετυμηγορία, οι οποίες είναι συνώνυμες, παρουσιάζουν όμως κάποια διαφοροποίηση στη σημασία τους. Για να

τις εντοπίσουν οι μαθητές, ο εκπαιδευτικός ζητά να τις αναζητήσουν σε ένα λεξικό και στη συνέχεια να εντοπίσουν στο σώμα κειμένων παραδείγματα της διαφορετικής χρήσης τους.

Ενδεικτικά, μεταξύ των αποτελεσμάτων υπάρχουν οι ακόλουθες προτάσεις που είναι ενδεικτικές της σημασίας των λέξεων:

*Η συζήτηση μαζί της τον οδήγησε σε σοβαρές **αποφάσεις** που άλλαξαν ριζικά τη ζωή του.*

*Τα λαϊκά συμβούλια συνεδρίαζαν και έπαιρναν **αποφάσεις** για τα τοπικά τους ζητήματα.*

*Η απόφαση των ενόρκων ονομάζεται «**ετυμηγορία**» και λαμβάνεται κατά πλειοψηφία.*

*Ψύχραιμος δέχτηκε την **ετυμηγορία** του Δικαστηρίου ο Αμπντουλάχ Οτσαλάν, ενώ το κοινό που παρακολουθούσε τη διαδικασία, τραγούδησε τον Εθνικό Ύμνο, όταν τελείωσε η ανάγνωση της απόφασης.*

5. Αναζητήστε με τα ίδια κριτήρια τα λήμματα **αποτέλεσμα, συνέπεια, επακόλουθο και επίπτωση**. Εντοπίζετε διαφοροποιήσεις στη σημασία τους;

Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τους μαθητές να αναζητήσουν τα λήμματα αποτέλεσμα, συνέπεια, επακόλουθο και επίπτωση και από τα αποτελέσματα να επιχειρήσουν να εντοπίσουν διαφοροποιήσεις στη σημασία τους.

Με την προσεκτική μελέτη των αποτελεσμάτων γίνεται φανερό ότι σε σύγκριση με τα συνώνυμά του η λέξη αποτέλεσμα έχει πιο ουδέτερη σημασία, ενώ τα υπόλοιπα έχουν αρνητική χροιά, αναφέρονται κυρίως σε δυσάρεστα/αρνητικά αποτελέσματα, με τη λέξη επίπτωση να είναι η πιο «αρνητική» από όλες.

6. Επαναλάβετε την παραπάνω αναζήτηση για τα λήμματα **ιδιαιτερότητα, ιδιορρυθμία και ιδιοτροπία**. Εντοπίζετε διαφοροποιήσεις στη σημασία τους;

Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τους μαθητές να αναζητήσουν τα λήμματα ιδιαιτερότητα, ιδιορρυθμία και ιδιοτροπία και από τα αποτελέσματα να επιχειρήσουν να εντοπίσουν διαφοροποιήσεις στη σημασία τους.

Με την προσεκτική μελέτη των αποτελεσμάτων γίνεται φανερό ότι σε σύγκριση με τα συνώνυμά του η λέξη ιδιαιτερότητα έχει πιο ουδέτερη σημασία, ενώ τα υπόλοιπα έχουν αρνητική χροιά, με τη λέξη ιδιοτροπία να είναι η πιο «αρνητική» από όλες.

Γ.1.2. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις: βουλητικές, ειδικές και ενδοιαστικές

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να μάθουν να διακρίνουν τις βουλητικές, ειδικές και ενδοιαστικές προτάσεις σε σχέση με τα ρήματα από τα οποία εξαρτώνται. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3789)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι να διακρίνει ο μαθητής τις βουλητικές, ειδικές και ενδοιαστικές προτάσεις σε σχέση με τα ρήματα από τα οποία εξαρτώνται. Αρχικά ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι οι ειδικές προτάσεις εισάγονται με τους συνδέσμους *ότι, πως, που*, οι βουλητικές με το *να* και οι ενδοιαστικές με τα *μη* και *μήπως*.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Επιλέξτε από τα σώματα κειμένων του ΕΘΕΚ μόνο το Γενικό Σ.Κ.
- Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. ειδικές, βουλητικές και ενδοιαστικές προτάσεις, ως εξής:

Για τις ειδικές προτάσεις:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη	ότι πως που		Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Ρήμα		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
✓	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	70
Στοιχισή ως προς το [10] κριτήριο	

Για τις βουλητικές προτάσεις:

Πρώτο κριτήριο	Να απέχουν	Δεύτερο κριτήριο	Να απέχουν	Τρίτο κριτήριο
----------------	------------	------------------	------------	----------------

Λέξη		μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Λέξη	va	μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Ρήμα		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα			Χαρακτήρες πριν	30
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος			Χαρακτήρες μετά	70
Αριθμός προτάσεων	100		Στοιχισή ως προς το [1o] κριτήριο	

Για τις ενδοιαστικές προτάσεις:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη	μη μήπως		Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	Ρήμα		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		✓	Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα			Χαρακτήρες πριν	30
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος			Χαρακτήρες μετά	70
Αριθμός προτάσεων	100		Στοιχισή ως προς το [1o] κριτήριο	

Οι μαθητές αξιοποιούν τους συμφραστικούς πίνακες για να κάνουν λίστες ρημάτων από τα οποία εξαρτώνται οι παραπάνω προτάσεις. Προτείνεται οι αναζητήσεις να γίνουν μόνο στο γενικό σώμα κειμένων.

3. Κάντε μια λίστα των ρημάτων από τα οποία εξαρτάται κάθε ένα από τα είδη των προτάσεων (ειδικές, βουλητικές και ενδοιαστικές).

Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να κάνουν μια λίστα των ρημάτων από τα οποία εξαρτάται καθένα από τα είδη των προτάσεων (ειδικές, βουλητικές και ενδοιαστικές) προσέχοντας τους συμφραστικούς πίνακες πιο ρήμα προηγείται κάθε φορά του συνδέσμου που αναζητήσαν. Ενδεικτικά, από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων προκύπτουν τα εξής ρήματα εξάρτησης:

Ειδικές προτάσεις	Βουλητικές προτάσεις	Ενδοιαστικές προτάσεις
αναφέρει	Μπορεί	Φοβήθηκα
είπε	Πρέπει	έτρεμαν
δήλωσε	Άρχισε	
αποφάσισε	Θέλουν	
υποστηρίζει	Επιτρέψει	
απάντησε	Πρόκειται	
Κατήγγειλε	Έσπευδαν	
Πρόσθεσε	...	

<p>Έδειξε Υποψιαζόμαστε Θυμούνται Σημαίνει Αναφέρουν Καταλάβουμε ...</p>		
--	--	--

Γ.1.3. Η πολυσημία της λέξης

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Οι μαθητές θα πρέπει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιήσουν ότι η σημασία μιας λέξης εξαρτάται και μεταβάλλεται σε μεγάλο βαθμό από τα συμφραζόμενα της. (ΔΕΠΠΣ- Ελληνική Γλώσσα για το Γυμνάσιο, σελ. 3789) • Να είναι σε θέση να αντιληφθούν τη σημασία των λέξεων ανάλογα με τα συμφραζόμενα της. (ΔΕΠΠΣ- Ελληνική Γλώσσα για το Γυμνάσιο, σελ. 3789) • Να ασκηθούν στη χρήση λεξικών και ιδιαίτερα ηλεκτρονικών λεξικών
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΘΕΚ • Σχολικό βιβλίο • Διαδικτυακός τόπος του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (www.komvos.edu.gr)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο πλαίσιο του παρόντος εκπαιδευτικού σεναρίου οι μαθητές καλούνται να εργαστούν ως λεξικογράφοι και να συντάξουν λήμματα, παραθέτοντας τις διαφορετικές σημασίες τους και αντίστοιχα παραδείγματα χρήσης που θα αντλήσουν από το σώμα κειμένων του ΕΘΕΚ. Μέσα από αυτή τη δραστηριότητα θα κατανοήσουν την έννοια της πολυσημίας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Συντάξτε ένα λήμμα λεξικού καταγράφοντας όλες τις διαφορετικές σημασίες των παρακάτω λέξεων:

Ομάδα 1: γράμμα

Ομάδα 2: γλώσσα

Ομάδα 3: σώμα

Ομάδα 4: πρόταση

Για κάθε σημασία της λέξης δώστε ένα χρηστικό παράδειγμα.

Αρχικά, ο διδάσκων οργανώνει συζήτηση σχετικά με τη σημασία των λέξεων, ώστε να συγκεντρώσουν οι μαθητές τις διαφορετικές σημασίες που είναι σε θέση να σκεφτούν. Στη συνέχεια, χωρίζει τους μαθητές σε 4 ομάδες. Στόχος της κάθε ομάδας είναι να συντάξει ένα λήμμα λεξικού για τις λέξεις: γράμμα, γλώσσα, πρόταση, σώμα

Οι λέξεις που προτείνονται είναι ενδεικτικές ως λέξεις πολύσημες. Ο διδάσκων μπορεί να επιλέξει άλλες ή να προσθέσει σε αυτές περισσότερες πολύσημες λέξεις και να χωρίσει τους μαθητές σε περισσότερες ολιγάριθμες ομάδες.

2. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ τις λέξεις **γράμμα, γλώσσα, πρόταση και σώμα** ως λήμματα, σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	γράμμα γλώσσα πρόταση σώμα		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓	Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχισι ως προς το [] κριτήριο	

Μελετήστε τα αποτελέσματα της αναζήτησης, ώστε να εντοπίσετε σημασίες που δεν είχατε σκεφτεί αρχικά. Για κάθε σημασία που εντοπίζετε επιλέξτε από τα αποτελέσματα ένα χρηστικό παράδειγμα. Φροντίστε το παράδειγμά σας να είναι σύντομο και ενδεικτικό της σημασίας.

Η κάθε ομάδα δουλεύει χωριστά, αναζητώντας το λήμμα που της έχει ανατεθεί, εντοπίζει σημασίες και καταγράφει χρηστικά παραδείγματα για κάθε σημασία.

3. Διορθώστε το λήμμα που συνέταξαν οι συμμαθητές σας. Για να το κάνετε αυτό συμβουλευτείτε το λεξικό Τριανταφυλλίδη στην ηλεκτρονική του έκδοση που υπάρχει στον δικτυακό κόμβο του Κέντρου ελληνικής γλώσσας:

- a. Πηγαίνετε στον δικτυακό τόπο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (στις 12/2/2008 η διεύθυνση είναι: www.komvos.edu.gr)
- b. Επιλέξτε: Λεξικά > Λεξικά on-line > Λεξικό της κοινής νεοελληνικής
- c. Πληκτρολογήστε στο πεδίο αναζήτησης τη λέξη και μελετήστε προσεκτικά το λήμμα του λεξικού.

Έχουν καταγράψει οι συμμαθητές σας όλες τις σημασίες της λέξης που είχαν αναλάβει; Είναι τα παραδείγματα που επέλεξαν ενδεικτικά της σημασίας;

Οι ομάδες ανταλλάσσουν τους ορισμούς που έχουν συντάξει, ώστε η κάθε ομάδα να διορθώσει τον ορισμό μιας άλλης. Για τη διόρθωση οι μαθητές μπορούν να συμβουλευτούν το λεξικό Τριανταφυλλίδη στην ηλεκτρονική του έκδοση που υπάρχει στον δικτυακό κόμβο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (www.komvos.edu.gr).

Γ.1.4. Ευθύς και πλάγιος λόγος - ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Οι μαθητές θα πρέπει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνει τις ευθείες από τις πλάγιες ερωτήσεις και να εξοικειωθεί με τα είδη τους. • Να συνειδητοποιήσει τις πραγματολογικές χρήσεις των ευθειών ερωτήσεων. • Να αντιληφθεί ότι οι πλάγιες ερωτήσεις ανήκουν στο ευρύτερο επικοινωνιακό πλαίσιο του πλάγιου λόγου, όπως αυτός χρησιμοποιείται σε αφηγήσεις, αναφορές κ.λπ. (ΔΕΠΠΣ- Ελληνική Γλώσσα για το Γυμνάσιο, σελ. 3789)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΘΕΚ • Σχολικό βιβλίο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο προτεινόμενο σενάριο για τη διδασκαλία του πλάγιου λόγου αξιοποιούνται οι συνεντεύξεις που περιλαμβάνονται στο σώμα κειμένων του ΕΘΕΚ, στις οποίες χρησιμοποιείται κατεξοχήν τόσο ο ευθύς όσο και ο πλάγιος λόγος. Ο διδάσκων μπορεί να επιλέξει το συγκεκριμένο υποσύνολο του σώματος κειμένων και να αντλήσει από αυτό παραδείγματα. Στο σενάριο που προτείνουμε οι μαθητές ασκούνται στον εντοπισμό του πλάγιου λόγου σε κείμενα και τη μετατροπή του ευθέως λόγου σε πλάγιο και το αντίστροφο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Πριν από την έναρξη της πρώτης δραστηριότητας ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει με τη βοήθεια του σχολικού βιβλίου τον ευθύ και πλάγιο λόγο, επιμένοντας στον τρόπο εκφοράς του πλάγιου λόγου και την εξάρτησή του από συγκεκριμένες κατηγορίες ρημάτων.

1. Διαβάστε τα παρακάτω αποσπάσματα και υπογραμμίστε τον πλάγιο λόγο:

Ο υπουργός Παιδείας σε ερώτηση αν αισθάνεται ασφαλής, κάτι που αμφισβητεί ο κ. Καραμανλής στην πρότασή του, απάντησε: «Σύσσωμο το ΠΑΣΟΚ στηρίζει την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, τη μεγάλη ανάγκη της νέας γενιάς και του τόπου να πάει μπροστά η Παιδεία».

Απαντώντας σε ερώτηση σχετικά με την πολιτική ένωση της Ευρώπης, ο κ. Σημίτης δήλωσε ότι υπάρχουν συζητήσεις, χωρίς όμως να είναι σαφές αυτό που επιδιώκεται. Για να ξεπεραστούν τα εμπόδια που υπάρχουν, ο πρωθυπουργός καλεί τα κράτη-μέλη να συζητήσουν τι ακριβώς είναι αυτό που επιθυμούν για το μέλλον και αναφέρει ότι η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας είναι ένα καλό παράδειγμα του τι δεν μπορεί να επιτευχθεί όταν υπάρχουν αντικρουόμενα

συμφέροντα. Κανείς δεν είναι διατεθειμένος να παραχωρήσει την εθνική του εξουσία, τονίζει ο κ. Σημίτης. Ωστόσο, ο πρωθυπουργός, με αφορμή την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το γιουγκοσλαβικό πρόβλημα, υποστηρίζει ότι είναι αναγκαία μια συζήτηση στους κόλπους της Ένωσης, εάν θέλει να διαμορφώσει μια θέση, και επικαλείται το παράδειγμα της ελληνοϊταλικής συνεργασίας στην αλβανική κρίση, που ενθάρρυνε την Ε.Ε. να εμπλακεί και βοήθησε στην επίτευξη λύσης.

Το θέμα έφτασε προχθές στη Βουλή με ερώτηση του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Κυριάκου Σπυριούνη, ο οποίος αποκαλύπτει ότι το πρώτο δεκαήμερο του Δεκεμβρίου στελέχη της εταιρείας επισκέφθηκαν την αγγλική εταιρεία «Βίκερς» και υπέγραψαν συμφωνία αποκλειστικής συνεργασίας. Αφού παραθέτει τις πληροφορίες, ο βουλευτής ζητεί απαντήσεις από τον υπουργό Εθνικής Άμυνας σε μια σειρά από ερωτήματα και κυρίως στο κατά πόσο προσπαθεί η κρατική εταιρεία ΕΛΒΟ (που υπάγεται στο υπουργείο Βιομηχανίας) να δρομολογήσει την απόφαση και κατά πόσο αυτό αποτελεί πίεση προς τους αξιωματικούς του ΓΕς, που αξιολογούν τις εταιρείες, ή μεθοδεύεται το ξεπούλημα της εταιρείας, σε ευτελή τιμή. Η απάντηση τελικά ήρθε από το υπουργείο Εθνικής Άμυνας, το οποίο ισχυρίστηκε ότι η ενέργεια αυτή αποτελεί μια μορφή πίεσης, αλλά σε καμία περίπτωση δεν θα επιτραπεί αυτή η πίεση να επηρεάσει τους αξιωματικούς, οι οποίοι θα κρίνουν με βάση τις ικανότητες των αρμάτων και όχι με τις όποιες συμφωνίες και συνεργασίες εταιρειών.

Η άσκηση της δραστηριότητας 1 δημιουργήθηκε ως εξής:

Επιλέχθηκε το υποσύνολο κειμένων:

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Εφημερίδα
Κειμενικό είδος	Συζήτηση
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Συνέντευξη
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

Σε αυτό το υποσύνολο κειμένων αναζητήθηκαν λέξεις-κλειδιά, όπως τα λήμματα *ερώτηση*, *απάντηση*, *ρωτώ*, *απαντώ* κ.λπ. Από τα αποτελέσματα επιλέχθηκαν τα καταλληλότερα για τη δημιουργία της άσκησης για τον εντοπισμό του πλάγιου λόγου σε κείμενα. Ο διδάσκων μπορεί να χρησιμοποιήσει την άσκηση αυτούσια ή να δημιουργήσει μια παρόμοια. Μπορεί για παράδειγμα να κάνει την εξής αναζήτηση:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ερώτηση		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Ο διδάσκων μπορεί να ανακτήσει το περιεχόμενο ορισμένων από τις προτάσεις των αποτελεσμάτων, πατώντας τον αντίστοιχο αριθμό στα αριστερά της πρότασης. Τα αποσπάσματα δίνονται στους μαθητές και ζητείται να εντοπιστούν τα τμήματα των συνεντεύξεων στα οποία ο δημοσιογράφος δεν παραθέτει άμεσα τα λόγια των ερωτώμενων, ο λόγος δηλαδή είναι πλαγιασμένος.

Παρακάτω δίνονται οι απαντήσεις στην άσκηση της δραστηριότητας 1.

Ο υπουργός Παιδείας σε ερώτηση αν αισθάνεται ασφαλής, κάτι που αμφισβητεί ο κ. Καραμανλής στην πρότασή του, απάντησε: «Σύσσωμο το ΠΑΣΟΚ στηρίζει την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, τη μεγάλη ανάγκη της νέας γενιάς και του τόπου να πάει μπροστά η Παιδεία».

Απαντώντας σε ερώτηση σχετικά με την πολιτική ένωση της Ευρώπης, ο κ. Σημίτης δήλωσε ότι υπάρχουν συζητήσεις, χωρίς όμως να είναι σαφές αυτό που επιδιώκεται. Για να ξεπεραστούν τα εμπόδια που υπάρχουν, ο πρωθυπουργός καλεί τα κράτη-μέλη να συζητήσουν τι ακριβώς είναι αυτό που επιθυμούν για το μέλλον και αναφέρει ότι η κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας είναι ένα καλό παράδειγμα του τι δεν μπορεί να επιτευχθεί όταν υπάρχουν αντικρουόμενα συμφέροντα. Κανείς δεν είναι διατεθειμένος να παραχωρήσει την εθνική του εξουσία, τονίζει ο κ. Σημίτης. Ωστόσο, ο πρωθυπουργός, με αφορμή την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το γιουγκοσλαβικό πρόβλημα, υποστηρίζει ότι είναι αναγκαία μια συζήτηση στους κόλπους της Ένωσης, εάν θέλει να διαμορφώσει μια θέση, και επικαλείται το παράδειγμα της ελληνοϊταλικής συνεργασίας στην αλβανική κρίση, που ενθάρρυνε την Ε.Ε. να εμπλακεί και βοήθησε στην επίτευξη λύσης.

Το θέμα έφτασε προχθές στη Βουλή με ερώτηση του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Κυριάκου Σπυριούννη, ο οποίος αποκαλύπτει ότι το πρώτο δεκαήμερο του Δεκεμβρίου στελέχη της εταιρείας επισκέφθηκαν την αγγλική εταιρεία «Βίκερς» και υπέγραψαν συμφωνία αποκλειστικής συνεργασίας. Αφού παραθέτει τις πληροφορίες, ο βουλευτής ζητεί απαντήσεις από τον υπουργό Εθνικής Άμυνας σε μια σειρά από ερωτήματα και κυρίως στο κατά πόσο προσπαθεί η κρατική εταιρεία ΕΛΒΟ (που υπάγεται στο υπουργείο Βιομηχανίας) να δρομολογήσει την απόφαση και κατά πόσο αυτό αποτελεί πίεση προς τους αξιωματικούς του ΓΕς, που αξιολογούν τις εταιρείες, ή μεθοδεύεται το ξεπούλημα της εταιρείας, σε ευτελή τιμή. Η απάντηση τελικά ήρθε από το υπουργείο Εθνικής Άμυνας, το οποίο ισχυρίστηκε ότι η ενέργεια αυτή αποτελεί μια μορφή πίεσης, αλλά σε καμία περίπτωση δεν θα επιτραπεί αυτή η πίεση να επηρεάσει τους αξιωματικούς, οι οποίοι θα κρίνουν με βάση τις ικανότητες των αρμάτων και όχι με τις όποιες συμφωνίες και συνεργασίες εταιρειών.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός οργανώνει ένα παιχνίδι ρόλων: Αναθέτει στους μαθητές ρόλους πολιτικών και ζητά να αναπαραστήσουν την παραπάνω συζήτηση σε ευθύ λόγο. Προκαλεί τους μαθητές να μιμηθούν το ύφος και τον τρόπο εκφοράς του λόγου των πολιτικών!

2. Φανταστείτε ότι είστε δημοσιογράφος και έχετε το απομαγνητοφωνημένο κείμενο μιας συνέντευξης που σας παραχώρησε ο διάσημος λυρικός τραγουδιστής Τόμας Κβάσχοφ. Ένα τμήμα αυτής συνέντευξης ήταν το εξής:

- Προτιμάτε τη μοναχική επικοινωνία μιας βραδιάς τραγουδιού ή τη συμμετοχή σε μία παράσταση όπερας;
- Δεν μ' αρέσουν οι ερωτήσεις, όπου θα πρέπει να απαντήσω άσπρο ή μαύρο.

Μετατρέψτε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο, για να παρουσιάσετε αυτή τη συνέντευξη σε ένα άρθρο στην εφημερίδα σας.

Προτείνεται η μετατροπή του ευθέος λόγου σε πλάγιο να γίνει στην τάξη με την καθοδήγηση του διδάσκοντα και η σύνταξη του άρθρου να δοθεί ως άσκηση για το σπίτι.

3. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ τη λέξη **ρώτση** με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	ρώτση		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Η αναζήτηση να γίνει στο υποσύνολο:

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Εφημερίδα
Κειμενικό είδος	Συζήτηση
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Συνέντευξη
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

Αποφασίστε σε ποια από τα αποτελέσματα της αναζήτησης έχουμε ευθύ και σε ποια πλάγιο λόγο.

Στόχος της δραστηριότητας είναι να ταξινομήσουν τα αποτελέσματα ως προς το αν είναι ευθύς ή πλάγιος λόγος.

Ευθύς λόγος:

Θυμάμαι ότι κάποτε που έτρωγα με τον Φελίني και τον Ταρκόφσκι, τον ρώτησε ο Φεντερικό: πώς τα πας με τον Τονίνο;

Στην περιοχή σας υπήρχαν συγκρούσεις; τη ρώτησε συνάδελφος από το γαλλικό πρακτορείο.

Πλάγιος λόγος:

Ο Ικσέλ, κατά τον Αβέρωφ, ρώτησε πώς θα έβλεπε μια τέτοια λύση και εκείνος του απάντησε ότι «ως προς το θέμα της διανομής με ουδένα είχαν συνομιλήσει εκ φόβου μη εκληφθώ ως αναζητών απιθάνους λύσεις και συνεπώς δεν ήμην εις θέσιν να τω απαντήσω».

Ο Αβέρωφ γράφει, επίσης, ότι γελώντας ρώτησε πώς θα αντιμετώπιζε η Τουρκία μια τέτοια λύση.

Σε συνάντηση μεταξύ των υπουργών Εξωτερικών Αγγλίας και Τουρκίας, στις 30 Νοεμβρίου 1956 στο Λονδίνο, ο Άγγλος υπουργός ρώτησε κατά πόσο η τουρκική κυβέρνηση θα ήταν ευχαριστημένη με μια διευθέτηση που θα προνοούσε τη διχοτόμηση ως τελική κατάληξη, αν και όταν η αυτοδιάθεση πραγματοποιούνταν.

«Ακούστε: ο Μελωδία κάλεσε στο στούντιο 30 παιδιά ν' ακούσουν το δίσκο και ρώτησε ποια τραγούδια προτιμούν.

Μετά μου ζήτησε συγνώμη και τέλη του '98 με ρώτησε με επιστολή του αν δέχομαι να με προτείνει για το βραβείο μουσικής της Ουνέσκο, που έχουν πάρει μεγάλες προσωπικότητες.

Κάποτε, νομίζω ο Μπέρνσταϊν, σε ένα δημοσιογράφο που τον ρώτησε ποιο είναι το πραγματικό χαρακτηριστικό της μουσικής, απάντησε, κατ' εμένα πολύ σωστά, έξυπνα και αντικειμενικά.

Γ.1.5. Η μετωνυμία

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να αντιληφθούν ότι οι λέξεις αλλάζουν σημασία και αναφορά ανάλογα με τη χρηστική τους αξία (ΔΕΠΠΣ-Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3790)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> ΕΘΕΚ Σχολικό βιβλίο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του παρόντος σεναρίου είναι να αντιληφθούν οι μαθητές ότι οι λέξεις αλλάζουν σημασία και αναφορά ανάλογα με τη χρηστική τους αξία.

Πριν από την έναρξη των προτεινόμενων δραστηριοτήτων ο διδάσκων εξετάζει με τους μαθητές τα παραδείγματα μετωνυμίας του σχολικού βιβλίου και εξηγεί την ιδιότητα της μετωνυμίας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ τις ακόλουθες λέξεις:

Ομάδα 1: Μαξίμου

Ομάδα 2: Ρηγίλλης

Ομάδα 3: Τρικούπη

Ομάδα 4: Σοφοκλέους

σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	Μαξίμου Σοφοκλέους Τρικούπη Ρηγίλλης		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας αυτά στα οποία οι λέξεις που αναζητήσαμε χρησιμοποιούνται μετωνυμικά.

Ο διδάσκων χωρίζει τους μαθητές σε 4 ομάδες. Κάθε ομάδα θα αναλάβει να αναζητήσει στον ΕΘΕΚ μία από τις λέξεις: *Μαξίμου, Σοφοκλέους, Τρικούπη και Ρηγίλλης*. Από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων οι μαθητές θα πρέπει να επιλέξουν εκείνα στις οποίες οι λέξεις χρησιμοποιούνται μετωνυμικά και να δηλώσουν σε τι αναφέρεται η συγκεκριμένη μετωνυμική χρήση.

Ενδεικτικά, ορισμένες από τις προτάσεις των αποτελεσμάτων στα οποία οι παραπάνω λέξεις έχουν μετωνυμική χρήση είναι:

Σε περίπτωση που υπάρξει αρνητική απάντηση από το Μέγαρο **Μαξίμου** για κοινή τηλεοπτική συζήτηση, τότε το επόμενο βήμα θα είναι ο Κ. Καραμανλής να καλέσει σε τηλεοπτική μονομαχία τον Κ. Σημίτη.

Στο μεταξύ σ' ό, τι αφορά τα δημοσιεύματα περί μυστικών διαβουλεύσεων για συνεννόηση του πρωθυπουργού με κορυφαία στελέχη εν όψει του συνεδρίου, πηγές του **Μαξίμου** έλεγαν χθες ότι πρόκειται για φιλολογίες.

Είναι άλλωστε γεγονός ότι χθες ελάχιστοι επενδυτές έφυγαν από τη **Σοφοκλέους** χωρίς να χαμογελούν...

Στην αντίπερα όχθη, οι σκεπτικιστές για το μέλλον της **Σοφοκλέους** επισημαίνουν μεν ότι το γενικότερο κλίμα στην οικονομία είναι θετικό...

Στη Χαριλάου **Τρικούπη** πιστεύουν ότι το «όχι» της Ρηγίλλης στον Κωστή Στεφανόπουλο θα έχει κόστος.

Η επιστημονικά επεξεργασμένη κινδυνολογία, φρονούν στη Χ. **Τρικούπη**, μπορεί να έχει αποτέλεσμα.

Από τη **Ρηγίλλης**, πάντως, υποστηρίζουν ότι η στρατηγική τους ήταν να δείξουν τον πρόεδρο της Ν.Δ. «ελαφρά χαμογελαστό, σε αντιπαράθεση με τον αγέλαστο πρωθυπουργό».

Μερικές φορές όσα λέτε δημόσια φαίνεται ότι ενοχλούν κάποιους στη **Ρηγίλλης**.

2. Δηλώστε στην αντίστοιχη στήλη του πίνακα σε ποια από τα παραδείγματα που ακολουθούν οι υπογραμμισμένες λέξεις χρησιμοποιούνται κυριολεκτικά και σε ποια μετωνυμικά, όπως στο παράδειγμα:

	Μετωνυμία	Κυριολεξία
Κάνε μου, σε παρακαλώ, ένα τηλέφωνο .	X	
Τα ποιήματα που διάβασαν, ποιήματα του Παλαμά, του Καβάφη, του Σικελιανού, του Σεφέρη , του Ρίτσου, του Ελύτη και του Καρούζου, μιλούσαν για την Ελλάδα.		
Εμφανιζόταν καμιά φορά απαγγέλλοντας ποίηση και αν θυμάμαι καλά, ήταν ένα καλοκαίρι στην Άνδρο που απήγγειλε τους δύο νομπελίστες μας, τον Ελύτη και το Σεφέρη .		
Να γίνουν περισσότερα πάρκα, να αυξηθεί το πράσινο κ.ά.		
Το τροπικό δάσος είναι όλο το χρόνο πράσινο .		

Την επόμενη χρονιά που συνεχίσαμε και οι δυο για το διδακτορικό μας, έρχεται μια μέρα και μου χτυπάει την πόρτα κρατώντας ένα μπουκάλι πανάκριβης γαλλικής σαμπάνιας.		
Ήπιαν ολόκληρο το μπουκάλι μονορούφι, αλλά ούτε που τους φάνηκε.		
Η Λιλή Ζωγράφου ήταν γερή πένα .		
Αν έχετε ξεχάσει πώς να χειρίζεστε την πένα από φτερό χήνας, χρησιμοποιήστε ακόμη και στυλό διαρκείας.		
Μια νότα έχει ψυχή, καρδιά , μυαλό, σώμα, ζωτικότητα.		
Η καρδιά του σταμάτησε το Σάββατο στο σπίτι του στο Λονδίνο.		

Η άσκηση αυτή δημιουργήθηκε με την αναζήτηση στον ΕΘΕΚ των λέξεων: *Σεφέρη, πράσινο, πένα, μπουκάλι, καρδιά* και την επιλογή από τα αποτελέσματα ενός παραδείγματος κυριολεκτικής και ενός μετωνυμικής χρήσης. Ο διδάσκων μπορεί, κάνοντας τις κατάλληλες αναζητήσεις στον ΕΘΕΚ, να δημιουργήσει και άλλες παρόμοιες ασκήσεις με παραδείγματα μετωνυμικής και κυριολεκτικής χρήσης λέξεων ή εκφράσεων.

Γ.1.6. Κυριολεξία και μεταφορά

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να συνειδητοποιήσουν τη δυνατότητα επιλογής, που έχει ο ομιλητής ή ο συγγραφέας, ανάμεσα στην κυριολεκτική ή στη μεταφορική χρήση της γλώσσας, ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκει. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3789)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Με τις δραστηριότητες που προτείνονται στο παρόν σενάριο οι μαθητές θα ασκηθούν στη διάκριση της κυριολεκτικής από τη μεταφορική χρήση των λέξεων και θα εμπεδώσουν την έννοια της μεταφοράς.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τα ακόλουθα λήμματα:

Ομάδα 1:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	μασάω		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Ομάδα 2:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι -	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι -	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	άγιος		Λήμμα			Λήμμα	

Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου	
-----------------	--	--------	-----------------	--	--------	-----------------	--

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Ομάδα 3:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	διαμαντένιος		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Ομάδα 4:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ρίζα		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε 4 ομάδες και αναθέτει σε κάθε ομάδα την αναζήτηση στα σώματα κειμένων του ΕΘΕΚ ενός από τα παραπάνω λήμματα.

2. Καταγράψτε τις διαφορετικές σημασίες που εντοπίζετε στις προτάσεις του ΕΘΕΚ. Επιλέξτε αντιπροσωπευτικές προτάσεις για κάθε σημασία και εντοπίστε τα κοινά στοιχεία μεταφορικής και κυριολεκτικής σημασίας.

3. Πότε λέμε ότι μια λέξη έχει μεταφορική σημασία;

Ο διδάσκων υποκινεί συζήτηση στην τάξη σχετικά με την έννοια της μεταφοράς, όπως την αντιλήφθηκαν οι μαθητές μέσα από τα παραδείγματα. Δίνει στους

μαθητές χρόνο να επιλέξουν αντιπροσωπευτικές προτάσεις για κάθε σημασία και να εντοπίσουν τα κοινά στοιχεία μεταφορικής και κυριολεκτικής σημασίας;

4. Κατατάξτε τα παραδείγματα που συγκεντρώσατε στον παρακάτω πίνακα.

Παραδείγματα	Κυριολεκτική σημασία	Μεταφορική σημασία
μασώ τα λόγια μου		
άγριο ζώο		
διαμαντένιο βραχιόλι		
ρίζα δέντρου		

Πίνακας 1

5. Κάντε τις δικές σας αναζητήσεις στον ΕΘΕΚ και συμπληρώστε τον παραπάνω πίνακα με παραδείγματα λέξεων στην κυριολεκτική και μεταφορική σημασία τους.

Δίνεται στους μαθητές χρόνος να κάνουν τις δικές τους ελεύθερες αναζητήσεις στον ΕΘΕΚ και να συμπληρώσουν τον παραπάνω πίνακα με παραδείγματα λέξεων στην κυριολεκτική και μεταφορική σημασία τους.

Γ.1.7. Οι αναφορικές προτάσεις

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	6 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να εξοικειωθούν με τις χρήσεις του που και τη δυνατότητα αντικατάστασης του από την αναφορική αντωνυμία ο οποίος και το αναφορικό επίρρημα όπου . (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3789)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> ΕΘΕΚ Σχολικό βιβλίο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το προτεινόμενο σενάριο στοχεύει στην εμπέδωση και αποσαφήνιση των αναφορικών προτάσεων, ιδιαίτερα στη λειτουργία του αναφορικού **που** και τη χρήση του κόμματος πριν από τις αναφορικές προτάσεις.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Αντικαταστήστε στις ακόλουθες προτάσεις το **που** με τον κατάλληλο τύπο της αναφορικής αντωνυμίας **ο οποίος** (με ή χωρίς πρόθεση) ή με το αναφορικό επίρρημα **όπου**.
 - Αντίθετα, από τη γιουγκοσλαβική πλευρά των συνόρων δεν γίνεται κανένας απολύτως έλεγχος, **που** σημαίνει ότι μπορεί να περάσει ο οποιοσδήποτε.
 - Οι κάτοικοι του Κασμίρ και τις δύο πλευρές του έχουν εγκαταλείψει ολόκληρα χωριά από τη στιγμή **που** άρχισαν οι συγκρούσεις των στρατευμάτων της Ινδίας με περίπου 600 αντάρτες, οι οποίοι ενισχύονται με πολεμοφόδια από τον πακιστανικό στρατό.
 - Ο Ολυμπιακός διαπίστωσε μεν ότι η μετεγχειρητική πορεία του Σιούτη βαίνει καλώς, διστάζει όμως να τον βάλει να υπογράψει, ενώ το Ηράκλειο ξεκίνησε επαφές με τον Τόνι Ντόσον (32, 2.05), **που** έπαιζε πέρυσι στην Πάτρα.
 - Ένας λιτός επίλογος στην πλούσια καριέρα **που** έκανε ο Κώστας Παταβούκας στα γήπεδα του μπάσκετ τα τελευταία 20 χρόνια.
 - Με ραγδαίο ρυθμό αυξάνει ο αριθμός των προσφύγων **που** θέλουν να γυρίσουν.
 - Γιατί το επόμενο μπαλάκι **που** βγήκε από την κληρωτίδα του Κυπέλλου Ελλάδας έγραφε φαρδύ-πλατύ το όνομα της ΑΕΚ!
 - Τη στιγμή **που** μπήκες, είχε στραφεί στο παράθυρο.
 - Οι κατακτητές **που** εισβάλλουν σε μια χώρα λέγονται και εισβολείς.
 - Λέγονται πολλά, και μάλιστα δυσάρεστα, για την εικόνα **που** θα παρουσιάζει η Γη μας στο άμεσο μέλλον.

- χ. Ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός της χώρας εμπόδισε όμως να τεθεί το ερώτημα και αντιστρόφως: οι κοινωνίες έχουν τις πολιτικές ηγεσίες και τα ΜΜΕ **που** οι ίδιες διαμορφώνουν.

Με την δραστηριότητα 1 οι μαθητές ασκούνται στην αντικατάσταση του **που** με την αναφορική αντωνυμία ο οποίος, η οποία, το οποίο ή με το αναφορικό επίρρημα όπου. Η άσκηση δημιουργήθηκε με χρήση του ΕΘΕΚ και αναζήτηση στα σώματα κειμένων της λέξης **που**, με τα εξής κριτήρια:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	που		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	✓	Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέχθηκαν 10 προτάσεις. Ο διδάσκων μπορεί από τα ίδια αποτελέσματα να επιλέξει άλλες προτάσεις που θεωρεί πιο κατάλληλες.

2. Μελετώντας τις παρακάτω προτάσεις μπορείτε να καταλάβετε πότε βάζουμε κόμμα πριν από το **που** και πότε όχι;

γκρίνιαξε ο Λιβιεράτος, **που** είδε την ομάδα του να αποκλείεται 24ωρη παράταση στο όριο **που** είχε αρχικώς τεθεί.

επίλογος στην πλούσια καριέρα **που** έκανε ο Κώστας Παταβούκας στα

Ο Παναθηναϊκός, **που** ήταν η δεύτερη οικογένεια του

στη διάρκεια της εκδήλωσης **που** θα γίνει στο ξεκίνημα της επόμενης αυξάνει ο αριθμός των προσφύγων **που** θέλουν να γυρίσουν.

δεν γίνεται κανένας απολύτως έλεγχος, **που** σημαίνει ότι μπορεί να περάσει ο

Αυτά **που** διάβασα με λίγες προτάσεις

Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να παρατηρήσουν πότε βάζουμε κόμμα πριν από το **που** και υποκινεί συζήτηση για τη λειτουργία του. Τι διαφορές στη σημασία μπορούν οι μαθητές να επισημάνουν σε σχέση με τον χωρισμό της αναφορικής πρότασης με κόμμα ή όχι;

Οι προτάσεις της δραστηριότητας αυτής επιλέχθηκαν και πάλι από τα αποτελέσματα της προηγούμενης αναζήτησης.

Γ.1.8. Οι δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις: αιτιολογικές, χρονικές, υποθετικές, τελικές, αποτελεσματικές, εναντιωματικές και παραχωρητικές

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	6 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Ο μαθητής θα πρέπει:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξοικειωθεί με την αναγνώριση των τελικών προτάσεων στον υποταγμένο λόγο. • Να διακρίνει τους αιτιολογικούς συνδέσμους και τις άλλες λέξεις ή φράσεις που χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί σύνδεσμοι (που, καθώς, μια και, μια που κ.ά.) και με τις οποίες εισάγονται οι αιτιολογικές προτάσεις. • Να εξοικειωθεί με τους χρονικούς συνδέσμους (λέξεις και εκφράσεις) και τις έννοιες του προτερόχρονου, του ταυτόχρονου και του υστερόχρονου που αυτοί εκφράζουν. • Να αφομοιώσει τα είδη υποθετικών προτάσεων λαμβάνοντας υπόψη τον άξονα του χρόνου και του πραγματικού - απραγματοποίητου. • Να εξοικειωθεί με τους αποτελεσματικούς συνδέσμους (λέξεις και εκφράσεις) και την έκφραση αιτίου και αποτελέσματος στις αποτελεσματικές προτάσεις. • Να αναγνωρίζει τους εναντιωματικούς / αντιθετικούς και τους παραχωρητικούς συνδέσμους (λέξεις και εκφράσεις) που χρησιμοποιούνται για την έκφραση της εναντίωσης / αντίθεσης και της παραχώρησης. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3790)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΘΕΚ • Σχολικό βιβλίο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το προτεινόμενο σενάριο στοχεύει στην εμπέδωση και αποσαφήνιση των δευτερευουσών προτάσεων. Για να το εφαρμόσετε στην τάξη, προϋποτίθεται η διδασκαλία των ονοματικών και επιρρηματικών προτάσεων. Έμφαση δίνεται σε συνδέσμους που εισάγουν περισσότερα του ενός είδους δευτερευουσών προτάσεων. Στο πλαίσιο του σεναρίου οι μαθητές θα επιλέξουν μόνοι τους από το σώμα κειμένων τις προτάσεις που θα συμπεριληφθούν σε ένα διαγώνισμα που θα κληθούν να γράψουν.

Πριν από την έναρξη των δραστηριοτήτων ο διδάσκων ανακεφαλαιώνει τα είδη των δευτερευουσών προτάσεων και εφιστά την προσοχή των μαθητών στους συνδέσμους που εισάγουν περισσότερα του ενός είδη προτάσεων.

Οι σύνδεσμοι αυτοί είναι:

*Αν: υποθετικές, πλάγιες ερωτηματικές, εναντιωματικές (αν και)
 Να: τελικές, βουλευτικές, συμπερασματικές
 Γιατί: αιτιολογικές, ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις
 Καθώς: αιτιολογικές και χρονικές
 Ενώ: εναντιωματικές και χρονικές
 Αφού: αιτιολογικές και χρονικές*

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ τους ακόλουθους συνδέσμους:

- Ομάδα 1: αν
- Ομάδα 2: να
- Ομάδα 3: γιατί
- Ομάδα 4: ενώ
- Ομάδα 5: καθώς
- Ομάδα 6: αφού

σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	αν να γιατί ενώ καθώς αφού		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Δουλέψτε ανά ομάδα, συζητώντας και ανταλλάσσοντας απόψεις, ώστε να αποφασίσετε σε κάθε περίπτωση τι είδους πρόταση εισάγει ο σύνδεσμος που αναζητήσατε.

Υπάρχουν κάποιες προτάσεις που σας δυσκόλεψαν περισσότερο από τις υπόλοιπες;

Ο διδάσκων χωρίζει τους μαθητές σε 6 ομάδες (όσοι και οι παραπάνω σύνδεσμοι) και αναθέτει σε κάθε ομάδα να αναζητήσει στον ΕΘΕΚ έναν σύνδεσμο.

Κάθε ομάδα εξετάζει τα αποτελέσματα και αποφασίζουν τι είδους πρόταση εισάγει κάθε φορά ο σύνδεσμος και σημειώνουν όλες τις προτάσεις που θεώρησαν δυσκολότερες ή δεν κατάφεραν να αποσαφηνίσουν τη λειτουργία του συνδέσμου και το είδος τους.

Όταν όλες οι ομάδες θα έχουν ολοκληρώσει την παραπάνω δραστηριότητα, ο διδάσκων συγκεντρώνει όλες τις προτάσεις που θεωρήθηκαν δύσκολες από τις ομάδες, τις αντιγράφει σε ένα αρχείο και τις δίνει στους μαθητές ως ωριαίο διαγώνισμα.

Οι μαθητές αξιολογούνται, χωρίς να βαθμολογηθούν. Ο διδάσκων οργανώνει συζήτηση στην τάξη, εξετάζοντας μία προς μία τις προτάσεις του διαγωνίσματος. Για κάθε πρόταση, ζητά από την ομάδα που την επέλεξε ως δύσκολη, να εξηγήσει γιατί δεν μπόρεσε να την αποσαφηνίσει. Στη συνέχεια, ζητά από τους μαθητές που

τυχόν χαρακτήρισαν σωστά την πρόταση να εξηγήσουν πώς έφτασαν στην απάντηση.

Γ.1.9. Ομόηχα και παρώνυμα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να αφομοιώσουν το φαινόμενο των ομώνυμων/ομόηχων και παρώνυμων λέξεων (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3790)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> ΕΘΕΚ Σχολικό βιβλίο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο πλαίσιο του προτεινόμενου σεναρίου οι μαθητές καλούνται να αξιοποιήσουν το σώμα κειμένων για τον εντοπισμό ομόηχων και παρώνυμων λέξεων. Η χρήση των χαρακτήρων μπαλαντέρ % και _ θα τους βοηθήσει να κατανοήσουν πού έγκεινται οι διαφορές μεταξύ των λέξεων αυτών.

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί τις ιδιότητες των ομόηχων, παρώνυμων και τονικών παρώνυμων αξιοποιώντας το σχολικό βιβλίο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Κάντε αναζητήσεις σύμφωνα με τα ακόλουθα κριτήρια:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	λ_ρα κλ%νω τ__χος φ%λο κρ_τικός π%ρνω μεταλλ%ια ονομα%τικό		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

✓ Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	30
Χαρακτήρες μετά	30
Στοιχίση ως προς το [1 ^ο] κριτήριο	

Ο διδάσκων χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες των 2-3 ατόμων και ζητά να αναζητήσουν στο σώμα κειμένων περιπτώσεις ομόηχων και παρώνυμων λέξεων . Είναι χρήσιμο να θυμίσει στους μαθητές τις δυνατότητες του ΕΘΕΚ για αναζητήσεις με χαρακτήρες μπαλαντέρ («%» = 0 ως οσοιδήποτε χαρακτήρες και «_» = ένας χαρακτήρας)

2. Εντοπίστε στα αποτελέσματα περιπτώσεις ομόηχων, παρώνυμων ή τονικών παρώνυμων. Για κάθε ομόηχο ή παρώνυμο επιλέξτε από τα αποτελέσματα ένα παράδειγμα ενδεικτικό της σημασίας του. Συμπληρώστε τον ακόλουθο πίνακα, όπως στο παράδειγμα:

Αναζήτηση	Αποτελέσματα	Ομόηχα	Παρώνυμα	Τονικά παρώνυμα	Παραδείγματα
μονος	μόνος, μονός			X	Ο μόνος άνθρωπος που πιστεύει ακόμα σ' αυτόν είναι... ο μοναδικός μονός τελικός που του έχει ξεφύγει σε 8 προσπάθειες...
λ_ρα					
κλ%νω					
τ__χος					
φ%λο					
κρ_τικός					
π%ρνω					
μεταλλ%ια					
ονομα%τικό					

Ο διδάσκων αναθέτει την άσκηση της δραστηριότητας 2. Οι μαθητές συμπληρώνουν τον πίνακα ανά ομάδες και μόνο για τις λέξεις που ανέλαβε η ομάδα τους.

Γ.1.10. Η σχέση της υπωνυμίας και ο ορισμός

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να αντιληφθούν τη σχέση υπωνυμίας μεταξύ εννοιών (υπερώνυμα - υπώνυμα). Να κατανοήσουν τη σχέση γένους - είδους που εμπεριέχει κάθε ορισμός. (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3790)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> ΕΘΕΚ Σχολικό βιβλίο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το προτεινόμενο σενάριο διακτινίζεται διαθεματικά μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων της νεοελληνικής γλώσσας και της μουσικής. Οι μαθητές εντοπίζουν ορισμούς μουσικών όρων και ανιχνεύουν σε αυτούς τις έννοιες γένους και είδους (υπερώνυμα και υπώνυμα). Είναι δυνατό ο διδάσκων να επιλέξει άλλο γνωστικό αντικείμενο, ορίζοντας το αντίστοιχο υποσύνολο του σώματος κειμένων και να πραγματοποιήσει σε αυτό αναζητήσεις αντίστοιχες αυτών που προτείνουμε.

Ο εκπαιδευτικός εισάγει τους μαθητές στις έννοιες της υπωνυμίας και υπερωνυμίας και εξηγεί ότι για να ορίσουμε μια υπώνυμη έννοια πρέπει να την αναγάγουμε στην υπερώνυμή της, την έννοια γένους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Επιλέξτε το υποσύνολο κειμένων με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

Σώματα κειμένων	Σ.Κ. σχολικών βιβλίων
Τάξη	Όλες
Γνωστικό αντικείμενο	Μουσική

Στη συνέχεια, αξιοποιώντας τους μηχανισμούς αναζήτησης του ΕΘΕΚ, εντοπίστε στο σχολικό εγχειρίδιο της μουσικής, ορισμούς για τους όρους: **ήχος, ρυθμός, μελωδία, μοτίβο, θέματα, οκτάβα, αρμονικοί**. Οι αναζητήσεις σας μπορούν να γίνουν με τα εξής κριτήρια:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	ήχος ρυθμός μελωδία μοτίβο θέματα οκτάβα αρμονικοί		Λέξη	είναι		Λέξη	
Λήμμα							

Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	
-----------------	--	--	-----------------	--	--	-----------------	--

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Εναλλακτικά μπορεί ο διδάσκων να παροτρύνει τους μαθητές να σκεφτούν τι αναζήτηση θα πρέπει να κάνουν και να μην δώσει τα κριτήρια αναζήτησης.

2. Καταγράψτε τους ορισμούς που εντοπίσατε και υπογραμμίστε σε κάθε έναν από αυτούς την έννοια γένους.

Οι μαθητές προσπαθούν να εντοπίσουν μεταξύ των αποτελεσμάτων ορισμούς των μουσικών όρων που αναζήτησαν και να βρουν σε αυτούς την έννοια γένους. Για παράδειγμα, από τις παραπάνω αναζητήσεις προκύπτουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

Επομένως μπορούμε να πούμε ότι η **οκτάβα είναι** η απόσταση ανάμεσα σε δύο ήχους, που έχουν ο ένας τη διπλάσια συχνότητα από τον άλλο.

Οι **αρμονικοί είναι** απλές πολλαπλάσιες συχνότητες μιας αρχικής, σε χαμηλότερες συνήθως εντάσεις.

Η **μελωδία είναι** ένα παιχνίδι διαδοχής ήχων διαφορετικού ύψους, που, ενώ υπακούει στις αισθητικές αντιλήψεις κάθε εποχής και κάθε λαού, πλάθεται με φαντασία, ευρηματικότητα και ελευθερία από τον κάθε δημιουργό.

Ο **ήχος είναι** μια μορφή ενέργειας, είναι παλμικές δονήσεις που δημιουργούνται από ένα οποιοδήποτε σώμα, όταν αυτό τεθεί από κάποια αιτία σε κίνηση, σε κραδασμό.

Ο **ρυθμός είναι** μια προσπάθεια οργάνωσης του χρόνου σε μια μουσική σύνθεση.

Το **μοτίβο είναι** το βασικό κύτταρο μιας μουσικής σύνθεσης, κάτι σαν τις συλλαβές στο λόγο.

Τα **θέματα είναι** φράσεις ολοκληρωμένες ή ημιτελείς, που οδηγούνται σε μεγαλύτερη περίοδο, για να ολοκληρωθούν σ' ένα τμήμα ή σύνολο ενός μουσικού έργου.

Γ.1.11. Σχήματα λόγου

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νέα Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να συνειδητοποιήσουν τις παράλληλες σημασίες που μπορεί να πάρει η αρχική σημασία των λέξεων ή φράσεων σε διάφορα σχήματα λόγου (ΔΕΠΠΣ- Νέα Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3791)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> ΕΘΕΚ Σχολικό βιβλίο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το προτεινόμενο σενάριο στοχεύει στην κατανόηση της γενικής παραδοχής ότι στον καθημερινό λόγο είναι ελάχιστες οι λέξεις που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά με μία σημασία (εξαιρούνται όσες αποτελούν επιστημονική ή τεχνολογική ορολογία).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Τι βλέπετε γύρω σας; Γράψτε ορισμένα από τα αντικείμενα που βλέπετε μέσα στη σχολική αίθουσα.

Ο διδάσκων προκαλεί τους μαθητές να πουν τυχαία ορισμένες λέξεις, για παράδειγμα αντικείμενα που υπάρχουν στη σχολική αίθουσα και να τις καταγράψουν.

2. Αναζητήστε τις λέξεις **θρανία**, **παράθυρο** και **βιβλίο** στον ΕΘΕΚ ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	θρανία παράθυρο βιβλίο		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	✓
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Χρησιμοποιώντας τον ΕΘΕΚ οι μαθητές αναζητούν τις τυχαίες λέξεις που επέλεξαν, ώστε να διαπιστώσουν ότι καμία από αυτές δεν χρησιμοποιείται με μία μόνο σημασία. Οι λέξεις που θα προτείνουν οι μαθητές θα είναι πιθανό πολλές, αλλά για τις ανάγκες του παρόντος σεναρίου, περιοριζόμαστε σε τρία παραδείγματα: θρανίο, παράθυρο, βιβλίο.

3. Μελετήστε τη σημασία των παραπάνω λέξεων μέσα από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων. Η κάθε λέξη έχει σε όλα τα αποτελέσματα την ίδια σημασία;

Οι μαθητές καλούνται να αποφασίσουν αν π.χ. η λέξη θρανία έχει την ίδια σημασία σε όλες τις προτάσεις των αποτελεσμάτων.

Μήπως σε κάποιες προτάσεις το θρανίο δεν αναφέρεται στο ξύλινο τραπέζι που χρησιμοποιούμε στην τάξη; Ποιες είναι αυτές οι προτάσεις; Τι σημασία έχει εδώ η λέξη;

Αν ο διδάσκων προχωρήσει σε αναζητήσεις άλλων λέξεων που θα προτείνουν οι μαθητές, προτείνεται να εξετάσει μήπως είναι αναγκαίο να τροποποιήσει τα κριτήρια αναζήτησης για να περιορίσει τα αποτελέσματα. Για παράδειγμα στην αναζήτηση της λέξης βιβλίο είναι προτιμότερο να αναζητηθεί η φράση «ανοιχτό βιβλίο».

4. Δηλώστε στην αντίστοιχη στήλη του πίνακα σε ποια από τα παραδείγματα που ακολουθούν οι υπογραμμισμένες λέξεις χρησιμοποιούνται με την κύρια σημασία τους και σε ποια όχι. Αν όχι, γράψτε το σχήμα του λόγου που υπάρχει στην πρόταση, όπως στο παράδειγμα:

	Κύρια σημασία	Σχήμα λόγου
Κάνε μου, σε παρακαλώ, ένα τηλέφωνο .		μετωνυμία
Παντρεύτηκε, απέκτησε δύο παιδιά, κι όταν αυτά μεγάλωσαν, εκείνη επέστρεψε στα θρανία .		
Τα θρανία μεταφέρθηκαν και το πάτωμα στρώθηκε με χαλιά και φλοκάτες για να καλύψει τις ανάγκες της προσευχής.		
Υπήρχε και ένα ανοιχτό βιβλίο που είχε μια αναπαράσταση της γυναίκας του Καίσαρα με το όνειρο που είχε δει πριν εκείνος πεθάνει.		
Η Δυτική Γερμανία ήταν για μένα ένα ανοιχτό βιβλίο .		
Ανοίγει το παράθυρο και βλέπει το προεδρικό μέγαρο περικυκλωμένο από στρατιώτες.		
Μου άνοιξε η δημοσιογραφία ένα παράθυρο στον κόσμο.		

Ανάλογα με τον υπολειπόμενο χρόνο, ανατίθεται στους μαθητές η δραστηριότητα 4 μέσα στην τάξη ή ως εργασία για το σπίτι.

Γ.2. Νεοελληνική Λογοτεχνία

Γ.2.1. Η Κατοχή στην ιστοριογραφία και τη λογοτεχνία

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Λογοτεχνία
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	5 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να συνειδητοποιήσουν τη διαφορά ανάμεσα στη λογοτεχνία και την ιστοριογραφική αφήγηση: αν η λογοτεχνία αναπαριστά τον αντίκτυπο των ιστορικών γεγονότων στο επίπεδο της ατομικής ζωής, η Ιστορία ενδιαφέρεται κυρίως για μακροσκοπικά σύνολα. (ΔΕΠΠΣ, Νεοελληνική Λογοτεχνία, σελ. 3804)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το προτεινόμενο σενάριο είναι δυνατό να εφαρμοστεί σε μια διαθεματική προσέγγιση των γνωστικών αντικειμένων της Λογοτεχνίας και της Ιστορίας. Στον ΕΘΕΚ έχουν καταχωριστεί λογοτεχνικά έργα σύγχρονων πεζογράφων (κυρίως από το 1980 και μετά). Αυτά αξιοποιούνται για την εκπόνηση μιας ομαδικής διαθεματικής εργασίας. Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν αποσπάσματα στα οποία περιγράφονται γεγονότα της σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας, όπως η γερμανική Κατοχή.

Όλες οι αναζητήσεις των μαθητών στο σώμα κειμένων θα πρέπει να γίνουν στο υποσύνολο των λογοτεχνικών κειμένων του γενικού σώματος.

Προτείνεται το σενάριο να εφαρμοστεί σε συνδυασμό με τη διδασκαλία του αντίστοιχου κεφαλαίου της Ιστορίας της Γ΄ Γυμνασίου, «Ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος και η Ελλάδα. Η συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο, η κατοχή και η εθνική αντίσταση»).

Ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει τα ιστορικά γεγονότα της εποχής (Β΄ παγκόσμιος, γερμανική Κατοχή), τονίζοντας ότι τα ίδια ιστορικά γεγονότα παρουσιάζονται μέσα από τα λογοτεχνικά έργα σύγχρονων πεζογράφων.

Χωρίζει τους μαθητές σε 2 ομάδες και αναθέτει τη διαθεματική εργασία που περιγράφεται στις ακόλουθες δραστηριότητες. Οι εργασίες παρουσιάζονται στην τάξη από τις 2 ομάδες.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Εντοπίστε στον ΕΘΕΚ αποσπάσματα κειμένων της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας στα οποία περιγράφονται ή γίνεται αναφορά στα γεγονότα του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου και ιδιαίτερα στον τρόπο με τον οποίο οι Έλληνες βίωσαν την Κατοχή. Παρουσιάστε τα αποσπάσματα αυτά και συνδέστε τα με την παρουσίαση των ιστορικών γεγονότων, όπως αυτή γίνεται στο βιβλίο της Ιστορίας σας. Σε τι νομίζετε ότι διαφέρει η ιστοριογραφική αφήγηση από αυτή της λογοτεχνίας;

Για να εντοπίσετε στον ΕΘΕΚ τα σχετικά αποσπάσματα λογοτεχνικών κειμένων:
Επιλέξτε το υποσύνολο:

Σώματα κειμένων	Γενικό Σ.Κ.
Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
Κειμενικό είδος	Λογοτεχνία
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

Κάντε τις αναζητήσεις σας ως εξής:

Ομάδα Α:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	Κατοχή		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	☒
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	☐
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	☐
Χαρακτήρες μετά	☐
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Ομάδα Β:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	Γερμανοί		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	☒
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	☐
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	☐
Χαρακτήρες μετά	☐
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Γ.3. Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

Γ.3.1. Παραθετικά επιθέτων και επιρρημάτων – η σύγκριση

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	3 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να συνεχίσουν τη γνώση των φαινομένων της γλώσσας μέσα από την παράλληλη και συνδυαστική διδασκαλία της γραμματικής και του συντακτικού της αρχαίας ελληνικής και της νέας ελληνικής (πορεία από τη συγχρονία στη διαχρονία) όπου αυτό είναι εφικτό. (ΔΕΠΠΣ- Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3814)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο προτεινόμενο σενάριο παρουσιάζονται τα ανώμαλα παραθετικά των επιθέτων και επιρρημάτων και επιχειρείται η σύνδεσή τους με τα νέα ελληνικά μέσω των τύπων που επιβιώνουν με την αρχική μορφή τους. Επιπλέον, αξιοποιούνται οι συμφραστικοί πίνακες, ώστε να συγκρίνουν οι μαθητές τον τρόπο εκφοράς του β΄ όρου σύγκρισης στα αρχαία και τα νέα ελληνικά. Η παρουσίαση του φαινομένου της σύγκρισης ξεκινά από τα νέα ελληνικά, ώστε οι μαθητές να θυμηθούν (ή, αν δεν έχει διδαχθεί ακόμη, να μάθουν) πώς εκφέρεται ο β΄ όρος σύγκρισης στη νέα ελληνική γλώσσα. Στη συνέχεια συγκρίνουν με τα αρχαία ελληνικά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στο σώμα κειμένων τις λέξεις **μείζον, πλέον, μείον** και **ήσσω** με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	μείζον πλέον μείον ήσσω		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	

Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Μελετήστε τα αποτελέσματα της αναζήτησης κάθε λέξης και προσπαθήστε μέσα από την χρήση της να καταλάβετε τι σημαίνει. Επιλέξτε 1 ή 2 προτάσεις που θεωρείτε ενδεικτικές της χρήσης της λέξης.

Ο διδάσκων υπογραμμίζει την αρχαιοελληνική της προέλευση των λέξεων που αναζητήθηκαν, π.χ.
Η λέξη μείζων που χρησιμοποιούμε στα νέα ελληνικά με τη σημασία μεγαλύτερος και σημαντικός, είναι αρχαία ελληνική. Μάλιστα, είναι ο συγκριτικός βαθμός του επιθέτου μέγας.

2. Μελετήστε τον ακόλουθο συμπραστικό πίνακα και σημειώστε στην αντίστοιχη στήλη αν το επίθετο ή επίρρημα που χρησιμοποιείται είναι συγκριτικού ή υπερθετικού βαθμού.

	Συγκρ.	Υπερθ.
Είναι από τα ωραιότερα δημοτικά τραγούδια		
Δεν υπάρχει τίποτε ωραιότερο από αυτά		
αυτό το ταξίδι μερικά από τα ωραιότερα ποιήματα του, όπως Τ		
Αλλά υπάρχει τίποτα ωραιότερο από τη Βραζιλία		
Το ωραιότερο γκολ της Ιστορίας;		
πόλεις που παρουσίασαν την ταχύτερη ανάπτυξη πληθυσμού		
υσμός των πόλεων αυξάνεται ταχύτερα απ' ότι αυξάνεται ο		
σεις και ανάπτυξαν πολιτισμό ταχύτερα από εκείνους που κατ		
Μέσα στο στίβο, είσαι ο ταχύτερος αθλητής του κόσμου.		
υρώπη μειώνεται και μάλιστα ταχύτερα από την Ελλάδα, ενώ		
ρηση ενός προσώπου, με τον ταχύτερο δυνατό τρόπο, τις α		
ρολόι που μας λέει την ώρα ακριβέστερα από όσο η κρίση		
των δένδρων και αποδείχτηκε ακριβέστερη εκείνης του άνθρ		
Τα ακριβέστερα στοιχεία που διαθέ		
πλάνο της επιστροφής ήταν ο ευτυχέστερος άνθρωπος στον		
και μετά το γάμο του ήταν το ευτυχέστερο γεγονός γι' αυτόν		
ο μέρος του προγράμματος ήταν ευτυχέστερο του δεύτερου.		

Πίνακας 1

Εδώ αξιοποιείται ο συμπραστικός πίνακας που παρουσιάζεται στο σενάριο **Ο συγκριτικός βαθμός - η σύγκριση** της Β' Γυμνασίου, ώστε να γίνει μια επανάληψη του τρόπου εκφοράς του β' όρου σύγκρισης στα νέα ελληνικά. Οι μαθητές καλούνται να σημειώσουν στην αντίστοιχη στήλη αν το επίθετο ή επίρρημα που χρησιμοποιείται είναι συγκριτικού ή υπερθετικού βαθμού.

3. Μελετήστε στον πίνακα 1 τα επίθετα συγκριτικού βαθμού. Τι συγκρίνεται; Τι υπάρχει μετά από τον συγκριτικό; Γενικεύστε τις παρατηρήσεις σας ως κανόνα εκφοράς του β' όρου σύγκρισης.

Ξεκινώντας από την εκφορά του β' όρου σύγκρισης στα νέα ελληνικά, ο διδάσκων παρουσιάζει τον β' όρο σύγκρισης στα αρχαία ελληνικά.

4. Μεταφράστε τις ακόλουθες προτάσεις από τα νέα στα αρχαία ελληνικά, αξιοποιώντας όσα μάθαμε για τα παραθετικά και την εκφορά του β' όρου σύγκρισης.

Ο Ξέρξης ήταν πιο πλούσιος από τον Θεμιστοκλή.

Οι ιππείς ήταν περισσότεροι από τριακόσιους.

Η αρετή είναι καλύτερη από κάθε αξίωμα.

Είναι καλύτερο να είσαι υγιής παρά πλούσιος.

Εγώ είμαι δύο χρόνια μεγαλύτερός σου. (μεγαλύτερος = γεραιτερος)

Γ.3.2. Τα ουσιαστικά παῖς, γυνή, ναῦς, χεῖρ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο:	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΔΕΠΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Οι μαθητές θα πρέπει: Να κατανοήσουν τη διαχρονική διάσταση της ελληνικής γλώσσας (ΔΕΠΠΣ, Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, σελ. 3813)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	<ul style="list-style-type: none"> • ΕΘΕΚ • Σχολικό βιβλίο • Ηλεκτρονική έκδοση λεξικού Τριανταφυλλίδη

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το παρόν σενάριο αξιοποιεί τον ΕΘΕΚ με στόχο την κατανόηση των παράγωγων και συνθέτων στη νέα ελληνική των αρχαίων ελληνικών λέξεων παῖς, γυνή, ναῦς, χεῖρ. Πριν από την έναρξη των προτεινόμενων δραστηριοτήτων ο διδάσκων πρέπει να παρουσιάσει την κλίση των παραπάνω ουσιαστικών.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ανοίξτε τον φυλλομετρητή και πηγαίnete στην ηλεκτρονική διεύθυνση του Λεξικού Τριανταφυλλίδη: (στις 12/2/2008 η διεύθυνση είναι: <http://www.komvos.edu.gr/dictionaries/dictonline/DictOnLineTri.htm>) Αναζητήστε στο λεξικό παράγωγα και σύνθετα των αρχαίων ελληνικών λέξεων παῖς, γυνή, ναῦς και χεῖρ, πληκτρολογώντας το δυνατό ή/και το αδύνατο θέμα τους, ως εξής:
Ομάδα 1: %ναυ% και %νηο%
Ομάδα 2: παιδ%
Ομάδα 3: %γυν% και %γυναικ%
Ομάδα 4: %χειρ% και %χερ%
Προσέξτε: δεν είναι όλα τα λήμματα που θα επιστρέψουν οι αναζητήσεις σας παράγωγα των παραπάνω ουσιαστικών. Επιλέξτε και καταγράψτε μόνο τα παράγωγα. Συμβουλευτείτε τις ετυμολογικές πληροφορίες του λεξικού.

Ο διδάσκων χωρίζει τους μαθητές σε 4 ομάδες και αναθέτει σε κάθε ομάδα ένα από τα ουσιαστικά. Είναι χρήσιμο να τονιστεί στους μαθητές ότι δεν είναι όλα τα λήμματα που θα επιστρέψουν οι αναζητήσεις παράγωγα των παραπάνω ουσιαστικών. Οι μαθητές πρέπει να επιλέξουν και να καταγράψουν μόνο τα παράγωγα. Για τις λέξεις για τις οποίες δεν είναι σίγουροι, ο διδάσκων τους παραπέμπει στις ετυμολογικές πληροφορίες του λεξικού.

Επιπλέον πρέπει να τονιστεί ότι η παραγωγή είναι δυνατό να γίνει και από το αδύναμο θέμα των λέξεων. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να αναζητήσουν και το θέμα ναυ% και το νηο%.

2. Κάθε ομάδα να επιλέξει 10 από τα λήμματα που εντόπισε στο λεξικό και να το αναζητήσει στον ΕΘΕΚ, ώστε να βρει ένα ενδεικτικό χρηστικό παράδειγμα για κάθε λήμμα. Αν, για παράδειγμα, επιλέξετε το λήμμα **παιδί**, η αναζήτηση στον ΕΘΕΚ θα πρέπει να γίνει ως εξής:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι - λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	παιδί		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Παρουσιάστε στην τάξη όλα τα παράγωγα και σύνθετα καθώς και τα χρηστικά παραδείγματα που βρήκατε.

Οι μαθητές θα πρέπει να καταγράψουν τις λέξεις που εντόπισαν και να τις παρουσιάσουν στην τάξη. Για 10 από αυτές τις λέξεις θα πρέπει να παρουσιάσουν και ένα χρηστικό παράδειγμα που θα αντλήσουν από τον ΕΘΕΚ.

ΛΥΚΕΙΟ

Α' Λυκείου

Α.1. Νεοελληνική Γλώσσα

Α.1.1. Γλώσσα και γλωσσικές ποικιλίες

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Α. ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ: Οι ποικιλίες της γλώσσας: γεωγραφικές γλωσσικές ποικιλίες, ειδικές γλώσσες.</p> <p>Στόχος: Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές την οριζόντια διαίρεση της γλώσσας, δηλαδή τη διαφοροποίησή της μέσα στο χώρο.</p> <p>Να αποκτήσουν οι μαθητές συνείδηση των κοινωνικών γλωσσικών ποικιλιών, που δεν είναι άσχετες με τη μόρφωση, το επάγγελμα κ.λπ.</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο αυτό αποτελείται από δύο επιμέρους ενότητες που σχετίζονται με τον προσδιορισμό γλωσσικών ποικιλιών με βάση δύο βασικά κριτήρια. Η πρώτη ενότητα αφορά στην διάκριση γλωσσικών ποικιλιών με βάση γεωγραφικά κριτήρια ενώ η δεύτερη αφορά στην αναγνώριση ειδικών γλωσσών και του λεξιλογίου που τις χαρακτηρίζει.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ενότητα 1: Γεωγραφικές γλωσσικές ποικιλίες

- Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων τη λέξη «διάλεκτος», σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια αναζήτησης. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε τα παραδείγματα εκείνα που θεωρείτε πιο αντιπροσωπευτικά της σημασίας της λέξης και αποθηκεύστε τα.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	διάλεκτος	Λήμμα		Λήμμα			

Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	
-----------------	--	--	-----------------	--	--	-----------------	--

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

2. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων τη φράση «γλωσσικό ιδίωμα», σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια αναζήτησης. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε τα παραδείγματα εκείνα που θεωρείτε πιο αντιπροσωπευτικά της σημασίας του όρου και αποθηκεύστε τα.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	γλωσσικός		Λήμμα	ιδίωμα		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

3. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων τη λέξη «ιδιωματισμός», σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια αναζήτησης. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε τα παραδείγματα εκείνα που θεωρείτε πιο αντιπροσωπευτικά της σημασίας της λέξης και αποθηκεύστε τα.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ιδιωματισμός		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

4. Διαβάστε το κείμενο του Μ. Τριανταφυλλίδη «Οριζόντια διαίρεση: ιδίωμα και διάλεκτος» στη σελίδα 22 του βιβλίου σας. Λαμβάνοντας υπόψη το κείμενο που διαβάσατε και τα αποτελέσματα των παραπάνω αναζητήσεων απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) Τι σημαίνει η λέξη «διάλεκτος»;
- β) Τι είναι το «γλωσσικό ιδίωμα»;
- γ) Τι είναι ο «ιδιωματισμός»;
- δ) Με ποια σημασία χρησιμοποιείται ο όρος «διάλεκτος» στα παραδείγματα που έχετε αποθηκεύσει από τη σχετική αναζήτηση.

Ενότητα 2: Ειδικές γλώσσες

Στόχος της συγκεκριμένης ενότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές τις διαφορετικές σημασίες που έχουν οι λέξεις ανάλογα με την ειδική γλώσσα στην οποία ανήκει κάθε φορά η λέξη, αλλά και να συνειδητοποιήσουν ότι κάθε ειδική γλώσσα διαθέτει λέξεις που εμφανίζονται μόνο στο συγκεκριμένο πλαίσιο (ορολογία).

5. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στο λεξικό τις σημασίες των λέξεων *πλατεία, μυστήριο, κώδικας* και *διάρρηξη*. Από τις σημασίες που θα εντοπιστούν για κάθε λέξη, βρείτε αυτή/αυτές που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι ανήκουν στη γενική γλώσσα και αυτή/αυτές που ανήκουν στις ειδικές γλώσσες που φαίνονται στον πίνακα 1 και συμπληρώστε τον.

Λέξη	Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα
πλατεία		[θέατρ.]
μυστήριο		[θρησκ.]
κώδικας		[παλαιογραφ.] [νομ.]
διάρρηξη		[νομ.]

Πίνακας 1

Ο πίνακας 1 συμπληρωμένος θα έχει την εξής μορφή:

Λέξη	Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα
πλατεία	ανοιχτός κοινόχρηστος χώρος	[θέατρ.] ο χώρος μπροστά από τη σκηνή όπου βρίσκονται οι θεατές ή, συνεκδοχικά, οι ίδιοι οι θεατές
μυστήριο	οτιδήποτε ακατανόητο ή ανεξήγητο	[θρησκ.] ειδική τελετουργία (γάμος, βάφτιση κλπ.)
κώδικας	το σύνολο των αρχών και των κανόνων που αναφέρονται σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα (π.χ. κώδικας συμπεριφοράς)	[παλαιογραφ.] ένα σύνολο σελίδων από πάπυρο ή περγαμνή σε σχήμα βιβλίου [νομ.] η συναγωγή νόμων που αφορούν στον ίδιο κλάδο δικαίου
διάρρηξη	παράνομη παραβίαση κλειστού χώρου	[νομ.] ακύρωση διακοπή ισχύος

Ομάδα Β' : Αναζητήστε στο λεξικό τις σημασίες των λέξεων *σκηνή, πλάνη, συντελεστής* και *αναπαραγωγή*. Από τις σημασίες που θα εντοπιστούν για κάθε λέξη, βρείτε αυτή/αυτές που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι ανήκουν στη γενική γλώσσα και αυτή/αυτές που ανήκουν στις ειδικές γλώσσες που φαίνονται στον πίνακα 2 και συμπληρώστε τον.

Λέξη	Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα
σκηνή		[θέατρ.]
πλάνη		[ξυλουργ.]

συντελεστής		[μαθηματ.]
αναπαραγωγή		[τεχνολ.] [βιολ.]

Πίνακας 2

Ο πίνακας 2 συμπληρωμένος θα έχει την εξής μορφή:

Λέξη	Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα
σκηνή	φορητή συναρμολογούμενη κατασκευή από αδιάβροχο ύφασμα που χρησιμοποιείται για προσωρινή διαμονή	[θέατρ.] το μέρος του θεάτρου όπου εμφανίζονται οι ηθοποιοί
πλάνη	εκτίμηση ή άποψη που έχει στηριχτεί σε λάθος δεδομένα ή λάθος αντίληψη	[ξυλουργ.] ειδικό εργαλείο που χρησιμοποιείται για τη λείανση του ξύλου
συντελεστής	αυτός που ενεργεί ώστε να επιτευχθεί ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα	[μαθηματ.] σταθερός αριθμός που συμβολίζεται με αριθμό ή γράμμα και με τον οποίο πολλαπλασιάζονται οι μεταβλητές στις εξισώσεις
αναπαραγωγή	παραγωγή ομοίου με το πρωτότυπο πράγματος	[τεχνολ.] η απόδοση εγγεγραμμένου οπτικού ή ηχητικού σήματος με ειδικό μηχάνημα [βιολ.] η παραγωγή νέου οργανισμού μέσω συγκεκριμένης διαδικασίας

Ομάδα Γ' : Αναζητήστε στο λεξικό τις σημασίες των λέξεων *αντίσταση*, *κλίμακα*, *τόξο* και *ορχήστρα*. Από τις σημασίες που θα εντοπιστούν για κάθε λέξη, βρείτε αυτή/αυτές που θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι ανήκουν στη γενική γλώσσα και αυτή/αυτές που ανήκουν στις ειδικές γλώσσες που φαίνονται στον πίνακα 3 και συμπληρώστε τον.

Λέξη	Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα
αντίσταση		[φυσ.]
κλίμακα		[μουσ.]
τόξο		[μαθηματ.] [αρχιτεκτ.]
ορχήστρα		[θέατρ.]

Πίνακας 3

Ο πίνακας 3 συμπληρωμένος θα έχει την εξής μορφή:

Λέξη	Γενική γλώσσα	Ειδική γλώσσα
αντίσταση	η εκδήλωση σταθερής εναντίωσης	[φυσ.] η τάση ενός αγωγού να αντιτίθεται στη ροή του ηλεκτρικού φορτίου και να μετατρέπει την ηλεκτρική ενέργεια σε θερμική
κλίμακα	σειρά υποδιαιρέσεων χαραγμένη πάνω σε ένα όργανο μέτρησης και συνεκδοχικά το σύστημα με αριθμητική διαίρεση για τη μέτρηση φυσικών μεγεθών	[μουσ.] η βαθμιαία διάταξη μουσικών φθόγγων ή διαστημάτων που απαρτίζουν μια οκτάβα.
τόξο	Όπλο που αποτελείται από ένα καμπύλο μακρύ στέλεχος του οποίου οι δύο άκρες συνδέονται με ευθύ	[μαθηματ.] κάθε τμήμα καμπύλης που περιβάλλεται από δύο ακτίνες κύκλου [αρχιτεκτ.] αψίδα, καμάρα

	ΤΕΝΤΩΜΕΝΟ ΣΚΟΙΝΙ	
ορχήστρα	Σχετικά μεγάλη ομάδα μουσικών οργάνων και εκτελεστών που συμμετέχουν στην εκτέλεση μουσικών έργων	[Θεατρ.] ο κυκλικός χώρος που βρισκόταν μπροστά στη σκηνή του αρχαίου ελληνικού θεάτρου και στον οποίο κινούνταν και χόρευε ο δραματικός χορός.

Τέλος, ανταλλάξτε τους πίνακες που έχετε δημιουργήσει.

Ο καθηγητής ενθαρρύνει τους μαθητές κάθε ομάδας να εκτυπώσουν πολλαπλά αντίγραφα ή να φωτοτυπήσουν τους πίνακες που δημιούργησαν και να διανείμουν τα αντίγραφα στην τάξη.

6. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ παραδείγματα χρήσης των λέξεων των δύο άλλων ομάδων με τις διαφορετικές σημασίες που έχουν εντοπιστεί. Για να διευκολυνθείτε στην αναζήτηση των σχετικών παραδειγμάτων περιορίστε την αναζήτηση επιλέγοντας κείμενα από το θεματικό πεδίο όπου εμφανίζεται η συγκεκριμένη σημασία. Αποθηκεύστε τα παραδείγματα χρήσης που εντοπίσατε.

7. Πραγματοποιήστε τις εξής αναζητήσεις ανά ομάδα:

Ομάδα Α' : Αναζητήστε λέξεις / όρους από το γνωστικό αντικείμενο της *Φυσικής*, επιλέγοντας αυτό το αντικείμενο από το Σ. Κ. Σχολικών Βιβλίων. Ποιες από αυτές αποτελούν λέξεις που απαντώνται μόνο στο πλαίσιο αυτής της ειδικής γλώσσας και ποιες αποτελούν λέξεις που συναντώνται και στη γενική γλώσσα αλλά με κάπως διαφορετική σημασία; Φτιάξτε δύο ξεχωριστούς καταλόγους. Για τις λέξεις που απαντώνται και στη γενική γλώσσα βρείτε σχετικά παραδείγματα χρήσης χρησιμοποιώντας τον ΕΘΕΚ.

Ομάδα Β' : Αναζητήστε λέξεις / όρους από το γνωστικό αντικείμενο των *Μαθηματικών*, επιλέγοντας αυτό το αντικείμενο από το Σ. Κ. Σχολικών Βιβλίων. Ποιες από αυτές αποτελούν λέξεις που απαντώνται μόνο στο πλαίσιο αυτής της ειδικής γλώσσας και ποιες αποτελούν λέξεις που συναντώνται και στη γενική γλώσσα αλλά με κάπως διαφορετική σημασία; Κάντε δύο ξεχωριστούς καταλόγους. Για τις λέξεις που απαντώνται και στη γενική γλώσσα βρείτε σχετικά παραδείγματα χρήσης χρησιμοποιώντας τον ΕΘΕΚ.

Ομάδα Γ' : Αναζητήστε λέξεις / όρους από το γνωστικό αντικείμενο της *Χημείας*, επιλέγοντας αυτό το αντικείμενο από το Σ. Κ. Σχολικών Βιβλίων. Ποιες από αυτές αποτελούν λέξεις που απαντώνται μόνο στο πλαίσιο αυτής της ειδικής γλώσσας και ποιες αποτελούν λέξεις που συναντώνται και στη γενική γλώσσα αλλά με κάπως διαφορετική σημασία; Κάντε δύο ξεχωριστούς καταλόγους. Για τις λέξεις που απαντώνται και στη γενική γλώσσα βρείτε σχετικά παραδείγματα χρήσης χρησιμοποιώντας τον ΕΘΕΚ.

8. Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της δραστηριότητας 7, συζητήστε στην τάξη σχετικά με τις λέξεις που απαντώνται στη γενική γλώσσα. Πόσο εύκολο είναι να διακρίνουμε τα όρια μεταξύ ορολογίας και γενικής γλώσσας;

A.1.2. Ο ρόλος της επικοινωνιακής περιστασης στη γλωσσική επικοινωνία

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	A' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	A. ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ: Η οργάνωση του λόγου και η πειθώ Στόχος: Να αποκτήσουν οι μαθητές συνείδηση ότι ανάλογα με την περίπτωση επικοινωνίας και το σκοπό της, ο λόγος αποκτά την αναγκαία αποτελεσματικότητα.
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο συγκεκριμένο σενάριο εξετάζεται ο τρόπος που οι περιστάσεις της επικοινωνίας επιδρούν πάνω στις γλωσσικές επιλογές που κάνουμε ως ομιλητές. Για την πραγματοποίησή του χρησιμοποιούνται αυθεντικά κείμενα που οι μαθητές καλούνται να εξετάσουν και στη συνέχεια να τροποποιήσουν προκειμένου να ανταποκριθούν σε διαφορετικές περιστάσεις από αυτές για τις οποίες δημιουργήθηκαν.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τις παρακάτω λέξεις ή φράσεις σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που ακολουθούν (3 συνολικά αναζητήσεις). Επιλέξτε από τα αποτελέσματα της καθεμιάς από τις παρακάτω αναζητήσεις μία χαρακτηριστική περιγραφή α) ενός νυφικού, β) των τεχνικών χαρακτηριστικών ενός αυτοκινήτου, γ) μιας φάσης από έναν ποδοσφαιρικό αγώνα.

1^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	νυφικό		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	

Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο
-------------------	-----------	----------------------------------

Για την αναζήτηση της περιγραφής ενός νυφικού οι μαθητές θα χρειαστεί να ανασύρουν το γενικό περιβάλλον της πρότασης πατώντας τον αριθμό στα αριστερά της πρότασης.

2^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	τεχνικά		Λέξη	χαρακτηριστικά		Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Για την αναζήτηση της περιγραφής των τεχνικών χαρακτηριστικών του αυτοκινήτου οι μαθητές θα χρειαστεί να ανασύρουν το γενικό περιβάλλον της πρότασης πατώντας τον αριθμό στα αριστερά της πρότασης.

3^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	σουτάρω		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Για την αναζήτηση της περιγραφής μιας φάσης ποδοσφαιρικού αγώνα οι μαθητές θα χρειαστεί να ανασύρουν το γενικό περιβάλλον της πρότασης πατώντας τον αριθμό στα αριστερά της πρότασης.

Από τις παραπάνω αναζητήσεις θα επιλεγούν αποσπάσματα όπως τα παρακάτω:

Κείμενο 1

Το **νυφικό** αυτό, από 25 γιάρδες beau de soie, άλλες 25 από τριζάτο μεταξωτό ταφτά, 98 γιάρδες από ολομέταξο τούλι και περίπου 320 γιάρδες από βαλεντιανή δαντέλα, ήταν η αποθέωση του μινιμαλισμού.

Άρθρο από την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ

Κείμενο 2

Τεχνικά χαρακτηριστικά

Τετρακύλινδρος 16βάλβιδος κινητήρας, τοποθετημένος εμπρός και εγκάρσια, δύο εκκεντροφόροι επικεφαλής, 1.597 κυβ. εκ., σχέση συμπίεσης 10,3: 1, ανώτατη ισχύς 90 ίπποι στις 5.250 σ.α.λ., μέγιστη ροπή στρέψης 138 Nm στις 3.500 σ.α.λ., ηλεκτρονικός ψεκασμός, κιβώτιο πέντε σχέσεων, μετάδοση κίνησης εμπρός, ανεξάρτητη ανάρτηση, εμπρός αεριζόμενα δισκόφρενα, πίσω ταμπούρα, ABS, διαστάσεις ελαστικών 185/65 R 14 T.

Άρθρο από την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ

Κείμενο 3

Από γκέλα του Ζόταλη, ο Σαββίδης από πλάγια σούταρε, απέκρουσε προσωρινά ο Νικολαΐδης, η μπάλα έφτασε στον Ότιτζι που **σούταρε** και την έστειλε πάνω σε αμυντικό, στην επαναφορά της την ξανακέρδισε και δεν δυσκολεύτηκε αυτή τη φορά να τη στείλει στα δίχτυα.

Άρθρο από την εφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

Εναλλακτικά ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να κάνει ο ίδιος τις αναζητήσεις και να δώσει τα παραπάνω ή άλλα αποσπάσματα στους μαθητές του.

2. Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των παραπάνω αναζητήσεων απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

- α) Ποιος νομίζετε ότι έχει πει ή γράψει τα παραπάνω κείμενα; Εντοπίστε συγκεκριμένα γλωσσικά στοιχεία που τεκμηριώνουν την απάντησή σας.
- β) Πώς νομίζετε ότι τα παραπάνω κείμενα θα διατυπώνονταν αν αυτός που τα παρήγαγε θα ήταν, αντίστοιχα:

Κείμενο 1: Ο πατέρας μιας νύφης περιγράφοντας το νυφικό της κόρης του στην αδερφή του;

Κείμενο 2: Ο πατέρας σας περιγράφοντας στη μητέρα σας το αυτοκίνητο που θα ήθελε να αγοράσουν;

Κείμενο 3: Ένας συμμαθητής σας, περιγράφοντας σε σας την ίδια ακριβώς φάση από ποδοσφαιρικό αγώνα;

Γράψτε ένα κείμενο για καθεμία από τις παραπάνω περιπτώσεις.

Κείμενο 1

.....

.....

.....

.....

.....

Κείμενο 2

.....

.....

.....

.....

.....

Κείμενο 3

.....

.....

.....

.....

.....

3. Ποιες διαφορές εντοπίζετε στις δύο διαφορετικές εκδοχές; Εξηγήστε τις γλωσσικές επιλογές που κάνατε ώστε το κείμενό σας να πετύχει το στόχο του στη συγκεκριμένη επικοινωνιακή περίπτωση.

A.1.3. Γλώσσα και γλωσσομάθεια

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	A' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	1 ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	A'. ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ: Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση (γλώσσα, γλωσσομάθεια)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Φυλλομετρητής ιστοσελίδων

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι να διερευνήσουν οι μαθητές την έννοια της γλωσσομάθειας και να συνειδητοποιήσουν τη σπουδαιότητά της στο πλαίσιο μιας κοινωνίας, όπως αυτή της Ενωμένης Ευρώπης. Σε αυτό το σενάριο ο ΕΘΕΚ χρησιμοποιείται ως πηγή άντλησης πληροφοριών.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη φράση «ευρωπαϊκή γλώσσα» σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια αναζήτησης.

Από τις προτάσεις που θα ανασυρθούν από τη βάση του ΕΘΕΚ επιλέξτε αυτές που αφορούν τη γλωσσομάθεια. Με βάση τις προτάσεις αυτές αλλά και το ευρύτερο περιβάλλον τους (το οποίο θα ανασύρετε πατώντας στον αριθμό στα αριστερά της κάθε πρότασης) απαντήστε γραπτά στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ευρωπαϊκός		Λήμμα	γλώσσα		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

- α) Ποια είναι η θέση των γλωσσών στη σημερινή Ενωμένη Ευρώπη; Ποια είναι η θέση των επίσημων οργάνων της Ευρώπης ως προς αυτό;
- β) Ποιες είναι οι γλώσσες που στην πράξη χρησιμοποιούνται περισσότερο και ποια από αυτές φαίνεται να κερδίζει έδαφος στην Ευρώπη;
- γ) Με ποια κριτήρια φαίνεται να επιλέγονται οι δεύτερες γλώσσες προς εκμάθηση σήμερα;
- δ) Για ποιους λαούς φαίνεται σήμερα απαραίτητη η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας; Τι θα μπορούσαμε να κάνουμε γι' αυτό;

Στα αποσπάσματα που ανασύρονται από τη βάση του ΕΘΕΚ υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με την πολιτική της Ευρώπης στο θέμα της διατήρησης της γλωσσικού πλουραλισμού και της προώθησης της γλωσσομάθειας. Επίσης υπάρχουν πληροφορίες σχετικά με τις περισσότερο ομιλούμενες δεύτερες γλώσσες και τα κριτήρια βάσει των οποίων επιλέγονται.

2. Ανοίξτε τον φυλλομετρητή ιστοσελίδων του υπολογιστή σας και πηγαίστε στη σελίδα:
[http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002G0223\(01\):EL:HTML](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002G0223(01):EL:HTML)
 (η διεύθυνση ισχύει για τις 15/4/08) όπου υπάρχει το «Ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης της 14ης Φεβρουαρίου 2002 για την προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας και της εκμάθησης γλωσσών στο πλαίσιο της υλοποίησης των στόχων του Ευρωπαϊκού Έτους Γλωσσών 2001». Διαβάστε το και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

- α) Τι απόψεις διατυπώνονται στο ψήφισμα σχετικά με τη γλωσσομάθεια στην Ευρώπη; Πώς τεκμηριώνεται η ανάγκη για πολυγλωσσία και γλωσσομάθεια στο πλαίσιο της Ενωμένης Ευρώπης;
- β) Ποια μέτρα καλούνται να λάβουν τα κράτη-μέλη για να ενισχύσουν τη γλωσσομάθεια;
- γ) Τα μέτρα αυτά σε ποιες ηλικίες απευθύνονται;
- δ) Ποια από τα μέτρα αυτά νομίζετε ότι έχει υλοποιήσει η Ελλάδα; Πώς κρίνετε την ανταπόκριση της χώρας μας στο κάλεσμα της Ευρώπης;

Εναλλακτικά το ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης θα μπορούσε να δοθεί στους μαθητές τυπωμένο. Γί' αυτό το σκοπό παρατίθεται σε Παράρτημα στο τέλος του σεναρίου.

3. Από τις παραπάνω αναζητήσεις ανασύρθηκε και το παρακάτω απόσπασμα:

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Ε.Ε., η χώρα μας πρωτεύει στη γλωσσομάθεια: Το 40% των Ελλήνων έχει επαρκή ή άριστη γνώση της αγγλικής και το 15% γνωρίζει άλλες γλώσσες.

Σε τρεις παραγράφους προσπαθήστε να περιγράψετε την εικόνα που προκύπτει από τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία. Για ποιο λόγο νομίζετε ότι συμβαίνει αυτό;

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ψήφισμα του Συμβουλίου της 14ης Φεβρουαρίου 2002 για την προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας και της εκμάθησης γλωσσών στο πλαίσιο της υλοποίησης των στόχων του Ευρωπαϊκού Έτους Γλωσσών 2001

Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 050 της 23/02/2002 σ. 0001 - 0002

Ψήφισμα του Συμβουλίου της 14ης Φεβρουαρίου 2002 για την προώθηση της γλωσσικής πολυμορφίας και της εκμάθησης γλωσσών στο πλαίσιο της υλοποίησης των στόχων του Ευρωπαϊκού Έτους Γλωσσών 2001 (2002/C 50/01)

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

ΕΧΟΝΤΑΣ ΥΠΟΨΗ:

(1) Το ψήφισμα του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 1995, για τη βελτίωση της ποιότητας και της διαφοροποίησης όσον αφορά την εκμάθηση και τη διδασκαλία των γλωσσών στα πλαίσια των εκπαιδευτικών συστημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης(1), σύμφωνα με το οποίο θα πρέπει να παρέχεται στους μαθητές η δυνατότητα, κατά γενικό κανόνα, να μαθαίνουν δύο γλώσσες της Ένωσης πέραν της μητρικής ή των μητρικών·

(2) την ευθύνη των κρατών μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση των εκπαιδευτικών συστημάτων και την πολιτιστική και γλωσσική τους ποικιλομορφία·

(3) τη Λευκή Βίβλο της Επιτροπής του 1995 με τίτλο «Διδασκαλία και μάθηση: Προς την κοινωνία της γνώσης»·

(4) τα συμπεράσματα του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 1995, ως προς τη γλωσσική ποικιλομορφία και το γλωσσικό πλουραλισμό στην Ευρωπαϊκή Ένωση·

(5) το ψήφισμα του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1997, σχετικά με τη διδασκαλία των γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε πρώιμη παιδική ηλικία(2)·

(6) Τα συμπεράσματα της Προεδρίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας, της 23ης και 24ης Μαρτίου 2000, σύμφωνα με τα οποία η γνώση ξένων γλωσσών περιλαμβάνεται σε ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο καθορισμού βασικών δεξιοτήτων·

(7) την απόφαση αριθ. 1934/2000/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 2000, για την ανακήρυξη του 2001 ως ευρωπαϊκού έτους γλωσσών(3)·

(8) το άρθρο 22 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 7ης Δεκεμβρίου 2000(4), το οποίο δέχτηκε με ικανοποίηση το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας και στο οποίο δηλώνεται ότι η Ένωση σέβεται την πολιτιστική, θρησκευτική και γλωσσική πολυμορφία·

(9) το ψήφισμα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών συνεληθόντων στα πλαίσια του Συμβουλίου, της 14ης Δεκεμβρίου 2000, για την κοινωνική ένταξη των νέων(5), το οποίο εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας·

(10) την απόφαση του Συμβουλίου, της 19ης Ιανουαρίου 2001, σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική των κρατών μελών στον τομέα της απασχόλησης για το έτος 2001(6), και ιδίως τον οριζόντιο στόχο όσον αφορά τη δια βίου μάθηση·

(11) την έκθεση του Συμβουλίου Παιδείας, της 12ης Φεβρουαρίου 2001, για τους συγκεκριμένους μελλοντικούς στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης που υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης και περιλαμβάνει ρητώς ως έναν από τους στόχους της τη βελτίωση της διδασκαλίας ξένων γλωσσών και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2001 για τη συνέχεια που θα δοθεί στην έκθεση·

(12) το υπόμνημα του 2000 της Επιτροπής σχετικά με τη δια βίου μάθηση, βάσει του οποίου άρχισε ευρεία συζήτηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στα κράτη μέλη όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να υλοποιηθούν συνολικές και συνεκτικές στρατηγικές για τη δια βίου μάθηση, μεταξύ άλλων στον τομέα της εκμάθησης γλωσσών·

(13) τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Ιουλίου 2001, για την ενδοκοινοτική κινητικότητα των σπουδαστών, των επιμορφωμένων ατόμων, των εθελοντών, των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών εντός της Κοινότητας(7)·

(14) τις δραστηριότητες που ανέπτυξε το Συμβούλιο της Ευρώπης στον τομέα της προώθησης της γλωσσικής πολυμορφίας και της εκμάθησης γλωσσών.

ΥΠΟΓΡΑΜΜΙΖΕΙ ΤΑ ΕΞΗΣ:

(1) η γλωσσομάθεια είναι μια από τις βασικές δεξιότητες που πρέπει να κατέχει κάθε πολίτης, προκειμένου να συμμετέχει αποτελεσματικά στην Ευρωπαϊκή κοινωνία της γνώσης και, συνεπώς, προάγει τόσο την ένταξη στην κοινωνία όσο και την κοινωνική συνοχή· η πλήρης γνώση της μητρικής γλώσσας ή γλωσσών μπορεί να διευκολύνει την εκμάθηση άλλων γλωσσών·

(2) η γλωσσομάθεια παίζει σημαντικό ρόλο στην προαγωγή της κινητικότητας, τόσο στον τομέα της παιδείας όσο και για επαγγελματικούς, πολιτιστικούς και προσωπικούς λόγους·

(3) η γλωσσομάθεια ευνοεί επίσης την ευρωπαϊκή συνοχή, υπό το φως της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης·

(4) όλες οι ευρωπαϊκές γλώσσες έχουν την αυτή πολιτιστική αξία και αξιοπρέπεια και αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των πολιτισμικών και πολιτιστικών παραδόσεων της Ευρώπης.

ΥΠΕΝΘΥΜΙΖΕΙ ΤΑ ΕΞΗΣ:

το ευρωπαϊκό έτος γλωσσών 2001, το οποίο διοργανώθηκε σε συνεργασία με το Συμβούλιο της Ευρώπης, τονώνει τη συνείδηση της γλωσσικής πολυμορφίας και προωθεί την εκμάθηση γλωσσών·

η έκθεση του Συμβουλίου Παιδείας, της 12ης Φεβρουαρίου 2001, σχετικά με τους συγκεκριμένους μελλοντικούς στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, η οποία περιλαμβάνει ρητώς και τη βελτίωση της εκμάθησης ξένων γλωσσών μεταξύ των στόχων της, θα πρέπει να εφαρμόζεται βάσει λεπτομερούς προγράμματος εργασιών που θα καθορισθεί σε κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης.

ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΝΕΙ:

τους στόχους που καθορίζονται στο άρθρο 2 της απόφασης αριθ. 1934/1000/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Ιουλίου 2000, για την ανακήρυξη του 2001 ως ευρωπαϊκού έτους γλωσσών, ενόψει της περαιτέρω υλοποίησης των στόχων αυτών.

ΚΑΛΕΙ τα κράτη μέλη εντός του πλαισίου, των ορίων και των προτεραιοτήτων των αντίστοιχων πολιτικών, νομικών, δημοσιονομικών συστημάτων τους και των συστημάτων τους εκπαίδευσης και κατάρτισης:

(1) Να λαμβάνουν τα μέτρα που κρίνουν κατάλληλα για να προσφέρουν στους μαθητές, στο μέτρο του δυνατού, τη δυνατότητα να μαθαίνουν δύο, ή, όπου χρειάζεται, περισσότερες γλώσσες πέραν των μητρικών, και να προωθείται η εκμάθηση ξένων γλωσσών από άλλους στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης, λαμβάνοντας υπόψη τις ποικίλες ανάγκες του κοινού στόχου και τη σημασία της παροχής ισότιμης πρόσβασης στις ευκαιρίες μάθησης.

Προκειμένου να προωθηθεί η συνεργασία και η κινητικότητα σε όλη την Ευρώπη, η προσφορά γλωσσών θα πρέπει να έχει τη μεγαλύτερη δυνατή ποικιλία, συμπεριλαμβανομένων των γλωσσών γειτονικών χωρών και/ή περιοχών.

(2) Να μεριμνούν ώστε τα προγράμματα σπουδών και οι εκπαιδευτικοί στόχοι να προωθούν από νεαρή ηλικία τη διαμόρφωση θετικής στάσης έναντι άλλων γλωσσών και πολιτισμών και να ενθαρρύνουν δεξιότητες στον τομέα της διαπολιτισμικής επικοινωνίας.

(3) Να προωθούν την εκμάθηση γλωσσών στην επαγγελματική κατάρτιση, λαμβάνοντας υπόψη τη θετική επίδραση της γλωσσομάθειας στην κινητικότητα και στην ικανότητα προς απασχόληση.

(4) Να διευκολύνουν την ενσωμάτωση των αλλοφώνων στο εκπαιδευτικό σύστημα και στην ευρύτερη κοινωνία, φροντίζοντας, μέσω της λήψης μέτρων, και για τη βελτίωση της γνώσης τους της επίσημης γλώσσας ή γλωσσών διδασκαλίας, με σεβασμό για τη γλώσσα και τον πολιτισμό της χώρας καταγωγής τους.

(5) Να προωθούν την εφαρμογή καινοτόμων παιδαγωγικών μεθόδων, ιδίως δια της κατάρτισης εκπαιδευτικών.

(6) Να ενθαρρύνουν τους μελλοντικούς καθηγητές ξένων γλωσσών να αξιοποιήσουν τα σχετικά ευρωπαϊκά προγράμματα για να κάνουν ένα μέρος των σπουδών τους σε μια χώρα ή περιοχή μιας χώρας, στην οποία η γλώσσα που θα διδάσκουν αργότερα είναι η επίσημη γλώσσα.

(7) Να οργανώσουν συστήματα επικύρωσης των γλωσσικών ικανοτήτων, με βάση το κοινό πλαίσιο αναφοράς για τις γλώσσες που αναπτύχθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης, τα οποία να λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τις ικανότητες που αποκτήθηκαν μέσω άτυπων μορφών μάθησης.

(8) Να ενθαρρύνουν την ευρωπαϊκή συνεργασία με στόχο την προώθηση της διαφάνειας των τυπικών προσόντων και τη διασφάλιση της ποιότητας στη διδασκαλία γλωσσών.

(9) Να έχουν επίγνωση του πλούτου της γλωσσικής πολυμορφίας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, στα πλαίσια των προαναφερθέντων στόχων, και ως εκ τούτου να ενθαρρύνουν, μεταξύ άλλων, τη συνεργασία μεταξύ επίσημων κέντρων ή άλλων πολιτιστικών ιδρυμάτων διάδοσης των γλωσσών και του πολιτισμού των κρατών μελών.

ΚΑΛΕΙ την Επιτροπή:

(1) Να υποστηρίξει τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή των ως άνω συστάσεων·

(2) Να λαμβάνει υπόψη, σε αυτό το πλαίσιο, την αρχή της γλωσσικής ποικιλομορφίας στις σχέσεις της με τις τρίτες χώρες και τις υποψήφιες χώρες·

(3) Να υποβάλει προτάσεις, ως τις αρχές του 2003, σχετικά με δράσεις για την προώθηση της γλωσσικής ποικιλομορφίας και της εκμάθησης γλωσσών, εξασφαλίζοντας παράλληλα τη συνέπεια με την εφαρμογή της έκθεσης ως προς τους μελλοντικούς συγκεκριμένους στόχους των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

(1) ΕΕ C 207 της 12.8.1995, σ. 1.

(2) ΕΕ C 1 της 31.1.1998, σ. 2.

(3) ΕΕ L 232 της 14.9.2000, σ. 1.

(4) ΕΕ C 364 της 18.12.2000, σ. 1.

(5) ΕΕ C 374 της 28.12.2000, σ. 5.

(6) ΕΕ L 22 της 24.1.2001, σ. 18.

(7) ΕΕ L 215 της 9.8.2001, σ. 30.

A.1.4. Προφορικός και γραπτός λόγος

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>B. Ο ΛΟΓΟΣ Β1. ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ Β2. ΔΙΑΛΟΓΟΣ: Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση σχετικά με τον προφορικό και το γραπτό λόγο</p> <p>Στόχος: Να κατανοήσουν οι μαθητές τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν ο προφορικός και ο γραπτός λόγος και να τις λαμβάνουν υπόψη τους στην παραγωγή λόγου.</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Μαγνητόφωνο ή βιντεοκάμερα

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι η κατανόηση από τους μαθητές των ιδιαιτεροτήτων του προφορικού λόγου και η εξάσκησή τους στον εντοπισμό των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του και στη μετατροπή του προφορικού λόγου σε γραπτό.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τις φράσεις *προφορικός λόγος* και *γραπτός λόγος* σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	προφορικός		Λήμμα	λόγος		Λήμμα	
Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου			

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Με βάση τα αποτελέσματα αναζήτησης δημιουργήστε τον Πίνακα 1 στον οποίο να αναφέρονται επιγραμματικά τα χαρακτηριστικά του προφορικού και του γραπτού λόγου:

	Προφορικός λόγος	Γραπτός λόγος
Πλεονεκτήματα	1) 2)	1) 2)

Πίνακας 1

Ο Πίνακας 1 συμπληρωμένος περιέχει περίπου τα εξής:

	Προφορικός λόγος	Γραπτός λόγος
Πλεονεκτήματα	A) Ιστορικά προηγείται ο προφορικός του γραπτού λόγου B) Ο γραπτός λόγος βασίζεται στον προφορικό Γ) Το παιδί κατακτά πρώτα τον προφορικό και μετά τον γραπτό λόγο Δ) Η μεγάλη ανάπτυξη της τεχνολογίας στον αιώνα μας έχει αυξήσει τη χρήση του προφορικού λόγου σε βάρος του γραπτού	A) Κατάργηση του χρόνου και του χώρου - διάρκεια B) Δυνατότητες για πιο συνεκτική έκφραση των λογικο-επιστημονικών επιχειρημάτων

Πίνακας 1

2. Συμπληρώστε τον Πίνακα 1 με δικά σας επιχειρήματα.
3. Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Κάθε ομάδα μαγνητοφωνεί ένα μέλος της το οποίο απαντά σύντομα σε μία ερώτηση γενικού ενδιαφέροντος (π.χ. «Τι γνώμη έχεις για την ελληνική τηλεόραση;»). Στη συνέχεια, κάθε ομάδα απομαγνητοφωνεί το προφορικό κείμενο, σημειώνοντας παράλληλα τα χαρακτηριστικά στοιχεία του προφορικού λόγου.

Ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές να σημειώσουν τις παύσεις του ομιλητή που συνοδεύουν το λόγο του αλλά και τις αυξήσεις ή τις μειώσεις της έντασης της φωνής.

4. Εντοπίστε τα στοιχεία προφορικότητας και καταγράψτε τα στον Πίνακα 2, προσπαθώντας να τα ομαδοποιήσετε. Προσθέστε συγκεκριμένα παραδείγματα από το απομαγνητοφωνημένο κείμενο.

Στοιχεία προφορικότητας	Παραδείγματα

Πίνακας 2

Ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές του να εντοπίσουν τα στοιχεία προφορικότητας, όπως οι παύσεις, η ελλειπτικότητα, οι επαναλήψεις και οι επανεκκινήσεις, και να τα τοποθετήσουν στον Πίνακα 2.

5. Μετατρέψτε, ανά ομάδα, το προφορικό κείμενο σε γραπτό, με ιδιαίτερη έμφαση στην εξάλειψη των στοιχείων προφορικότητας που εντοπίσατε.
6. Εξηγήστε τις αλλαγές που κάνατε στο γραπτό κείμενο για να εξαλείψετε τα στοιχεία προφορικότητας.

A.1.5. Ο αναλφαβητισμός

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α΄ Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Β. Ο ΛΟΓΟΣ, Β1. ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ Στόχος: «Το πρόβλημα του αναλφαβητισμού στην Ελλάδα και στον κόσμο». Κατανόηση των θεμελιωδών εννοιών για τις οποίες καλείται ο μαθητής να παράξει γραπτό λόγο
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Διαδίκτυο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του συγκεκριμένου σεναρίου είναι ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου των μαθητών σχετικά με το θέμα του αναλφαβητισμού, η συνειδητοποίηση της έννοιας του αναλφαβητισμού και των επιμέρους κατηγοριών της και ο προβληματισμός σχετικά με τα αίτια και τις συνέπειες του φαινομένου. Τα στοιχεία αυτά στο τέλος του σεναρίου αξιοποιούνται σε μια δραστηριότητα παραγωγής γραπτού λόγου.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ την λέξη «αναλφαβητισμός» σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια αναζήτησης.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	αναλφαβητισμός		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Καταγράψτε τα αποτελέσματα της αναζήτησης στον Πίνακα 1.

επίθετο + αναλφαβητισμός

Πίνακας 1

Από την αναζήτηση στον ΕΘΕΚ προκύπτουν οι εξής συμφράσεις:

επίθετο + αναλφαβητισμός
ουσιαστικός αναλφαβητισμός
δεύτερος αναλφαβητισμός
επερχόμενος αναλφαβητισμός
οργανικός αναλφαβητισμός
λειτουργικός αναλφαβητισμός
πολιτιστικός αναλφαβητισμός

Πίνακας 1

- Αντλώντας πληροφορίες από τα ευρύτερα κείμενα στα οποία βρήκατε τις λέξεις και/ή από λεξικά της Νέας Ελληνικής προσπαθήστε να βρείτε ποιες από τις συμφράσεις του Πίνακα 1 περιγράφουν είδη αναλφαβητισμού και προσπαθήστε να αποδώσετε τα χαρακτηριστικά τους.
- Χωριστείτε σε τρεις ομάδες. Ανοίξτε το φυλλομετρητή ιστοσελίδων του υπολογιστή σας και πηγαίνετε στη σελίδα <http://www.edu.uoc.gr/~pks/thempaid/1/Analfabeta.htm> (η διεύθυνση ισχύει για τις 15/4/08).

Ομάδα Α' : Με βάση τις πληροφορίες που θα αντλήσετε από το κείμενο, προσπαθήστε να εντοπίσετε τα αίτια του λειτουργικού αναλφαβητισμού και γράψτε τα παρακάτω.

Τα αίτια του αναλφαβητισμού
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Ομάδα Β' : Αντλώντας πληροφορίες από τα κείμενα που έχετε, προσπαθήστε να εντοπίσετε τις συνέπειες του αναλφαβητισμού τόσο σε προσωπικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο και γράψτε τις παρακάτω.

Οι συνέπειες του αναλφαβητισμού

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ομάδα Γ' : Πώς θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί ο λειτουργικός και ο «δεύτερος» (τεχνολογικός) αναλφαβητισμός; Γράψτε τις λύσεις που προτείνετε παρακάτω.

Τρόποι αντιμετώπισης του αναλφαβητισμού

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας 3 προτείνεται η χρήση και άλλων σχετικών κειμένων, τα οποία ο εκπαιδευτικός θα δώσει στους μαθητές του.

4. Συγκεντρώστε, όλες οι ομάδες μαζί, τα αποτελέσματα της εργασίας σας, ανταλλάξτε απόψεις και συμπληρώστε τη δουλειά σας.

Στόχος της δραστηριότητας αυτής είναι να δημιουργηθεί ένα διάγραμμα της έννοιας του αναλφαβητισμού, έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να κατανοήσουν το περιεχόμενό της.

5. Από τη βάση κειμένων του ΕΘΕΚ ανασύρθηκε στις παραπάνω αναζητήσεις μεταξύ άλλων και το εξής απόσπασμα:

Έτσι, ακόμη και αυτή η τεχνολογική εξέλιξη διευρύνει το χάσμα μεταξύ πλούσιων και φτωχών, μεταξύ αυτών που έχουν οικονομικούς πόρους και ικανοποιητικό επίπεδο εκπαίδευσης, ώστε να ωφελούνται από τη νέα τεχνολογία και αυτών που μειονεκτούν, εξαιτίας της φτώχειας και του αναλφαβητισμού.

Προσπαθήστε με επιχειρήματα να αποδείξετε τη θέση του συγγραφέα.

A.1.6. Οι προϋποθέσεις ενός επιτυχημένου διαλόγου

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	A' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>B. Ο ΛΟΓΟΣ Β1. ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ Β2. ΔΙΑΛΟΓΟΣ: Διάλογος. Η σχέση του λόγου με το σώμα, το χρόνο και το χώρο. Προϋποθέσεις για την επιτυχία του διαλόγου. Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση</p> <p>Στόχος: Να επισημάνουν οι μαθητές τις προϋποθέσεις για έναν επιτυχημένο διάλογο, ώστε να ανταποκρίνονται επαρκώς στις απαιτήσεις μιας συζήτησης</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι η μελέτη των προϋποθέσεων ενός επιτυχημένου διαλόγου μέσα από πραγματικά διαλογικά κείμενα τα οποία ανασύρονται από το Σ.Κ. του ΕΘΕΚ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Από το σώμα κειμένων του ΕΘΕΚ επιλέξτε το Γενικό Σ. Κ. και πιο συγκεκριμένα τα κείμενα με τα εξής χαρακτηριστικά:

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
1. Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
2. Κειμενικό Είδος	Όλα
3. Ειδικότερο κειμενικό είδος	Συνέντευξη
4. Θέμα	Όλα
5. Ειδικότερο θέμα	Όλα
6. Εκδότης / πηγή κειμένου	Όλα
7. Συγγραφέας	Όλα
8. Ημερομηνία	Όλα

Τα κείμενα αυτά αποτελούν συνεντεύξεις που περιέχονται στον ΕΘΕΚ.

2. Στη συνέχεια, αναζητήστε ερωτήσεις από τις συνεντεύξεις που επιλέξατε, πραγματοποιώντας αναζητήσεις στον ΕΘΕΚ με βάση τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	πότε		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Στη θέση της λέξης *πότε* μπορείτε να βάλετε άλλες ερωτηματικές λέξεις, πάντα σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που δίνονται στον παραπάνω πίνακα. Οι λέξεις αυτές είναι: *πού, ποιος, γιατί, πώς, τι*.

3. Επιλέξτε 15 ερωτήσεις από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων που πραγματοποιήσατε και καταχωρίστε τις στον Πίνακα 1. Αποθηκεύστε τα επιλεγμένα αποτελέσματα των αναζητήσεών σας.

Ερώτηση	Απαντήσεις

Πίνακας 1

Ενδεικτικές ερωτήσεις συνεντεύξεων από αυτές που αναμένεται να συγκεντρώσουν οι μαθητές είναι οι εξής:

Ερώτηση	Απαντήσεις
Πότε ήρθατε για πρώτη φορά σε επαφή με τη νέα ελληνική λογοτεχνία;	A)
	B)
Πότε ήλθατε στην Αθήνα;	A)
	B)
Η πρώτη σας, όμως, θεατρική εμφάνιση πότε έγινε;	A)
	B)
Πότε, κατά τη γνώμη σας, εκφράζετε πληρέστερα: ως θεατρικός συγγραφέας ή σκηνοθέτης;	A)
	B)
	B)
Από πού αντλεί έμπνευση ένας σύγχρονος μπλουζίστας;	A)
	B)
Ποια είναι η γνώμη σας για τους σταρ;	A)
	B)
Ποιοι άλλοι συγγραφείς αποτέλεσαν πρότυπο για σας;	A)
	B)
Ποιες είναι οι επιταγές της μόδας για το φετινό καλοκαίρι;	A)
	B)
Στην πολιτική γιατί μπηκάτε;	A)
	B)
Τώρα ξέρεις γιατί έγινες ηθοποιός;	A)
	B)
Πώς είναι η καθημερινή σας ζωή;	A)
	B)
Εσείς τι συγγραφείς διαβάζετε;	A)
	B)
Τι ακριβώς σημαίνει τέχνη για σένα;	A)
	B)
Σε ποιο σημείο βρίσκεται η ελληνική μόδα;	A)
	B)

4. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες. Κάθε ομάδα παίρνει πέντε ερωτήσεις και δίνει δύο απαντήσεις για καθεμία από αυτές: A) μία απάντηση που να επιτυγχάνει την επικοινωνία μεταξύ των συνομιλητών και B) μία που να τη διακόπτει. Καταχωρίστε τις απαντήσεις σε έναν διαφορετικό πίνακα για κάθε ομάδα.

5. Με βάση τους πίνακες που δημιουργήσατε, απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

- α) Γιατί με την απάντηση A επιτυγχάνεται, ενώ με την απάντηση B διαταράσσεται η επικοινωνία;
- β) Να αναφέρετε ονομαστικά τις ιδιότητες που πρέπει να έχει ένας διάλογος, για να διεξάγεται με επιτυχία.

6. Από τα αποθηκευμένα αποτελέσματα των αναζητήσεων της δραστηριότητας 2 ανακτήστε τις πραγματικές απαντήσεις των παραπάνω ερωτήσεων, πατώντας

στον αριθμό στα αριστερά της ερώτησης. Σχολιάστε τις απαντήσεις αυτές με βάση τις προϋποθέσεις ενός επιτυχημένου διαλόγου.

A.1.7. Νέοι, εφηβεία και ελεύθερος χρόνος

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	A' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	B2. ΔΙΑΛΟΓΟΣ: Παραγωγή κειμένου με θέμα εφηβεία, πρότυπα νέων ή ελεύθερος χρόνος
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο αυτό έχει ως στόχο να εξοικειωθούν οι μαθητές με τις έννοιες της εφηβείας, των προτύπων και του ελεύθερου χρόνου, πραγματοποιώντας κατάλληλες αναζητήσεις στο Σ.Κ. του ΕΘΕΚ, καθώς και να διευρύνουν το σχετικό λεξιλόγιο.

Το σενάριο διακρίνεται σε τρεις ενότητες. Στην πρώτη από αυτές εξετάζεται η έννοια της εφηβείας, στη δεύτερη εξετάζεται η έννοια των προτύπων και στην τελευταία εξετάζεται ο έννοια του ελεύθερου χρόνου. Στόχος των ενότητων αυτών δεν είναι να καλυφθεί πλήρως η διδασκαλία αυτών των εννοιών, αλλά να προταθούν τρόποι αξιοποίησης του ΕΘΕΚ σε αυτή. Ο καθηγητής μπορεί να συμπληρώσει τις ενότητες με άλλου είδους δραστηριότητες.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ενότητα 1: Εφηβεία

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *εφηβεία* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματα που αφορούν σε χαρακτηριστικά της εφηβείας.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	εφηβεία		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες
----------	--	----------------------

Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Ομάδα Β' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *εφηβικός* ως λήμμα σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματα που αφορούν σε χαρακτηριστικά της εφηβικής ηλικίας.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	εφηβικός		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

2. Χρησιμοποιήστε τα αποθηκευμένα αποτελέσματα των αναζητήσεών σας για να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) Ποια είναι τα σωματικά, ψυχολογικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά της εφηβείας;
- β) Πώς εκδηλώνονται τα παραπάνω χαρακτηριστικά στη συμπεριφορά του εφήβου στους διάφορους τομείς της ζωής του;
- γ) Ποια προβλήματα της σύγχρονης εποχής συνδέονται με την περίοδο της εφηβείας;

Ενότητα 2: Πρότυπα νέων

3. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *πρότυπο* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας τα επίθετα που αφορούν σε διάφορα είδη κοινωνικών προτύπων και καταχωρίστε τα στον Πίνακα 1.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	πρότυπο		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	

Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + πρότυπο

Πίνακας 1

Από την αναζήτηση της Ομάδας Α' προκύπτουν οι εξής συμφράσεις:

επίθετο + πρότυπο
χολιγουντιανά πρότυπα
πολιτιστικά πρότυπα
δυτικά πρότυπα
καταναλωτικά πρότυπα
αποδεκτά πρότυπα
κοινωνικά πρότυπα
κυρίαρχα πρότυπα
εισαγόμενα πρότυπα
παραδοσιακά πρότυπα
γυναικεία πρότυπα

Ομάδα Β' : Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τη λέξη *πρότυπο* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται στον παρακάτω πίνακα. Επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας τα ουσιαστικά που αφορούν σε διάφορα είδη κοινωνικών προτύπων και καταχωρίστε τα στον Πίνακα 2.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	πρότυπο		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου	ουσιαστικό	Μέρος του λόγου			

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

πρότυπο + ουσιαστικό

Πίνακας 2

Από την αναζήτηση της Ομάδας Β' προκύπτουν οι εξής συμφράσεις:

πρότυπο + ουσιαστικό
πρότυπα κατανάλωσης
πρότυπα ζωής
πρότυπα συμπεριφοράς
πρότυπα ομορφιάς
πρότυπα του ανδρισμού
πρότυπο γυναίκας
πρότυπα της εποχής
πρότυπα οικογενειών
πρότυπα επιτυχίας
πρότυπα διασκέδασης

4. Με βάση τις φράσεις που έχετε συγκεντρώσει, απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις.

α) Περιγράψτε με συντομία τα χαρακτηριστικά καθενός από τα παρακάτω πρότυπα, όπως αυτά εκφράζονται στη σύγχρονη εποχή:

- πρότυπα ομορφιάς:**
-
-
-
-
-
- πρότυπα επιτυχίας:**
-
-
-
- πρότυπα διασκέδασης:**
-
-
-

καταναλωτικά

πρότυπα:

.....

.....

β) Μελετήστε τα αποτελέσματα της αναζήτησης 4 και γράψτε με συντομία ποιοι νομίζετε ότι είναι οι παράγοντες που διαμορφώνουν αυτά τα πρότυπα.

.....

.....

.....

γ) Τι ρόλο πιστεύετε ότι έχουν τα πρότυπα στη ζωή ενός νέου;

.....

.....

.....

Ενότητα 3: Ελεύθερος χρόνος

5. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη φράση *ελεύθερος χρόνος* σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ελεύθερος		Λήμμα	χρόνος		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

6. Χρησιμοποιήστε τα αποτελέσματα της αναζήτησης για να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις.

- α) Ποιες δραστηριότητες προτιμούν οι έφηβοι στον ελεύθερο χρόνο τους;
- β) Πού οφείλεται η έλλειψη ελεύθερου χρόνου των παιδιών και των εφήβων;
- γ) Ποια είναι τα κοινωνικά αίτια της έλλειψης ελεύθερου χρόνου στη σύγχρονη εποχή; Συνδυάστε τις απαντήσεις σας με τις απαντήσεις των ερωτήσεων της δραστηριότητας 4 σχετικά με τα πρότυπα της σύγχρονης ζωής.

A.1.8. Αγάπη και έρωτας

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	A' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	B. Ο ΛΟΓΟΣ Β1. ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΠΤΟΣ ΛΟΓΟΣ Β2. ΔΙΑΛΟΓΟΣ: Επεξεργασία και παραγωγή κειμένου για αγάπη και έρωτα Στόχος: Κατανόηση των θεμελιωδών εννοιών για τις οποίες καλείται ο μαθητής να παράξει γραπτό λόγο
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Επεξεργαστής κειμένου (Word)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο σενάριο αυτό οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν τα διαφορετικά περιβάλλοντα στα οποία χρησιμοποιούνται οι υπό εξέταση έννοιες της αγάπης και του έρωτα και μέσω αυτών να συνειδητοποιήσουν το εύρος του περιεχομένου τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Από το Γενικό Σ.Κ. και συγκεκριμένα από την κατηγορία «Κειμενικό είδος» επιλέξτε τη Λογοτεχνία. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων τη λέξη *αγάπη* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε στον Πίνακα 1 τις συμφράσεις που θα προκύψουν.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			αγάπη		Λήμμα		
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	

Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + αγάπη	

Πίνακας 1

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις, όπως αυτές που φαίνονται στον συμπληρωμένο Πίνακα 1.

επίθετο + αγάπη	
	ανεκτίμητη αγάπη
	νοσηρή αγάπη
	ψεύτικη αγάπη
	αμοιβαία αγάπη
	αδελφική αγάπη
	μητρική αγάπη
	θεική αγάπη

Πίνακας 1

Ομάδα Β' : Από το Γενικό Σ.Κ. και συγκεκριμένα από την κατηγορία «Κειμενικό είδος» επιλέξτε τη Λογοτεχνία. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων τη λέξη *έρωτας* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε στον Πίνακα 2 τις συμφράσεις που θα προκύψουν.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			έρωτας		Λήμμα		
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + έρωτας	

Πίνακας 2

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις όπως αυτές που φαίνονται στο συμπληρωμένο Πίνακα 2.

επίθετο + έρωτας	
-------------------------	--

τραγικός έρωτας
μεγάλος έρωτας
παιδικός έρωτας
άτυχους έρωτες

Πίνακας 2

2. **Ομάδες Α' και Β'** : Συμπληρώστε τους Πίνακες 1 και 2 με άλλα επίθετα που μπορείτε να σκεφτείτε.

3. Πραγματοποιήστε τις εξής αναζητήσεις ανά ομάδα:

Ομάδα Α' : Από το σώμα κειμένων του ΕΘΕΚ επιλέξτε το Γενικό Σ.Κ. και συγκεκριμένα από την κατηγορία «Κειμενικό είδος» επιλέξτε τη Λογοτεχνία. Αναζητήστε τη λέξη *αγάπη* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 3.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα		Λήμμα	αγάπη	Λήμμα			
Μέρος του λόγου	ουσιαστικό	Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου			

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	☒
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	☐
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

ουσιαστικό + αγάπη

Πίνακας 3

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις όπως αυτές που φαίνονται στο συμπληρωμένο Πίνακα 3.

ουσιαστικό + αγάπη
παιχνίδι αγάπης
εκδηλώσεις αγάπης
ιστορία αγάπης
συμβόλαιο αγάπης

Πίνακας 3

Ομάδα Β' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *αγάπη* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 4.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	

Λήμμα		2 λέξεις	Λήμμα	αγάπη	1 λέξεις	Λήμμα	
Μέρος του λόγου	ρήμα		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

ρήμα + αγάπη

Πίνακας 4

Ορισμένες από τις συμφράσεις που θα προκύψουν είναι οι εξής:

ρήμα + αγάπη
προσφέρω αγάπη
κερδίζω αγάπη
θέλω αγάπη
δείχνω αγάπη

Πίνακας 4

4. **Ομάδες Α' και Β'** : Συμπληρώστε τους Πίνακες 3 και 4 με άλλα ουσιαστικά ή ρήματα που μπορείτε να σκεφτείτε.

5. Πραγματοποιήστε τις εξής αναζητήσεις ανά ομάδα:

Ομάδα Α' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη φράση *αγάπη είναι* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Επιλέξτε από τις συμφράσεις που θα προκύψουν αυτές που αποδίδουν κατά τη γνώμη σας την έννοια της αγάπης και καταχωρίστε τις στον Πίνακα 5.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη	είναι		Λέξη	
Λήμμα	αγάπη		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

αγάπη + είναι

Πίνακας 5

Ορισμένες από τις συμφράσεις που αναμένεται να ανασυρθούν είναι οι εξής:

αγάπη + είναι
Η αγάπη είναι πράξη. Δε θα γίνεις δημιουργός αν δεν αγαπήσεις, Αν δεν αγαπήσεις δεν πρόκειται να ανακαλύψεις ποτέ το ίδιο το νόημά σου.
Έρωτας και αγάπη είναι αντίθετα αισθήματα.
η αγάπη είναι ο ουρανός και ο έρωτας μια αστραπή στον ουρανό
Η αγάπη είναι το δυσκολότερο πράγμα.
Η αληθινή αγάπη είναι μια πράξη ολοκληρωτικής δωρεάς
Η αγάπη είναι κάτι βαθύ.

Πίνακας 5

Ομάδα Β' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη φράση *έρωτας είναι* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Επιλέξτε από τις συμφράσεις που θα προκύψουν αυτές που αποδίδουν κατά τη γνώμη σας την έννοια της αγάπης και καταχωρίστε τις στον Πίνακα 6.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη	είναι		Λέξη	
Λήμμα	έρωτας						
Μέρος του λόγου							

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

έρωτας + είναι

Πίνακας 6

Ορισμένες από τις συμφράσεις που αναμένεται να ανασυρθούν είναι οι εξής:

έρωτας + είναι
Ο έρωτας είναι το πιο ωραίο πράγμα
Ο έρωτας είναι επικοινωνία.
Ο έρωτας είναι μια χαρμόσυνη δυστυχία.
«έρωτας είναι να παίρνεις» και «αγάπη είναι να δίνεις»
Ο έρωτας είναι που κάνει τη ζωή όμορφη!
Ο έρωτας είναι λυτρωτικός ή καταστροφικός;

Πίνακας 6

Τέλος, ανταλλάξτε μεταξύ σας τους πίνακες που έχετε δημιουργήσει ανά ομάδα.

Ο καθηγητής προτρέπει τους μαθητές κάθε ομάδας να εκτυπώσουν ένα αντίγραφο των πινάκων που συμπλήρωσαν στις προηγούμενες δραστηριότητες και να το δώσουν στην άλλη ομάδα.

6. Με βάση τα αποτελέσματα των αναζητήσεων που πραγματοποιήσατε απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις.

α) Ποιες διαφορές παρατηρείτε ανάμεσα στα επίθετα που αναφέρονται στην αγάπη και σε αυτά που αναφέρονται στον έρωτα; Ποια από τα επίθετα αυτά αναφέρονται μόνο σε ένα από τα δύο ουσιαστικά και ποια μπορούν να αναφερθούν και στα δύο; Τι συμπέρασμα βγάζετε από τις διαφορές αυτές;

β) Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της αγάπης και ποια τα χαρακτηριστικά του έρωτα;

γ) Από τις παραπάνω αναζητήσεις προέκυψε το εξής απόσπασμα:

Χρειάζεται μεγάλο βήμα για να περάσεις από τον έρωτα στην άλλη όχθη της αγάπης. Έρωτας και αγάπη είναι αντίθετα αισθήματα. Ο έρωτας ενδιαφέρεται για το τώρα, υπερασπίζεται τον εγωισμό, ενώ η αγάπη τον καταργεί. Δύσκολο να φτάσεις ν' αγαπάς κάποιον γι' αυτό που είναι και όχι γι' αυτό που επιθυμείς να είναι. Ο έρωτας σε επισκέπτεται, στην αγάπη όμως εμείς πάμε.

Συμφωνείτε με την άποψη αυτή; Γράψτε σε μία παράγραφο ποια είναι κατά τη γνώμη σας η διαφορά ανάμεσα στην αγάπη και τον έρωτα.

Ο καθηγητής μπορεί να χρησιμοποιήσει φράσεις ή αποσπάσματα από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων των μαθητών και να αξιοποιήσει τους προβληματισμούς που προέκυψαν από τη συζήτηση στην τάξη σε άλλες δραστηριότητες παραγωγής λόγου με θέμα την αγάπη και τον έρωτα.

Α.1.9. Ο ρόλος της οπτικής γωνίας στην περιγραφή

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Α' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Γ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Διάφορα θέματα / αντικείμενα της περιγραφής. Λεξιλογικές ασκήσεις</p> <p>Στόχος: Να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές ότι οι λέξεις που χρησιμοποιούνται στην περιγραφή καθορίζονται από την οπτική γωνία του προσώπου που κάνει την περιγραφή, από το σκοπό για τον οποίο γίνεται η περιγραφή και από το κοινό στο οποίο απευθύνεται.</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Επεξεργαστής κειμένου

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι να συγκρίνουν οι μαθητές δύο διαφορετικά είδη περιγραφής, συνειδητοποιώντας με τον τρόπο αυτό ότι η επιλογή και οργάνωση των λεπτομερειών, καθώς και τα γλωσσικά χαρακτηριστικά του κάθε είδους περιγραφής επηρεάζονται από παραμέτρους της επικοινωνίας, όπως «ποιος», «σε ποιον» κάνει την περιγραφή ή «γιατί» / «με ποιον σκοπό» γίνεται η περιγραφή.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ την ακριβή φράση *το άλλο άγαλμα* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που ακολουθούν.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	το		Λέξη	άλλο		Λέξη	άγαλμα
Λήμμα							
Μέρος του λόγου							

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	

Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Πατήστε στον αριθμό στα αριστερά της πρότασης και θα ανασυρθεί το ευρύτερο περιβάλλον της πρότασης.

Από την αναζήτηση των μαθητών ανασύρεται το απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Από την άλλη όχθη του Χρόνου* της Τατιάνας Γκρίτση-Μιλιέξ που ακολουθεί. Ζητήστε από τους μαθητές σας να αντιγράψουν το συγκεκριμένο απόσπασμα σε ένα αρχείο κειμένου Word.

Γοργόνα ακρόπρωρα. Το κεφάλι μεγάλο, έντονο, με κατάμαυρα μαλλιά και μάτια μεγάλα λίγο γουρλωτά, δετός τετράγωνος λαιμός και ρούχα χρωματιστά ξεβαμμένα από τη θάλασσα και τον ήλιο, το κίτρινο της φούστας της που ανέμιζε όταν συννέφιαζε έβγαζε ένα δικό του φως, τότε έλεγες πως πραγματικά φυσάει και κουνιέται το φόρεμα. Την ονομάζανε Μπουμπουλίνα. Τελείως αλλιώτικο το άλλο άγαλμα, θύμιζε πρόσωπο του Μποπιτσέλι, με πέπλα και γιρλάντες από λουλούδια, χορευτική η κίνηση, το ένα πόδι προς τα πίσω και το άλλο στα νύχια, τα χέρια ψηλά σαν να κυνηγούσαν μια αόρατη πεταλούδα, αντίγραφο από κάποιο μουσείο της Ιταλίας, που είχε φέρει ο παππούς των κοριτσιών τον καιρό που εκτελούσε χρέη προξένου στην Κωνσταντινούπολη. Το είχανε στείλει και αυτό με όλη την προίκα της Ευθαλίας στην Αθήνα το 1909, πολύ πριν την καταστροφή και την προσφυγιά. Σ' αυτό το σπίτι, άλλωστε, μαζευτήκανε όλα εκείνα τα πράγματα που είχαν διασωθεί και που τους θυμίζανε τη ζωή τους στο Βόσπορο.

Το απόσπασμα αυτό αποτελεί περιγραφή δύο αγαλμάτων.

Ομάδα Β' : Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ την ακριβή φράση *δύο τοιχογραφίες* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που ακολουθούν.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	δύο		Λέξη	τοιχογραφίες		Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Πατήστε στον αριθμό στα αριστερά της πρότασης και θα ανασυρθεί το ευρύτερο περιβάλλον της πρότασης.

Η αναζήτηση των μαθητών θα ανασύρει το απόσπασμα από το μυθιστόρημα *Η μεγάλη πράσινη* της Ευγενίας Φακίνου που ακολουθεί. Ζητήστε από τους μαθητές σας να αντιγράψουν το συγκεκριμένο απόσπασμα σε ένα αρχείο κειμένου Word.

Ένας σταυρός χώριζε τη χρονολογία στη μέση. Η Ιωάννα κατάλαβε ότι αυτή πρέπει να ήταν η χρονιά που χτίστηκε το αρχοντικό. Και δεν έκανε λάθος. Στον απέναντι φαρδύ τοίχο ξετυλίγονταν δυο τοιχογραφίες. Μια μεγάλη

έπιανε όλο τον τοίχο και μια στενόμακρη έφερνε γύρω όλο το δωμάτιο. Η μεγάλη παρουσίαζε ένα ανατολίτικο κιόσκι με καφασωτά παράθυρα, περιτριγυρισμένο από κυπαρίσσια. Ένα ποτάμι που σχημάτιζε καταρράκτες περνούσε από μπροστά του και χανόταν διαγωνίως.

Στη συνέχεια, αναζητήστε την ακριβή φράση *εκκλησιαστικής τοιχογραφίας* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που ακολουθούν.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	εκκλησιαστικής		Λέξη	τοιχογραφίας		Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Πατήστε στον αριθμό στα αριστερά της πρότασης και θα ανασυρθεί το ευρύτερο περιβάλλον της πρότασης.

Η αναζήτηση των μαθητών θα ανασύρει τη συνέχεια του αποσπάσματος από το ίδιο μυθιστόρημα. Ζητήστε από τους μαθητές σας να αντιγράψουν το συγκεκριμένο απόσπασμα στο ίδιο αρχείο κειμένου Word.

Στο πρώτο πλάνο, ομπρελόσχημα φανταστικά δέντρα έκλειναν την παράσταση. Η Ιωάννα, κατάπληκτη, αναγνώρισε την ίδια τεχνική της εκκλησιαστικής τοιχογραφίας. Τα χρώματα έδιναν τις ίδιες αποχρώσεις και τα «ανοίγματα» είχαν δουλευτεί με τον ίδιο τρόπο. Στη στενόμακρη τοιχογραφία παρουσιαζόταν μια πολιτεία. Είχε ένα παλάτι που κάπνιζαν οι πέντε απ' τις οχτώ καμινάδες του, ένα λόφο - κόκκινο - όμπρα ψημένη, σκέφτηκε η Ιωάννα - στα δεξιά του και σπίτια στ' αριστερά του.

Το ενιαίο απόσπασμα που προκύπτει αποτελεί περιγραφή των τοιχογραφιών ενός παλιού αρχοντικού.

2. Πραγματοποιήστε τις εξής αναζητήσεις ανά ομάδα:

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων τη λέξη *κούρος* σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	κούρος		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
----------	--

Συμφραστικοί πίνακες	
----------------------	--

Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Η αναζήτηση των μαθητών θα ανασύρει το εξής απόσπασμα από το βιβλίο της Ιστορίας της Α΄ Γυμνασίου, το οποίο περιγράφει έναν τύπο αρχαϊκού αγάλματος, τον κούρο:

Στην αρχαϊκή εποχή δύο είναι οι κύριοι τύποι αγαλμάτων που επικρατούν στον ελληνικό χώρο. Ο πρώτος, ο τύπος του «κούρου», εικονίζει το γυμνό νέο άνδρα που στέκεται «κατενώπιον» και προβάλλει το αριστερό πόδι, πατώντας και με τα δύο πέλματα των ποδιών, ενώ τα χέρια του έρχονται προς τα κάτω με σφιγμένα τα δάχτυλα σε γροθιές και ακουμπούν στους μηρούς.

Ζητήστε από τους μαθητές σας να αντιγράψουν το συγκεκριμένο απόσπασμα σε ένα αρχείο κειμένου Word.

Ομάδα Β΄ : Αναζητήστε στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων τη λέξη *τοιχογραφία* σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	τοιχογραφία		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Το πρώτο αποτέλεσμα αναζήτησης των μαθητών θα ανασύρει την περιγραφή αιγυπτιακής τοιχογραφίας που ακολουθεί. Ζητήστε από τους μαθητές σας να αντιγράψουν το συγκεκριμένο απόσπασμα σε ένα αρχείο κειμένου Word.

Ξύλινο αλέτρι (άροτρο), που το σέρνουν δυο άνδρες, ενώ δύο άλλοι το πιέζουν προς το έδαφος, ρυθμίζουν το βάθος του οργώματος και το κατευθύνουν. Αναπαράσταση από αιγυπτιακή τοιχογραφία (περίπου 1750 π.Χ.).

3. Μελετήστε ανά ομάδα τα δύο κείμενα των δραστηριοτήτων 1 και 2, τα οποία αντιπροσωπεύουν δύο διαφορετικά είδη περιγραφής, και απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις.

- α) Ποιες λεπτομέρειες επιλέγονται σε κάθε μια από τις δύο περιγραφές;
- β) Ποιος είναι ο σκοπός της επιλογής των λεπτομερειών σε κάθε περίπτωση;
- γ) Να χαρακτηρίσετε το ύφος της περιγραφής (π.χ. ρεαλιστική, παραστατική, λεπτομερής, σύντομη) και να δικαιολογήσετε τον χαρακτηρισμό αυτό.
- δ) Να εντοπίσετε τα γλωσσικά μέσα με τα οποία πραγματοποιείται η κάθε μια από τις περιγραφές (π.χ. επίθετα, ουσιαστικά, ρήματα, επιρρήματα, σύντομες

προτάσεις, ελλειπτικός λόγος, μακροπερίοδος λόγος) και να καταγράψετε τις διαφορές στη γλώσσα των δύο κειμένων.

A.1.10. Ανάπτυξη παραγράφου με αναλογία

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	A' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Γ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Οργάνωση του λόγου. Παράγραφος. Ανάπτυξη παραγράφου με αναλογία
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι να αντιληφθούν οι μαθητές την ανάπτυξη παραγράφου με τη χρήση αναλογίας με τη βοήθεια αυθεντικών παραδειγμάτων και να ασκηθούν σε αυτή.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ και στο Γενικό Σ.Κ. τη λέξη *κηφήνας* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	κηφήνας		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχιση ως προς το [] κριτήριο	

Από τα αποτελέσματα αναζήτησης αναγνωρίστε σε ποια περίπτωση η λέξη *κηφήνας* χρησιμοποιείται κυριολεκτικά και σε ποια ως πρώτο σκέλος αναλογίας.

Το αποτέλεσμα όπου υπάρχει αναλογία είναι το παρακάτω:

Η δική μας κυψέλη είναι, βέβαια, η οικονομία μας, όπου χιλιάδες κηφήνες κατατρώνε το μέλι που πέφτει στα δάχτυλά τους

2. Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις σε σχέση με το αποτέλεσμα που απομονώσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα.

α) Το αποτέλεσμα αποτελεί παράδειγμα διπλής αναλογίας. Αναγνωρίστε το πρώτο και το δεύτερο σκέλος της αναλογίας και συμπληρώστε το δεύτερο σκέλος της δεύτερης αναλογίας.

β) Με ποια χαρακτηριστικά της κυψέλης συνδέεται αναλογικά η οικονομία; Σχολιάστε κατά τον ίδιο τρόπο τη δεύτερη αναλογία της ίδιας περιόδου.

γ) Αναπτύξτε μία δική σας παράγραφο με πρώτο σκέλος της αναλογίας τις λέξεις *κυψέλη* και *κηφήνας*.

3. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ και στο Γενικό Σ.Κ. τις λέξεις *βόμβα*, *καταπέλτης*, *Αχιλλεϊος πτέρνα*, *αστραπή*, *κεραυνός* και *ασπίδα*. Με τη βοήθεια των αποτελεσμάτων αναζήτησης συμπληρώστε τον Πίνακα 1 αναφέροντας επιγραμματικά με ποιες καταστάσεις συνδέουμε αναλογικά τις παραπάνω λέξεις ή φράσεις και επιλέγοντας ένα παράδειγμα για κάθε λέξη ή φράση.

Λέξη ή φράση	Σημασία	Παράδειγμα

Πίνακας 1

Ορισμένες προτάσεις όπου οι παραπάνω λέξεις χρησιμοποιούνται αναλογικά είναι:

Λέξη ή φράση	Σημασία	Παράδειγμα
βόμβα	Ξαφνικό γεγονός με άμεσες και έντονες αρνητικές επιπτώσεις	Η υπόθεση Οτσαλάν μοιάζει με ωρολογιακή βόμβα έτοιμη να εκραγεί στους κόλπους της νεοσύστατης κυβέρνησης.
καταπέλτης	δριμεία κατηγορία	Η σχετική επιστολή, που επιδόθηκε στον Ευρωπαϊό επίτροπο στις 23 Νοεμβρίου, αποτελεί καταπέλτη εναντίον της χώρας μας, η οποία κατηγορείται από την ΙΑΤΑ (δηλαδή, από τους «χρήστες» - αεροπορικές εταιρείες του FIR Αθηνών) ότι προκαλεί το 30% των καθυστερήσεων στις ευρωπαϊκές πτήσεις.
Αχιλλεϊος πτέρνα	αδύνατο σημείο	Ως αχιλλεϊος πτέρνα της κυβερνητικής πολιτικής αναδεικνύονται οι τομείς της παιδείας, της ανεργίας της εγκληματικότητας.
αστραπή	με μεγάλη ταχύτητα	Από τη χθεσινή προπόνηση απουσίαζαν οι διεθνείς και ο Σίνισα Γκόγκιτς ο οποίος πραγματοποίησε ταξίδι-αστραπή στην Κύπρο για προσωπική του υπόθεση.
κεραυνός	αναπάντεχο, ξαφνικό γεγονός	Η αποκάλυψη της απάτης έπεσε σαν κεραυνός στο χώρο των επενδυτών της Θεσσαλονίκης την περασμένη Παρασκευή.
ασπίδα	προστασία	Επιχειρησιακό σχέδιο, σύμφωνα με το οποίο τα νησιά του Αιγαίου αποκτούν ασπίδα προστασίας σε περιπτώσεις κρίσεων, επεξεργάστηκε και ξεκινά να εφαρμόζει το υπουργείο Αιγαίου.

4. Αναπτύξτε μία από τις αναλογίες της δραστηριότητας 3 σε μία παράγραφο.

A.1.11. Η τρίτη ηλικία

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	A' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Δ. ΑΦΗΓΗΣΗ Λεξιλόγιο, θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση (γηρατειά και νεότητα, τρίτη ηλικία)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το σενάριο αυτό έχει ως στόχο να κατανοήσουν οι μαθητές τις υπό εξέταση έννοιες των γηρατειών (τρίτης ηλικίας) και της νεότητας και να διευρύνουν το σχετικό λεξιλόγιο. Στο σενάριο αυτό ο ΕΘΕΚ χρησιμοποιείται ως πηγή του σύγχρονου προβληματισμού σχετικά με τα θέματα αυτά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τη λέξη *γέρος* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησης τα επίθετα που συνήθως χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν έναν άνθρωπο της τρίτης ηλικίας και καταχωρίστε τις σχετικές συμφράσεις στον Πίνακα 1.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη	γέρος		Λέξη	
Λήμμα					Λήμμα		
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + γέρος

Πίνακας 1

Ορισμένες από τις συμφράσεις που αναμένεται να προκύψουν από την αναζήτηση αυτή είναι οι εξής:

επίθετο + γέρος
σοφός γέρος
πράος γέρος
ενεργητικός γέρος

Πίνακας 1

Ομάδα Β' : Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τη λέξη *γέροντας* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησης τα επίθετα που συνήθως χρησιμοποιούνται για να χαρακτηρίσουν έναν άνθρωπο της τρίτης ηλικίας και καταχωρίστε τις σχετικές συμφράσεις στον Πίνακα 2.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	γέροντας		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + γέροντας

Πίνακας 2

Ορισμένες από τις συμφράσεις που αναμένεται να προκύψουν από την αναζήτηση αυτή είναι οι εξής:

επίθετο + γέροντας
σοφοί γέροντες
σεβάσμιος γέροντας
έμπειροι γέροντες

θαλερός γέροντας
σειθαλή γέροντα
καλοκάγαθο γέροντα
περιθωριοποιημένοι γέροντες
καλοστεκούμενου γέροντα
περήφανος γέροντας

Πίνακας 2

Τέλος, ανταλλάξτε τους πίνακες που έχετε δημιουργήσει ανά ομάδα.

Ο καθηγητής προτρέπει τους μαθητές κάθε ομάδας να εκτυπώσουν ένα αντίγραφο των πινάκων που έφτιαξαν στην προηγούμενη δραστηριότητα και να το δώσουν στην άλλη ομάδα.

2. Γράψτε τρεις προτάσεις που να περιέχουν τρεις από τις συμφράσεις της δικής σας ή της άλλης ομάδας.
3. Πραγματοποιήστε τις εξής αναζητήσεις ανά ομάδα.

Ομάδα Α : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *γηρατειά* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματα που περιγράφουν την τρίτη ηλικία και τα προβλήματά της.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	γηρατειά		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Ομάδα Β : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη φράση *τρίτη ηλικία* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματα που περιγράφουν την τρίτη ηλικία και τα προβλήματά της.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	τρίτος		Λήμμα	ηλικία		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	

Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Τέλος, ανταλλάξτε τα αποθηκευμένα αποτελέσματά σας ανά ομάδα.

4. Χρησιμοποιήστε τα αποτελέσματα των αναζητήσεων για να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις.

- α) Ποια είναι τα σωματικά και ψυχολογικά χαρακτηριστικά της τρίτης ηλικίας;
- β) Με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά τι μπορούν να προσφέρουν οι ηλικιωμένοι στη σύγχρονη κοινωνία;
- γ) Ποια θέση κατέχουν οι ηλικιωμένοι στη σύγχρονη εποχή; Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν;
- δ) Ποια μέτρα μπορούν να ληφθούν ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες ζωής των ηλικιωμένων ανθρώπων;

5. Πραγματοποιήστε τις εξής αναζητήσεις ανά ομάδα:

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τις λέξεις *νεότητα* και *ηλικιωμένος* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματα της αναζήτησης.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι οσοσδήποτε λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	νεότητα		Λήμμα	ηλικιωμένος		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Η αναζήτηση αυτή ανασύρει το εξής αποτέλεσμα από τη βάση κειμένων του ΕΘΕΚ:

Οι γρήγοροι ρυθμοί ζωής, η αλαζονεία της νεότητας, τα διαφορετικά ενδιαφέροντα οδηγούν ακόμα και στην ανάπτυξη ρατσιστικών ανακλαστικών έναντι των ηλικιωμένων.

Ομάδα Β' : Από το σώμα κειμένων του ΕΘΕΚ επιλέξτε το Γενικό Σ.Κ. και το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων. Αναζητήστε τις λέξεις *νέος* και *γέρος* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι οσοσδήποτε	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	νέων		Λέξη	γέρων		Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	

Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου	
-----------------	--	--------	-----------------	--	--------	-----------------	--

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Το πρώτο αποτέλεσμα που ανασύρεται είναι το εξής:

Έχουμε τόσα παραδείγματα κουρασμένων νέων και ενεργητικών γέρων.

Τέλος, ανταλλάξτε τα αποθηκευμένα αποτελέσματά σας.

6. Χρησιμοποιήστε τα αποτελέσματα των αναζητήσεων για να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις.

- α) Πώς αντιμετωπίζουν συχνά οι νεότεροι τους ηλικιωμένους; Πού οφείλεται αυτή η συμπεριφορά;
- β) Σχολιάστε την πρόταση «Έχουμε τόσα παραδείγματα κουρασμένων νέων και ενεργητικών γέρων» (αποτελέσματα αναζήτησης της Ομάδας Β').
- γ) Πού οφείλεται αυτή η αντίφαση; Τι μπορούν να διδαχτούν οι νέοι από τους ηλικιωμένους;

A.1.12. Το κωμικό και η σημασία του γέλιου

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	A' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Δ. ΑΦΗΓΗΣΗ Λεξιλόγιο, θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση, «Το κωμικό και η σημασία του γέλιου»
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Ερμηνευτικό λεξικό Αντίστροφο λεξικό

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του συγκεκριμένου σεναρίου είναι ο εμπλουτισμός του λεξιλογίου των μαθητών σε σχέση με τη θεματική ενότητα που εξετάζεται εδώ, δηλαδή την έννοια του κωμικού. Επιπλέον, οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν τα διαφορετικά περιβάλλοντα στα οποία χρησιμοποιείται η υπό εξέταση έννοια και μέσω αυτών να συνειδητοποιήσουν το εύρος του περιεχομένου της.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ ρήματα με β' συνθετικό το ρήμα *γελάω*, σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	%γελάω ^γελάω		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	2000

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

2. Επαναλάβετε την αναζήτηση της δραστηριότητας 1 αλλάζοντας το πρώτο κριτήριο σε *%γελώ*. Συγκεντρώστε τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας στον Πίνακα 1. Στη

συνέχεια αναζητήστε περισσότερα ρήματα με τη βοήθεια ενός αντίστροφου λεξικού και συμπληρώστε τον Πίνακα 1.

Σύνθετα με το ρήμα γελώ

Πίνακας 1

Από την αναζήτηση αυτή ανασύρονται από τη βάση κειμένων του ΕΘΕΚ σύνθετα, όπως χαμογελάω, ξεγελάω, κρυφογελάω, περιγελώ και καταγελώ.

Ο συγκεκριμένος τρόπος αναζήτησης αποκλείει από τα αποτελέσματα το ρήμα «γελάω».

3. Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τη λέξη γέλιο σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 2.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα		Λήμμα	γέλιο	Λήμμα			
Μέρος του λόγου	επίθετο	Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου			

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχισμός ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + γέλιο

Πίνακας 2

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις, όπως αυτές που φαίνονται στο συμπληρωμένο Πίνακα 2.

επίθετο + γέλιο
άκρατα γέλια
ασυγκράτητο γέλιο
άφθονο γέλιο
βροντώδες γέλιο
γενναιόδωρο γέλιο
ειρωνικό γέλιο
ηχηρό γέλιο
κατσαρά γέλια
κοροϊδευτικό γέλιο
κρυφό γέλιο
λυτρωτικό γέλιο
νευρικό γέλιο
ξέγνοιαστο γέλιο
ουσιαστικό γέλιο
παιδιάστικο γέλιο
πικρό γέλιο
πνιχτό γέλιο
πονηρά γέλια
σατανικό γέλιο
συγκρατημένα γέλια
σύντομο γέλιο
τρανταχτό γέλιο
υστερικό γέλιο

Πίνακας 2

4. Σχηματίστε προτάσεις με τέσσερις από τις ονοματικές φράσεις του Πίνακα 2.
5. Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τα ρήματα *διακωμωδώ* και *παρωδώ*, καθώς και τα αντίστοιχα ουσιαστικά *διακωμώδηση* και *παρωδία*, σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Με τη βοήθεια των αποτελεσμάτων αναζήτησης σχηματίστε προτάσεις με τα παραπάνω ρήματα και ουσιαστικά.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	διακωμωδώ		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

6. Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τη λέξη *αστείο* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 3.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	αστείο		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + αστείο

Πίνακας 3

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις, όπως αυτές που φαίνονται στο συμπληρωμένο Πίνακα 3.

επίθετο + αστείο
κακόγουστο αστείο
χαζό αστείο
Μακάβριο αστείο
χοντροκομμένα αστεία
χοντρά αστεία
Ξεπερασμένα αστεία
εφηβικά αστεία
χυδαία αστεία
χιλιοειπωμένα αστεία
εκλεπτυσμένα αστεία
γαργαλιστικά αστεία
σαχλά αστεία

Πίνακας 3

7. Με τη βοήθεια των αποτελεσμάτων αναζήτησης της δραστηριότητας 6, σχηματίστε προτάσεις με τέσσερις τουλάχιστον από τις ονοματικές φράσεις του Πίνακα 3.
8. Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τη λέξη *γέλιο* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 4.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	γέλιο		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + γέλιο

Πίνακας 4

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις όπως αυτές που φαίνονται στο συμπληρωμένο Πίνακα 4.

επίθετο + γέλιο
άκρατα γέλια
ασυγκράτητο γέλιο
άφθονο γέλιο
βροντώδες γέλιο
γενναιόδωρο γέλιο
ειρωνικό γέλιο
ηχηρό γέλιο
κατσαρά γέλια
κοροϊδευτικό γέλιο
κρυφό γέλιο
λυτρωτικό γέλιο
νευρικό γέλιο
ξέγνοιαστο γέλιο
ουσιαστικό γέλιο
παιδιάστικο γέλιο
πικρό γέλιο
πνιχτό γέλιο
πονηρά γέλια

σατανικό γέλιο
συγκρατημένα γέλια
σύντομο γέλιο
τρανταχτό γέλιο
υστερικό γέλιο

Πίνακας 4

9. Ομαδοποιήστε τις φράσεις του Πίνακα 4 με βάση τη σχέση συνωνυμίας μεταξύ τους.

10. Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ τη λέξη γέλιο σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	γέλιο		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	ουσιαστικό		Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

11. Χρησιμοποιήστε τα αποτελέσματα των αναζητήσεων των δραστηριοτήτων 8 και 10 για να σχολιάσετε τις παρακάτω προτάσεις.

α) το γέλιο είναι υγεία

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β) το γέλιο χαρίζει μακροζωία

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

γ) Το γέλιο λυτρώνει, το γέλιο ανασταίνει

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

δ) Το γέλιο δεν έχει πατρίδα

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ε) Γέλιο και κλάμα πάνε μαζί, πλάι-πλάι.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

A.2. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

A.2.1. Η αφήγηση του έργου του Θουκυδίδη

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	A' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Αρχαία Ελληνική Γραμματεία
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Ιστοριογραφία: Θουκυδίδης: Γενική Θεώρηση</p> <p>Στόχος: Να ασκηθούν στον εντοπισμό των στοιχείων που χαρακτηρίζουν την ιστορία του Θουκυδίδη ως «κτήμα ες αεί» και τον ίδιο ως το σπουδαιότερο ιστορικό της αρχαιότητας</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος των δραστηριοτήτων αυτού του σεναρίου είναι συνειδητοποιήσουν οι μαθητές το βαθμό που ο Θουκυδίδης κατόρθωσε μέσα στο πέρασμα της ιστορίας να καταστήσει το έργο του «κτήμα ες αεί». Πιο συγκεκριμένα, στόχος των δραστηριοτήτων είναι να συνειδητοποιήσουν πόσο ενδιαφέρει μέχρι και σήμερα το ιστορικό αυτό κείμενο και πόσο ζωντανό είναι ακόμα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Τι ακριβώς εννοούσε ο Θουκυδίδης όταν έγραφε ότι επιθυμεί η ιστορία του να παραμείνει «κτήμα ες αεί» στην ανθρωπότητα; Ποια είναι κατά το Θουκυδίδη η αποστολή του ιστορικού και του έργου του;
2. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τις προτάσεις που αναφέρονται στο Θουκυδίδη, σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που ακολουθούν. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματα των αναζητήσεών σας.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	Θουκυδίδης		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

3. Συγκεντρώστε τα αποτελέσματα των αναζητήσεών σας (και από το Γενικό Σ.Κ. και από το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων). Με βάση αυτά τα αποτελέσματα καθώς και τα ευρύτερα κείμενα γύρω από τις προτάσεις που ανασύρθηκαν απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις.

- α) Πόσο ενδιαφέρει σήμερα το κοινό η ιστορία του Θουκυδίδη;
- β) Σε τι βαθμό χρησιμοποιούνται αποσπάσματα λόγου του Θουκυδίδη ως παγιωμένες εκφράσεις; Αναφέρετε μερικές από αυτές και ερμηνεύστε τις αν μπορείτε.
- γ) Στα αποτελέσματα του ΕΘΕΚ υπάρχουν κάποια αποσπάσματα κειμένων όπου σύγχρονα γεγονότα παραλληλίζονται με γεγονότα που ιστορεί ο Θουκυδίδης; Ποια γεγονότα είναι αυτά; Πώς δικαιολογείται ο παραλληλισμός αυτός;

Είναι πιθανόν οι μαθητές να μην είναι σε θέση να μεταφράσουν τις φράσεις που θα εντοπίσουν στα αποσπάσματα του ΕΘΕΚ και να χρειαστούν τη βοήθεια του καθηγητή. Επιπλέον, όσον αφορά το τρίτο ερώτημα, θα ήταν χρήσιμο ο καθηγητής να δώσει περισσότερες πληροφορίες για τα γεγονότα που αναφέρονται στα κείμενα του ΕΘΕΚ. Πιο συγκεκριμένα, τα γεγονότα που αναφέρονται στον ΕΘΕΚ είναι η εξέγερση της Μυτιλήνης και τα επακόλουθά της (Γ' βιβλίο της Ιστορίας του Θουκυδίδη, κεφ. 36), η καταστροφή των Μηλίων και η περιγραφή των διαδόχων του Περικλή. Σχετικά με αυτά τα γεγονότα ο καθηγητής μπορεί να επισκεφτεί την ιστοσελίδα «Μικρός Απόπλους» (<http://www.mikrosapoplous.gr/>), να πατήσει τη «μετάφραση» των Αρχαίων Ελληνικών κειμένων και στη συνέχεια να επιλέξει τη μετάφραση του Θουκυδίδη από τον Ελευθέριο Βενιζέλο (στις 15/4/2008 ο σύνδεσμος ήταν <http://www.mikrosapoplous.gr/thucy/vivlia/vivlio1.htm>). Ο καθηγητής θα μπορούσε επίσης, αν το θεωρεί σκόπιμο, να παραπέμψει εκεί τους μαθητές του και να βρουν μόνοι τους τις αναφορές στα συγκεκριμένα γεγονότα.

B' Λυκείου

B.1. Νεοελληνική Γλώσσα

B.1.1. Ενδυμασία, μόδα, προσαρμογή στο περιβάλλον

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	B' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Γ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ: Επεξεργασία κειμένου από την οικεία θεματική ενότητα (ενδυμασία, μόδα, προσαρμογή στο περιβάλλον) και παραγωγή κειμένου Στόχος: Κατανόηση των θεμελιωδών εννοιών για τις οποίες καλείται ο μαθητής να παράξει γραπτό λόγο
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Επεξεργαστής κειμένου (Word)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο σενάριο αυτό οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν τα διαφορετικά περιβάλλοντα στα οποία χρησιμοποιούνται οι υπό εξέταση έννοιες της μόδας και της ομορφιάς και μέσω αυτών να συνειδητοποιήσουν το εύρος του περιεχομένου τους. Επιπλέον, στόχος του σεναρίου είναι να προβληματιστούν οι μαθητές σχετικά με το φαινόμενο της μόδας και τα πρότυπα ομορφιάς στη σύγχρονη κοινωνική τους διάσταση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *μόδα* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 1.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			μόδα		Λήμμα		
Μέρος του λόγου	ουσιαστικό		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

ουσιαστικό + μόδα

Πίνακας 1

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις, όπως αυτές που φαίνονται στον συμπληρωμένο Πίνακα 1.

ουσιαστικό + μόδα
επίδειξη μόδας
φωτογράφιση μόδας
σχεδιαστές μόδας
κατάσκοπο μόδας

Πίνακας 1

Ομάδα Β' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *ομορφιά* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 2.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			ομορφιά		Λήμμα		
Μέρος του λόγου	ουσιαστικό		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

ουσιαστικό + ομορφιά

Πίνακας 2

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις όπως αυτές που φαίνονται στον συμπληρωμένο Πίνακα 2.

ουσιαστικό + ομορφιά
διαγωνισμό ομορφιάς
βιομηχανίας ομορφιάς
πρότυπο ομορφιάς
εκπομπή ομορφιάς

Πίνακας 2

2. **Ομάδα Α' και Β'**: Συμπληρώστε τους Πίνακες 1 και 2 με άλλα ουσιαστικά που μπορείτε να σκεφτείτε.

3. Πραγματοποιήστε τις εξής αναζητήσεις ανά ομάδα:

Ομάδα Α': Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων τη λέξη *μόδα* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 3.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα		Λήμμα	μόδα	Λήμμα		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο	Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + μόδα

Πίνακας 3

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις, όπως αυτές που φαίνονται στο συμπληρωμένο Πίνακα 3.

επίθετο + μόδα
μαζικής μόδας
διεθνούς μόδας
τελευταίας μόδας
περαστική μόδα

Πίνακας 3

Ομάδα Β': Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων τη λέξη *ομορφιά* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 4.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	ομορφιά		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο+ ομορφιά

Πίνακας 4

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις, όπως αυτές που φαίνονται στο συμπληρωμένο Πίνακα 4.

επίθετο + ομορφιά
εξωτικής ομορφιάς
εξωτερική ομορφιά
εσωτερική ομορφιά
φυσικής ομορφιάς

Πίνακας 4

4. **Ομάδες Α' και Β'** : Συμπληρώστε τους πίνακες 3 και 4 με άλλα επίθετα που μπορείτε να σκεφτείτε. Στη συνέχεια, ανταλλάξτε τους πίνακες που έχετε δημιουργήσει ανά ομάδα.

Ο καθηγητής προτρέπει τους μαθητές κάθε ομάδας να εκτυπώσουν ένα αντίγραφο των πινάκων που έφτιαξαν στις προηγούμενες δραστηριότητες και να το δώσουν στην άλλη ομάδα.

5. Χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα των αναζητήσεων που έχετε πραγματοποιήσει, απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις.

α) Πώς αντιλαμβάνεστε τη σημασία των παρακάτω φράσεων; Γράψτε μια μικρή παράγραφο για καθεμία από αυτές:

Βιομηχανία ομορφιάς:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Πρότυπα ομορφιάς:

β) Ποια είναι η σχέση της μόδας με την ομορφιά; Πώς επηρεάζει η μία την άλλη;

γ) Από τα παραπάνω αποτελέσματα αναζήτησης προέκυψε η εξής πρόταση: «τα μοντέλα είναι πλέον τα πρότυπα ομορφιάς της εποχής μας...». Συμφωνείτε με την άποψη αυτή; Γιατί συμβαίνει αυτό; Τι επιπτώσεις έχει για τις σύγχρονες γυναίκες; Γράψτε μια σύντομη παράγραφο.

.....

δ) «Εξαπλώνεται στην Ελλάδα η επικίνδυνη μόδα του ρείβ». Γνωρίζετε τη συγκεκριμένη μόδα; Πότε τοποθετείται χρονικά; Από ποιον πιστεύετε ότι έχει διατυπωθεί αυτή η άποψη και για ποιο λόγο; Σήμερα η μόδα αυτή υπάρχει; Γνωρίζετε κάποια άλλη τάση της μόδας που επικρατεί σήμερα και που θα μπορούσε από κάποιους να χαρακτηριστεί ως «επικίνδυνη»; Τι συμπέρασμα βγάζετε σχετικά με τον παροδικό χαρακτήρα της μόδας; Γενικότερα, θα μπορούσε κατά τη γνώμη σας κάποια τάση της μόδας να χαρακτηριστεί ως «επικίνδυνη»; Αν ναι, υπό ποιες προϋποθέσεις; Γράψτε μια σύντομη παράγραφο απαντώντας στις ερωτήσεις αυτές.

.....

B.1.2. Η οικονομία χρόνου στη γλωσσική επικοινωνία

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>A. ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ - ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Συζήτηση και παραγωγή κειμένου για λακωνικότητα, συντομογραφίες, οικονομία χρόνου στη γλωσσική επικοινωνία</p> <p>Άντληση πληροφοριών και κατανόηση εννοιών για τις οποίες ο μαθητής καλείται να παράξει κείμενο</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Λεξικό Περιοδικά σχετικά με την τεχνολογία και το αυτοκίνητο, Εφημερίδες και περιοδικά ποικίλης ύλης Διαδίκτυο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι η εξοικείωση των μαθητών με πλήθος συντομογραφιών σε πραγματικό περιβάλλον εμφάνισης, η αναζήτηση και ταξινόμηση συντομογραφιών, καθώς και ο προβληματισμός τους σχετικά με τη διαδεδομένη χρήση των συντομογραφιών και τον σκοπό που αυτές εξυπηρετούν.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τις λέξεις *συντομογραφία*, *αρκτικόλεξο* και *ακρώνυμο* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω.

1^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	συντομογραφία		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	☐

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	☐

Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

2^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	ακρώνυμα		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

3^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	αρκτικόλεξο		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

2. Χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα των αναζητήσεων της δραστηριότητας 1 (όπου χρειάζεται, ανακτήστε το περιβάλλον της πρότασης πατώντας στον σύνδεσμο στα αριστερά) συμπληρώστε τον Πίνακα 1 με τις συντομογραφίες που βρήκατε και την πλήρη απόδοσή τους στα αγγλικά ή τα ελληνικά.

Συντομογραφία	Πλήρης όρος

Πίνακας 1

Οι συντομογραφίες που προκύπτουν από τις παραπάνω αναζητήσεις είναι οι εξής:

Συντομογραφία	Πλήρης όρος
GR	Greece
RTFM	Refer to the manual
RAM	random access memory

CIA	Αμερικανική Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών
DNA	δεοξυριβονουκλεϊκό οξύ

Πίνακας 1

3. Συμπληρώστε τον Πίνακα 1 με γνωστές συντομογραφίες που χρησιμοποιείτε στην καθημερινή σας ζωή. Σε περίπτωση που δεν ξέρετε τον πλήρη όρο που αντιστοιχεί στη συντομογραφία, αναζητήστε τον σε ένα λεξικό ή στο διαδίκτυο.

4. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α΄: Από το σώμα κειμένων του ΕΘΕΚ επιλέξτε το Γενικό Σ.Κ. και πιο συγκεκριμένα τα κείμενα με τα εξής χαρακτηριστικά:

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
1. Μέσο Δημοσίευσης	Εφημερίδα Περιοδικό
2. Κειμενικό Είδος	Ενημέρωση
3. Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
4. Θέμα	Όλα
5. Ειδικότερο θέμα	Τεχνολογικές Επιστήμες
6. Εκδότης / πηγή κειμένου	Όλα
7. Συγγραφέας	Όλα
8. Ημερομηνία	Όλα

Στη συνέχεια αναζητήστε τη λέξη *υπολογιστής* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συντομογραφίες που θα προκύψουν σχετικά με τους υπολογιστές στον Πίνακα 2. Συμπληρώστε την πλήρη απόδοση του όρου (αν δεν την γνωρίζετε, αναζητήστε την σε ένα λεξικό τεχνικών όρων ή στο διαδίκτυο).

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	υπολογιστής		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Συντομογραφία	Πλήρης όρος

Πίνακας 2

Ο Πίνακας 2 συμπληρωμένος έχει περίπου ως εξής:

Συντομογραφία	Πλήρης όρος
PC	Personal Computer
CD	Compact Disc
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
KB	Kilo byte

Πίνακας 2

Ομάδα Β΄: Από το σώμα κειμένων του ΕΘΕΚ επιλέξτε το Γενικό Σ.Κ. και πιο συγκεκριμένα τα κείμενα με τα εξής χαρακτηριστικά.

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
1. Μέσο Δημοσίευσης	Εφημερίδα Περιοδικό
2. Κειμενικό Είδος	Ενημέρωση
3. Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
4. Θέμα	Όλα
5. Ειδικότερο θέμα	Αυτοκίνητο/Μοτοσικλέτα
6. Εκδότης / πηγή κειμένου	Όλα
7. Συγγραφέας	Όλα
8. Ημερομηνία	Όλα

Στη συνέχεια αναζητήστε τη λέξη *αυτοκίνητο* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συντομογραφίες που θα προκύψουν σχετικά με το αυτοκίνητο στον Πίνακα 3. Συμπληρώστε την πλήρη απόδοση του όρου (αν δεν την γνωρίζετε, αναζητήστε την σε ένα λεξικό τεχνικών όρων ή στο διαδίκτυο).

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	αυτοκίνητο		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Συντομογραφία	Πλήρης όρος

Πίνακας 3

Ο πίνακας 3 συμπληρωμένος έχει περίπου ως εξής:

Συντομογραφία	Πλήρης όρος
I.X.	Ιδιωτικής Χρήσης

VW	Volkswagen
χλμ	Χιλιόμετρο
κ.εκ	Κυβικά εκατοστά
F1	Formula 1

Πίνακας 3

5. **Ομάδα Α'**: Αναζητήστε σε περιοδικά σχετικά με την τεχνολογία περισσότερες συντομογραφίες και συμπληρώστε τον Πίνακα 2.

Ομάδα Β': Αναζητήστε σε περιοδικά σχετικά με το αυτοκίνητο περισσότερες συντομογραφίες και συμπληρώστε τον Πίνακα 3.

6. Ξεφυλλίστε εφημερίδες και περιοδικά ποικίλης ύλης και αναζητήστε συντομογραφίες. Ταξινομήστε τις με βάση τους τομείς της καθημερινής ζωής στους οποίους αναφέρονται (π.χ. αθλητισμός, πολιτική, εκπαίδευση, τεχνολογία, διασκέδαση, οικονομία κ.λπ.).
7. Καταγράψτε συντομογραφίες που χρησιμοποιείτε στην καθημερινή σας γραπτή επικοινωνία με email, sms, chat κ.λπ., καθώς και τη σημασία τους.
8. Λαμβάνοντας υπόψη τις συντομογραφίες που καταγράψατε στις προηγούμενες δραστηριότητες, απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις:

- α) Σε ποιους τομείς της σύγχρονης ζωής παρατηρήσατε ότι υπάρχουν περισσότερες συντομογραφίες; Πώς εξηγείται αυτό;
- β) Γιατί νομίζετε ότι πολλές συντομογραφίες χρησιμοποιούνται μόνο στα αγγλικά;
- γ) Αναζητώντας τη λέξη «αρκτικόλεξο» βρήκατε την παρακάτω πρόταση:

Όλα καλά κι ωραία στο τεστ μέχρι να διαβάσω την τεχνική ανάλυση του τι στο καλό κάνει αυτό το A.I.S. (αμάν πια τα αρκτικόλεξα, μας φάγανε).

Πώς σχολιάζετε την παραπάνω αντίδραση του αρθρογράφου; Προσωπικά σας ενοχλεί η εκτεταμένη χρήση συντομογραφιών στην καθημερινή ζωή;

- δ) Σε τι βαθμό σας διευκολύνει η χρήση των συντομογραφιών στην καθημερινή σας ζωή; Δημιουργούνται κατά τη γνώμη σας προβλήματα επικοινωνίας από τη χρήση συντομογραφιών; Ποια είναι αυτά και σε ποιες επικοινωνιακές περιστάσεις τα εντοπίζετε;

B.1.3. Το γεγονός και το σχόλιο στην είδηση

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Β. Η ΕΙΔΗΣΗ: Το γεγονός και το σχόλιο στην είδηση. Παρεμβολή ξένου σχολίου στην είδηση. Διαπλοκή του γεγονότος με την είδηση και το σχόλιο</p> <p>Στόχος: Να αποκτήσουν οι μαθητές κριτική στάση απέναντι στα μέσα ενημέρωσης. Ειδικότερα, να ασκηθούν στη διάκριση του γεγονότος από τα σχόλια, ώστε να εξοικειωθούν με την αποκωδικοποίηση και την ερμηνεία των πληροφοριών τις οποίες δέχονται από τον Τύπο και τα άλλα μέσα ενημέρωσης</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Επεξεργαστής κειμένου

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι η εξοικείωση των μαθητών με πραγματικές ειδήσεις από τον Τύπο, η εξάσκησή τους στον εντοπισμό των σχολίων του δημοσιογράφου στην είδηση και στην αξιολόγηση της επίδρασης των σχολίων στον αποδέκτη της είδησης, η διάκριση των διαφόρων βαθμών ουδετερότητας της είδησης, η συνειδητοποίηση του επικοινωνιακού της στόχου ανάλογα με τον βαθμό διαπλοκής είδησης και σχολίου και η ταξινόμηση διαφόρων ειδήσεων βάσει του βαθμού ουδετερότητάς τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Και οι δύο ομάδες επιλέγουν στον ΕΘΕΚ τα κείμενα του Γενικού Σ.Κ. και, πιο συγκεκριμένα, κείμενα με τα εξής χαρακτηριστικά:

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
1. Μέσο Δημοσίευσης	Εφημερίδα Περιοδικό
2. Κειμενικό Είδος	Ενημέρωση
3. Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
4. Θέμα	Όλα
5. Ειδικότερο θέμα	Όλα
6. Εκδότης / πηγή κειμένου	Όλα
7. Συγγραφέας	Όλα

8. Ημερομηνία	Όλα
---------------	-----

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα τις λέξεις *κακοκαιρία*, *νεροποντή* και *θεομηνία*, σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησης πέντε προτάσεις, οι οποίες αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα είδησης για τις συνέπειες έντονων καιρικών φαινομένων και ανακτήστε το περιβάλλον τους, πατώντας στον αριθμό στα αριστερά της πρότασης. Στη συνέχεια συγκεντρώστε τα αποσπάσματα σε έναν πίνακα.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	κακοκαιρία		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Ομάδα Β' : Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα τις λέξεις *πυρκαγιά*, *καύσωνας* και *καμίνι* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησης πέντε προτάσεις, οι οποίες αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα είδησης και ανακτήστε το περιβάλλον τους, πατώντας στον αριθμό στα αριστερά της πρότασης. Στη συνέχεια συγκεντρώστε τα αποσπάσματα σε έναν πίνακα.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	πυρκαγιά		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Κάθε ομάδα κάνει έναν πίνακα με παραδείγματα ειδήσεων. Ενδεικτικά δίνονται ως παραδείγματα οι παρακάτω πίνακες για κάθε ομάδα.

Ομάδα Α' :

«Μόνο τα κοτσάνια έμειναν» έλεγαν χθες απελπισμένοι εκατοντάδες παραγωγοί

<p>βαμβακιού που έχασαν όλη τους τη σοδειά. Τεύτλα, καλαμπόκια, ντομάτες, μπουστανικά και κηπευτικά «βομβαρδίστηκαν ανηλεώς από τα στοιχεία της φύσης που ξέσπασαν με πρωτοφανή αγριότητα στις 8.10 το βράδυ του Σαββάτου. Η Θεομηνία κράτησε μόνο 20 λεπτά, αλλά ήταν αρκετή για να μην αφήσει τίποτα στο πέρασμά της.</p>
<p>Σφοδρή κακοκαιρία σαρώνει το μεγαλύτερο μέρος της χώρας. Σε πολλά σημεία η κίνηση των οχημάτων γίνεται μόνο με αντιολισθητικές αλυσίδες, ενώ τα χιόνια έφτασαν μέχρι τα προάστια της πρωτεύουσας. Δεμένα παραμένουν στα λιμάνια για τρίτη ημέρα τα πλοία, ενώ η ΕΜΥ προβλέπει βελτίωση του καιρού την Πέμπτη και νέα επιδείνωση από το Σάββατο.</p>
<p>Ο εφιάλτης τη νύχτα, η απόγνωση την ημέρα. Η νεροποντή που ξεκίνησε το απόγευμα στη Λακωνία γύρω στα μεσάνυχτα έγινε κόλαση. Ποτάμια και χειμαρροί ξεχείλισαν, γεφύρια γκρεμίστηκαν, οι δρόμοι έκλεισαν και κόπηκε το ηλεκτρικό ρεύμα. Στο σκοτάδι ο φόβος έγινε πανικός.</p>
<p>Πάνω από 60.000 στρέμματα με καλλιέργειες, αλλά και κατοικημένες περιοχές στο νομό, επλήγησαν από δυνατή νεροποντή συνοδευόμενη από ισχυρούς ανέμους και χαλάζι μεγέθους λεμονιού, το οποίο έπεφτε για μισή ώρα περίπου.</p>
<p>Χιλιάδες στρέμματα έχουν σκεπαστεί από νερά στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη από τη Θεομηνία που έπληξε την Τετάρτη την περιοχή. Ιδιαίτερα έχουν πληγεί οι νομοί Καβάλας, Έβρου, Ροδόπης και Δράμας. Από την πρωτοφανή νεροποντή και τις υπερχειλίσεις χειμάρρων και παραποτάμων πλημμύρισαν σπίτια, καταστήματα, έπαθαν ζημιές το δίκτυο ύδρευσης, άρδευσης νερών της βροχής, καταστράφηκαν δρόμοι που είχαν κατασκευαστεί σχετικά πρόσφατα, κατέρρευσαν αποθήκες και η θάλασσα βγήκε κυριολεκτικά στη στεριά.</p>

Ομάδα Β´ :

<p>Στάχτη έγιναν τα 2/3 του δάσους του Σείχ Σου, ενώ οι πυρκαγιές που έπληξαν τη χώρα το τελευταίο 48ωρο κατέστρεψαν συνολικά 150.000 στρέμματα δασικών και καλλιεργήσιμων εκτάσεων.</p>
<p>Ούτε πέντε, ούτε δέκα, αλλά 168 πυρκαγιές ξέσπασαν το Σάββατο εκτός των περιοχής της Αττικής.</p>
<p>Τις τελευταίες πέντε ημέρες 16 άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους στη Ρουμανία, από τον καύσωνα που πλήττει την κεντρική Ευρώπη.</p>
<p>Ο εχθρός-καύσωνας εισέβαλε από χθες σε όλη τη χώρα. Η ηπειρωτική Ελλάδα, η Αττική και η Ν. Κρήτη «λύγισαν» μπροστά στα κύματα ζέστης των 40 βαθμών Κελσίου. Το σωτήριο βοριαδάκι του Αιγαίου τον αναχαίτισε, ευτυχώς, από το να καταλάβει τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα.</p>
<p>«Έβρασαν» χθες οι κάτοικοι της Λάρισας, αφού το θερμόμετρο το μεσημέρι ξεπέρασε τους 41 βαθμούς Κελσίου και η αφόρητη ζέστη μετέτρεψε τη θεσσαλική πρωτεύουσα σε ένα απέραντο καμίνι.</p>

2. Εντοπίστε τα σχόλια στις ειδήσεις που έχετε καταχωρίσει στους πίνακές σας. Ποια είναι επίδραση που έχουν τα σχόλια στην αντικειμενικότητα των ειδήσεων και τι σκοπό επιτελούν; Ταξινομήστε τις ειδήσεις ξεκινώντας από την πιο ουδέτερη.
3. Επαναδιατυπώστε τις ειδήσεις με ουδέτερο τρόπο.
4. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ, και συγκεκριμένα στα κείμενα που επιλέξατε στη δραστηριότητα 1, πέντε φράσεις ή εκφράσεις που απαντούν συχνά σε τίτλους ειδήσεων (π.χ. απεργιακό κύμα, πύρινη λαίλαπα κ.λπ.). Διαλέξτε από τα αποτελέσματα τις προτάσεις / φράσεις που περιέχουν σχόλια και αναδιατυπώστε τις με τρόπο ώστε να είναι ουδέτερες.

Αν οι μαθητές δεν μπορούν να βρουν τέτοιες φράσεις / προτάσεις, ο καθηγητής μπορεί να προτείνει μερικές ακόμα, όπως αυτές που παρατίθενται παρακάτω.

Τίτλοι ειδήσεων

1. **Απεργιακό κύμα** φαρμακοποιών και γιατρών καταφθάνει στην καρδιά του καλοκαιριού, ανεβάζοντας το θερμοόμετρο της ταλαιπωρίας των επόμενων ημερών.
2. **Κυκλοφοριακό έμφραγμα** υπέστη το κέντρο της Θεσσαλονίκης όταν οι εκπαιδευτικοί εγκατέλειψαν το χώρο κάτω από το Λευκό Πύργο.
3. Χιλιάδες κάτοικοι ζουν εφιαλτικές ώρες, καθώς η **πύρινη λαίλαπα** παρασύρει στο διάβα της τα πάντα μετατρέποντας σε στάχτες σπίτια, δάση, καλλιέργειες και ζώα.
4. Νεκρό δίπλα στα σύνεργα του **Λευκού Θανάτου**, σε αποθηκευτικό χώρο του ΟΣΕ στη Λάρισα, βρήκαν εργαζόμενοι, το Σάββατο στις 8.30 το πρωί, τον 24χρονο Δημήτρη Καραμάνη.
5. Την **καταστροφική μανία** ομάδας άγνωστων νεαρών δέχθηκε το βράδυ της περασμένης Πέμπτης η Νομική Σχολή.
6. Τεύτλα, καλαμπόκια, ντομάτες, μπιστοτανικά και κηπευτικά «βομβαρδίστηκαν» ανηλεώς από τα στοιχεία της φύσης που ξέσπασαν με **πρωτοφανή αγριότητα** στις 8.10 το βράδυ του Σαββάτου.
7. Το μάρκο **πέταξε στα ύψη** και έριξε το δολάριο την Παρασκευή ως και στα 1,5155 μάρκα.
8. Τα καύσιμα και οι διεθνείς τιμές τους εξακολουθούν να αποτελούν το μεγάλο **πονοκέφαλο για την κυβέρνηση**.

B.1.4. Η είδηση και το σχόλιο

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	0,66 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Β. Η ΕΙΔΗΣΗ: Λεξιλόγιο σχετικό με την είδηση και το σχόλιο</p> <p>Στόχος: Να αντιληφθούν την πολυσημία των λέξεων <i>σχόλιο</i> και <i>είδηση</i> μέσα στο γλωσσικό τους περιβάλλον.</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Επεξεργαστής κειμένου Λεξικό της Νέας Ελληνικής

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του συγκεκριμένου σεναρίου είναι να αντιληφθούν οι μαθητές ότι οι λέξεις *είδηση* και *σχόλιο* είναι πολύσημες και να βρουν πραγματικά παραδείγματα χρήσης για κάθε μια από τις σημασίες αυτές. Το σενάριο αυτό θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί και για οποιεσδήποτε άλλες πολύσημες λέξεις θεωρήσει σκόπιμο ο καθηγητής.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Συμβουλευτείτε ένα λεξικό σχετικά με τη σημασία των λέξεων «είδηση» και «σχόλιο».
2. Στον επεξεργαστή κειμένου του υπολογιστή σας φτιάξτε δύο πίνακες, έναν για τη λέξη *είδηση* και έναν για τη λέξη *σχόλιο*. Σε κάθε γραμμή του πίνακα γράψτε μια σημασία της λέξης που βρήκατε στο λεξικό.

Είδηση

Σημασία 1	...
Σημασία 2	...
...	...
...	...

Υπόδειγμα πίνακα 1

Για παράδειγμα, το «Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας» του Γ. Μπαμπινιώτη δίνει τρεις σημασίες της λέξης «είδηση».

Σημασία 1	Ό,τι αναγγέλλεται, ο,τιδήποτε πληροφορείται κάποιος.
-----------	--

Σημασία 2	...
Σημασία 3	...

Πίνακας 1

3. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ το λήμμα «είδηση» σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Από τα παραδείγματα χρήσης που θα ανασύρει ο ΕΘΕΚ καταχωρίστε τουλάχιστον τέσσερα για κάθε σημασία της λέξης που έχετε βρει στο λεξικό.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	είδηση		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

4. Από το Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ επιλέξτε κείμενα με τα εξής χαρακτηριστικά:

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
1. Μέσο Δημοσίευσης	Εφημερίδα Περιοδικό
2. Κειμενικό Είδος	Ενημέρωση
3. Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
4. Θέμα	Όλα
5. Ειδικότερο θέμα	Όλα
6. Εκδότης / πηγή κειμένου	Όλα
7. Συγγραφέας	Όλα
8. Ημερομηνία	Όλα

Στη συνέχεια αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα τη λέξη «σχόλιο» σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	σχόλιο		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Από τα παραδείγματα χρήσης που θα ανασύρει ο ΕΘΕΚ καταχωρίστε τουλάχιστον τέσσερα για κάθε σημασία της λέξης που έχετε βρει στο λεξικό.

5. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ το λήμμα «είδηση» σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τα αποτελέσματά σας στον Πίνακα 2.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	είδηση		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	ουσιαστικό		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

ουσιαστικό + είδηση

Πίνακας 2

Ενδεικτικά αποτελέσματα αναζήτησης είναι τα εξής:

ουσιαστικό + είδηση
Δελτίο ειδήσεων
Πρακτορείο ειδήσεων
Παρουσιαστής ειδήσεων
Τίτλους ειδήσεων

Πίνακας 2

6. Αναζητήστε στο Λεξικό της Νέας Ελληνικής τους ορισμούς των φράσεων «δελτίο ειδήσεων» και «πρακτορείο ειδήσεων».

B.1.5. Πληροφόρηση, δημοσιογραφία, τύπος

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	1 ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Β. ΕΙΔΗΣΗ Θέματα για συζήτηση και έκφραση - έκθεση (πληροφόρηση, δημοσιογραφία, τύπος)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο σενάριο αυτό οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν τα διαφορετικά περιβάλλοντα στα οποία χρησιμοποιούνται οι υπό εξέταση έννοιες της πληροφόρησης και της ενημέρωσης και μέσω αυτών να συνειδητοποιήσουν το εύρος του περιεχομένου τους. Επιπλέον, μέσω των δραστηριοτήτων του σεναρίου οι μαθητές προβληματίζονται για θέματα όπως ο ρόλος των ΜΜΕ στη σύγχρονη κοινωνία, ο ρόλος των δημοσιογράφων στη διαμόρφωση της είδησης και οι δυνατότητες που παρέχονται από τα ΜΜΕ για αντικειμενική πληροφόρηση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *πληροφόρηση* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Στη συνέχεια επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας επίθετα που προσδιορίζουν ή αξιολογούν την πληροφόρηση και καταχωρίστε τα στον Πίνακα 1.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 2 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	πληροφόρηση		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + πληροφόρηση	

Πίνακας 1

Από την παραπάνω αναζήτηση προκύπτουν αποτελέσματα, όπως αυτά που φαίνονται παρακάτω στον συμπληρωμένο πίνακα 1.

επίθετο + πληροφόρηση	
	έγκυρη πληροφόρηση
	αμφίδρομη πληροφόρηση
	σωστή πληροφόρηση
	ανεπαρκή πληροφόρηση
	κακή πληροφόρηση
	πολύπλευρη πληροφόρηση
	συγκεκριμένη πληροφόρηση
	αμερόληπτη πληροφόρηση
	επίσημη πληροφόρηση
	άμεση πληροφόρηση
	πολύτιμη πληροφόρηση
	εσφαλμένη πληροφόρηση
	Προσωπική πληροφόρηση
	επαρκή πληροφόρηση
	αντικρουόμενη πληροφόρηση
	αντικειμενική πληροφόρηση
	δημοσιογραφική πληροφόρηση
	περιορισμένη πληροφόρηση
	ειδικότερη πληροφόρηση

Πίνακας 1

Ομάδα Β' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *ενημέρωση* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Στη συνέχεια επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας επίθετα που προσδιορίζουν ή αξιολογούν την ενημέρωση και καταχωρίστε τα στον Πίνακα 2.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 2 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	ενημέρωση		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	

Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + ενημέρωση

Πίνακας 2

Από τα αποτελέσματα της παραπάνω αναζήτησης προκύπτουν αποτελέσματα, όπως αυτά που φαίνονται παρακάτω στον συμπληρωμένο Πίνακα 2.

επίθετο + ενημέρωση
Καθημερινή ενημέρωση
Προφορική ενημέρωση
ελλιπής ενημέρωση
Αθλητική ενημέρωση
σωστή ενημέρωση
επίσημη ενημέρωση
καθυστερημένη ενημέρωση
συνεχής ενημέρωση
άμεση ενημέρωση
στοιχειώδη ενημέρωση
πλήρης ενημέρωση
τηλεφωνική ενημέρωση
υπεύθυνη ενημέρωση
σωστή ενημέρωση
λεπτομερέστατη ενημέρωση
επαγγελματική ενημέρωση
ζωντανή ενημέρωση
συστηματική ενημέρωση
καθολικήν ενημέρωση
πρωτογενή ενημέρωση
αξιόπιστη ενημέρωση
αναλυτική ενημέρωση
ουσιαστικότερη ενημέρωση
σύντομη ενημέρωση
έγκαιρη ενημέρωση
επαρκής ενημέρωση
Καθημερινή ενημέρωση

Πίνακας 2

Τέλος, ανταλλάξτε τους πίνακες που έχετε δημιουργήσει ανά ομάδα.

Κάθε ομάδα τυπώνει ορισμένα αντίτυπα του πίνακα που έχει δημιουργήσει και τα δίνει στην άλλη ομάδα, έτσι ώστε να έχουν όλοι τους Πίνακες 1 και 2.

2. Με βάση τα αποτελέσματα των αναζητήσεων των δύο ομάδων, απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις.

- α) Διακρίνετε τα είδη της πληροφόρησης / ενημέρωσης και προσπαθήστε να τα ορίσετε.
- β) Ποια από τα παραπάνω επίθετα χαρακτηρίζουν θετικά και ποια αρνητικά την πληροφόρηση και την ενημέρωση;

- γ) Πώς αντιλαμβάνεστε τη θετική και πώς την αρνητική πλευρά της πληροφόρησης και της ενημέρωσης; Ποιοι παράγοντες συμβάλλουν σε καθεμία από τις δύο όψεις της πληροφόρησης/ενημέρωσης;
- δ) Κατά τη γνώμη σας τα ΜΜΕ συμβάλλουν στην αντικειμενική πληροφόρηση των πολιτών; Δικαιολογήστε την άποψή σας.

B.1.6. Η οργάνωση της είδησης

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>B. Η ΕΙΔΗΣΗ: Η οργάνωση της είδησης. Η οπτική γωνία του δημοσιογράφου στην είδηση</p> <p>Στόχος: Οι μαθητές κατανοούν ότι, ως αποδέκτες μιας είδησης, πρέπει να αντλούν και, ως αφηγητές, να μεταδίδουν τις απαραίτητες πληροφορίες για τον τόπο, τα πρόσωπα και τα πιθανά αίτια ενός συμβάντος. -Αντιλαμβάνονται με από τρόπο την έννοια της οπτικής γωνίας.</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Επεξεργαστής κειμένου

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι η εξοικείωση των μαθητών με πραγματικές ειδήσεις από τον τύπο και η εξάσκησή τους στον εντοπισμό των πληροφοριών που δίνονται για τα περιγραφόμενα συμβάντα. Επιπλέον, οι μαθητές συνειδητοποιούν πώς οι πληροφορίες αυτές οργανώνονται με βάση την οπτική γωνία αυτού που αφηγείται ένα γεγονός.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Επιλέξτε στον ΕΘΕΚ κείμενα του Γενικού Σώματος Κειμένων και πιο συγκεκριμένα κείμενα με τα εξής χαρακτηριστικά:

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
1. Μέσο Δημοσίευσης	Εφημερίδα Περιοδικό
2. Κειμενικό Είδος	Ενημέρωση
3. Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
4. Θέμα	Όλα
5. Ειδικότερο θέμα	Όλα
6. Εκδότης / πηγή κειμένου	Όλα
7. Συγγραφέας	Όλα
8. Ημερομηνία	Όλα

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα ρήματα που είναι χαρακτηριστικά των ειδήσεων ενός αστυνομικού δελτίου, όπως *πυροβόλησε, συνελήφθη* και

τραυμάτισε, σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησης πέντε προτάσεις, οι οποίες αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα μιας είδησης του αστυνομικού δελτίου και αποθηκεύστε τις. Στη συνέχεια, ανακτήστε το περιβάλλον τους, πατώντας στον αριθμό στα αριστερά της πρότασης. Συγκεντρώστε τα αποσπάσματα σε έναν πίνακα που θα δημιουργήσετε στον επεξεργαστή κειμένου του υπολογιστή σας.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	πυροβόλησε		Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ένα πίνακα με σύντομες ειδήσεις ή αποσπάσματα ειδήσεων του αστυνομικού δελτίου. Ορισμένα παραδείγματα ειδήσεων από τη βάση του ΕΘΕΚ για την Ομάδα Α' δίνονται παρακάτω.

<p>Εκείνη έδωσε τέλος στη σχέση τους. Εκείνος έβαλε τέρμα στη ζωή τους. Το δραματικό φινάλε σημειώθηκε χθες όταν ο 61χρονος σύζυγος, ανήμπορος να ξεπεράσει το χωρισμό, πυροβόλησε και τραυμάτισε τη γυναίκα και στη συνέχεια αυτοκτόνησε.</p>
<p>Τραγική κατάληξη είχε ο καβγάς ενός ζευγαριού στις εργατικές πολυκατοικίες της Μάνδρας Αττικής. Η 42χρονη Ελισάβετ Νεοχωρίτου πυροβόλησε και σκότωσε το σύζυγό της Διονύση και ακολούθως αυτοκτόνησε πέφτοντας από το μπαλκόνι του διαμερισμάτος της. Μέχρι στιγμής δεν έχουν γίνει γνωστά τα αίτια της τραγωδίας, αυτήκοοι μάρτυρες δηλώνουν πάντως πως το ζευγάρι διαπληκτιζόνταν για αρκετή ώρα πριν ακουστεί ο μοιραίος πυροβολισμός.</p>
<p>Μακελειό στον Πύργο χθες το βράδυ. Δραπέτης των φυλακών Τίρυνθας Αργολίδας ταμπουρώθηκε στο σπίτι του, πυροβόλησε και σκότωσε αστυνομικό των ΕΚΑΜ και τελικά οι αστυνομικοί με τη χρήση δακρυγόνων κατάφεραν να τον συλλάβουν. Δράστης είναι ο 35χρονος Μιχάλης Μπρης και θύμα ο 36χρονος αστυνομικός Βασίλης Λάπας, από τη Λάρισα, πατέρας δύο ανήλικων παιδιών.</p>
<p>Απόλυτα ψύχραιμος ήταν ο Κίνκελ και όταν πυροβόλησε τους συμμαθητές του. «Το πρόσωπό του έδειχνε ότι ήταν κάτι που έκανε κάθε μέρα», είπε ο 15χρονος Ντέιβιντ Ουίλις. «Έβαλε το πόδι του στην πλάτη ενός παιδιού και τον πυροβόλησε τέσσερις φορές».</p>
<p>Όλα ξεκίνησαν τα ξημερώματα του Σαββάτου στην Ερέτρια της Εύβοιας. Ήταν περίπου 02.15 όταν ο 43χρονος εστιάτορας Κων. Βαλκάνος δέχτηκε επίθεση από δύο ληστές την ώρα που επέστρεφε στο σπίτι του. Ο ένας ληστής τον πυροβόλησε τρεις φορές στα πόδια. Η ληστεία απέτυχε και οι δράστες εξαφανίστηκαν. Το πρωί του Σαββάτου η Ασφάλεια Χαλκίδας εντόπισε και συνέλαβε ως έναν</p>

από τους δράστες της απόπειρας ληστείας τον Παν. Χαλεπά.

Ομάδα Β' : Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα ουσιαστικά που είναι χαρακτηριστικά των ειδήσεων ενός αστυνομικού δελτίου, όπως *ληστεία, διάρρηξη* και *κλοπή*, σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Επιλέξτε από τα αποτελέσματα της αναζήτησης πέντε προτάσεις, οι οποίες αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα μιας ειδήσης του αστυνομικού δελτίου και αποθηκεύστε τις. Στη συνέχεια, ανακτήστε το περιβάλλον τους, πατώντας στον αριθμό στα αριστερά της πρότασης. Συγκεντρώστε τα αποσπάσματα σε έναν πίνακα που θα δημιουργήσετε στον επεξεργαστή κειμένου του υπολογιστή σας.

Τέλος, ανταλλάξτε τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας ανά ομάδα.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ληστεία		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	500	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Οι μαθητές καλούνται να δημιουργήσουν ένα πίνακα με σύντομες ειδήσεις ή αποσπάσματα ειδήσεων του αστυνομικού δελτίου. Ορισμένα παραδείγματα ειδήσεων από τη βάση του ΕΘΕΚ για την Ομάδα Β' δίνονται παρακάτω.

ΕΝΟΠΛΗ **ληστεία** στο σουπερμάρκετ Σκλαβενίτη, που βρίσκεται στη συμβολή των οδών Κηφισού και Ρόδου, έγινε στις 4.15 χθες το απόγευμα. Δύο άγνωστοι με την απειλή κοντόκανης караμπίνας εξουδετέρωσαν τους υπαλλήλους και τους πελάτες του καταστήματος και πήραν από τα έξι ταμεία όλες τις εισπράξεις της ημέρας. Άγνωστο παραμένει μέχρι στιγμής το χρηματικό ποσό που υπήρχε στα ταμεία του σουπερμάρκετ.

Ήταν περίπου 02.15 όταν ο 43χρονος εστιάτορας Κων. Βαλκάνος δέχτηκε επίθεση από δύο ληστές την ώρα που επέστρεφε στο σπίτι του. Ο ένας ληστής τον πυροβόλησε τρεις φορές στα πόδια. Η ληστεία απέτυχε και οι δράστες εξαφανίστηκαν. Το πρωί του Σαββάτου η Ασφάλεια Χαλκίδας εντόπισε και συνέλαβε ως έναν από τους δράστες της απόπειρας **ληστείας** τον Παν. Χαλεπά. Ανακρινόμενος ο Χαλεπάς είπε ότι ο συνεργός του ήταν ένας «Βαγγέλης» που έμενε κάπου στη Φυλής.

Το ποσό υπήρξε... ευτελές, αν συγκριθεί με τα ποσά που άρχισαν να εξαφανίζονται μυστηριωδώς τα επόμενα χρόνια. Πάντως, η υπόθεση της οποίας επελήφθη ο υπάλληλος κ. Χατζηκομνηνός εκκρεμεί. Έστω και αν έχει αποδοθεί σε διάρρηξη του Ταχυδρομικού Γραφείου. Σε **διάρρηξη** του Ταχυδρομικού Γραφείου αποδόθηκε, μετά από δύο χρόνια (14-12-83), και η απώλεια 1.795.307 δραχμών από το Ταχυδρομικό Γραφείο Μαντουδίου.

Η έρευνα που ανατέθηκε στον υπάλληλο κ. Βολογιάννη δεν είχε κανένα αποτέλεσμα.
 Ομοίως, χωρίς αποτέλεσμα, έκλεισε και η έρευνα για τη διάρρηξη του Ταχυδρομικού Γραφείου Ερέτριας από το οποίο έκαναν... φτερά 1.303.227 δραχμές.
 Η διάρρηξη διεπράχθη στις 7 Οκτωβρίου 1985, ενώ η έρευνα της υπόθεσης είχε ανατεθεί στον υπάλληλο κ. Τάτση.

Νέα **κλοπή** αστυνομικού αυτοκινήτου και μάλιστα της αντιτρομοκρατική υπηρεσίας έγινε χθες τα ξημερώματα έξω από το Αστυνομικό Τμήμα του Κολωνού!
 Ο αστυφύλακας της αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας Λουκάς Αλεξίου, που έχει χρεωθεί το συγκεκριμένο αυτοκίνητο, το άφησε στη διασταύρωση των οδών Λαοδάμαντος και Πρεβέζης γύρω στις 3 το πρωί της Κυριακής.
 Πήγε να το πάρει κατά τις 5.30, αλλά το μικρό Σουζούκι Σουίφτ είχε εξαφανιστεί.
 Ως συνήθως το συμβάν δεν ανακοινώθηκε από την Αστυνομία, παρ' ότι έχει διαταχτεί διοικητική έρευνα και ο αστυνομικός οδεύει προς διαθεσιμότητα.

Κάθε ομάδα τυπώνει ορισμένα αντίτυπα του πίνακα που έχει δημιουργήσει και τα δίνει στην άλλη ομάδα, έτσι ώστε να έχουν όλοι τις ειδήσεις που έχουν επιλεγεί.

2. Εντοπίστε στις ειδήσεις των δύο πινάκων πληροφορίες για τον τόπο, τον χρόνο, τα πρόσωπα και τα πιθανά αίτια των αντίστοιχων συμβάντων. Στη συνέχεια καταχωρίστε τις πληροφορίες αυτές στον Πίνακα 1 με φράσεις ή προτάσεις από το ίδιο το κείμενο.

Ποιος;	Πού;	Πότε;	Γιατί;

Πίνακας 1

3. Με βάση τα αποτελέσματα των αναζητήσεων της δραστηριότητας 1 και τον Πίνακα 1 (δραστηριότητα 2) απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) Βρείτε συγκεκριμένα παραδείγματα άμεσης και έμμεσης μετάδοσης των πληροφοριών για τον τόπο, τον τρόπο, τα πρόσωπα και τα αίτια των γεγονότων που περιγράφονται στις ειδήσεις που έχετε συγκεντρώσει.
- β) Ποια σχέση βλέπετε μεταξύ των παραμέτρων του Πίνακα 1 και τη διαμόρφωση της οπτικής γωνίας μιας ειδήσης;
- γ) Επιλέξτε μία από κάθε ομάδα ειδήσεων της δραστηριότητας 1 και ξαναγράψτε την από την οπτική γωνία ενός αυτόπτη μάρτυρα του συμβάντος.

Β.1.7. Οργάνωση του λόγου – η χρήση του παραδείγματος

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	0,5 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Β. Η ΕΙΔΗΣΗ. Οργάνωση του λόγου – η χρήση του παραδείγματος
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Διαδίκτυο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος των δραστηριοτήτων που αποτελούν αυτό το σενάριο είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τον τρόπο χρήσης του παραδείγματος στην ανάπτυξη της παραγράφου. Ο καθηγητής μπορεί να χρησιμοποιήσει άλλα παραδείγματα που θα ανασύρει από τη βάση δεδομένων του ΕΘΕΚ, ανάλογα με τις ανάγκες και τις δυνατότητες των μαθητών του. Τα συγκεκριμένα αποσπάσματα έχουν ανασυρθεί με βάση τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

1^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο		
Λέξη	τρανταχτό		Λέξη	παράδειγμα		Λέξη		
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα		
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

2^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο		
Λέξη	για		Λέξη	παράδειγμα		Λέξη		
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα		
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Διαβάστε τις παρακάτω παραγράφους και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Παράγραφος 1

«Αιώνας της πληροφορίας» έχει χαρακτηριστεί από πολλούς ο 20ος, όπου πολύ σημαντικά επιστημονικά και τεχνολογικά επιτεύγματα έγιναν στον τομέα της διάθεσης και αναζήτησης της πληροφορίας. Τρανταχτό παράδειγμα αποτελεί το Internet, όπου η συνεχής αύξηση των χρηστών, ακόμα και από άτομα που μέχρι πρότινος δεν ασχολούνταν με τους Η/Υ, αποδεικνύει πώς όλοι προσπαθούν να έχουν ανά πάσα στιγμή πρόσβαση σε μεγάλους όγκους πληροφοριών, με μικρό σχετικά κόστος, και πάνω απ' όλα, γρήγορα.

Παράγραφος 2

Το Οικογενειακό Δίκαιο αποτελεί μια πυραμίδα εξουσίας, με θεωρητικό όριο την κατάχρηση. Ένα όριο αμφισβητούμενο και ρευστό, που διαμορφώνεται ανάλογα με τη νοοτροπία των διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων και αποκτά πρακτικές συνέπειες μόνο σε περιπτώσεις ακραίες, που φτάνουν στο δικαστήριο. Αλλά ο περιορισμός του δικαιώματος μόνο στα όρια της κατάχρησής του, δεν κάνει τίποτ' άλλο παρά να το επιβεβαιώνει. Εξάλλου το στένεμα ή το πλάτεμα του θεωρητικού όρου «κατάχρηση» είναι ζήτημα ποσοτικής κυριαρχίας, που δεν καταργεί τη σχέση εξουσιαστή και εξουσιαζόμενου, αλλ' απλώς τη βελτιώνει. Έχει θεωρηθεί, για παράδειγμα, κατάχρηση εξουσίας του άντρα να αξιώνει από τη γυναίκα του να μη βγει ποτέ από το σπίτι, να μη δει τους γονείς και τ' αδέρφια της, να κοιμηθεί με τον πάσχοντα από μεταδοτική αρρώστια σύζυγο. Δε θεωρείται όμως κατάχρηση εξουσίας ο βιασμός της συζύγου, η αναγκαστική συμμόρφωση σε ορισμένη κοινωνική ή ατομική συμπεριφορά, ενώ μόλις τον τελευταίο καιρό αρχίζει ν' αμφισβητείται το δικαίωμα του συζύγου στην παρεμπόδιση επαγγελματικής δραστηριότητας της γυναίκας, κι αυτό όταν δεν κρίνεται ασυμβίβαστη στην κοινωνική του θέση.

- α) Ποια είναι η θεματική περίοδος κάθε παραγράφου; Με ποιο τρόπο αναπτύσσονται οι παραπάνω παράγραφοι;
- β) Οι παραπάνω παράγραφοι παρουσιάζουν ουσιαστικές διαφορές στον τρόπο που οι συγγραφείς χρησιμοποιούν το παράδειγμα για την ανάπτυξη των ιδεών τους. Μπορείτε να εντοπίσετε τις διαφορές αυτές και να τις σχολιάσετε;
- γ) Ποιον θεωρείται πιο αποτελεσματικό τρόπο αξιοποίησης του παραδείγματος; Γιατί;

Οι παραπάνω παράγραφοι που δίνονται προέρχονται από το Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ. Και στις δύο παραγράφους χρησιμοποιείται το παράδειγμα ως τρόπος ανάπτυξης. Ωστόσο, στην πρώτη παράγραφο έχει τη θέση του μόνου τεκμηρίου αμέσως μετά τη θεματική περίοδο, ενώ στη δεύτερη παράγραφο χρησιμοποιείται για να καταστήσει σαφέστερη την άποψη που

αναλύεται από τις λεπτομέρειες της παραγράφου. Ο δεύτερος τρόπος θεωρείται πιο αποτελεσματικός, αλλά δεν είναι πάντοτε εφικτός.

Προτεινόμενες δραστηριότητες για τη συνέχεια

Αναζητώντας τη λέξη *παράδειγμα* ως πρώτο κριτήριο αναζήτησης στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ ο δάσκαλος επιλέγει μια σειρά από παραγράφους που αναπτύσσονται με παράδειγμα. Τις δίνει στους μαθητές του και τους ζητά να βρουν με ποιο τρόπο χρησιμοποιείται το παράδειγμα στις παραγράφους, από πού αντλείται το παράδειγμα αυτό και αν θεωρούν ότι είναι επιτυχημένο.

B.1.8. Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Β. Η ΕΙΔΗΣΗ: Θέματα για συζήτηση και έκφραση έκθεση σχετικά με τα μέσα μαζικής επικοινωνίας
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου αυτού είναι να αντιληφθούν οι μαθητές το ρόλο των ΜΜΕ στη σημερινή κοινωνία και να αξιολογήσουν τη συμβολή της τηλεόρασης και των εφημερίδων. Στο σενάριο αυτό ο ΕΘΕΚ χρησιμοποιείται ως πηγή άντλησης πληροφοριών που σχετίζονται με τον προβληματισμό που αναπτύσσεται σήμερα γύρω από το θέμα των ΜΜΕ.

Οι αναζητήσεις που προτείνονται στο σενάριο είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν από όλους τους μαθητές της τάξης ή να ανατεθούν σε ομάδες και στη συνέχεια να συζητηθούν από όλη την τάξη.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Επιλέξτε κείμενα από το Γενικό Σ.Κ. σύμφωνα με τα κριτήρια που φαίνονται παρακάτω.

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
1. Μέσο Δημοσίευσης	Βιβλίο Εφημερίδα
2. Κειμενικό Είδος	Ενημέρωση
3. Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
4. Θέμα	Όλα
5. Ειδικότερο θέμα	Όλα
6. Εκδότης / πηγή κειμένου	Όλα
7. Συγγραφέας	Όλα
8. Ημερομηνία	Όλα

2. Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα του ΕΘΕΚ προτάσεις που να περιέχουν τις λέξεις «τηλεόραση» και «εφημερίδα» σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι οσεσδήποτε λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη				
Λήμμα	τηλεόραση		Λήμμα	εφημερίδα			
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου				

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Επιλέξτε από τις προτάσεις που ανασύρθηκαν από τη βάση του ΕΘΕΚ όσες σχετίζονται με τη σχέση μεταξύ τηλεόρασης και εφημερίδων και αποθηκεύστε τες. Με βάση τις προτάσεις που αποθηκεύσατε, αλλά και τα ευρύτερα αποσπάσματα στα οποία περιέχονται οι προτάσεις αυτές, απαντήστε γραπτά στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- α) Από ποιες πηγές προτιμούν να ενημερώνονται σήμερα οι ευρωπαίοι πολίτες;
- β) Τι είδους πληροφόρηση ζητούν σήμερα οι αναγνώστες των εφημερίδων;

3. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων προτάσεις που να περιέχουν τις λέξεις «τηλεόραση» και «εξουσία» σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι οσεσδήποτε λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη				
Λήμμα	τηλεόραση		Λήμμα	εξουσία			
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου				

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

4. Με βάση τις προτάσεις που ανασύρθηκαν από τη βάση του ΕΘΕΚ, αλλά και τα ευρύτερα αποσπάσματα στα οποία περιέχονται οι προτάσεις αυτές, απαντήστε γραπτά στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- α) «Η τηλεόραση», έγραφε ο αυστριακός φιλόσοφος Karl Popper, «έχει εξελιχθεί σε μια κολοσσιαία εξουσία, στην ισχυρότερη εξουσία της εποχής μας, λες και είναι ο ίδιος ο Θεός που μιλάει». Πώς σχολιάζετε το παραπάνω απόσπασμα;
- β) Από τα αποτελέσματα αναζήτησης της δραστηριότητας 2 εντοπίστε το απόσπασμα εκείνο, όπου αναφέρονται δύο περιπτώσεις στις οποίες η τηλεόραση έγινε όργανο της εξουσίας. Ποιες είναι αυτές; Πώς δικαιολογεί την άποψή του αυτή ο συγγραφέας;
- γ) Πώς περιγράφεται η κατάσταση της ελληνικής τηλεόρασης σήμερα, δημόσιας και ιδιωτικής;

Η ερώτηση β) αφορά το απόσπασμα από το κείμενο του Β. Νέτα από την εφημερίδα «Ελευθεροτυπία» το οποίο παρατίθεται στη συνέχεια.

Αυτά είναι τα στοιχεία της βαθιάς κρίσης, που την πληρώνει ολόκληρη η υφήλιος. Την περασμένη εβδομάδα, δύο σοβαρά θέματα έτρεξαν στις τηλεοπτικές οθόνες, που υποχρεώνουν σε προβληματισμό για το ρόλο της τηλεόρασης και γενικότερα των μέσων ενημέρωσης και των λειτουργιών.

Το ένα ήταν η προβολή της βιντεοταινίας με την ανάκριση του Μπιλ Κλίντον και το άλλο, ο τηλεοπτικός χειρισμός της υπόθεσης του Ελληνορουμάνου κακοποιού Ματέι Σορίν, με την τραγική κατάληξη.

Και στις δύο περιπτώσεις η **τηλεόραση** παρασύρθηκε και βγήκε από τα όρια του ρόλου της ως μέσου ενημέρωσης και ελέγχου κι έγινε όργανο της **εξουσίας**.

Στην περίπτωση Κλίντον έπαιξε το παιχνίδι του πουριτανισμού και της υποκρισίας, με την προβολή ενός πορνό εξευτελισμού της ανθρωπίνης αξίας. Στην περίπτωση Σορίν δέχτηκε τη συνεργασία με την Αστυνομία και λειτούργησε με υπαγορεύσεις της.

Ουσιαστικά αυτοκαταργήθηκε, διότι της ήταν αδύνατο να παίζει ταυτόχρονα τους ρόλους της ελέγχουσας και της ελεγχόμενης.

Η ερώτηση γ) αφορά τα δύο αποσπάσματα που παρατίθενται στη συνέχεια.

Δευτέρα 21 Απριλίου 1997

Για σήμερα το απόγευμα στις 5, έξω από το κτίριο του Αντέννα στο Μαρούσι έχει οριστεί η πρώτη ειρηνική διαδήλωση οργής από πολίτες που καλούν σε δράση κατά της τηλερύπανσης, με στόχο να επιστρέψουν τα σκουπίδια στα κανάλια.

Σε κείμενο που υπογράφουν 70 πολίτες που συγκροτούν την κίνηση αναφέρουν μεταξύ άλλων:

Όταν η ενημέρωση και η ψυχαγωγία των πολιτών μετατρέπεται συστηματικά σε χυδαίο κουτσομπολιό· όταν η κοινωνική αδυναμία, η δυσμορφία, η παιδική αθωότητα, η ψυχική ασθένεια γίνονται καθημερινά θύματα του τηλεοπτικού Μολώχ που διψά για ακροαματικότητες και κέρδη· όταν το δημοσιογραφικό λειτούργημα κουρελιάζεται στα χέρια άθλιων έμπορων του ανθρώπινου πόνου, εργολάβων προκατασκευασμένων πληροφοριών· όταν η αξία της πληροφορίας ανατρέπεται, το ασήμαντο γίνεται τεράστιο και το σημαντικό εξαφανίζεται, τα πάθη των λαών αγνοούνται ή μετατρέπονται σε ευτελές θέαμα, η κοινωνία και οι αγώνες της λογοκρίνονται· όταν η φύση υπάρχει μόνο ως ταπετσαρία των τηλεοπτικών θεαμάτων, η **τηλεόραση** μεταμορφώνεται σε τεράστια κλειδαρότρυπα που μετατρέπει τα ατομικά δικαιώματα και το απόρρητο της ιδιωτικής ζωής σε δημόσιο θέαμα προς πώληση· όταν η πολιτική **εξουσία** και το θεσμικό πλαίσιο προστασίας των δικαιωμάτων του πολίτη δεν μπορεί και δεν θέλουν να αποπλίσουν τους φορείς της τηλεοπτικής βαρβαρότητας και η επαγγελματική δεοντολογία κινείται εκτός ορίων και όρων· όταν κανείς δεν μπορεί να απαντήσει πια με σιγουριά ποιος ελέγχει τη ζωή μας και τη σκέψη μας. Τότε είναι η ώρα της δράσης των πολιτών.

Εμείς που υπογράφουμε αυτό το κείμενο, καλούμε κάθε ευαίσθητο πολίτη σε οργανωμένη συλλογική κοινωνική αυτοάμυνα.

Καλούμε του πολίτες και τους φορείς συλλογικής και κοινωνικής έκφρασης αυτής της χώρας να δώσουν το δικό τους μήνυμα:

Η επίκριση όμως για την επίκριση καταντάει στείρα μεμψιμοιρία και δεν οδηγεί πουθενά.

Η συνειδητοποίηση τέτοιων προβλημάτων και η ευαισθητοποίηση του πολίτη για να τα αντιμετωπίσει στην πράξη, εκτός από την Παιδεία, την Εκκλησία, τους κοινωνικούς φορείς κ.ά., περνάει - σε καθοριστικό βαθμό - μέσα από τα τηλεοπτικά κανάλια, που ως μέσα ευρύτερης ενημέρωσης μπορούν να παίξουν αποφασιστικό ρόλο.

Με τη δύναμη που διαθέτουν, από τη φύση τους, στο πέρασμα μηνυμάτων, προτύπων, αξιών, αρχών, ιδεών κλπ. αλλά και μέσα από τον γόνιμο προβληματισμό, τον σωστό σχολιασμό και την υπεύθυνη ενημέρωση, μπορούν να πρωτοστατήσουν στην αναστροφή της καταστάσεως.

Ωστόσο, η έλλειψη οράματος για την Ελλάδα, η απουσία φιλοδοξίας να

προσφερθεί παιδεία και καλλιέργεια στον τόπο με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο, η ανυπαρξία αίσθησης ευθύνης απέναντι στους πολίτες που εμπιστεύτηκαν την ιδιωτική **τηλεόραση**, κατάφεραν να μετατρέψουν την ιδιωτική τηλεόραση - κι αυτό δεν συμβαίνει μόνο στην Ελλάδα - σε χώρο ασκήσεως **εξουσίας**, σε πεδίο ανταγωνισμών θεαματικότητας και σε αγώνα επιβίωσης από δυσβάστακτες οικονομικές δαπάνες.

Έτσι σήμερα η ιδιωτική τηλεόραση προκαλεί στον τόπο ανυπολόγιστη πολιτισμική, παιδευτική, κοινωνική, ηθική και εθνική ζημιά, τόσο που η κρατική τηλεόραση να φαντάζει σήμερα πραγματική όαση, με χαμηλή θεαματικότητα και υψηλή προσφορά.

Με εξαίρεση - φωτεινή για ορισμένα κανάλια - την ποιότητα της ειδησεογραφικής ενημέρωσης, που έκανε και τα κρατικά κανάλια να ανεβάσουν αντιστοίχως την ποιότητά τους.

Εξαίρεση που περιλαμβάνει και κάποιες ενημερωτικές εκπομπές (πολιτικού, κοινωνικού και άλλου περιεχομένου) καθώς και ορισμένες, ελάχιστες ψυχαγωγικές και καλλιτεχνικές σειρές ή ταινίες, ελληνικές και ξένες, που επίσης έχουν ποιότητα.

5. Παρουσιάστε το θέμα σας και τις απαντήσεις των ερωτήσεών σας στην τάξη και ανταλλάξτε απόψεις για κάθε θέμα.

Αυτή η δραστηριότητα πραγματοποιείται στην περίπτωση που ο καθηγητής επιλέξει να πραγματοποιηθεί το σενάριο με την τάξη χωρισμένη σε δύο ομάδες.

Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός μπορεί να επεκτείνει το σχετικό προβληματισμό αξιοποιώντας σχετικά κείμενα στην τάξη.

6. Από τις παραπάνω αναζητήσεις ανασύρθηκε και το παρακάτω απόσπασμα.

Έτσι σήμερα η ιδιωτική τηλεόραση προκαλεί στον τόπο ανυπολόγιστη πολιτισμική, παιδευτική, κοινωνική, ηθική και εθνική ζημιά, τόσο που η κρατική τηλεόραση να φαντάζει σήμερα πραγματική όαση, με χαμηλή θεαματικότητα και υψηλή προσφορά.

Αναπτύξτε σε τέσσερις παραγράφους την άποψη του συγγραφέα, χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα παραδείγματα / επιχειρήματα. Ποια είναι η δική σας άποψη στο ζήτημα αυτό;

B.1.9. Βιογραφικά είδη

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Γ. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ: Βιογραφικά είδη, Βιογραφία / Μυθιστορηματική βιογραφία, Βιογραφικό σημείωμα, Αυτοβιογραφία / μυθιστόρημα με αυτοβιογραφικά στοιχεία, Αυτοβιογραφικό σημείωμα</p> <p>Στόχος: Να ασχοληθούν οι μαθητές με ορισμένα βιογραφικά είδη που εξυπηρετούν τις θεωρητικές και πρακτικές ανάγκες της καθημερινής επικοινωνίας - Να κατανοήσουν ότι σε κάθε βιογραφικό είδος χρησιμοποιείται διαφορετικό ύφος και γλωσσική ποικιλία, ανάλογα με το συγκεκριμένο είδος, το σκοπό του βιογράφου και το κοινό στο οποίο αυτός απευθύνεται.</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Διδακτικό εγχειρίδιο της Έκφρασης - Έκθεσης Διδακτικά εγχειρίδια Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι η εξοικείωση των μαθητών με τα διάφορα είδη βιογραφίας και η συνειδητοποίηση των διαφορών στο ύφος και τη γλωσσική ποικιλία ανάλογα με το βιογραφικό είδος και τις επικοινωνιακές παραμέτρους που προσδιορίζουν την κάθε βιογραφία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη «βιογραφία» σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που ακολουθούν. Με βάση τα αποτελέσματα που θα ανασυρθούν από τη βάση του ΕΘΕΚ απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν. Αν κρίνετε απαραίτητο για να κατανοήσετε την πρόταση, πατήστε στο σύνδεσμο και διαβάστε το ευρύτερο κείμενο όπου περιέχονται οι προτάσεις.

Πρώτο κριτήριο		Δεύτερο κριτήριο		Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι	Λέξη	Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι	Λέξη	

Λήμμα	βιογραφία	1 λέξεις	Λήμμα		1 λέξεις	Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

α) Τι είναι η βιογραφία;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β) Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των προσώπων που επιλέγονται συνήθως για να γίνει η βιογραφία τους;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

γ) Σε τι κοινό απευθύνεται μια βιογραφία;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

δ) Πόσο δημοφιλείς είναι οι βιογραφίες στην Ελλάδα και πόσο στο εξωτερικό;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ε) Τι είναι η μυθιστορηματική βιογραφία; (βρείτε κάποια παραδείγματα τέτοιων έργων, αν είναι δυνατόν)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ομάδα Β' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη «αυτοβιογραφία» και τη λέξη «απομνημονεύματα» σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που ακολουθούν. Με βάση τα αποτελέσματα που θα ανασυρθούν από τη βάση του ΕΘΕΚ απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο		
Λέξη			Λέξη			Λέξη		
Λήμμα	αυτοβιογραφία		Λήμμα			Λήμμα		
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο		
Λέξη			Λέξη			Λέξη		
Λήμμα	απομνημονεύματα		Λήμμα			Λήμμα		
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

α) Τι είναι η αυτοβιογραφία και τι τα απομνημονεύματα;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

β) Ποια είναι η διαφορά μεταξύ τους; Αν χρειαστεί, επιβεβαιώστε τις απαντήσεις με τη βοήθεια ενός λεξικού της Νέας Ελληνικής.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ομάδα Γ' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη φράση «βιογραφικό σημείωμα», σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που ακολουθούν. Με βάση τα αποτελέσματα που θα ανασυρθούν από τη βάση του ΕΘΕΚ απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	βιογραφικός		Λήμμα	σημείωμα		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	

Αριθμός προτάσεων	100
-------------------	------------

Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο

- α) Τι είναι ένα βιογραφικό σημείωμα;
- β) Τι σκοπούς εξυπηρετεί συνήθως;
- γ) Τι είδους πληροφορίες συνήθως περιέχονται σε αυτό;

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Κάθε ομάδα ενημερώνει τις υπόλοιπες για τα συμπεράσματα που έβγαλε με βάση τις αναζητήσεις που πραγματοποίησε.

Σε αυτό το σημείο είναι δυνατόν να προβλεφθεί από τον εκπαιδευτικό ή εκτύπωση των απαντήσεων της κάθε ομάδας, έτσι ώστε να ενημερωθεί όλη η τάξη για τις δραστηριότητες των ομάδων.

7. Αναζητήστε κείμενα αντιπροσωπευτικά των κειμενικών ειδών που εξέτασαν όλες οι ομάδες. Με βάση τα κείμενα αυτά, αλλά και τις απαντήσεις όλων των ομάδων απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- α) Τι έχετε να παρατηρήσετε σχετικά με το ύφος και τη γλώσσα που χρησιμοποιείται σε κάθε είδος κειμένου;
- β) Πώς οι παρατηρήσεις σας σχετικά με ύφος και τη γλώσσα κάθε κειμενικού είδους συνδέονται με το στόχο του κειμενικού είδους;

Για την πραγματοποίηση αυτής της δραστηριότητας μπορούν να χρησιμοποιηθούν κείμενα που περιέχονται στο βιβλίο της Έκφρασης – Έκθεσης ή των Κειμένων Νεοελληνικής Λογοτεχνίας. Μπορούν βέβαια να χρησιμοποιηθούν και άλλα κείμενα που θα επιλέξει ο εκπαιδευτικός.

B.1.10. Εργασία – επιλογή επαγγέλματος

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	0,5 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Γ. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ: Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση σχετικά με την εργασία και την επιλογή επαγγέλματος Στόχος: Άντληση πληροφοριών και κατανόηση εννοιών για τις οποίες ο μαθητής καλείται να παράξει κείμενο
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Λεξικό της Νέας Ελληνικής

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στο σενάριο αυτό οι μαθητές καλούνται να αναζητήσουν τα διαφορετικά περιβάλλοντα στα οποία χρησιμοποιούνται οι υπό εξέταση έννοιες της δουλειάς και της εργασίας και μέσω αυτών να συνειδητοποιήσουν το εύρος του περιεχομένου τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α΄ : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *εργασία* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 1.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 2 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			εργασία		Λήμμα		
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	

Αριθμός προτάσεων	1000	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο
-------------------	-------------	----------------------------------

επίθετο + εργασία

Πίνακας 1

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις όπως αυτές που φαίνονται στο συμπληρωμένο Πίνακα 1.

επίθετο + εργασία
προσωπική εργασία
μαύρη εργασία
μισθωτή εργασία
συλλογική εργασία
αγροτική εργασία
χειρωνακτική εργασία
ανθυγιεινή εργασία
συγγραφική εργασία
νυκτερινή εργασία
οκτάωρη εργασία
δημιουργική εργασία

Πίνακας 1

Ομάδα Β' : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *δουλειά* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 2.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			δουλειά			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	1000	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + δουλειά

Πίνακας 2

Από την αναζήτηση αυτή θα προκύψουν συμφράσεις όπως αυτές που φαίνονται στο συμπληρωμένο Πίνακα 2.

επίθετο + δουλειά
βαριές δουλειές
σκληρές δουλειές
ενδιαφέρουσες δουλειές
σπιτικές δουλειές
αγροτικές δουλειές
τεχνικές δουλειές
γυναικείες δουλειές
χαμηλόμισθες δουλειές
περιστασιακές δουλειές
μόνιμες δουλειές
εποχικές δουλειές
εξωτερικές δουλειές

Πίνακας 2

2. Συμπληρώστε ανά ομάδα τους Πίνακες 1 και 2 με άλλα επίθετα που μπορείτε να σκεφτείτε. Στο τέλος, ανταλλάξτε τους πίνακες που έχετε δημιουργήσει ανά ομάδα.

Ο καθηγητής προτρέπει τους μαθητές κάθε ομάδας να εκτυπώσουν ένα αντίγραφο των πινάκων που έφτιαξαν στις προηγούμενες δραστηριότητες και να το δώσουν στην άλλη ομάδα.

3. **Ομάδα Α' και Β'**: Βρείτε ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των αποτελεσμάτων της αναζήτησής σας. Εντοπίστε διαφορές στη σημασία των λέξεων «εργασία» και «δουλειά», ανάλογα με το περιβάλλον στο οποίο εμφανίζονται οι λέξεις. Αν χρειαστεί, συμβουλευτείτε ένα λεξικό της Νέας Ελληνικής.
4. Με βάση τα μέχρι τώρα αποτελέσματα αναζήτησης, συμπληρώστε τον πίνακα 3 με επαγγέλματα τα οποία είναι σχετικά με τους χαρακτηρισμούς που έχετε συγκεντρώσει.

Επάγγελμα	Χαρακτηρισμός

Πίνακας 3

Στόχος της δραστηριότητας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές πλήρως τους χαρακτηρισμούς που αποδόθηκαν στην εργασία με βάση συγκεκριμένα παραδείγματα.

Επάγγελμα	Χαρακτηρισμός
συγγραφέας, ηθοποιός, σκηνοθέτης, ζωγράφος κ.λπ.	δημιουργική εργασία
δημόσιος υπάλληλος κ.λπ.	μόνιμες δουλειές
υδραυλικός, μηχανικός αυτοκινήτων κ.λπ.	χειρωνακτική εργασία
...	...

Πίνακας 3

B.1.11. Στερεότυπα – ρατσισμός

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Γ. ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΕΙΔΗ: Θέματα για συζήτηση και έκφραση-έκθεση, σχετικά με το χαρακτηρισμό ατόμου, τις στερεότυπες αντιλήψεις, τον κοινωνικό και το φυλετικό ρατσισμό Στόχος: Να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές γύρω από διάφορα κοινωνικά προβλήματα και να τους ενισχύσει στην προσπάθειά τους να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν τον κόσμο που τους περιβάλλει.
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι η εξοικείωση των μαθητών με τις έννοιες του ρατσισμού και των κοινωνικών στερεοτύπων. Μέσα από τις δραστηριότητες του σεναρίου οι μαθητές συνειδητοποιούν το εύρος του περιεχομένου τους και παίρνουν αφορμές για προβληματισμό σχετικά με σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα που σχετίζονται με στερεότυπες αντιλήψεις, τα αίτιά τους και τους πιθανούς τρόπους αντιμετώπισής τους.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α' : Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ., καθώς και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *ρατσισμός* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 1. Στη συνέχεια συμπληρώστε τον πίνακα με όποια άλλα επίθετα μπορείτε να σκεφτείτε.

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 2 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			ρατσισμός		Λήμμα		
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

επίθετο + ρατσισμός

Πίνακας 1

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται ενδεικτικά αποτελέσματα της αναζήτησης της συγκεκριμένης δραστηριότητας:

επίθετο + ρατσισμός
κοινωνικού ρατσισμού
φυλετικό ρατσισμό
ιδεολογικός ρατσισμός
...

Πίνακας 1

Ομάδα Β΄: Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ., καθώς και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *ρατσισμός* σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Καταχωρίστε τις συμφράσεις που θα προκύψουν στον Πίνακα 2. Στη συνέχεια συμπληρώστε τον πίνακα με όποια άλλα ρήματα μπορείτε να σκεφτείτε.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 2 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			ρατσισμός			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	ρήμα					Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

ρήμα + ρατσισμός

Πίνακας 2

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται ενδεικτικά αποτελέσματα της αναζήτησης της συγκεκριμένης δραστηριότητας:

ρήμα + ρατσισμός
ενισχύουν φαινόμενα ρατσισμού
καλλιεργηθεί κλίμα ρατσισμού
προκαλούν το ρατσισμό
τροφοδοτεί το ρατσισμό
Καταπολεμάει ένα ρατσισμό
υφίστανται τέτοιο ρατσισμό
ενθαρρύνουν το ρατσισμό
γεννά ρατσισμό
παράγουν το ρατσισμό
ανατρέψει το ρατσισμό
υποθάλπουν το ρατσισμό
βιώνουν το ρατσισμό
...

Πίνακας 2

2. **Ομάδα Α'** : Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ., καθώς και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ το επίθετο *ρατσιστικός*, με βάση τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται παρακάτω. Στη συνέχεια, καταχωρίστε τα αποτελέσματα της αναζήτησης στον Πίνακα 3. Τέλος, συμπληρώστε τον πίνακα με όποιες άλλες ονομαστικές φράσεις μπορείτε να σκεφτείτε.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 2 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ρατσιστικός		Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	ουσιαστικό		Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

ρατσιστικός + ουσιαστικό

προβλήματα που συνδέονται με τον ρατσισμό. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται ενδεικτικά αποτελέσματα αναζήτησης της Ομάδας Β' :

ουσιαστικά
ξενοφοβίας
φανατισμού
ανεργία
ανισότητες
δημογραφική έκρηξη
αντισημιτισμού
αλκοολισμός
εγκληματικότητα
κοινωνική απομόνωση
...

Πίνακας 4

3. Συγκεντρώστε τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας από τις δραστηριότητες 1 και 2 καθώς και όσες δικές σας λέξεις ή φράσεις έχετε προσθέσει σε έναν ενιαίο πίνακα (Πίνακας 5):

ρήμα + ρατσισμός	επίθετο + ρατσισμός	ρατσιστικός + ουσιαστικό	ουσιαστικά

Πίνακας 5

Ο Πίνακας 5, συμπληρωμένος με τα αποτελέσματα των αναζητήσεων των παραπάνω δραστηριοτήτων, διαμορφώνεται ως εξής:

ρήμα + ρατσισμός	επίθετο + ρατσισμός	ρατσιστικός + ουσιαστικό	ουσιαστικά
ενισχύω φαινόμενα ρατσισμού	κοινωνικός ρατσισμός	ρατσιστική επίθεση	ξενοφοβία
καλλιεργείται κλίμα ρατσισμού	φυλετικός ρατσισμός	ρατσιστικές αντιλήψεις	φανατισμός
προκαλώ το ρατσισμό	ιδεολογικός ρατσισμός	ρατσιστικά κόμματα	ανεργία
τροφοδοτεί το ρατσισμό	...	ρατσιστικές διακρίσεις	ανισότητα
καταπολεμώ το ρατσισμό		ρατσιστική οργάνωση	αλκοολισμός
υφίσταμαι ρατσισμό		ρατσιστική συμπεριφορά	εγκληματικότητα
ενθαρρύνω το ρατσισμό		ρατσιστικές προκαταλήψεις	κοινωνική απομόνωση
γεννώ ρατσισμό		ρατσιστικό μίσος	
...	

Πίνακας 5

4. Συμπληρώστε όλοι μαζί την τελευταία στήλη του Πίνακα 5 με λέξεις που αναφέρονται σε άλλα κοινωνικά προβλήματα που συνυπάρχουν με τον ρατσισμό. Επιλέξτε αυτά τα οποία κατά τη γνώμη σας αποτελούν αιτίες του ρατσισμού. Στη συνέχεια, συζητήστε με αφορμή τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας που έχουν καταχωριστεί στον Πίνακα 5 σχετικά με τις μορφές του ρατσισμού, τα αίτια και τους τρόπους αντιμετώπισής του και συμπληρώστε τον Πίνακα 6.

ρατσισμός		
μορφές ρατσισμού	αίτια	τρόποι αντιμετώπισης

Πίνακας 6

5. **Ομάδα Α'**: Αναζητήστε στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη φράση *κοινωνικό πρόβλημα* με βάση τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	κοινωνικός		Λήμμα	πρόβλημα		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Στα αποτελέσματα που θα εμφανιστούν αλλά και στο ευρύτερο κειμενικό περιβάλλον της κάθε πρότασης –το οποίο εμφανίζεται πατώντας στον αριθμό στα αριστερά της πρότασης- αναζητήστε και σημειώστε στον Πίνακα 7 άλλα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα (π.χ. ναρκωτικά, ανεργία, κ.λπ.).

Σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα

Πίνακας 7

- Ομάδα Β'**: Αναζητήστε στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ ουσιαστικά που συνεμφανίζονται με το επίθετο *κοινωνικός* με βάση τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	κοινωνικός		Λήμμα			Λήμμα	

Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου	ουσιαστικό	λέξεις	Μέρος του λόγου	
-----------------	--	--------	-----------------	-------------------	--------	-----------------	--

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχισή ως προς το [] κριτήριο	

Καταχωρίστε τα αποτελέσματα της αναζήτησης (μέχρι 20) στον Πίνακα 8:

κοινωνικός + ουσιαστικό

Πίνακας 8

Ο Πίνακας 8, συμπληρωμένος με τα αποτελέσματα των αναζητήσεων, διαμορφώνεται ως εξής:

κοινωνικός + ουσιαστικό
κοινωνικό σύνολο
κοινωνικό κράτος
κοινωνικός διάλογος
κοινωνικό πρόσωπο
κοινωνικός αποκλεισμός
...

Πίνακας 8

6. Με βάση τα αποτελέσματα της δραστηριότητας 5 συζητήστε σχετικά με τα κοινωνικά προβλήματα που εντοπίστηκαν από την Ομάδα Α' και αναζητήστε αιτίες και τρόπους αντιμετώπισης.

Οι δύο ομάδες συγκεντρώνουν και συνδυάζουν τα αποτελέσματά τους και τα χρησιμοποιούν ως αφορμές για την επέκταση της συζήτησης σχετικά με διάφορα κοινωνικά προβλήματα, για τα οποία επίσης αναζητούν αίτια και τρόπους αντιμετώπισης.

B.1.12. Παρουσίαση και κριτική ενός βιβλίου

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Δ. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΚΡΙΤΙΚΗ: Παρουσίαση και κριτική ενός βιβλίου. Η ταυτότητα του βιβλίου. Βιβλιοπαρουσίαση. Βιβλιοκριτική. Λεξιλόγιο σχετικό με τη λογοτεχνική κριτική Στόχος: Να αποκτήσουν οι μαθητές την ικανότητα να παρουσιάζουν επαρκώς ένα «αντικείμενο» και να το αξιολογούν με τεκμηριωμένα επιχειρήματα
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Ο στόχος του συγκεκριμένου σεναρίου είναι ο εμπλουτισμός του σχετικού λεξιλογίου μέσα από πραγματικά κείμενα κριτικής, τα οποία θα ανασυρθούν από το σώμα κειμένων του ΕΘΕΚ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.

Ομάδα Α΄ : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *βιβλίο* σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			βιβλίο		Λήμμα		
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Ομάδα Β΄ : Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *μυθιστόρημα* σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη				
Λήμμα			Λήμμα	μυθιστόρημα			
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου				

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

2. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας επιλέξτε αυτά που αναφέρονται: α) σε διάφορες κατηγορίες βιβλίων ή μυθιστορημάτων και β) σε αξιολογικά σχόλια, θετικά ή αρνητικά, για βιβλία ή μυθιστορήματα. Καταχωρίστε τις σχετικές ονοματικές φράσεις στους πίνακες που ακολουθούν. Αποθηκεύστε τα σχετικά αποτελέσματα αναζήτησης.

Ομάδα Α'

Κατηγορίες βιβλίων

Αξιολόγηση βιβλίων

Ομάδα Β'

Κατηγορίες μυθιστορημάτων

Αξιολόγηση μυθιστορημάτων

Ορισμένα ενδεικτικά αποτελέσματα αναζήτησης της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι τα εξής:

Κατηγορίες βιβλίων
ιστορικό βιβλίο
παιδικό βιβλίο
αστυνομικό βιβλίο
επιστημονικό βιβλίο
σχολικό βιβλίο
ποιητικό βιβλίο
ρομαντικό βιβλίο
διδακτικό βιβλίο
λογοτεχνικό βιβλίο
αυτοβιογραφικό βιβλίο

Αξιολόγηση βιβλίων
εκπληκτικό βιβλίο
θαυμάσιο βιβλίο
πολύκροτο βιβλίο
επίκαιρο βιβλίο
καλό βιβλίο
έξοχο βιβλίο
κακό βιβλίο
αφελές βιβλίο
ενδιαφέρον βιβλίο
περίφημο βιβλίο
αντικομφορμιστικό βιβλίο
αιρετικό βιβλίο
ιδιαίτερο βιβλίο

Κατηγορίες μυθιστορημάτων
ιστορικό μυθιστόρημα
παιδικό μυθιστόρημα
αστυνομικό μυθιστόρημα
ιπποτικό μυθιστόρημα
αισθηματικό μυθιστόρημα
κατασκοπικό μυθιστόρημα
ρομαντικό μυθιστόρημα

Αξιολόγηση μυθιστορημάτων
αριστουργηματικό μυθιστόρημα
επιτυχημένο μυθιστόρημα
γοητευτικό μυθιστόρημα
συναρπαστικό μυθιστόρημα

αέρινο μυθιστόρημα
νοσταλγικό μυθιστόρημα
καλό μυθιστόρημα
κακό μυθιστόρημα
απολαυστικό μυθιστόρημα

3. Μελετήστε τα αποθηκευμένα αποτελέσματα αναζήτησης και των δύο ομάδων και αναζητήστε σε αυτά επίθετα και ουσιαστικά τα οποία αναφέρονται στις παραμέτρους της κριτικής ενός βιβλίου που φαίνονται στον Πίνακα 1. Αν τα αποθηκευμένα αποτελέσματα δεν επαρκούν, αναζητήστε τις λέξεις της στήλης «Παράμετροι κριτικής ενός βιβλίου» του Πίνακα 1 στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων ή στο Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ, βάζοντάς τις στο πεδίο «Λήμμα» του πρώτου ή δεύτερου κριτηρίου αναζήτησης σε συνδυασμό με το αντίστοιχο μέρος του λόγου (επίθετο ή ουσιαστικό). Επιλέξτε από αυτά ποια από τα επίθετα ή ουσιαστικά θα ταίριαζαν σε μία κριτική βιβλίου.

Παράμετροι κριτικής ενός βιβλίου	Επίθετο	Ουσιαστικό
γλώσσα		
ύφος		
περιγραφή		
αφήγηση		
πλοκή		
χαρακτήρες		
ατμόσφαιρα		

Πίνακας 1

Ο Πίνακας 1, συμπληρωμένος με ενδεικτικά επίθετα και ουσιαστικά που αναμένεται να ανακτηθούν από τις αναζητήσεις των μαθητών, διαμορφώνεται ως εξής:

Παράμετροι κριτικής ενός βιβλίου	Επίθετο	Ουσιαστικό
γλώσσα	πλούσια, επεξεργασμένη, μεταφορική, έξοχη, ρέουσα, ρεαλιστική	τολμηρότητα
ύφος	εκλεπτυσμένο, λιτό, σαρκαστικό, παραφορτωμένο, ανάλαφρο, υπαινικτικό, ανεπιτήδευτο, ειρωνικό, λαϊκό	
περιγραφή	ζωηρή, παραστατική, ρεαλιστική, σαφής, ψυχολογική, λεπτομερής, γλαφυρή	σαφήνεια, αδρότητα
αφήγηση
πλοκή
χαρακτήρες
ατμόσφαιρα

Πίνακας 1

4. Χρησιμοποιήστε τις λέξεις του Πίνακα 1 για να γράψτε μια σύντομη κριτική ενός βιβλίου που έχετε διαβάσει, προσέχοντας η κριτική σας να περιλαμβάνει όλες τις παραμέτρους που φαίνονται στην πρώτη στήλη του Πίνακα 1.

B.1.13. Τέχνη – κριτική έργου τέχνης

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος:	0,5 ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Δ. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΚΡΙΤΙΚΗ: Θέματα για συζήτηση και έκφραση – έκθεση (τέχνη, κριτική έργου τέχνης)
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Λεξικό της Νέας Ελληνικής

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι η εξοικείωση των μαθητών με την έννοια της τέχνης και τις διάφορες μορφές της καλλιτεχνικής δημιουργίας, καθώς και με την κοινωνική διάσταση της τέχνης.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τις λέξεις *τέχνη* είναι σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	τέχνη		Λέξη	είναι		Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	100	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

2. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε αυτά που κατά τη γνώμη σας απαντούν στην ερώτηση «τι είναι τέχνη;».

Οι μαθητές επιλέγουν εκείνα τα αποτελέσματα αναζήτησης που είναι πιο κατατοπιστικά όσον αφορά τον ορισμό της τέχνης και τα χαρακτηριστικά της σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Ο πίνακας που ακολουθεί περιλαμβάνει ενδεικτικά αποτελέσματα αναζήτησης.

Η τέχνη είναι εμπορικό προϊόν.

Η τέχνη είναι το δώρο του θεού στους ανθρώπους.
Η τέχνη είναι το ίχνος του ανθρώπου πάνω στη γη.
η τέχνη είναι πνευματική τροφή.
Η τέχνη είναι το μοναδικό ταξίδι προς τα μέσα!
Η Τέχνη είναι επικοινωνία.
Η τέχνη είναι μια όαση στην ερημιά της καθημερινότητάς μας
Η τέχνη είναι η γέφυρα που απλώνεται πάνω από τους φόβους μας
η τέχνη είναι ένα ευαίσθητο βαρόμετρο κάθε εποχής.
Η τέχνη είναι επανάσταση, ρήξη, έρωτας.
Η τέχνη είναι ένα μέσο να εκφράσεις κάποια συναισθήματα
Η τέχνη είναι δημιουργία που προκύπτει από την ανάγκη του ανθρώπου να εκφράσει τις σχέσεις του με τον κόσμο και να απαντήσει στα αιώνια ερωτήματα της ύπαρξης.

3. Αναζητήστε στο λεξικό τον ορισμό της λέξης *τέχνη*.
4. Απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.
 - α) Πώς θα ορίζατε εσείς την τέχνη;
 - β) Τι είδους είναι η επικοινωνία που πραγματοποιείται μέσω της τέχνης;
 - γ) Γιατί η τέχνη αποτελεί «ένα ευαίσθητο βαρόμετρο κάθε εποχής»;
 - δ) Υπό ποιες συνθήκες η τέχνη αποτελεί «επανάσταση και ρήξη»;
5. Αναζητήστε τόσο στο Γενικό Σ.Κ. όσο και στο Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ τη λέξη *τέχνη* σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

1^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα	τέχνη		Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

2^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη	τέχνη		Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	500

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Στόχος της συγκεκριμένης δραστηριότητας και των δραστηριοτήτων που ακολουθούν είναι να συνειδητοποιήσουν και να κατηγοριοποιήσουν οι μαθητές τις διάφορες μορφές τέχνης και να

ευαισθητοποιηθούν σχετικά με την κοινωνική διάσταση της τέχνης (π.χ. στρατευμένη τέχνη). Επίσης καλούνται να προβληματιστούν σχετικά με την απήχηση και τον ρόλο της τέχνης στη σημερινή εποχή.

6. Από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων της δραστηριότητας 5 επιλέξτε ονοματικές φράσεις που δηλώνουν α) διάφορες μορφές ή κατηγορίες τέχνης ή β) αξιολογικούς χαρακτηρισμούς της τέχνης και συμπληρώστε τον Πίνακα 1.

μορφές τέχνης	αξιολόγηση τέχνης

Πίνακας 1

Ο πίνακας 1 συμπληρωμένος έχει ως εξής:

μορφές τέχνης	αξιολόγηση τέχνης
πρακτικές τέχνες	καλοπληρωμένη τέχνη
πλαστικές τέχνες	πρωτοποριακή τέχνη
καλές τέχνες	σοβαρή τέχνη
εικαστικές τέχνες	ελαφρά τέχνη
οπτικές τέχνες	παρεξηγημένη τέχνη
εφαρμοσμένες τέχνες	εκφυλισμένη τέχνη
διακοσμητικές τέχνες	ολοκληρωτική τέχνη
γραφικές τέχνες	θαυμαστή τέχνη
	στρατευμένη τέχνη

Πίνακας 1

7. Με τη βοήθεια των αποτελεσμάτων αναζήτησης της δραστηριότητας 5, γράψτε ένα σύντομο ορισμό για καθεμία από τις μορφές τέχνης που έχετε καταχωρίσει στον Πίνακα 1 (μέχρι 5).
8. Διακρίνετε τα αξιολογικά επίθετα για την τέχνη (βλ. δεύτερη στήλη πίνακα 1) σε θετικά και αρνητικά. Στη συνέχεια απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:
- α) Πώς καταλαβαίνετε τους χαρακτηρισμούς «ολοκληρωτική τέχνη» και «στρατευμένη τέχνη»; Υπό ποιες ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες αναπτύσσονται;
 - β) Γιατί θα μπορούσε η καλλιτεχνική δημιουργία να χαρακτηριστεί ως «παρεξηγημένη τέχνη»;
 - γ) Τι σημαίνει για σας «σοβαρή τέχνη» και «ελαφρά τέχνη»; Συμφωνείτε με τους χαρακτηρισμούς αυτούς;
 - δ) Πώς κρίνετε τις σύγχρονες μορφές τέχνης; Πώς πιστεύετε ότι η κοινή γνώμη αντιμετωπίζει σήμερα την καλλιτεχνική δημιουργία; Πώς πιστεύετε ότι θα μπορούσε να βελτιωθεί η άποψη που έχουν για την τέχνη οι άνθρωποι που δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτή;

Β.1.14. Κριτική θεατρικής παράστασης και κινηματογραφικής ταινίας

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	<p>Δ. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΚΡΙΤΙΚΗ: Παρουσίαση και κριτική μιας θεατρικής παράστασης. Λεξιλόγιο (σχετικό με τη θεατρική κριτική). Παρουσίαση και κριτική άλλων μορφών τέχνης. Λεξιλόγιο (σχετικό με την κριτική)</p> <p>Στόχος: Να αποκτήσουν οι μαθητές την ικανότητα να παρουσιάζουν επαρκώς ένα «αντικείμενο» και να το αξιολογούν με τεκμηριωμένα επιχειρήματα</p>
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τις διαφορετικές πλευρές του αντικειμένου της κριτικής και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους σχετικά με την κριτική, στην προκειμένη περίπτωση μιας θεατρικής παράστασης ή μιας ταινίας. Στο τέλος του σεναρίου οι μαθητές αξιοποιούν το σχετικό λεξιλόγιο σε δραστηριότητα παραγωγής κειμένου κριτικής.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Στη συνέχεια, επιλέξτε από το Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ κείμενα, σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
Κειμενικό Είδος	Γνώμη
Θέμα	Τέχνες
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Σχολιαστικό άρθρο
Ειδικότερο θέμα	Θέατρο, Κινηματογράφος, Μουσική
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

2. **Ομάδα Α΄:** Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ επίθετα που εμφανίζονται στο επιλεγμένο σώμα κειμένων, σύμφωνα με τα εξής κριτήρια:

Ορισμένα ενδεικτικά αποτελέσματα αναζήτησης που αναμένεται να προκύψουν είναι τα εξής:

επίθετα	ρήματα
συναρπαστικά	τολμά
προσωπική	φανταστεί
καλοκουρδισμένη	δημιούργησε
ανθρώπινη	Έστησε
δουλεμένη	ανέδειξε
Σπουδαία	επωμίζεται
άρτια	σκηνοθετεί
εξαισίσιου	ενσαρκώνοντας
ταλαντούχου	ερμηνεύει
τολμηρές	διανθίζει
φαντασμαγορικές	σκιτσάροντας
Κορυφαία	καταγράφει

4. Αναζητήστε (και οι δύο ομάδες μαζί) στο επιλεγμένο σώμα κειμένων ουσιαστικά, σύμφωνα με τα κριτήρια αναζήτησης που φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα		ουσιαστικό κοινό	Λήμμα		ουσιαστικό κοινό	Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	1000

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Απομονώστε αυτά τα οποία σχετίζονται με θεατρική παράσταση, μια κινηματογραφική ταινία ή ένα μουσικό έργο (είδος, συστατικά, συντελεστές). Στη συνέχεια καταχωρίστε τα αποτελέσματα σας στον πίνακα που ακολουθεί:

Ουσιαστικά

Ορισμένα ενδεικτικά αποτελέσματα αναζήτησης της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι τα εξής:

Ουσιαστικά
σεναριογράφος
παραστάσεις
σκηνικό
ιστορία
ρόλο
κωμωδία

Οι δύο ομάδες συμπληρώνουν από κοινού τον πίνακα με όποια άλλα ουσιαστικά μπορούν να σκεφτούν.

5. **Ομάδα Α** : Κατηγοριοποιήστε τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας στη δραστηριότητα 2 (επίθετα) με βάση το συντελεστή ή συστατικό του έργου (παράσταση, ταινία) στον οποίο αναφέρονται. Τα επίθετα καταχωρίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Σκηνοθέτης / Σκηνοθεσία / Συνολική εντύπωση έργου	Ηθοποιοί / Υποκριτική	Σκηνογράφος / Σκηνικά - κοστούμια	Μουσική	Φωτισμός

Στη συνέχεια συμπληρώστε τον πίνακα με όποια άλλα επίθετα μπορείτε να σκεφτείτε.

- Ομάδα Β** : Κατηγοριοποιήστε τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας στη δραστηριότητα 2 (ρήματα) με βάση το συντελεστή ή συστατικό του έργου (παράσταση, ταινία) στον οποίο αναφέρονται. Τα ρήματα καταχωρίζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Σκηνοθέτης / Σκηνοθεσία / Συνολική εντύπωση έργου	Ηθοποιοί / Υποκριτική	Σκηνογράφος / Σκηνικά - κοστούμια	Μουσική	Φωτισμός

6. Χρησιμοποιήστε τα αποτελέσματα των αναζητήσεών σας για να γράψετε ένα κείμενο κριτικής μιας θεατρικής παράστασης ή μιας ταινίας που έχετε δει πρόσφατα.

B.1.15. Η δομή και η λειτουργία του ορισμού

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β΄ Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	1 διδακτική ώρα
Θεματολογία / Στόχοι:	Δ. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ - ΚΡΙΤΙΚΗ: Οργάνωση του λόγου. Ορισμός. Διαίρεση. Στόχος: Να κατανοήσουν τη δομή ενός ορισμού και τον τρόπο με τον οποίο μια έννοια μπορεί να οριστεί από τα είδη της
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Λεξικό της Νέας Ελληνικής

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές την επικοινωνιακή διάσταση του ορισμού, παρακολουθώντας τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους μπορεί κανείς να ορίσει μια έννοια, ανάλογα με την επικοινωνιακή περίπτωση.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Προσπαθήστε να ορίσετε, χωρίς τη βοήθεια λεξικού, τις λέξεις ή φράσεις που ακολουθούν με απλό τρόπο. Γράψτε τους ορισμούς σας στους πίνακες που ακολουθούν:

Ομάδα Α΄

α) φοιτητής, β) ιματισμός, γ) όχημα δημόσιας χρήσης, δ) τρομοκρατική ενέργεια

Έννοια	Ορισμός μαθητών
φοιτητής	
ιματισμός	
όχημα δημόσιας χρήσης	
τρομοκρατική ενέργεια	

Ομάδα Β΄

α) κύτταρο, β) ήχος, γ) ατμόσφαιρα, δ) φωτοσύνθεση

Έννοια	Ορισμός μαθητών
κύτταρο	
ήχος	

ατμόσφαιρα	
φωτοσύνθεση	

Οι μαθητές προσπαθούν να ορίσουν τις λέξεις αυτές με απλό και όχι επιστημονικό τρόπο, ώστε να γίνουν κατανοητές σε κάποιον που δεν γνωρίζει καθόλου τη σημασία τους. Οι μαθητές της Ομάδας Β' θα πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι πρέπει να εξηγήσουν τις συγκεκριμένες λέξεις ως όρους των αντίστοιχων επιστημονικών πεδίων (π.χ. το κύτταρο στη Βιολογία, όχι το κύτταρο με τη μεταφορική του σημασία ως δομικό συστατικό).

2. Αναζητήστε τις λέξεις ή φράσεις της ομάδας σας στο ερμηνευτικό λεξικό της Νέας Ελληνικής. Συμπληρώστε τον πίνακα με τον ορισμό που θα βρείτε.

Ομάδα Α'

Έννοια	Ορισμός μαθητών	Ορισμός λεξικού
φοιτητής		
ιματισμός		
όχημα δημόσιας χρήσης		
τρομοκρατική ενέργεια		

Ομάδα Β'

Έννοια	Ορισμός μαθητών	Ορισμός λεξικού
κύτταρο		
ήχος		
ατμόσφαιρα		
φωτοσύνθεση		

3. **Ομάδα Α'**: Επιλέξτε μόνο από το Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ κείμενα με τα εξής χαρακτηριστικά:

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
Μέσο Δημοσίευσης	Όλα
Κειμενικό Είδος	Επίσημα
Θέμα	Όλα
Ειδικότερο κειμενικό είδος	Όλα
Ειδικότερο θέμα	Όλα
Εκδότης / Πηγή κειμένου	Όλα
Συγγραφέας	Όλα
Ημερομηνία	Όλα

- Ομάδα Β'**: Επιλέξτε μόνο το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ:

Χαρακτηριστικά Υποσυνόλου Κειμένων	
Τάξη	Όλα
Γνωστικό Αντικείμενο	Όλα

4. **Ομάδα Α'**: Αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα του ΕΘΕΚ τη φράση «νοείται ως», σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	νοείται		Λέξη	ως		Λέξη	
Λήμμα						Λήμμα	

Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου	
-----------------	--	--------	-----------------	--	--------	-----------------	--

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Στη συνέχεια, αναζητήστε στα επιλεγμένα κείμενα του ΕΘΕΚ τη φράση «ορίζεται ως», σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη	ορίζεται		Λέξη	ως		Λέξη	
Λήμμα			Λήμμα			Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Ομάδα Β' : Αναζητήστε από το επιλεγμένο Σ.Κ. τις λέξεις που σας έχουν δοθεί σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	κύτταρο		Λήμμα	είμαι		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος	
Αριθμός προτάσεων	50

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοίχιση ως προς το [] κριτήριο	

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ήχος		Λήμμα	είμαι		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
----------	--

Συμφραστικοί πίνακες	
----------------------	--

Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	ατμόσφαιρα		Λήμμα	είμαι		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	φωτοσύνθεση		Λήμμα	είμαι		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	✓	Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

5. Από τα αποτελέσματα των αναζητήσεων της δραστηριότητας 4 επιλέξτε τους ορισμούς των λέξεων ή φράσεων της ομάδας σας και καταχωρίστε τους στην τελευταία στήλη του πίνακα.

Ομάδα Α'

Έννοια	Ορισμός μαθητών	Ορισμός λεξικού	Ορισμός νομικού κειμένου (Γενικό Σ.Κ. ΕΘΕΚ)
φοιτητής			
ιματισμός			
όχημα δημόσιας χρήσης			
τρομοκρατική ενέργεια			

Τα αποτελέσματα αναζήτησης της Ομάδας Α' ανασύρουν νομικά κείμενα, στα οποία περιέχονται οι ορισμοί των λέξεων ή φράσεων που της δόθηκαν. Οι ορισμοί αυτοί δίνονται στην τελευταία στήλη του παρακάτω πίνακα:

Έννοια	Ορισμός μαθητών	Ορισμός λεξικού	Ορισμός νομικού κειμένου (Γενικό Σ.Κ. ΕΘΕΚ)
φοιτητής			νοείται ως «μαθητής ή φοιτητής» κάθε άτομο που έχει γραφτεί κανονικά σε ένα εκπαιδευτικό ίδρυμα ή σχολείο για πλήρη παρακολούθηση των μαθημάτων που διδάσκονται σε αυτό
ιματισμός			νοείται ως «ιματισμός» ο ατομικός και οικιακός ρουχισμός, καθώς και τα ενδύματα μεταχειρισμένα ή μη
όχημα δημόσιας χρήσης			νοείται ως «όχημα δημόσιας χρήσης»: κάθε οδικό όχημα με κινητήρα (περιλαμβανομένων και των ελκυστήρων με ή χωρίς ρυμουλκούμενα) το οποίο ανάλογα με τον τύπο κατασκευής του και τον εξοπλισμό του, είναι κατάλληλο και προορίζεται για την πραγματοποίηση μεταφορών, με ή χωρίς κόμιστρο: - περισσότερων των εννέα προσώπων στα οποία περιλαμβάνεται και ο οδηγός. - εμπορευμάτων, καθώς και κάθε ειδικό όχημα οδικής χρήσης άλλης από την καθαυτό μεταφορά.
τρομοκρατική ενέργεια			ορίζεται ως τρομοκρατική «κάθε βίαιη ενέργεια ή απειλή προσφυγής στη βία, ανεξαρτήτως κινήτρων και στόχων, η οποία αποσκοπεί στην εκτέλεση ενός εγκληματικού σχεδίου, ιδιωτικού ή συλλογικού, το οποίο μπορεί να προκαλέσει τρόμο ή να θέσει σε κίνδυνο τη ζωή, την ελευθερία ή την ασφάλεια, ενός ατόμου ή μιας ομάδας

Ομάδα Β'

Έννοια	Ορισμός μαθητών	Ορισμός λεξικού	Ορισμός σχολικού βιβλίου (Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων ΕΘΕΚ)
κύτταρο			

ήχος			
ατμόσφαιρα			
φωτοσύνθεση			

Τα αποτελέσματα της αναζήτησης της Ομάδας Β' ανασύρουν ορισμούς που περιέχονται στα σχολικά βιβλία διαφόρων τάξεων. Οι ορισμοί αυτοί δίνονται στην τελευταία στήλη του πίνακα που ακολουθεί:

Έννοια	Ορισμός μαθητών	Ορισμός λεξικού	Ορισμός σχολικού βιβλίου (Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων ΕΘΕΚ)
κύτταρο			Το κύτταρο είναι η δομική και λειτουργική μονάδα ενός οργανισμού
ήχος			Ο ήχος είναι μια μορφή ενέργειας, είναι παλμικές δονήσεις που δημιουργούνται από ένα οποιοδήποτε σώμα, όταν αυτό τεθεί από κάποια αιτία σε κίνηση, σε κραδασμό.
ατμόσφαιρα			Ατμόσφαιρα είναι η αεριώδης μάζα, που περιβάλλει τη Γη.
φωτοσύνθεση			Η φωτοσύνθεση είναι μια σύνθετη φυσική διαδικασία, που πραγματοποιείται στα φυτά με την παρουσία φωτός και χλωροφύλλης, κατά την οποία σχηματίζονται υδατάνθρακες (θρεπτικές ουσίες για τα φυτά) από διοξείδιο του άνθρακα και νερό, ενώ παράλληλα εκλύεται και οξυγόνο.

6. Απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- α) Ποιος είναι ο επικοινωνιακός στόχος του κάθε ορισμού;
- β) Ποιες διαφορές παρατηρείτε στη δομή και τη γλώσσα του κάθε ορισμού, ανάλογα με τον επικοινωνιακό του στόχο;

B.2. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

B.2.1. Ορισμός και περιεχόμενο της λυρικής ποίησης

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Β' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Αρχαία ελληνική γραμματεία
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	Λυρική ποίηση: Εισαγωγή Στόχος: Να κατανοήσουν τον ορισμό και το περιεχόμενο της λυρικής ποίησης
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Ερμηνευτικό λεξικό Διαδίκτυο

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές το περιεχόμενο του όρου «λυρική ποίηση» ως λογοτεχνικό είδος της αρχαιότητας, αλλά και τη σχέση που έχει με τη σημερινή σημασία της λέξης «λυρικός».

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ανοίξτε το φυλλομετρητή ιστοσελίδων του υπολογιστή σας και πηγαίστε στη διεύθυνση <http://www.komvos.edu.gr/arxaia/lyrikh/companion/arxaiognwsia.pdf> (η διεύθυνση ισχύει για τις 15/4/08), όπου υπάρχει ένα εισαγωγικό σημείωμα στη λυρική ποίηση. Τυπώστε το, διαβάστε το και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- α) Τι ήταν η λυρική ποίηση για τους αλεξανδρινούς φιλολόγους;
- β) Στους ρωμαϊκούς χρόνους τι θεωρούνταν λυρική ποίηση;
- γ) Ποια είναι τα είδη της λυρικής ποίησης και ποια τα βασικά χαρακτηριστικά κάθε είδους;

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να προσθέσει ή να αφαιρέσει ερωτήσεις ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών του.

2. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ το λήμμα «λυρικός», σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	λυρικός	Λήμμα		Λήμμα			

Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου	
-----------------	--	--------	-----------------	--	--------	-----------------	--

Επιλογές		Συμφραστικοί πίνακες	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα		Χαρακτήρες πριν	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος		Χαρακτήρες μετά	
Αριθμός προτάσεων	50	Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

3. Επιλέξτε, τόσο από το Γενικό Σ.Κ. όσο και από το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων τα πιο χαρακτηριστικά παραδείγματα χρήσης της λέξης και αποθηκεύστε τα.

Ως χαρακτηριστικά παραδείγματα χρήσης της λέξης «λυρικός» εννοούμε περιβάλλοντα που αποδίδουν τη σημασία της λέξης στη σημερινή εποχή (π.χ. λυρική διάθεση, λυρική πνοή, λυρικό ύφος κ.λπ.), καθώς και τις εκφάνσεις της καλλιτεχνικής δημιουργίας που χαρακτηρίζονται σήμερα με τη λέξη αυτή (π.χ. λυρικό θέατρο, λυρική σκηνή, λυρικός τραγουδιστής κ.λπ.).

4. Με βάση τα παραδείγματα που αποθηκεύσατε μπορείτε να βγάλετε κάποια συμπεράσματα σχετικά με τη σημασία της λέξης στη σημερινή γλώσσα; Συζητήστε τα συμπεράσματά σας.

5. Τι σημαίνουν οι όροι «λυρικό θέατρο» και «λυρικός καλλιτέχνης»;

6. Συμβουλευτείτε ένα λεξικό σχετικά με τη σημασία του όρου λυρικός στη σημερινή γλώσσα.

Γ' Λυκείου

Γ.1. Νεοελληνική Γλώσσα

Γ.1.1. Διαφήμιση – η πειθώ στο διαφημιστικό λόγο

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	1. ΠΕΙΘΩ: Διαφήμιση - Η πειθώ στο διαφημιστικό λόγο
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Εφημερίδες, περιοδικά

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Στόχος του σεναρίου είναι να συνειδητοποιήσουν οι μαθητές τα είδη, τα μέσα, το αντικείμενο και τους στόχους της διαφήμισης, πράγμα που θα τους οδηγήσει με κατάλληλες ερωτήσεις στη συνειδητοποίηση της δύναμης που ασκεί η διαφήμιση στους αποδέκτες της. Επίσης, αναμένεται να προβληματιστούν σχετικά με τις μορφές αρνητικής και παραπλανητικής διαφήμισης και τις συνέπειές τους στην καθημερινή ζωή των πολιτών.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ τη λέξη *διαφήμιση* σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα			διαφήμιση		Λήμμα		
Μέρος του λόγου	επίθετο		Μέρος του λόγου		Μέρος του λόγου		

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Na μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	

Στον πίνακα που ακολουθεί, φαίνεται η μια ενδεικτική ταξινόμηση που αναμένεται να πραγματοποιήσουν οι μαθητές στη συγκεκριμένη δραστηριότητα:

Είδος διαφήμισης	Μέσο
τηλεοπτική διαφήμιση	τηλεόραση
ολοσέλιδη διαφήμιση έντυπη διαφήμιση	εφημερίδες, περιοδικά
υπαίθρια διαφήμιση	αφίσες, διαφημιστικά φυλλάδια
ραδιοφωνική διαφήμιση	ραδιόφωνο
ηλεκτρονική διαφήμιση	διαδίκτυο
κινηματογραφική διαφήμιση	κινηματογράφος

Πίνακας 2

4. Κατηγοριοποιήστε τις ονοματικές φράσεις του πίνακα 1 με βάση το διαφημιστικό προϊόν και συμπληρώστε τον Πίνακα 3:

Είδος διαφήμισης	Προϊόν

Πίνακας 3

Στον πίνακα που ακολουθεί, φαίνεται μια ενδεικτική ταξινόμηση που αναμένεται να πραγματοποιήσουν οι μαθητές στη συγκεκριμένη δραστηριότητα:

Είδος διαφήμισης	Προϊόν
εμπορική διαφήμιση	καταναλωτικά προϊόντα
πολιτική διαφήμιση	πολιτικά κόμματα
τουριστική διαφήμιση	τουριστικοί προορισμοί

Πίνακας 3

5. Απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- α) Για ποιο λόγο έχουν δημιουργηθεί όλα τα παραπάνω είδη διαφήμισης; Ποιος είναι ο στόχος της διαφήμισης γενικότερα;
- β) Ποια από τα παραπάνω μέσα διαφήμισης είναι τα πιο σύγχρονα και γιατί πιστεύετε ότι χρησιμοποιούνται; Γνωρίζετε άλλες σύγχρονες μορφές διαφήμισης;
- γ) Στα αποτελέσματα της αναζήτησής σας υπάρχουν επίθετα που χαρακτηρίζουν αρνητικά τη διαφήμιση. Πώς καταλαβαίνετε τις φράσεις *παραπλανητική διαφήμιση* και *απατηλή διαφήμιση*;
- δ) Οι φράσεις *αρνητική διαφήμιση* και *γκρίζα διαφήμιση* αποτελούν αρνητικούς χαρακτηρισμούς της πολιτικής διαφήμισης. Πώς καταλαβαίνετε τις φράσεις αυτές; Πώς χρησιμοποιείται η διαφήμιση από την πολιτική;
- ε) Τι συμπεράσματα βγάξετε σχετικά με τη δύναμη που ασκεί η διαφήμιση; Ποια μέσα χρησιμοποιεί η διαφήμιση για να πείσει το κοινό στο οποίο απευθύνεται;

6. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ τη λέξη διαφήμιση σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

1^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι οσοσδήποτε	Δεύτερο κριτήριο		Na απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	διαφήμιση		Λήμμα	επηρεάζω		Λήμμα	

Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου		λέξεις	Μέρος του λόγου	
-----------------	--	--------	-----------------	--	--------	-----------------	--

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	100

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

2^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι οσοσδήποτε λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	διαφήμιση		Λήμμα	πειθω		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	25

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

3^η αναζήτηση

Πρώτο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι οσοσδήποτε λέξεις	Δεύτερο κριτήριο		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι 1 λέξεις	Τρίτο κριτήριο	
Λέξη			Λέξη			Λέξη	
Λήμμα	πειθω		Λήμμα	διαφήμιση		Λήμμα	
Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου			Μέρος του λόγου	

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	
Να μη ληφθεί υπόψη ο τόπος	
Αριθμός προτάσεων	25

Συμφραστικοί πίνακες	
Χαρακτήρες πριν	
Χαρακτήρες μετά	
Στοιχίση ως προς το [] κριτήριο	

7. Με βάση τα αποτελέσματα των αναζητήσεων της δραστηριότητας 6 απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

- α) Ποιο είναι το πιο «ευαίσθητο» κοινό που μπορεί να επηρεαστεί από τη διαφήμιση;
- β) Με ποιο τρόπο οι διαφημίσεις «είναι πιθανό να επηρεάσουν παιδιά ή νέους» ή «να τους βλάψουν πνευματικά, ηθικά ή σωματικά»;
- γ) Πέρα από τις καταναλωτικές μας συνήθειες, ποιες άλλες πτυχές της προσωπικότητας ή της ζωής μας μπορούν να επηρεάσουν οι διαφημίσεις;
- δ) Από τις παραπάνω αναζητήσεις ανασύρθηκαν οι εξής προτάσεις:
«Δεν υπάρχει διαφήμιση ή προπαγάνδα που να πείθει τους ανθρώπους παρά τη θέλησή τους.»

«Οι γενιές που μεγάλωσαν μπροστά στην τηλεόραση δεν πείθονται από τη διαφήμιση.»

Συμφωνείτε με τις παραπάνω απόψεις; Κατά πόσο μπορούν οι διαφημίσεις να επηρεάσουν την καταναλωτική μας συμπεριφορά; Προσωπικά, πόσο πείθεστε από τις διαφημίσεις;

8. Αναζητήστε διαφημίσεις σε εφημερίδες και περιοδικά που έχετε στη διάθεσή σας και μελετήστε τους τρόπους με τους οποίους κάθε διαφήμιση προσπαθεί να πείσει το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Ποιες από αυτές θεωρείτε περισσότερο επιτυχημένες; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Γ.1.2. Η οργάνωση του δοκιμίου

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα:	Γ' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο:	Νεοελληνική Γλώσσα
Προβλεπόμενος διδακτικός χρόνος σύμφωνα με το ΑΠΣ:	2 διδακτικές ώρες
Θεματολογία / Στόχοι:	2. ΤΟ ΔΟΚΙΜΙΟ: Η οργάνωση του δοκιμίου. Δοκίμιο και ημερολόγιο, δοκίμιο και προφορικός λόγος κτλ. Στόχος: Μελέτη της οργάνωσης του δοκιμίου
Χρησιμοποιούμενα μέσα:	ΕΘΕΚ Επεξεργαστής κειμένων

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Ο καθηγητής επιλέγει ένα δοκίμιο από αυτά που περιέχονται στον ΕΘΕΚ και το δίνει στους μαθητές τους σε ηλεκτρονική μορφή. Στο συγκεκριμένο σενάριο έχει επιλεγεί ένα απόσπασμα από το δοκίμιο της Ρ. Κακλαμανάκη «Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία», το οποίο περιέχεται στον ΕΘΕΚ (Το σχετικό απόσπασμα παρατίθεται σε παράρτημα στο τέλος του σεναρίου). Εναλλακτικά, ο καθηγητής μπορεί να επιλέξει ένα άλλο δοκιμιακό κείμενο από το Σ.Κ. Διδασκόντων του ΕΘΕΚ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωρίστε το δοκίμιο της Ρ. Κακλαμανάκη σε παραγράφους και γράψτε έναν πλαγιότιτλο σε κάθε παράγραφο. Εργαστείτε σε ομάδες των τριών ατόμων.

Παράγραφοι	Πλαγιότιτλος
1	
2	
3	
4	
...	

2. Συζητήστε την παραγραφοποίηση που επέλεξε κάθε ομάδα στην τάξη και καταλήξτε σε μια κοινή παραγραφοποίηση.
3. Χωρίστε το κείμενο σε ενότητες και αποδώστε ένα τίτλο και σε αυτές.
4. Ποια είναι τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί η συγγραφέας για να δικαιολογήσει την άποψή της ότι «Η βιομηχανική επανάσταση και γενικότερα η πρόοδος στον τομέα της τεχνικής άλλαξαν τις μεθόδους της παραγωγής και τη θέση της γυναίκας μέσα σ' αυτήν»;

Ο δάσκαλος μπορεί να προσθέσει δραστηριότητες ανάλογα με τις ανάγκες και το επίπεδο της τάξης του.

Παράρτημα

Τίτλος	Η θέση της Ελληνίδας στην οικογένεια, στην κοινωνία, στην πολιτεία
Συγγραφέας	ΚΑΚΛΑΜΑΝΑΚΗ Ρ.
Εκδότης	Εκδόσεις Καστανιώτη

Νεότεροι χρόνοι - Οι κατακτήσεις

Από το τέλος του 19ου αιώνα, αρχίζει η γυναίκα σ όλο τον κόσμο να εισβάλλει στα «αντρικά» επαγγέλματα και στις επιστήμες και να αποκτάει το δικαίωμα της ψήφου και να προωθείται στα δημόσια αξιώματα, ακόμα και στα ανώτατα κυβερνητικά.

[...]

Η βιομηχανική επανάσταση και γενικότερα η πρόοδος στον τομέα της τεχνικής άλλαξαν τις μεθόδους της παραγωγής και τη θέση της γυναίκας μέσα σ' αυτήν.

Η γυναίκα του λαού αναγκάστηκε από τα πράγματα να βγει έξω απ το σπίτι και να σπάσει τον κλοιό της παραδοσιακής γυναικείας δουλειάς στην κατώτερη εκπαίδευση και τη βιοτεχνία.

Η δουλειά της στις φάμπρικες και στις άλλες βιομηχανίες, ελαφριές και βαριές, ακόμη και στα ορυχεία, ως ανειδίκευτου εργάτη με χαμηλό μισθό και εξαντλητικό ωράριο, δεν εμποδίστηκε από τις «γυναικείες» αδυναμίες της ούτε από την «υψηλή της αποστολή» ως συζύγου και μητέρας.

Ο καπιταλιστής τη χρειάστηκε και τη χρησιμοποίησε.

Εκείνη, στροβιλιζόμενη μέσα σ ένα δυσβάσταχτο αγώνα δουλειάς και σπιτιού άρχισε να γίνεται οικονομικός παράγοντας για την οικογένεια, να δημιουργεί κοινωνικές σχέσεις και να αποκτά κοινωνικές εμπειρίες.

Όλα αυτά την απομάκρυναν από τη θρησκοληψία και την ανεπιφύλακτη υποταγή.

Άρχισε να προβληματίζεται, να πολιτικοποιείται και να οργανώνεται συνδικαλιστικά.

Άρχισε να γίνεται παράγοντας λαϊκής δύναμης κοντά στον άντρα, για την αντιμετώπιση του κοινού εκμεταλλευτή, αλλά και χωριστά σιγά - σιγά ως γυναίκα, συνειδητοποιώντας την ιδιαιτερότητα του δικού της γυναικείου προβλήματος ή, τουλάχιστον, των μερικότερων συγκεκριμένων πρακτικών προβλημάτων, που αντιμετωπίζει στην εργασία της και τις οικογενειακές, της υποχρεώσεις.

Τώρα πια, μέσα στο σπίτι, έχουν ανέβει οι μετοχές της και παίζει ρόλο αποφασιστικό και πολλές φορές πρωτεύοντα.

Αλλά παράλληλα εξακολουθώντας, σε πολύ μεγάλο βαθμό, να διαδραματίζει τον παραδοσιακό της ρόλο, βρίσκεται μπλοκαρισμένη σε νέα δεσμά και καταπιέζεται περισσότερο από την αδυναμία ή τη μεγάλη δυσκολία ν αντεπεξέλθει στο νέο, διπτό, φορτίο των υποχρεώσεών της.

Στη φάση αυτή, διαμορφώνει νέα αιτήματα και μεθοδεύει νέους αγώνες.

Οι νομικές κατακτήσεις της γυναίκας και η συμμετοχή της στην παραγωγή, μαζί με το άνοιγμα του δρόμου για την παιδεία, δημιούργησαν μια νέα διαφοροποίηση στις τάξεις των γυναικών.

Η γυναίκα επιστήμονας, καλλιτέχνης, κοινωνική λειτουργός στην ευρεία έννοια, φοιτήτρια, υπάλληλος κ.λπ. θα πάρει το δρόμο της εξέλιξης ή θα μείνει στο τέλμα της παραδοσιακής στασιμότητας, ανάλογα με τις συνθήκες του περιβάλλοντός της, το είδος και την έκταση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει και γενικά τις πιέσεις που δέχεται, καθώς επίσης από την ιδεολογία που διαμορφώνει, με τους παράγοντες που επιδρούν στη σύγχρονη κοινωνικοπνευματική συγκρότηση του ατόμου.

Θα συντηρήσει την κατάσταση της υποταγής, θα αρκεστεί στα υλικά αγαθά της ανευθυνότητας ή θα αποκτήσει τα δικαιώματά της και θα καλλιεργήσει τον αυτοσεβασμό στην αναζήτηση μιας πραγματικά ανθρώπινης ταυτότητας;

Οι παράγοντες που θα οδηγήσουν την κάθε γυναίκα στον έναν ή τον άλλο δρόμο είναι πολλοί και σύνθετοι και συχνά επιτρέπουν ή ενισχύουν μια μέση κατάσταση, μια στάση ατελή και πολλές φορές αντιφατική.

Η σύγχυση πάνω στο θέμα, η προπαγάνδα, οι φόβοι της ανασφάλειας, και οι παγιωμένες καταστάσεις τόσων αιώνων, είναι ο καλύτερος σύμβουλος αυτής της πρόχειρης και περιστασιακής αντιμετώπισης του προβλήματος.

Η κερδοσκοπία, που είναι το χαρακτηριστικό στοιχείο και το ιδανικό της κεφαλαιοκρατικής κοινωνίας, θέλει τη συμμετοχή της γυναίκας στην παραγωγή για το δικό της συμφέρον και δεν επιτρέπει τη χρησιμοποίηση των σύγχρονων τεχνικών μέσων για την απελευθέρωσή της.

Ο άντρας, παγιδευμένος στα παραδοσιακά πρότυπα του «ανδρισμού» και της «θηλυκότητας», είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα, εμποδίζει, με τη στάση του, αυτή την απελευθέρωση, και όταν ακόμη θεωρητικά την αποδέχεται και την προπαγανδίζει.

Η βολεμένη αστή αυξάνει τα προνόμιά της μέσα στην αφθονία των υλικών απολαβών που της παρέχει η ανάπτυξη του κεφαλαιοκρατικού συστήματος, χώνεται ακόμα περισσότερο στα πούπουλά της κι αρχίζει «να δοξάζει το Θεό και να ελεεί τον πλησίον», κατά την έκφραση της Marg Astell.

Αλλά ένα τέτοιο ψευτοβόλεμα συναντούμε και στις μη προνομιούχες κοινωνικές και οικονομικές τάξεις γιατί, καθώς είναι φυσικό, η διάβρωση εισχωρεί παντού.

Πολύ περισσότερο αφού η γοητεία της απάτης και το σκοτάδι της άγνοιας είναι τα αιώνια στηρίγματα κάθε στατικότητας:

«Είναι ευκολότερο να δέσεις τους ανθρώπους με αλυσίδες, παρά να τους ελευθερώσεις, όταν αυτές οι αλυσίδες είναι σε υπόληψη», έλεγε ο Μπέρναρ Σο.

Ωστόσο, οι κατακτήσεις δεν παύουν να είναι κατακτήσεις.

Οι συνέπειες και τα αποτελέσματά τους έχουν ευρύτερη απήχηση.

Οι απόψεις για τη φυσική διάκριση των δύο φύλων, σε ανώτερο και κατώτερο, υποχωρούν.

Στη χειρότερη περίπτωση αλλάζουν έκφραση, πράγμα που δεν κάνει τίποτ' άλλο από το να υπογραμμίζει τις τάσεις και τις σπασμωδικές ενέργειες των αρνητών, που ζητούν να πιαστούν από κάπου για να συντηρήσουν την υπάρχουσα κατάσταση και, παράλληλα, ν' αποδείχνει τον αντικειμενικό κλονισμό αυτής της κατάστασης, που τους επιβάλλει μια αναθεωρητική τακτική.

Το σοσιαλιστικό κίνημα προώθησε τη χειραφέτηση της γυναίκας και στις χώρες που επικράτησε ο σοσιαλισμός καθιερώθηκε η νομική ισοτιμία και άλλαξαν οι θεσμικές βάσεις της ανισότητας.

Αλλά έμεινε και μένει ακόμα η νοοτροπία, που είναι ριζωμένη στις συνειδήσεις, για τη διαφορά των ρόλων ανάμεσα στα δύο φύλα, που εμποδίζει μεγάλο ποσοστό γυναικών ν' απελευθερωθούν ουσιαστικά και να πάρουν μια πραγματική θέση πολίτη στην κοινωνία.

Ο ρόλος της μητέρας και νοικοκυράς με την παραδοσιακή έννοια, μαζί με την καθυστερημένη αντίληψη του άντρα-αφέντη, που επιβιώνει ακόμα, δημιουργούν πολλά εμπόδια στο δρόμο της γυναίκας για τη χειραφέτησή της.

Μια μεγάλη ωστόσο συμβολή του σοσιαλιστικού κινήματος είναι η συνειδητοποίηση της γυναίκας μέσα από την ίδια τη συμμετοχή της στον αγώνα.

Η πρώτη προϋπόθεση, για τη χειραφέτηση της γυναίκας, είναι η απελευθέρωση της ίδιας της συνείδησής της από τα δεσμά των αιώνων.

Αν η γυναίκα δε γίνει, πρώτα μέσα της υπεύθυνο άτομο, δεν είναι εύκολο να ξεπεράσει τα εμπόδια.

Σήμερα η γυναίκα σε μεγάλη κλίμακα έχει κερδίσει τα πολιτικά της δικαιώματα και σε μικρότερη, αλλά σημαντική κλίμακα, τη νομική ισοτιμία.

Στις σοσιαλιστικές κοινωνίες δεν υπάρχει καθόλου ζήτημα νομικής ισότητας, γιατί καμιά διάκριση δεν υπάρχει στα συντάγματα και τους νόμους.

Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για τις αναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, ιδίως, μετά τις τελευταίες μεταρρυθμίσεις των οικογενειακών δικαίων: της Ιταλίας, της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Δυτικής Γερμανίας.

Επίσης, για τις ΗΠΑ ισχύει από καιρό η νομική ισότητα, βασισμένη στη νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου, παρά το ότι δεν κατορθώθηκε ακόμη η τροποποίηση του ομοσπονδιακού συντάγματος.

Η νομική θέση των γυναικών, στις αναπτυσσόμενες χώρες, βρίσκεται ακόμα στο στάδιο των διεκδικήσεων, και συνδέεται με τα γενικότερα προοδευτικά κινήματα.

Στις χώρες που έχει επέλθει η ισοτιμία, οι γυναίκες αντιμετωπίζουν το πρόβλημα της ουσιαστικής κοινωνικής ισότητας και της ατομικής απελευθέρωσης, καθώς και πολλά ειδικά προβλήματα ως εργαζόμενες, μητέρες και νοικοκυρές.

Ας επιστρέψουμε όμως στην Ελλάδα.

Ως το 1917 η γυναίκα δεν μπορούσε να αναλάβει άλλο δημόσιο λειτουργήμα πλην της δασκάλας και μόλις το 1930 αποκτά το περιορισμένο δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές, όταν είναι πάνω από 30 ετών και γνωρίζει ανάγνωση και γραφή.

Το 1949 προσθέτει στο ενεργητικό της την εκλογιμότητα στην αυτοδιοίκηση και από το 1952 αποκτά πλήρη εκλογικά δικαιώματα.

Μόλις τις τελευταίες δεκαετίες, η Ελληνίδα αρχίζει να κατακτά ένα - ένα τα υπεύθυνα επαγγέλματα.

Ρίχνει ένα - ένα τα οχυρά και μπαίνει στο στίβο της κοινωνικής και της δημόσιας ζωής, αλλάζοντας και τη μορφή των προβλημάτων της σε μια μεγάλη κλίμακα διαφοροποίησης από γυναίκα σε γυναίκα, τόσο σε σχέση με την τάξη στην οποία ανήκει, όσο και γενικότερα, με βάση άλλες ατομικές συγκυρίες και περιστάσεις.

Οι κοινωνικές συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί, καθώς και η διαφοροποίηση των κοινωνικών ρόλων ανάμεσα στον άντρα και τη γυναίκα, έχουν προσδώσει σε πολλά κοινωνικά προβλήματα το χαρακτήρα του γυναικείου προβλήματος.

Δεν πρόκειται για τα προσωπικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η γυναίκα εξαιτίας ή από αφορμή το φύλο της, αλλά για προβλήματα της οικογένειας, των παιδιών, της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ειρήνης και της δημοκρατίας, που η λύση τους, είτε ενδιαφέρει άμεσα τη γυναίκα, στο πλαίσιο των παραδοσιακών της φροντίδων για την οικογένεια, είτε αποτελούν ένα είδος προηγούμενο για τη δική της απελευθέρωση.

Για τα ζητήματα αυτά, η γυναίκα αγωνίστηκε και αγωνίζεται πάντα με ιδιαίτερο ζήλο, θάρρος και αυταπάρνηση.

Υπάρχουν πολλά γυναικεία σωματεία, που έχουν μέσα στους στόχους τους τα προβλήματα της δημοκρατίας και της ειρήνης, παράλληλα με την επιδίωξη της ισοτιμίας των Ελληνίδων στο δημόσιο και τον επαγγελματικό βίο, στην κοινωνική ζωή και την οικογένεια.

Μια τέτοια μορφή του γυναικείου κινήματος, επικρίνεται από τις φεμινίστριες, που υποστηρίζουν ότι τα γυναικεία σωματεία πρέπει να περιοριστούν στην επιδίωξη της ισότητας και τη μελέτη των καθαρά γυναικείων προβλημάτων, εντείνοντας τον αγώνα τους, και να εγκαταλείψουν τα άλλα προβλήματα σε μαζικούς φορείς, όπου συμμετέχουν άντρες και γυναίκες.

Σύμφωνα με την άποψη αυτή, η επέκταση του αγώνα των γυναικών, σε γενικότερα ζητήματα, αδυνατίζει και αποπροσανατολίζει τον αγώνα τους ως γυναικών.

Ειδικότερα σ' ό,τι έχει σχέση με το παιδί, η ανάληψη ειδικής αρμοδιότητας και ευθύνης στη λύση των προβλημάτων που το αφορούν από τη γυναίκα, σημαίνει αποδοχή και διαιώνιση του ρόλου της μητρότητας, που στάθηκε πάντα κι η αφορμή των διακρίσεων.

Αλλά η άποψη αυτή δεν έχει γίνει ακόμα ευρύτερα αποδεκτή.

Στην Ελλάδα, όπως έχουν σήμερα τα πράγματα, είναι αδιανόητο να μιλάμε για δυνατότητες απαλλαγής της μητέρας από τη φροντίδα των παιδιών.

Πρέπει να αλλάξουν τελείως οι κοινωνικοπολιτικές δομές.

Μόνο σ' ένα κράτος ή μια κοινωνία που θα αντιμετωπίζει σαν δικό της πρόβλημα την ανάπτυξη και την ανατροφή των παιδιών, θα μπορέσουν να παραμεριστούν τα εμπόδια για την απελευθέρωση της γυναίκας.

Η αλλαγή νοοτροπίας και η συμμετοχή του άντρα στις λεγόμενες «γυναικείες δουλειές» θα οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα.

Προς το παρόν, στην Ελλάδα λειτουργούν με επιτυχία τα μαζικά γυναικεία σωματεία γενικότερου ενδιαφέροντος ενώ παράλληλα έχουν ιδρυθεί σωματεία που επιδιώκουν καθαρά φεμινιστικούς σκοπούς.

Υπάρχουν επίσης και αρκετά επαγγελματικά σωματεία γυναικών τόσο των λεγόμενων γυναικείων επαγγελμάτων όσο και ειδικά γυναικεία σωματεία άλλων επαγγελματικών κλάδων.

Ως γυναικεία προβλήματα έστω και καταχρηστικά, αφού υπάρχουν σχετικές αντιρρήσεις των φεμινιστριών, έχουν χαρακτηριστεί, με την έννοια που είπαμε παραπάνω, τα προβλήματα της υγείας και της εκπαίδευσης των παιδιών και προπαντός η έλλειψη ή η ανεπάρκεια των βρεφονηπιακών σταθμών για την απασχόληση και τη φύλαξη των παιδιών των εργαζομένων γυναικών ή των μη εργαζομένων, που θέλουν να απελευθερώσουν το χρόνο τους για να ασχοληθούν με τον εαυτό τους και να αναπτύξουν κοινωνική δραστηριότητα.

Τα γυναικεία σωματεία δεν παραλείπουν να παίρνουν θέση πάνω σε θέματα επικαιρότητας, Εθνικά ή διεθνή, που αφορούν σημαντικά κοινωνικά προβλήματα, παραβιάσεις των αρχών της δημοκρατίας καθώς επίσης προβλήματα που αφορούν την ειρήνη και τους εξοπλισμούς.

Η ουσιαστική μελέτη και η ανάλυση των εντελώς ιδιαίτερων προβλημάτων της σύγχρονης Ελληνίδας άρχισε να γίνεται μόλις μετά τη μεταπολίτευση (1974).

Οι βασικότερες θέσεις που αναπτύσσονται φαίνεται να συμφωνούν με εκείνες του Ευρωπαϊκού γυναικείου κινήματος.

Ωστόσο, μπορούμε να διακρίνουμε και τα σημάδια της πρώτης προσπάθειας για εμβάθυνση στα προβλήματα της Ελληνίδας, όπως προκύπτουν από τις ειδικότερες συνθήκες, τις παραδόσεις και τα ιστορικά δεδομένα του τόπου.

Από μια άποψη, μπορούμε να πούμε ότι η ελληνική κοινωνία προσφέρεται και για έρευνα σε σχέση με την ανάπτυξη διαδικασιών ουσιαστικής ισότητας, ιδιαίτερα, τον τελευταίο καιρό με τη συνδρομή της πολιτικής βούλησης για μια τέτοια ισότητα.

Πλειάδες

**Το ολοκληρωμένο προϊόν εκπαιδευτικού λογισμικού
"Εκπαιδευτικός Θησαυρός Ελληνικών Κειμένων"
αναπτύχθηκε στο παρακάτω πλαίσιο:**

Πράξη:	ΠΛΕΙΑΔΕΣ: Ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Λογισμικού και Ολοκληρωμένων Εκπαιδευτικών Πακέτων για τα Ελληνικά Σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης & Διάθεση Προϊόντων Εκπαιδευτικού Λογισμικού στα Σχολεία (2003-2007) http://pleiades.cti.gr
Ενότητα:	ΧΡΥΣΑΣΗΛΙΔΕΣ: Ανάπτυξη ολοκληρωμένων προϊόντων εκπαιδευτικού λογισμικού
Τελικός Δικαιούχος (Φορέας Υλοποίησης & Επιστημονικής Παρακολούθησης του έργου):	Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΕΑ.ΙΤΥ) (http://www.cti.gr/)
Φορέας Χρηματοδότησης και Λειτουργίας: Χρηματοδότηση:	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υπ.Ε.Π.Θ.) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: "Κοινωνία της Πληροφορίας", Μέτρο 1.2 Γ ΚΠΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΡΓΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΚΑΤΑ 75% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γ' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΛΙΟ ΣΠΗΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ"

ΥΠ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ & ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

Πλειάδες